

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

C.Z.U.: 336.71.078.3(478)(043)

DERMENGI DANIELA

**IDENTIFICAREA CRITERIILOR DE EFICIENȚĂ A SUPRAVEGHERII ÎN VEDEREA
MENȚINERII VIABILITĂȚII SISTEMULUI BANCAR**

SPECIALITATEA: 522.01 – FINANȚE

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific:

COCIUG Victoria,
doctor în științe economice,
conferențiar universitar

Autor:

DERMENGI Daniela

CHIȘINĂU, 2026

©DERMENGI Daniela, 2026

CUPRINS

ADNOTARE	5
ANNOTATION.....	6
ПРИМЕЧАНИЕ	7
LISTA TABELELOR	8
LISTA FIGURILOR	10
LISTA ABREVIERILOR.....	12
INTRODUCERE	14
1. FUNDAMENTE TEORETICE PRIVIND SUPRAVEGHEREA BANCARĂ ȘI VIABILITATEA SISTEMULUI BANCAR	25
1.1. Conceptualizarea supravegherii bancare: definiții, modele de instituționalizare și finanțare, obiective fundamentale.....	25
1.2. Evaluarea eficienței supravegherii bancare: criterii și indicatori de eficiență.....	40
1.3. Viabilitatea bancară: determinanți, indicatori și implicații prudențiale	51
1.4. Concluzii la capitolul 1	63
2. EVOLUȚIA CADRULUI DE SUPRAVEGHERE BANCARĂ ȘI ANALIZA PERFORMANȚEI SISTEMULUI BANCAR ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	65
2.1. Evoluția cadrului instituțional, legislativ și de reglementare în supravegherea bancară a Republicii Moldova.....	65
2.2. Analiza supravegherii bancare prin prisma criteriilor de eficiență.....	77
2.3. Falimente bancare în Republica Moldova: cauze, consecințe și intervenții ale Băncii Naționale	97
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	103
3. EVALUAREA VIABILITĂȚII BANCARE DIN PERSPECTIVA COSTURILOR DE OPORTUNITATE ALE SUPRAVEGHERII.....	105
3.1. Evaluarea viabilității sectorului bancar din Republica Moldova.....	105
3.2. Ajustarea viabilității bancare prin criterii de eficiență	110
3.3. Direcții de eficientizare a supravegherii bancare în Republica Moldova.....	128
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	132
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	134
BIBLIOGRAFIE	139
ANEXE	148
Anexa 1. Instituționalizarea supravegherii în funcție de obiective – experiența Australiei, Italiei și Olandei	148
Anexa 2. Argumente pro băncii centrale ca autoritate de supraveghere bancară.....	149

Anexa 3. Argumente contra combinării activității Băncii Centrale cu funcția de supraveghere	151
Anexa 4. Principiile supravegherii bancare eficiente.....	154
Anexa 5. Dificultăți în măsurarea eficienței supravegherii bancare.....	158
Anexa 6. Indicatorii luați în calcul la determinarea „ <i>Financial Soundness Indicators</i> ”	159
Anexa 7. Evoluția cadrului de reglementare și supraveghere bancară al Republicii Moldova	160
Anexa 8. Prioritățile de supraveghere bancară ale BNM, 2017-2026	163
Anexa 9. Limite reglementate pentru diminuarea riscului valutar, riscului de expunere și riscului sistemic	164
Anexa 10. Formularea principiilor Comitetului de la Basel în prevederile actelor BNM.....	165
Anexa 11. Indicatorii înregistrați de Banca de Economii, Banca Socială și Unibank	168
Anexa 12. Măsuri de intervenție ale BNM (2016-2025).....	169
Anexa 13. Date statistice	171
Anexa 14. Factorii, indicatorii, intervalele de scor și ponderile de importanță în calcularea indicatorului compozit de viabilitate bancară.....	177
Anexa 15. Calculul contribuțiilor subindicatorilor în IVB.....	180
Anexa 16. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice eliberat de.....	182
Anexa 17. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice eliberat de.....	183
Anexa 18. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice eliberat de.....	184
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	185
CURRICULUM VITAE	186

ADNOTARE

Dermengi Daniela „Identificarea criteriilor de eficiență a supravegherii în vederea menținerii viabilității sistemului bancar”, teză de doctor în științe economice, Chișinău, 2026.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 139 titluri, 18 anexe, 139 de pagini text de bază (până la Bibliografie), 29 figuri și 42 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: supraveghere bancară, viabilitate bancară, lichiditate, capital, Basel III, conformitate, reglementare bancară, eficiența supravegherii, analiza cost-beneficiu, taxe de supraveghere, suprareglementare, costuri de oportunitate, indicator de viabilitate, stabilitate bancară.

Domeniul de studiu: Științe economice.

Scopul cercetării constă în identificarea mecanismului de interacțiune dintre supravegherea bancară și viabilitatea sistemului bancar, precum și în determinarea nivelului optim de eficiență asociat acestei interacțiuni, prin definirea criteriilor și indicatorilor de evaluare a eficienței supravegherii bancare.

Obiectivele cercetării se rezumă la fundamentarea științifică a relației dintre eficiența supravegherii bancare și viabilitatea sistemului bancar. În acest scop, cercetarea urmărește: clarificarea conceptuală a termenilor „supraveghere bancară” și „viabilitate”; identificarea principiilor, precondițiilor și criteriilor de eficiență a supravegherii, precum și a indicatorilor de calcul; analiza cadrului normativ internațional și național; elaborarea unui indicator compozit de viabilitate bancară; integrarea unui mecanism de ajustare care să reflecte impactul supracapitalizării și supralichidității asupra viabilității sectorului bancar.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în elaborarea modelului de calcul al indicatorului compozit de viabilitate bancară care integrează ajustări pentru supracapitalizare și supralichiditate. Aceste ajustări reflectă situațiile în care nivelurile excesive de capital și lichiditate devin surse de ineficiență și generează costuri de oportunitate pentru bănci și pentru economia reală.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei importante. Rezultatele cercetării contribuie la soluționarea problemei generate de lipsa unui mecanism integrat de evaluare a viabilității bancare și măsurare a eficienței supravegherii, adaptat Republicii Moldova. Cercetarea a dezvoltat un indicator compozit de viabilitate bancară, capabil să surprindă atât conformitatea prudențială, cât și efectele indirecte ale supracapitalizării și supralichidității. Acest instrument metodologic oferă Băncii Naționale a Moldovei un suport analitic suplimentar pentru fundamentarea deciziilor și pentru evaluarea impactului real al reglementărilor și intervențiilor sale.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Contribuția teoretică rezidă în extinderea literaturii privind relația dintre supraveghere și viabilitate bancară, prin formularea unui cadru conceptual care integrează dimensiunea microprudențială cu cea macroprudențială și introduce ajustări pentru costurile de oportunitate. Valoarea aplicativă constă în elaborarea unui indicator compozit de viabilitate bancară, replicabil și adaptabil, ce poate servi instrument suplimentar de diagnostic în procesul decizional al autorităților de supraveghere și ca suport metodologic pentru cercetători și practicieni.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost apreciate de către Directorul Centrului Analitic Independent Expert-Grup, Directorul Asociației Băncilor din Moldova și fostul prim-viceguvernator al Băncii Naționale a Moldovei. Aprecierea acestora este confirmată prin certificatele de implementare anexate la teză.

ANNOTATION

Dermengi Daniela, „Identifying the criteria of efficient supervision to maintain the viability of the banking system”, PhD thesis in economics, Chişinău, 2026.

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 139 titles, 18 appendices, 139 pages of main text (up to the Bibliography), 29 figures and 42 tables. The obtained results were published in 9 scientific papers.

Keywords: banking supervision, bank viability, liquidity, capital, Basel III, compliance, banking regulation, supervisory efficiency, cost-benefit analysis, supervisory fees, overregulation, opportunity costs, viability indicator, banking stability.

Field of study: Economics

The purpose of the research is to identify the mechanism of interaction between banking supervision and the viability of banking system, as well as to determine the optimal level of efficiency associated with this interaction, by defining the criteria and indicators for assessing the efficiency of supervision.

The objectives of the research are to provide a scientific basis for the relationship between the efficiency of banking supervision and the viability of the banking system. To this end, the research aims to: clarify the concepts of „banking supervision” and „viability”; identify the principles, preconditions, and criteria of supervisory efficiency, as well as the relevant indicators for assessing the efficiency of supervision; analyze the international and national regulatory framework; develop a composite indicator of banking viability; integrate an adjustment mechanism that reflects the impact of overcapitalization and excess liquidity on the viability of the banking sector.

The scientific novelty and originality of the paper lies primarily in the development of a model for calculating the composite bank viability indicator, which integrates adjustments for overcapitalization and overliquidity. These adjustments reflect situations in which excessive levels of capital and liquidity become sources of inefficiency and generate opportunity costs for banks and for the real economy.

Results obtained that contribute to solving the important problem. The research addresses the absence of an integrated mechanism for assessing banking viability and measuring supervisory efficiency, adapted to the Republic of Moldova. It develops a composite indicator of banking viability, capable of capturing both prudential compliance and the indirect effects of overcapitalization and overliquidity. This methodological instrument provides the National Bank of Moldova with an additional analytical tool for decision-making and for evaluating the real impact of its regulations and interventions.

Theoretical significance and practical value of the paper. The theoretical contribution consists in extending the literature on the relationship between supervision and banking viability, through the formulation of a conceptual framework that integrates the microprudential and macroprudential dimensions and introduces adjustments for opportunity costs. The practical value lies in the development of a composite indicator of banking viability, replicable and adaptable, which can serve as an additional diagnostic tool in the decision-making process of supervisory authorities, as well as a methodological support for researchers and practitioners.

Implementation of scientific results. The results of the research have been endorsed by the Director of the Independent Analytical Center „Expert-Grup”, the Director of the Moldovan Bankers’ Association, and the former First Deputy Governor of the National Bank of Moldova. Their endorsement is confirmed through implementation certificates annexed to the thesis.

ПРИМЕЧАНИЕ

Дерменджи Даниела «Определение критериев эффективности надзора с целью поддержания жизнеспособности банковской системы», докторская диссертация по экономическим наукам, Кишинэу, 2026.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 139 названий, 18 приложений, 139 страниц основного текста, 29 рисунков и 42 таблица. Полученные результаты опубликованы в 9 научных работах.

Ключевые слова: банковский надзор, банковская жизнеспособность, ликвидность, капитал, Базель III, банковское регулирование, эффективность надзора, анализ затрат и выгод, надзорные сборы, чрезмерное регулирование, альтернативные издержки, показатель жизнеспособности, банковская стабильность.

Область исследования: Экономические науки.

Цель исследования заключается в выявлении механизма взаимодействия между банковским надзором и жизнеспособностью банковской системы, а также в определении оптимального уровня эффективности данного взаимодействия посредством определения критериев и показателей оценки эффективности надзора.

Задачи исследования заключаются в научном обосновании взаимосвязи между эффективностью банковского надзора и жизнеспособностью банковской системы. Исследование направлено на уточнение ключевых понятий, определение критериев эффективности надзора, анализ нормативной базы, разработку составного индикатора жизнеспособности и интеграцию механизма корректировки, учитывающего влияние избыточной капитализации и ликвидности.

Новизна и научная оригинальность работы заключается в разработке модели расчета составного индикатора жизнеспособности банков, который учитывает корректировки на избыточную капитализацию и ликвидность. Эти корректировки отражают ситуации, когда чрезмерные уровни капитала и ликвидности становятся источником неэффективности и создают альтернативные издержки для банков и реальной экономики.

Полученные результаты, способствующие решению важной проблемы. Исследование устраняет отсутствие интегрированного механизма оценки жизнеспособности банков и эффективности надзора в условиях Республики Молдова. Разработан составной индикатор жизнеспособности банков, отражающий соответствие пруденциальным требованиям и эффекты избыточной капитализации и ликвидности. Инструмент предоставляет Национальному банку Молдовы аналитическую основу для принятия решений и оценки влияния регуляторных и надзорных мер.

Теоретическая значимость и практическая ценность работы заключается в расширении научной литературы о взаимосвязи между надзором и жизнеспособностью банков путем формирования концептуальной базы, интегрирующей микро- и макропруденциальные измерения и учитывающей альтернативные издержки. Практическая ценность работы состоит в разработке составного индикатора жизнеспособности банков – воспроизводимого и адаптируемого инструмента диагностики при принятии решений надзорными органами и методологической поддержки исследователей и практиков.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования были положительно оценены Директором Независимого аналитического центра «Expert-Grup», Директором Ассоциации банков Молдовы и бывшим первым заместителем Губернатора Национального банка Молдовы. Эта оценка подтверждается сертификатами внедрения, приложенными к диссертации.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1. Delimitări între reglementare și supraveghere	26
Tabelul 1.2. Modelele supravegherii bancare.....	30
Tabelul 1.3. Argumente pro și contra băncii centrale ca autoritate de supraveghere bancară	31
Tabelul 1.4. Instituționalizarea supravegherii bancare în țările Uniunii Europene	32
Tabelul 1.5. Supraveghere macroprudențială versus supraveghere microprudențială	37
Tabelul 1.6. Elementele, rezultatele și instrumentele SREP	39
Tabelul 1.7. Delimitarea conceptuală a termenilor „eficiență” și „eficacitate”.....	40
Tabelul 1.8. Principii de eficacitate și criterii de eficiență a supravegherii bancare	42
Tabelul 1.9. Indicatorii de calcul ai eficienței supravegherii bancare	43
Tabelul 1.10. Tipuri de indicatori de performanță	44
Tabelul 1.11. Diferențe conceptuale între viabilitate, capitalizare, profitabilitate și lichiditate.....	54
Tabelul 1.12. Analiza viabilității bancare în perspective de timp	56
Tabelul 2.1. Proiectele Twinning și rezultatele lor pentru Republica Moldova (2015-2023).....	68
Tabelul 2.2. Componentele procesului SREP aplicat de BNM.....	70
Tabelul 2.3. Componentele proiectului Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernancei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova”	74
Tabelul 2.4. Indicatori de calcul al gradului de concentrare a sistemului bancar (2013-2024).....	79
Tabelul 2.5. Calculul indicelui HHI pentru sistemul bancar al Republicii Moldova, anul 2024	80
Tabelul 2.6. Cerințe de fonduri proprii, amortizoare de capital și efectul de levier, 2025	85
Tabelul 2.7. Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadență (>1).....	95
Tabelul 2.8. Caracteristicile sistemului bancar și potențialele riscuri	96
Tabelul 2.9. Falimentele bancare din Republica Moldova.....	98
Tabelul 2.10. Evoluția ratingului de credit Moody’s al Republicii Moldova (2003-2025).....	99
Tabelul 2.11. Măsurile de intervenție ale BNM	101
Tabelul 2.12. Avertismentele și sancțiunile impuse de BNM, 2018-2025	102
Tabelul 3.1. Factorii luați în calcul, indicatorii și ponderile de importanță	105
Tabelul 3.2. Indicatorul de viabilitate bancară pe băncile din sistemul bancar.....	108
Tabelul 3.3. Interpretarea scorului general al viabilității bancare	108
Tabelul 3.4. Indicator agregat de lichiditate, cu ponderi de importanță redistribuite.....	111

Tabelul 3.5. Rezultatele calculului indicatorului agregat de lichiditate	111
Tabelul 3.6. ROA, indicator normalizat pe sistem	112
Tabelul 3.7. Calcul nivel optim al indicatorilor de lichiditate, pe subperioade de analiză.....	115
Tabelul 3.8. Rezultatele calculului indicatorului agregat de lichiditate	116
Tabelul 3.9. Rezultatele calculului indicatorului agregat de capital.....	118
Tabelul 3.10. Calcul nivel optim al indicatorilor de capital, pe subperioade de analiză.....	120
Tabelul 3.11. Rezultatele calculului indicatorului agregat de capital.....	120
Tabelul 3.12. Indicatorii macroeconomici și IVB (ajustat).....	123
Tabelul 3.13. Valorile normalizate ale indicatorilor macroeconomici	123
Tabelul 3.14. P-values pentru indicatorii macroeconomici.....	124
Tabelul 3.15. Factorii macroeconomici luați în calcul și ponderile de importanță	124
Tabelul 3.16. Valorile ponderate ale factorilor macroeconomici	125
Tabelul 3.17. Analiză comparativă între IVB și alte instrumente de supraveghere bancară.....	126
Tabelul 3.18. Direcții de eficientizare a supravegherii bancare	131

LISTA FIGURILOR

Figura 1.1. Obiectivele supravegherii bancare	28
Figura 1.2. Evoluția abordărilor de supraveghere de la Basel I la Basel III.....	39
Figura 1.3. Liniile de acțiune și intervenție a autorității de supraveghere.....	45
Figura 1.4. Provocări în măsurarea efectelor supravegherii financiare	47
Figura 2.1. Rolul BNM ca autoritate de supraveghere și reglementare	75
Figura 2.2. Evoluția ponderii activelor bancare și a activelor non-bancare în activele financiare în perioada 2013-2024	77
Figura 2.3. Evoluția componenței structurale a capitalului și dinamica cotei investițiilor străine în capitalul social al băncilor în perioada 2013-2024.....	78
Figura 2.4. Evoluția indicelui HHI calculat după criteriul „active”	80
Figura 2.5. Evoluția cerințelor privind suficiența capitalului (%).....	82
Figura 2.6. Evoluția pe sistem a suficienței capitalului ponderat la risc în perioada 2008-2017 și a ratei fondurilor proprii totale în perioada 2018- 2024 (%).....	85
Figura 2.7. Evoluția soldului creditelor acordate în perioada a.a. 2008-2024 (mlrd. lei)	86
Figura 2.8. Dinamica ratei creditelor neperformante în perioada a.a. 2008-2024 (%).....	87
Figura 2.9. Dinamica volumului depozitelor atrase în perioada 2008-2024 (mlrd. lei)	89
Figura 2.10. Evoluția profitului înregistrat pe sistem, în perioada 2008- 2024 (mlrd lei)	90
Figura 2.11. Evoluția rentabilității în perioada 2008- 2024 (mlrd lei)	91
Figura 2.12. Evoluția marjei nete a dobânzii în perioada 2013-2024 (%).....	92
Figura 2.13. Evoluția cerințelor de lichiditate	93
Figura 2.14. Evoluția indicatorilor de lichiditate în perioada 2008-2024 (%)	94
Figura 2.15. Evoluția cotei activelor bancare în PIB și cotei creditelor în PIB în Republica Moldova, în perioada 2013-2024 (%).....	100
Figura 3.1. Evoluția indicatorului compozit de viabilitate bancară, 2013-2024	109
Figura 3.2. Indicatorul compozit de viabilitate bancară, 2013-2024 (ajustat fără Banca de Economii, Banca Socială și Unibank).....	109
Figura 3.3. Corelația indicatori de lichiditate și ROA	113
Figura 3.4. Corelațiile dintre ROA și principiile de lichiditate, pe subperioade	114
Figura 3.5. IVB, ajustat la nivelul optim al lichidității.....	117

Figura 3.6. Corelație indicator agregat de capital și ROE (valori normalizate, ponderate sistemic, agregate ca medie simplă), pe subperioade de analiză	119
Figura 3.7. Corelațiile dintre ROE și indicatori de capital, pe subperioade	119
Figura 3.8. IVB, ajustat la nivelul optim al capitalului	121
Figura 3.9. IVB, ajustat la nivelul optim al lichidității și capitalului	121
Figura 3.10. IVB, recalibrat după impactul indicatorilor macroeconomici.....	125

LISTA ABREVIERILOR

AUS	– Autoritate unică de supraveghere
BCE	– Banca Centrală Europeană
BEM	– Banca de Economii
BERD	– Banca Europeană de Reconstrucții și Dezvoltare
BIE	– Banca de Investiții Europeană
BIS	– Banca Reglementărilor Internaționale
BNM	– Banca Națională a Moldovei
BNR	– Banca Națională a României
BNB	– Banca Națională a Bulgariei
BS	– Banca Socială
CBSB	– Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară
CNT	– Capitalul Normativ Total
COM	– Comerțbank
DNB	– Banca Națională a Olandei
ECA	– Curtea de Conturi Europeană
ECB	– Eurocreditbank
EIOPA	– European Insurance and Occupational Pensions Authority
ENG	– Energbank
EXIM	– Eximbank
FCB	– Fincombank
FMI	– Fondul Monetar Internațional
ICAAP	– procesul de evaluare a adecvării capitalului intern
ILAAP	– procesul de evaluare a adecvării lichidității interne
ISB	– Indicatorul de stabilitate bancară
IVB	– Indicatorul de viabilitate bancară
KNF	– Comisia Națională de Supraveghere Financiară Poloneză
LCR	– Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate
MAIB	– Moldova-Agroindbank
MICB	– Moldindconbank

MUS	– Mecanismul unic de supraveghere
NBG	– Banca Națională a Georgiei
NBP	– Banca Națională a Poloniei
PCB	– ProCredit Bank
ROA	– rentabilitatea activelor
ROE	– rentabilitatea capitalului acționar
SEPA	– schema zonei unice de plăți în euro
SIRF	– Standarde Internaționale de Raportare Financiară
SNC	– Standarde Naționale de Contabilitate
SREP	– Procesul de Supraveghere și Evaluare
UE	– Uniunea Europeană
UB	– Unibank
VB	– Victoriabank

INTRODUCERE

Actualitate și importanța temei de cercetare. Crizele financiare ale secolului XXI au accentuat vulnerabilitățile sectorului financiar-bancar și au dus la regândirea cadrului internațional de reglementare și supraveghere a sectorului bancar.

Retrospectiva istorică și geografică a crizelor economice arată că dintre cele mai răsunătoare au fost crizele bancare, cu efecte sistemice și impact în lanț asupra economiilor naționale și globale. Tot mai mulți specialiști susțin că prevenirea crizelor este o opțiune mai eficientă și mai puțin costisitoare decât lăsarea evoluției pe seama regulilor pieței. Astfel, supravegherea bancară a intrat într-o dispoziție intervenționistă, iar măsurarea efectelor supravegherii a devenit o etapă a procesului de supraveghere. Autoritățile de supraveghere trebuie să demonstreze că eforturile și acțiunile lor aduc rezultate și efecte, or, actul de supraveghere bancară este unul eficient.

Noile reglementări, în special cele promovate prin standardele Basel III, vizează consolidarea capacității autorităților de supraveghere de a gestiona riscurile bancare și de a preveni crizele financiare. Transpunerea cerințelor Basel III în Republica Moldova s-a materializat prin crearea unei noi legi bancare, menite să consolideze stabilitatea sistemului bancar, să îmbunătățească reziliența sectorului și să reducă riscul de contagiune dinspre sectorul financiar spre economia reală.

În acest context, evaluarea impactului supravegherii asupra viabilității sectorului bancar are o importanță strategică. Astfel, autorul tezei și-a propus să elaboreze și să calculeze un indicator compozit de viabilitate bancară și să-l utilizeze ca un instrument analitic care să permită evaluarea obiectivă a viabilității sectorului bancar și să analizeze eficiența supravegherii din perspectiva costurilor de oportunitate.

Prin urmare, cercetarea realizată în baza temei „Identificarea criteriilor de eficiență a supravegherii în vederea menținerii viabilității sistemului bancar” este actuală și esențială pentru consolidarea capacității sistemului bancar autohton de a face față șocurilor externe și de a susține dezvoltarea economică sustenabilă, de a consolida încrederea populației în sistemul bancar și de a îmbunătăți rolul incluziunii financiare și al intermedierei financiare în economie.

Tema tezei de doctor se aliniază cu direcțiile de cercetare promovate la nivel european și internațional, reflectând preocupările actuale privind consolidarea stabilității și viabilității financiare, optimizarea cadrului de reglementare și supraveghere bancară și definirea unor criterii de evaluare a eficienței activităților de supraveghere. Totodată, teza contribuie la dezvoltarea unui cadru analitic

adaptat specificului sistemului bancar național, prin integrarea particularităților economiilor emergente și a caracteristicilor sistemului bancar din Republica Moldova.

Din punct de vedere inter- și transdisciplinar, prezenta teză de doctor îmbină aspecte de microeconomie și macroeconomie, finanțe și bănci, statistică, econometrie, dar și elemente de guvernare corporativă, reglementări bancare, conformitate și managementul riscurilor. De asemenea, în cercetare sunt utilizate atât metode calitative, cât și cantitative pentru a fundamenta un model compozit de evaluare a viabilității bancare.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor asociate. Tema tezei abordează patru elemente cercetare: supravegherea bancară, eficiența supravegherii, viabilitatea bancară și legătura dintre supraveghere și viabilitate.

Literatura academică abordează supravegherea bancară preponderent prin prisma reglementărilor bancare, fiind frecvent tratată ca o componentă derivată a acestora. Crizele financiare ale secolului XXI au demonstrat însă că supravegherea depășește cadrul strict al conformării la reglementări, devenind o disciplină separată, cu obiective, instrumente, resurse, costuri și metode de evaluare proprii.

Eficiența supravegherii bancare este un subiect de cercetare mai puțin abordat ca temă distinctă, fiind tratat mai degrabă din perspectiva efectelor asupra performanței la nivelul băncilor sau din perspectiva conformării prudențiale și a prevenirii riscurilor individuale.

În literatura națională, studiile privind eficiența supravegherii bancare sunt practic inexistente. Banca Națională a Moldovei (BNM) nu oferă o imagine clară asupra dimensiunii eforturilor sale de supraveghere, cum ar fi numărul de angajați implicați în activități de supraveghere, orele de supraveghere, numărul de controale pe teren sau intensitatea supravegherii băncilor de importanță sistemică. Astfel, lumea academică nu are o sursă de date veridică pentru a evalua eficiența supravegherii bancare. În condițiile în care nu există acces la date privind costurile directe ale supravegherii, autorul tezei a evaluat eficiența supravegherii bancare prin prisma costurilor de oportunitate generate de nivelurile ridicate de capital și lichiditate.

Analiza cost-beneficiu devine cu atât mai importantă în contextul în care la nivel local s-au aplicat cerințele Basel III, fără adaptarea acestora la particularitățile pieței bancare din Republica Moldova sau fără o analiză publică detaliată privind oportunitatea și impactul măsurilor adoptate. În absența unei calibrări, există riscul ca presiunile de conformare să genereze costuri de oportunitate semnificative. Totodată, odată ce BNM a devenit autoritate de supraveghere pentru sectorul non-

bancar, prioritizarea eforturilor de supraveghere devine și mai dificilă, necesitând o alocare optimă a resurselor limitate.

Viabilitatea bancară este un concept relativ nou în cercetarea bancară, fiind corelat cu sustenabilitatea financiară și reziliența în fața șocurilor externe. Deși apare în documentele Băncii Centrale Europene (BCE), Fondului Monetar Internațional (FMI) și Băncii Mondiale, literatura tratează termenul fragmentar. La nivel național, termenul de viabilitate bancară este abordat în contextul Procesului de Supraveghere și Evaluare (SREP), implementat de BNM începând cu anul 2019, ca parte a reformării cadrului autohton de supraveghere bancară. Acest instrument este utilizat de toate autoritățile de supraveghere din țările Uniunii Europene și instituie o supraveghere bazată pe risc și orientată spre viitor, permițând identificarea timpurie a deficiențelor și riscurilor și contribuind la eficiența supravegherii, evaluarea viabilității modelului de afaceri, precum și la menținerea stabilității sectorului bancar. (BCE, 2017) Totodată, SREP abordează viabilitatea bancară într-o manieră mai restrânsă, axându-se pe evaluarea individuală a băncilor și pe analiza sustenabilității modelului de afaceri.

Interacțiunea dintre supraveghere și viabilitatea sistemului bancar rămâne un domeniu de cercetare emergent, fiind tratată mai ales în cadrul studiilor aplicate sau al testelor de stres derulate de băncile centrale. Persistă un gol științific în privința modelării relației cauzale dintre eficiența supravegherii și viabilitatea sistemului bancar, mai ales în economiile emergente, cum este și cea a Republicii Moldova.

Gradul de studiere a temei de cercetare. Supravegherea bancară a fost definită și analizată de instituții internaționale precum FMI, Banca Reglementărilor Internaționale (BIS), Curtea de Conturi Europeană (ECA), BCE, Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară (CBSB) – alături de numeroși cercetători de renume din diferite timpuri, care au contribuit la conturarea definiției de supraveghere bancară în literatura de specialitate, propunând diverse definiții și interpretări ale conceptului de supraveghere bancară. Cercetători precum Charles Albert Eric Goodhart (2000, 2004, 2010), James R. Barth, Gerard Caprio, Ross Levine (2006), Xavier Freixas și Jean-Charles Rochet (2008), Adrian Cosmesu (2015), Mihail Gîrlea (2016), Frederic S. Mishkin (2016), Anthony Saunders și Marcia Millon Cornett (2018) au reflectat complexitatea și multidimensionalitatea supravegherii bancare, abordată din perspective juridice, economice și instituționale, și au evidențiat transformările prin care a trecut acest domeniu, în funcție de conjunctura istorică și de evoluția piețelor financiare internaționale.

Eficiența supravegherii bancare a fost studiată de grupul de autori Cezar Basno, Nicolae Dardac și Constantin Floricel (2003), Robert D. Behn (2003), Patricia J. Rogers și Carol H. Weiss (2007), Malcolm K. Sparrow (2008), Jeroen Klomp (2011), Yadav Gopalan și João Granja (2023), Pereiro Pedro (2023), care au propus criterii și indicatori pentru măsurarea efectelor supravegherii și au evidențiat dificultățile de cuantificare directă a eficienței. CBSB a formulat un set de precondiții și principii pentru o supraveghere bancară eficace care în mare parte țin de politici macroeconomice și disciplină de piață sau, altfel spus, condiții care nu sunt sub controlul autorităților de supraveghere. (CBSB, 2024) Deși aceste principii și precondiții sunt orientate spre evaluarea eficacității supravegherii, aceste elemente oferă fundamentul conceptual și operațional pentru identificarea și structurarea criteriilor de eficiență a supravegherii bancare.

Conceptul de viabilitate bancară a fost analizat în literatura de specialitate în principal la nivelul instituțiilor de credit individuale, prin prisma indicatorilor de performanță și capitalizare, corelați cu guvernanta și modelul de afaceri, expunerea la riscuri sau factori macroeconomici. (Satish, Gopalakrishna, 1997; Gup, 2010; Makkar, Singh, 2015) Cele mai recente cercetări privind viabilitatea bancară s-au concentrat pe falimentele Silicon Valley Bank și First Republic – două bănci americane cu modele de afaceri diferite. Falimentul lor a scos în evidență vulnerabilitățile unor instituții aparent solide din perspectiva indicatorilor tradiționali de capital și lichiditate. Analizele efectuate de Amit Krishnamurthy (2024), Ali Al-Sari (2025), Steven Kelly și Jonathan Rose (2025) arată că viabilitatea bancară nu mai poate fi analizată exclusiv prin prisma capitalizării și lichidității, ci trebuie evaluată într-o manieră multidimensională, care să integreze analiza modelelor de afaceri, guvernanta și riscurile emergente, precum și capacitatea instituțiilor de a rezista la șocuri declanșate de dinamica mediului financiar și a tehnologiei.

Interacțiunea dintre supraveghere și viabilitatea bancară este abordată de BIS și ECB, care integrează indicatorii de eficiență a supravegherii în modelele de evaluare a stabilității băncilor. Goodhart a pus în evidență rolul esențial al supravegherii în asigurarea viabilității băncilor, prin reglementarea practicilor de adevare a capitalului și de gestionare eficientă a riscurilor, precum și de adaptare la un mediu financiar globalizat și aflat într-o permanentă transformare (Goodhart, 2000). Iar autorii Freixas și Rochet (2008), Herring și Carmassi (2008) subliniază că viabilitatea bancară este determinată de o combinație de factori microeconomici, cum sunt politica de risc și indicatori financiari individuali, și factori macroeconomici, precum riscul sistemic sau șocurile economice. Astfel, supravegherea bancară trebuie analizată atât din perspectivă microprudențială, cât și

macroprudențială, pentru a fi eficientă în menținerea viabilității sistemului bancar în ansamblu. Cercetările recente adaugă noi dimensiuni. Pereiro Pedro (2023) evidențiază rolul rezoluției și al mandatului autorității de supraveghere, Yadav Gopalan și João Granja (2023) atrag atenția asupra impactului riscului de rată a dobânzii asupra stabilității, iar CBSB subliniază necesitatea unei supravegheri proactive și integrate, capabile să răspundă provocărilor generate de digitalizare, globalizare și noile tipuri de șocuri economice.

Scopul cercetării constă în identificarea mecanismului de interacțiune dintre supravegherea bancară și viabilitatea sistemului bancar, precum și în determinarea nivelului optim de eficiență asociat acestei interacțiuni, prin definirea criteriilor și indicatorilor de evaluare a eficienței supravegherii bancare.

Obiectivele cercetării sunt:

- analiza definițiilor existente în literatura de specialitate și în acte normative pentru termenul de „supraveghere bancară” și sintetizarea unei definiții proprii, recomandată ca și concept științific;
- identificarea criteriilor de evaluare a eficienței supravegherii bancare din perspectivă teoretică și identificarea unor indicatori cuantificabili, accesibili și relevanți pentru analiza empirică;
- analiza conceptuală a termenului de „viabilitate” în literatura de specialitate și adaptarea semnificației acestuia la specificul activității bancare;
- studierea cadrului internațional de reglementare Basel III și analiza detaliată a noii legi bancare din Republica Moldova;
- elaborarea și calcularea unui indicator compozit de viabilitate bancară;
- includerea criteriilor de eficiență ca element de ajustare a indicatorului compozit de viabilitate bancară, destinat corectării efectului distorsionant al excesului de lichiditate și de capital asupra evaluării reale a viabilității sistemului bancar;
- interpretarea rezultatelor cercetării din perspectiva eficienței supravegherii bancare și formularea de recomandări.

Ipoteza cercetării. Identificarea criteriilor de eficiență a supravegherii bancare constituie o etapă esențială pentru fundamentarea unui model de evaluare a viabilității sistemului bancar. Astfel, autorul susține că nivelul de viabilitate al sistemului bancar depinde în mod direct de eficiența cu care supraveghetorul își exercită atribuțiile, iar relația dintre viabilitate, supraveghere și eficiență necesită o abordare multicriterială, care să integreze dimensiuni precum governanța, gestionarea riscurilor și

reziliența la factori macroeconomici, depășind simpla respectare a indicatorilor prudențiali reglementați.

Metodologia cercetării științifice. Studiarea temei de cercetare s-a realizat cu utilizarea următoarelor metode științifice de cercetare:

- analiza economico-financiară (analiza în dinamică și analiza structurală),
- inducția și deducția, comparația, analogia și sinteza,
- modele econometrice (regresie liniară, regresie polinomială),
- teste de semnificație statistică (P-values),
- metode statistice (corelație, dispersie, scoring, intervale de performanță, normalizare).

În cadrul acestei cercetări, autorul a elaborat un indicator compozit de viabilitate bancară. Calculul acestui indicator s-a realizat în mai multe etape. În prima etapă, toți indicatorii financiari identificați ca factori de influență, inclusiv cei de lichiditate și capital, au fost integrați în formulă utilizând o *metodă de scoring monoton standardizat*. În a doua etapă, pentru a reflecta costurile de oportunitate asociate nivelurilor excesive de lichiditate și capital, s-a aplicat *scoring non-monoton*, astfel încât, la depășirea unui prag optim, scorurile aferente acestor indicatori să scadă. Pentru a afla pragurile optime de lichiditate și capital, s-au utilizat *regresii polinomiale de gradul 2*. În cea de-a treia etapă, indicatorul compozit, deja ajustat la nivelurile optime de lichiditate și capital, a fost recalibrat prin luarea în calcul a influenței unor variabile macroeconomice. S-a realizat o regresie între indicatorul compozit de viabilitate bancară (ajustat) și valorile normalizate ale indicatorilor macroeconomici, s-au aflat P-values pentru a se determina cât de semnificativă este relația și ce ponderi de importanță să fie atribuite indicatorilor macroeconomici.

Metoda de scoring este una ușor de implementat, are capacitatea de a agrega mai mulți indicatori, permite o interpretare clară a tendințelor și integrarea unor ajustări metodologice pentru a reflecta mai corect potențialele riscuri structurale.

Deși există metode de analiză mult mai sofisticate, cum sunt analiza în componente principale, analiza frontierelor de eficiență sau modele econometrice regresionale, rezultatele lor sunt dificil de interpretat, este nevoie de date mai multe și există o mare sensibilitate la valori extreme (outlieri).

Noutatea științifică. În cadrul prezentei teze de doctor, au fost obținute următoarele rezultate cu valoare de noutate științifică:

- Realizarea unei delimitări conceptuale între noțiunile de reglementare și supraveghere bancară și elaborarea unei propuneri de conceptualizare a supravegherii bancare în urma analizei surselor actuale din literatura de specialitate.

- Formularea unui set de criterii și indicatori cuantificabili pentru evaluarea eficienței supravegherii bancare, prin delimitarea beneficiilor și costurilor asociate procesului de supraveghere, în vederea dezvoltării unei abordări analitice a suprareglementării.

- Adaptarea conceptelor teoretice de viabilitate la specificul activității bancare, precum și delimitarea conceptelor de viabilitate bancară, viabilitate pe sistem și stabilitatea sistemului bancar.

- Realizarea unei analize comparative aprofundate între cerințele Acordului Basel III și cadrul național de reglementare bancară, evidențiind punctele de convergență și disfuncționalitățile care necesită ajustări pentru o adaptare eficientă la realitățile pieței bancare din Republica Moldova.

- Propunerea unor criterii de eficiență pentru ajustarea nivelurilor excesive de capitalizare și lichiditate, care să reflecte costurile de oportunitate asociate acestor excedente și să ofere o imagine mai realistă asupra viabilității sistemului bancar.

- Identificarea limitărilor și curențelor existente în metodele tradiționale de evaluare a eficienței supravegherii, oferind o bază conceptuală și practică pentru dezvoltarea unor direcții de cercetare ulterioare în domeniul politicilor de reglementare și supraveghere.

Structura tezei. Pornind de la scopul subiectului de cercetare și obiectivele de bază stabilite prin acest scop, teza este structurată în trei capitole ce cuprind abordarea teoretică și analiza practică a supravegherii bancare în corelație cu indicatorii ce definesc conceptul de viabilitate bancară. Pe lângă conținutul de bază, teza conține adnotare, introducere, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe.

În **Introducere** sunt expuse scopul și obiectivele tezei de doctor, gradul de studiere al acesteia în literatură de specialitate, precum și actualitatea temei de cercetare. De asemenea, sunt enumerate metodele de cercetare utilizate, baza informațională și rezultatele planificate să fie atinse.

Capitolul 1 „Fundamente teoretice privind supravegherea bancară și viabilitatea sistemului bancar” prezintă o sinteză a teoriilor privind supravegherea bancară, viabilitatea bancară și eficiența supravegherii bancare. Este analizată evoluția cadrului normativ internațional, de la Acordul Basel I la Acordul Basel III, pentru a evidenția transformările majore în abordările de supraveghere. În acest context, capitolul subliniază importanța criteriilor de eficiență, corelate cu obiectivele supravegherii, și identifică indicatorii de calcul care permit evaluarea rezultatelor

intervențiilor de supraveghere. Capitolul include și o analiză a practicilor de finanțare a supravegherii, în contextul unui sistem financiar caracterizat de diversificare, digitalizare și grad înalt de incertitudine, care reclamă utilizarea tehnologiilor moderne, dezvoltarea competențelor personalului și gestionarea eficientă a resurselor.

Capitolul 2 „Evoluția cadrului de supraveghere bancară și analiza performanței sistemului bancar în Republica Moldova” sintetizează evoluția cadrului de supraveghere și reglementare din Republica Moldova. De asemenea, se face o analiză a indicatorilor prudențiali în raport cu cerințele reglementate, dar și a altor indicatori care se consideră relevanți din perspectiva viabilității bancare. Pentru a evidenția competența instituțională și tehnicile aplicate de autoritatea de supraveghere, a fost realizată și o analiză retrospectivă a falimentelor bancare, cu accent pe modul și momentul de intervenție al Băncii Naționale a Moldovei.

Capitolul 3 „Evaluarea viabilității bancare din perspectiva costurilor de oportunitate ale supravegherii” prezintă un exercițiu empiric bazat pe un set de date care acoperă 14 bănci, pe o perioadă de 10 ani (2013-2024) și 18 indicatori. S-au identificat factorii de influență și indicatorii de calcul, s-au stabilit gradele de importanță, au fost calculate intervalele de performanță pentru fiecare indicator în parte și au fost atribuite scorurile respective. Rezultatele individuale au fost ulterior ponderate în funcție de importanța sistemică a fiecărei bănci, pentru a obține o imagine la nivel de sistem. În prima fază de calcul, s-a utilizat scoring monoton pentru toți indicatorii, inclusiv pentru lichiditate și capital. În a doua etapă de calcul, s-a utilizat scoring non-monoton, pentru a ajusta negativ supralichiditatea și supracapitalizarea. S-a arătat impactul asupra indicatorului compozit de viabilitate bancară. Ulterior, indicatorul ajustat a fost recalibrat prin integrarea evoluției unor indicatori macroeconomici, pentru a reflecta dimensiunea reală a viabilității bancare.

În **concluzii generale și recomandări** am reiterat caracteristicile specifice ale sistemului bancar autohton, crizelor prin care a trecut acesta și nivelul de maturitate al cadrului de reglementare și supraveghere național. Pe marginea problemelor identificate, au fost enumerate recomandări ce țin de evaluarea costurilor de oportunitate ale supravegherii bancare, din perspectiva impactului supralichidității și supracapitalizării asupra indicatorului compozit de viabilitate bancară.

Rezultatele preconizate a fi obținute. În cadrul acestei cercetări, se urmărește obținerea următoarelor rezultate științifice și aplicative:

- Clarificarea conceptuală a supravegherii bancare printr-o analiză comparativă a definițiilor din literatura de specialitate, în urma căreia este sistematizată o definiție proprie.

- Identificarea criteriilor de eficiență a supravegherii bancare, prin delimitarea componentelor de costuri și beneficii asociate procesului de supraveghere, precum și selectarea unui set de indicatori cuantificabili și relevanți.

- Adaptarea conceptului de viabilitate la activitatea bancară, printr-o analiză teoretică aprofundată a utilizării sale în literatura economică și în contextul conținutului publicat de organizațiile financiare internaționale.

- Corelarea cerințelor Basel III cu prevederile noului cadru de reglementare și supraveghere din Republica Moldova, în vederea identificării elementelor de conformitate și diferențelor ce necesită ajustare sau calibrare.

- Elaborarea unui model de calcul și analiză a unui indicator compozit de viabilitate bancară, bazat pe agregarea mai multor indicatori financiari și prudențiali, precum și indicatori ce cuantifică eficiența managementului și calitatea acționariatului ca aspecte calitative.

- Reflectarea costurilor de oportunitate asociate supracapitalizării și supralichidității, prin calcularea unui nivel optim, ajustarea scorurilor și, respectiv, recalcularea indicatorului compozit de viabilitate bancară.

- Interpretarea rezultatelor obținute și identificarea implicațiilor supravegherii bancare, cu formularea unor concluzii și recomandări.

Rezultatele cercetării, atât prin conținutul teoretic concentrat bazat pe diverse surse, analizat și sintetizat în grafice și tabele, cât și prin conținutul analitic, reprezintă o sursă bibliografică utilă pentru studenții la licență, master sau doctorat, precum și pentru analiști, experți și cercetători din domeniul financiar-bancar. Totodată, lucrarea constituie un bun punct de plecare pentru autorități în fundamentarea unor reflecții și direcții de analiză privind eficiența supravegherii bancare.

Valoarea teoretică a lucrării rezidă în următoarele:

- Fundamentarea teoretică a conceptului de viabilitate bancară – teza contribuie la dezvoltarea teoretică a conceptului de „viabilitate” în context bancar, prin corelarea sa cu supravegherea bancară.

- Integrarea abordărilor inter- și transdisciplinare – teza combină teorii și modele din științe precum sunt microeconomia, macroeconomia, finanțe, statistică, econometrie, precum și din domenii interdisciplinare ca reglementarea bancară, supravegherea bancară, guvernanta corporativă și managementul riscurilor.

- Elaborarea unui model de calcul al unui indicator compozit de viabilitate bancară – teza aduce un aspect de noutate prin calcularea unui indicator compozit bazat pe metode de non-scoring.

- Identificarea lacunelor din literatura de specialitate – în teză sunt identificate limitările metodelor actuale de evaluare a eficienței supravegherii și oferă o bază pentru cercetări viitoare.

- Delimitarea conceptelor de reglementare și supraveghere, precum și a cerințelor de reglementare de eficiența supravegherii. Au fost analizate cele mai esențiale cerințe Basel III, fiind identificate beneficiile lor, dar și necesitatea de a fi calibrate după specificul economiei naționale.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în următoarele:

- Crearea unui instrument de evaluare a viabilității bancare – indicatorul compozit propus poate fi utilizat în practică de autorități de supraveghere, bănci centrale sau analiști financiari, în scop de evaluare, în procese decizionale, dar și adaptat pentru diagnosticarea timpurie a riscurilor.

- Adaptabilitate la contextul Republicii Moldova – conținutul analitic se bazează pe datele statistice ale Republicii Moldova, ceea ce permite formularea unor recomandări adaptate sectorului bancar autohton.

- Corelarea viabilității cu indicatori macroeconomici – integrarea influenței indicatorilor macroeconomici în modelul de calcul al viabilității oferă nu doar o perspectivă sistemică, ci și una macroeconomică.

- Evaluarea eficienței supravegherii prin costuri de oportunitate – ajustarea indicatorului de viabilitate bancară pentru nivelurile de lichiditate și capital ce depășesc nivelul optim calculat este, pe de o parte, o dimensiune reală a viabilității bancare, iar pe de altă parte o dimensiune a costurilor de oportunitate ce vin din partea supravegherii bancare.

- Bază pentru dezvoltarea unor viziuni noi, orientate spre dezvoltarea unui cadru de reglementare și supraveghere proactiv și calibrat.

- Instrument de formare academică și profesională – conținutul analitic și sintezele conceptelor teoretice pot fi integrate în cursuri, seminare, manuale, cercetări și un punct de pornire pentru inițiative de revizuire a cadrului de reglementare și supraveghere.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele cercetării au fost apreciate prin valorificarea acestora în plan științific și profesional. Aspectele teoretice și analitice, precum și concluziile și recomandările formulate în cadrul tezei au fost reflectate în 9 articole științifice publicate în reviste naționale și internaționale, și prezentate în cadrul mai multor manifestări științifice, contribuind astfel la validarea academică și practică a demersului științific întreprins:

1. „*Simpozion Științific Internațional al Tinerilor Cercetători*” // Conferință științifică internațională, ediția XVI-a din 27-28 aprilie 2018; Chișinău, Republica Moldova; titlul articolului –

„*Banking regulation and its impact on banking system's viability – case of Republic of Moldova*”, organizator – Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

2. „*Accounting and Finance – the global languages in business*” // Conferință științifică internațională, ediția III-a din 23 martie 2018; Pitești, România; titlul articolului – „*Evaluarea eficienței supravegherii bancare*”, organizator – Universitatea „Constantin Brâncoveanu” din Pitești, România.

3. „*Simpozion Științific Internațional al Tinerilor Cercetători*” // Conferință științifică internațională, ediția XVII-a din 2019; Chișinău, Republica Moldova; titlul articolului – „*Indicators for evaluation of banking supervision efficiency*”, organizator – Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

4. „*Development Through Research and Innovation - 2022*” // Conferință științifică internațională, ediția III-a din 2022; Chișinău, Republica Moldova; titlul articolului – „*Regulation of the banking sector – between the needs of the market and the risks of over-regulation*”, organizator – Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

5. „*Strategii și politici de management în economia contemporană*” // Conferință științifică internațională, ediția VIII-a din 24-25 martie 2023; Chișinău, Republica Moldova; titlul articolului – „*Evoluția cadrului de supraveghere bancară în Republica Moldova*”, organizator – Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

6. „*Development Through Research and Innovation - 2025*” // Conferință științifică internațională, ediția VI-a din 2025; Chișinău, Republica Moldova; titlul articolului – „*Opportunity costs of banking supervision*”, organizator – Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

Rezultatele cercetării au fost apreciate de către Directorul Centrului Analitic Independent Expert-Grup, Directorul Asociației Băncilor din Moldova și ex-prim-viceguvernator al Băncii Naționale a Moldovei. Aprecierea acestora este confirmată prin certificatele de implementare anexate la prezenta teză.

1. FUNDAMENTE TEORETICE PRIVIND SUPRAVEGHEREA BANCARĂ ȘI VIABILITATEA SISTEMULUI BANCAR

1.1. Conceptualizarea supravegherii bancare: definiții, modele de instituționalizare și finanțare, obiective fundamentale

Suntem într-o eră a economiei de piață și a proprietății private, iar lipsa de imixtiune a statului în economie este o valoare importantă a democrației. Totuși, crizele economice din ultimii ani au determinat autoritățile să intre într-o dispoziție intervenționistă. (Dermengi, 2022)

Crizele secolului XXI au demontat conceptul de „mâna invizibilă” enunțat de economistul Adam Smith, potrivit căruia piețele au capacitatea de a se autoregla și intervenția statului trebuie limitată. Astfel, tot mai actual devine conceptul de stat gardian sau teoria intervenționismului statului susținută de economistul John Maynard Keynes. Economistul Keynes „consideră că mecanismele spontane ale pieței nu sunt suficiente pentru a atinge obiectivele de bază” și că „statul trebuie să joace un rol corector, folosind mijloacele puse la dispoziția sa”. (Angelescu, Apostol, Avram, 2001)

Cele mai răsunătoare crize din ultimii ani au pornit de la sectorul bancar. Acestea au bulversat întregul sistem financiar al țărilor-gazdă, au lăsat datorii publice imense și au avut efect de contagiune pentru economia mondială. (Dardac, Moinescu, 2007) Cei care au de pierdut cel mai mult de pe urma crizelor sunt consumatorii de servicii financiare, restabilirea încrederii în bănci fiind o provocare.

Potrivit fostului director general al BIS, Jaime Caruana, procesul de reglementare presupune obținerea unui cadru legislativ îmbunătățit, menit anume să sporească încrederea în sector, să orienteze intermedierea financiară și să consolideze stabilitatea sistemului financiar. Totuși, respectarea reglementărilor nu este suficientă, ci necesită și „schimbări în conduita și cultura instituțiilor financiare.” (Caruana, 2015) Și de cele mai multe ori, nu e nevoie de reglementări noi sau de modificarea celor existente, este necesară utilizarea unor tehnici de supraveghere eficiente în acest sens. (Caruana, 2015)

Mai mult decât atât, cum se arată într-un document al Parlamentului European, supravegherea bancară are rolul de a monitoriza riscuri pe care reglementările nu le acoperă încă. (European Parliament, 2015) „Supravegherea trece dincolo de simpla verificare a respectării stricte a regulilor la verificarea conformității din perspectiva obiectivelor și, mai departe, la verificarea unor aspecte ce nu pot fi sau nu sunt încă reglementate”. (Caruana, 2015) Altfel spus, supravegherea bancară vine să susțină procesul de adaptare a reglementărilor la cerințele sectorului financiar, care este unul extrem de dinamic, complex, în continuă schimbare și plin de inovații.

Tabelul 1.1. Delimitări între reglementare și supraveghere

Reglementare	Supraveghere
Nu toate riscurile financiare pot fi bine definite prin reglementări	Supravegherea poate identifica riscuri nereglementate
Reglementările sunt de obicei stricte, precise și general aplicabile	Cerințele de supraveghere pot fi relaxate în anumite circumstanțe
Toate reglementările sunt publice	Activitatea de supraveghere este în mare parte confidențială

Sursa: realizat de autor în baza sursei (European Parliament, 2015)

O delimitare și mai clară dintre reglementare și supraveghere o surprindem la cercetătorul Bruce Tuckman, care a fost citat și de Andrea Enria, Președintele Consiliului de Supraveghere al BCE, în cadrul EUROFI 2023 Financial Forum. (Enria, 2023) Tuckman face o distincție clară dintre supravegherea preventivă, detectivă și corectivă. (Tuckman, 2023)

Primul tip de supraveghere se referă la cerințele preventive. Acesta presupune implementarea unor reglementări standardizate aplicabile tuturor băncilor. Aceste cerințe se referă la nivelurile de capital și lichiditate, testele de stres, precum și standardele pentru guvernanta, controale interne și managementul riscului. Obiectivul principal al supravegherii preventive este de a limita libertatea de acțiune a băncilor în domenii considerate dăunătoare stabilității individuale a acestora și stabilității sistemului financiar în ansamblu. (Tuckman, 2023)

Al doilea tip de supraveghere este evaluarea detectivă. În această etapă, autoritățile de supraveghere analizează în detaliu fiecare bancă, atât pentru a verifica respectarea cerințelor preventive, cât și pentru a identifica practici care, deși nu încalcă explicit reglementările, pot afecta siguranța băncii sau stabilitatea sistemică. Scopul este de a descoperi riscuri subtile care ar putea scăpa cadrului strict al reglementărilor. (Tuckman, 2023)

Al treilea tip de supraveghere vizează acțiunea corectivă. Atunci când sunt identificate probleme în urma evaluării detective, această funcție de supraveghere este activată. Mandatul său este de a obliga băncile să remedieze deficiențele constatate. În acest scop, autoritățile trebuie să fie pregătite și dispuse să folosească o gamă largă de instrumente, precum cerințe suplimentare de capital și lichiditate, restricții asupra activității, reevaluarea sau înlocuirea membrilor consiliului de administrație, sancțiuni și alte penalități financiare. (Tuckman, 2023)

Astfel, deși reglementările bancare formează în mare parte baza de acțiune a supravegherii bancare, **supravegherea trebuie privită ca o știință**, care necesită a fi definită și analizată prin prisma diferitor criterii, cum ar fi obiectivele, tipurile de instituționalizare, instrumente, mecanisme de

finanțare, condiții de asigurare a eficienței, precum și metode de măsurare a eficienței și impactul macroeconomic.

În continuare autorul trece în revistă definițiile date de mai mulți autori și organizații financiare conceptului de supraveghere bancară, pentru a formula o noțiune clar acceptată în sensul acestei teze de doctor și pentru a identifica rolul și obiectivele supravegherii bancare.

CBSB definește supravegherea bancară ca fiind „activitatea de monitorizare a situației financiare a instituțiilor bancare și verificarea modului cum sunt respectate și aplicate reglementările bancare”. Potrivit publicației „*Principles for the sound management of operational risk*”, „obiectivul central al supravegherii este de a menține stabilitatea și încrederea în sistemul financiar, reducând astfel riscul de pierdere pentru deponenți și alți creditori”. Acest proces implică atât evaluarea riscurilor, cât și aplicarea unor reguli prudențiale. (CBSB, 2011)

Într-un raport al Curții de Conturi Europene, supravegherea bancară este definită similar, ca fiind o activitate de monitorizare a băncilor, cu scopul de a se garanta că acestea își desfășoară activitatea în condiții de siguranță și în mod riguros și că respectă normele și reglementările. Supravegherea bancară urmărește să prevină insolabilitatea bancară.” (ECA, 2014)

FMI definește supravegherea bancară ca fiind „un proces prin care autoritățile monitorizează și reglementează băncile pentru a proteja deponenții, a menține stabilitatea financiară și a asigura funcționarea eficientă a piețelor financiare”. (FMI, 2019)

BIS susține că supravegherea bancară are rolul de a promova stabilitatea și soliditatea instituțiilor financiare prin stabilirea unor standarde prudențiale și monitorizarea riscurilor asociate activităților bancare. (CBSB, 2024)

Autorii cărții „*Financial Institutions Management: A Risk Management Approach*”, Anthony Saunders și Marcia Cornett, definesc supravegherea bancară ca fiind „evaluarea continuă a sănătății financiare a instituțiilor de credit și a conformării acestora cu legislația aplicabilă, având ca scop menținerea încrederii publice în sistemul financiar”. (Anthony, Marcia, 2018)

Economistul Mishkin menționează că „supravegherea bancară constă într-un ansamblu de acțiuni menite să asigure că băncile operează într-un cadru de prudență financiară, respectând cerințele de capital și lichiditate, pentru a preveni falimentul bancar și riscurile sistemice”. (Mishkin, 2016)

Autorii Freixas X. și Rachet J.C. menționează că „rolul supravegherii bancare este de a asigura stabilitatea sistemului bancar prin monitorizarea riscurilor financiare și a adecvării capitalului băncilor, contribuind astfel la prevenirea crizelor”. (Freixas, Rachet, 2008)

Şeful supravegherii bancare de la Banca Națională a României (BNR), Cosmescu Adrian, detaliază într-o prezentare câteva aspecte-cheie ale activității de supraveghere bancară și spune că „supravegherea bancară:

- oferă o imagine clară asupra solidității fiecărei bănci și a sistemului bancar în ansamblu;
- oferă acționarilor informațiile necesare evaluării calității managementului, situației financiare a băncii, eventualelor cerințe de capital suplimentar;
- evaluează și ia măsuri pentru contracararea riscurilor”. (Cosmescu, 2015)

Astfel, supravegherea bancară este văzută ca o *activitate* sau un *set de acțiuni*, un proces orientat spre monitorizare/evaluare, atât pe partea de *gestionare riscuri*, cât și pe *conformitate*.

Definițiile de mai sus profilează două componente de bază ale supravegherii bancare și anume:

1. dimensiunea micro a supravegherii bancare, care se axează pe situațiile financiare ale fiecărei bănci, calitatea managementului și pe conformitate cu reglementările bancare.
2. dimensiunea macro a supravegherii bancare, care vizează analiza situației sistemului bancar în ansamblu, a impactului pe care îl au băncile asupra economiei și invers – felul în care evoluțiile din economie influențează sistemul bancar.

Luând în considerare dimensiunile micro și macro ale supravegherii bancare, pot fi formulate două categorii de obiective ale supravegherii bancare – una ține de respectarea legislației, alta ține de atingerea unor obiective societale.

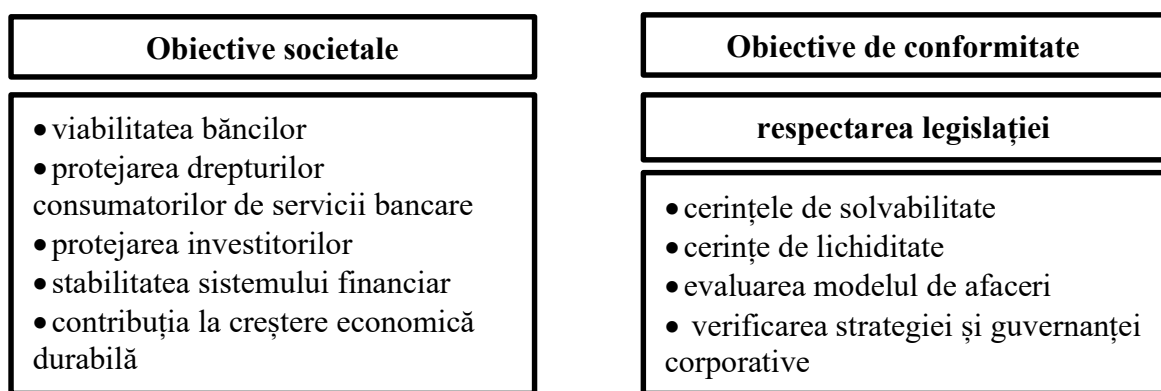

Figura 1.1. Obiectivele supravegherii bancare

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Hilbers et al, 2013)

Într-o lume în continuă schimbare, băncilor li se cere să își adapteze activitățile pentru a se alinia nu doar la reglementările financiare, ci și la obiectivele societale mai largi. Aceste obiective includ, printre altele, viabilitatea băncilor, responsabilitatea socială, protecția consumatorilor și

creșterea economică. Prin respectarea normelor de conformitate, băncile contribuie indirect la realizarea acestor obiective societale.

Ca o totalizare a tuturor definițiilor și viziunilor enumerate mai sus, autorul propune următoarea definiție a supravegherii bancare, relevantă pentru tema de cercetare a prezentei teze de doctor: *Supravegherea bancară este o activitate ce ține de responsabilitatea unei autorități de supraveghere și care presupune un proces continuu de monitorizare a băncilor și a sistemului bancar în ansamblu, pentru respectarea conformității, gestionarea eficientă a riscurilor și orientarea activităților bancare spre atingerea unor obiective macroeconomice și sociale.*

Toate conceptele enunțate mai sus răspund la întrebarea „ce face supravegherea bancară? și „cu ce scop?”. În mod deliberat, au fost excluse toate precizările referitoare la cine face supravegherea bancară ca act de autoritate, pentru a nu se face o confuzie de termeni, luând în considerare că în unele surse e menționat „statul” sau „autoritățile statului”, în alte surse – „autoritate publică de reglementare”, „autoritate de supraveghere”, „bancă centrală” sau „supraveghetor”.

Retrospectiva istorică arată că procedurile cele mai costisitoare privind schimbările instituționale ale supravegherii au avut loc ca răspuns la semnalele unei funcționări defectuoase a structurii existente. (BCE, 2001) De aceea este important să fie aleasă instituționalizarea potrivită, la momentul potrivit. În practica internațională există diferite tipuri de modele de instituționalizare a supravegherii, enunțate în tabelul 1.2.

Supravegherea instituțională se caracterizează prin aceea că activitatea de control prudential este îndreptată asupra unei categorii specifice de instituții financiare, indiferent de gama de activități pe care acestea le prestează. În cazul acestui model, ce urmează segmentarea clasică a sectorului financiar în mai multe piețe, există câte o singură autoritate de supraveghere pentru sectorul bancar, piața de capital și piața asigurărilor. Astfel, *statutul legal al instituției financiare determină care este autoritatea de supraveghere*, indiferent de gama de activități pe care le desfășoară.

Supravegherea funcțională – fiecare autoritate este responsabilă cu *supravegherea unei singure activități indiferent de statutul legal al instituției financiare* care realizează această activitate. Astfel, există o autoritate care cuprinde trei autorități de supraveghere – responsabilă de activități bancare sau echivalente celor bancare indiferent de instituția care le prestează (de exemplu, atragerea de depozite), activități ce vizează instrumentele de capital și activitățile de asigurări. Acesta este un model aplicat de Portugalia, unde există Banca Centrală, Comisia de Valori Mobiliare și Autoritatea de supraveghere a asigurărilor și fondurilor de pensii. Aceste trei autorități de supraveghere participă

în Consiliul Național de Supraveghere Financiară care este autoritatea ce coordonează toate activitățile din sectorul financiar.

Alegerea între aceste două modele de instituționalizare depinde în mare parte de cât de prezente sunt conglomeratele financiare în sector și/sau cât de bine dezvoltate sunt segmentele sectorului financiar.

Tabelul 1.2. Modelele supravegherii bancare

Model de instituționalizare	Criteriul de instituționalizare
Supraveghere instituțională	<i>În funcție de statutul legal al instituției financiare</i>
Supravegherea funcțională	<i>În funcție de activitatea financiară, indiferent de statutul legal</i>
Supraveghere în funcție de obiective („twin peaks”)	<i>În funcție de obiectivul supravegherii</i> - delimitarea funcției de supraveghere de funcția de reglementare - delimitarea funcției de supraveghere prudențială de funcția de supraveghere a regulilor de conducere a afacerilor - delimitarea funcției de supraveghere de funcția de protecție a consumatorilor
Supraveghere integrată	<i>Autoritate unică de supraveghere și reglementare pentru toate activitățile și actorii de pe piața financiară</i>

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Gîrlea, Filip, 2016)

În continuare autorul a detaliat supravegherea în funcție de obiective și supravegherea integrată, care, în linii generale, dezbat rolul Băncii Centrale în supravegherea bancară.

Supravegherea în funcție de obiective („Twin Peaks”). Acest model de supraveghere a fost conceput de Micheal Taylor – directorul programului de master în reglementarea serviciilor financiare de la London Guildhall University. Modelul e bazat pe existența a două autorități de supraveghere autonome și independente – una fiind responsabilă de supravegherea prudențială și alta – de conduita pe piață. (Barata, 2020) În Anexa 1 a fost luat exemplul a 3 țări – Australia, Italia și Olanda – care au optat pentru acest tip de instituționalizare a supravegherii, dar cu accente diferite în divizarea funcțiilor între autorități.

Modelul **supravegherii integrate** (supraveghere unică) implică o autoritate unică de supraveghere (AUS), diferită de banca centrală, care supraveghează piața financiară în ansamblul ei. AUS îndeplinește atât funcția de supraveghere a siguranței și solidității bancare, cât și funcția de reglementare a activității pentru toate sectoarele ce prestează servicii financiare.

Astfel, tendințele de cumulare/ delimitare a funcției de supraveghere bancară se văd din două perspective:

1. cumulare/ delimitare **funcția de supraveghere bancară-funcția de supraveghere a celorlalte segmente ale sectorului financiar;**

2. cumulare/ delimitare **funcția de supraveghere bancară-alte obiective**, cum ar fi protecția consumatorilor/ investitorilor, politica monetară, stabilitatea prețurilor, stabilitatea financiară ș.a.

În studiul BCE „*The role of central banks in prudential supervision*” (BCE, 2001) sunt menționate argumentele pro și contra integrării funcției de supraveghere bancară în cadrul băncii centrale, care sunt enunțate în tabelul 1.3. și detaliate în Anexele 2 și 3.

Tabelul 1.3. Argumente pro și contra băncii centrale ca autoritate de supraveghere bancară

Argumente pro	Argumente contra
• sinergia informațională între funcția de supraveghere și funcțiile principale ale Băncii Centrale • obiectivul principal – riscul sistemic • independența și expertiza tehnică	• conflictul potențial de interes între supravegherea bancară și politica monetară • hazardul moral • tendința spre conglomerare și spre eliminarea distincțiilor între produsele financiare și intermediari • nevoia de a evita concentrarea excesivă a puterii la Banca Centrală

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BCE, 2001)

Cercetătorul Charles Collyns menționează că „încrederea în sistemul financiar poate fi întărită prin existența conceptului de creditor de ultimă instanță și a fondului de garantare a depozitelor. Și totuși, aceste activități ar fi extrem de costisitoare dacă nu ar exista o supraveghere eficientă a acestora.” (Collyns, 1983)

„Criza financiară a demonstrat că băncile centrale trebuie să fie implicate direct în supravegherea instituțiilor financiare, întrucât ele dețin responsabilitatea pentru stabilitatea financiară și au capacitatea unică de a furniza lichiditate și de a acționa ca „împrumutător de ultimă instanță” în situații de criză.” (Fischer, 2008)

Pe de o parte, acestea sunt argumente ce stau în favoarea exercitării funcției de supraveghere bancară de către banca națională. Pe de altă parte, aceasta presupune un angajament considerabil de resurse, umane și financiare, din partea unei bănci centrale.

Supravegherea bancară implică costuri, riscuri și responsabilități semnificative, mai ales în cazul lichidării băncilor mari, ceea ce poate afecta politica monetară dacă nu este sprijinită printr-un sistem adecvat de garantare a depozitelor. În situațiile în care autonomia băncilor centrale este limitată, acestea trebuie să gestioneze atât politica monetară, cât și supravegherea bancară, pentru a preveni slăbirea politicii monetare și vulnerabilitatea în fața crizelor sistemice. (Siqueira, 2006)

Cercetătorii Goodhart C., Pojanart, S., Tsomocs, D. susțin că, indiferent dacă Banca Centrală are rolul de supraveghere a băncilor sau nu, aceasta neapărat trebuie să dețină o preocupare funcțională și un rol operațional în menținerea stabilității sistemice a sectorului bancar și a sistemului de plăți și

pentru soluționarea crizelor financiare, în cazul în care stabilitatea acestor sisteme este amenințată. Acești autori au realizat și un model de analiză a datelor disponibile din 104 țări din întreaga lume. În urma analizei, s-a ajuns la concluzia că țările în care banca centrală îndeplinește rolul de supraveghetor bancar au înregistrat mai puține falimente bancare (33) decât în țările ce au o autoritate de supraveghere independentă (71). (Goodhart et al, 2004)

Dintre cele 27 de țări membre ale UE, în 20 dintre ele autoritatea responsabilă de supravegherea bancară este Banca Centrală. În 14 dintre acestea, băncile centrale fac parte din mecanismul unic de supraveghere a sistemului bancar european (MUS), alături de BCE. În aceste țări, de regulă, BCE supraveghează băncile de importanță sistemică, iar supravegherea băncilor mai puțin semnificative – de către banca centrală națională. În celelalte 6 țări membre UE ale căror bănci centrale nu sunt parte din MUS (Danemarca, Polonia, România, Republica Cehă, Suedia, Ungaria), băncile centrale acționează ca supraveghetori bancari potrivit legislației naționale. (BCE, 2016)

Tabelul 1.4. Instituționalizarea supravegherii bancare în țările Uniunii Europene

Supraveghere bancară	Țările UE
Banca Centrală a țării Banca Centrală Europeană	Belgia, Bulgaria, Croația, Cipru, Grecia, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Olanda, Portugalia, Slovacia, Slovenia, Spania
Banca Centrală a țării	Danemarca, Polonia, România, Republica Cehă, Suedia, Ungaria
Autoritate independentă	Austria, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Luxemburg, Malta

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BCE, 2016)

Dacă e să luăm în calcul experiența țărilor cu o economie similară cu cea a Republicii Moldova, în contextul instituționalizării supravegherii bancare, putem remarca diferite experiențe.

În România, BNR combină rolul de reglementator și de supraveghetor. BNR este responsabilă pentru stabilitatea financiară, politica monetară și reglementarea sectorului bancar. Modelul BNR a fost eficient în menținerea stabilității sectorului bancar, dar au fost provocări legate de resurse și complexitatea gestionării simultane a rolurilor multiple. Există riscul suprasolicitării și al conflictelor de interese. Un aspect important de luat în considerare e și necesitatea de resurse adecvate, cu specializări specifice, pentru a gestiona complexitatea reglementării și supravegherii bancare într-o singură instituție.

În Polonia, supravegherea bancară este realizată de Comisia Națională de Supraveghere Financiară (KNF). KNF este responsabilă pentru reglementarea și supravegherea tuturor instituțiilor financiare, inclusiv băncile, piețele de capital și asigurările. Banca Națională a Poloniei (NBP) se ocupă în principal de politica monetară și stabilitatea prețurilor, având în același timp o funcție de consultanță în domeniul reglementării bancare. Separarea funcțiilor de reglementare și supraveghere

între KNF și NBP a permis o specializare mai mare și o focalizare pe roluri distincte. Acest model a demonstrat eficiență în prevenirea crizelor financiare și în menținerea unui sector bancar stabil. Este totuși esențială o coordonare eficientă între KNF și NBP pentru a asigura că politica monetară și reglementările sunt implementate în mod coeziv.

În Bulgaria, Banca Națională a Bulgariei (BNB) îndeplinește atât rolul de reglementare, cât și de supraveghere a sectorului bancar. Este responsabilă pentru asigurarea stabilității financiare și pentru reglementarea băncilor. Integrarea funcțiilor de reglementare și supraveghere într-o singură instituție a ajutat la asigurarea unei abordări integrate și coerente pentru stabilitatea financiară. Cu toate acestea, pot apărea provocări legate de resurse și complexitate, necesitând o gestionare atentă a echilibrului între funcțiile multiple.

Georgia, deși este o țară mai mică și cu un context economic diferit, este o economie emergentă cu caracteristici de tranziție similare cu cele ale Republicii Moldova. Banca Națională a Georgiei (NBG) are roluri combinate în reglementarea și supravegherea băncilor. NBG a trecut printr-o serie de reforme pentru a îmbunătăți reglementarea și supravegherea sectorului bancar, inclusiv implementarea standardelor internaționale.

Astfel, experiența țărilor cu economii similare sugerează că există avantaje și dezavantaje în atribuirea funcțiilor de reglementare și supraveghere unei bănci centrale. Modelul combinat poate asigura coordonare și stabilitate, dar poate prezenta și provocări legate de resurse și conflicte de interese. Pentru o țară în curs de dezvoltare, analiza cost-beneficiu a actului de supraveghere comportă o importanță deosebită, luând în considerație resursele de supraveghere limitate.

La nivel internațional, conceptul de supraveghere bancară a devenit tot mai complex în timp. Modelele și abordările de supraveghere s-au conturat progresiv, pe măsura evoluției cadrului de reglementare și supraveghere bancară, în mare parte ca răspuns la falimentele bancare sau crizele financiare ale secolului XXI. Pentru o înțelegere mai clară a esenței și funcțiilor supravegherii bancare, autorul a analizat principalele etape de dezvoltare ale standardelor internaționale în domeniu, reflectate în Acordurile Basel I, Basel II și Basel III, elaborate de Comitetul Basel.

La începutul anilor '70, sistemele financiare din întreaga lume erau puternic restricționate prin reglementări. De exemplu, se impuneau limite pentru ratele de dobândă și pentru volumele de credite acordate, precum și restricții privind accesul la piață. Aceste restricții de reglementare au servit mai multor obiective de politică. Controalele directe au fost folosite în multe țări pentru a susține anumite industrii; controlul ratelor dobânzilor a fost menit să mențină un cost scăzut al creditului, ceea ce duce

adesea la raționalizarea creditului, iar restricțiile privind accesul pe piață și concurența au fost parțial motivate de preocupările legate de stabilitatea financiară. (Goodhart, 2010)

Ulterior, instrumente de reglementare intervenționiste și discreționare au fost înlocuite de disciplina pieței și concurență, prin Acordurile Basel. Aceste Acorduri au fost dezvoltate pe parcursul mai multor ani începând cu anii 1980. Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară (CBSB) a fost înființat în 1974 ca un forum pentru cooperare între țările sale membre în probleme de supraveghere bancară – grupul celor 10 (G10), plus Luxemburg și Spania, fiecare fiind reprezentată de banca centrală sau autoritatea responsabilă pentru supravegherea bancară. CBSB își descrie scopul inițial ca fiind „asigurarea stabilității financiare prin îmbunătățirea cunoștințelor de supraveghere și a calității supravegherii bancare la nivel mondial”, în contextul internaționalizării serviciilor bancare. „Colapsul băncilor German Herstatt Bank și New York-based Franklin National Bank în 1974 au arătat că crizele financiare nu pot fi atribuite doar unei țări și că este nevoie de acțiuni coordonate la nivel internațional pentru a preveni crizele.” (Lall, 2009) Ulterior, CBSB și-a îndreptat atenția către monitorizarea și asigurarea adecvării capitalului băncilor și a sistemului bancar. Pornind de la ideea că e mai puțin costisitor să previi o criză sau să-i atenuezi impactul decât să faci față pierderilor post-criză, se pune un accent deosebit pe **cerințele prudentiale**.

În iulie 1988 a fost elaborat *Acordul Basel I*. Basel I s-a concentrat pe adecvarea capitalului instituțiilor financiare și clasifică activele instituțiilor financiare în cinci categorii de risc – 0%, 10%, 20%, 50% și 100%. Basel I a solicitat băncilor dintr-un grup de 12 țări, care operează la nivel internațional, să mențină un raport între capital și activele ponderate la risc de 8%, începând cu anul 1992. Basel I lua în considerare la început doar **riscul de credit**, dar ulterior au fost introduse și cerințe pentru acoperirea **riscului de piață**. Totuși, practica a demonstrat că între nivelul capitalului și risc este dificil de stabilit un raport, pot exista situații când riscurile asumate de bănci sunt mici și limita de 8% devine „costisitoare” și situații când limita nu este suficientă dacă băncile se expun la risc semnificativ.

În septembrie 1998, CBSB a anunțat că va revizui oficial documentul din 1988 cu scopul de a-l înlocui cu reguli mai flexibile. În iunie 1999, CBSB, încercând să continue consolidarea supravegherii bancare atât în țările G10, cât și în mai multe economii emergente, a lansat un set de „Principii de bază” care stabilesc cerințele minime pentru supravegherea bancară. Potrivit Comitetului, noul acord avea ca obiective promovarea siguranței și solidității în sistemul financiar, sporirea egalității competitive și o abordare mai cuprinzătoare pentru abordarea riscurilor.

Totuși, Acordul Basel I nu cuprindea toate riscurile care pot afecta activitatea băncilor. Acesta se limita doar la riscul de credit și de piață, fără a se referi la riscurile de lichiditate și operațional.

După 5 ani de negocieri, analize și studii de impact, Comitetul a anunțat în iunie 2004 despre noul cadru de adecvare a capitalului – Basel II. Acest Acord se bazează pe trei piloni:

- Pilonul 1 se referă la cerințele minime de capital care vor fi necesare pentru a acoperi riscul de credit, riscul de piață și riscul operațional. Astfel, dacă înainte instituțiile financiare luau în calcul doar riscul de credit și cel de piață, începând cu Basel II trebuie să cuantifice și riscul operațional. Totodată, modul în care sunt evaluate primele două riscuri s-a schimbat fundamental;

- Pilonul 2 se referă la practica de supraveghere bancară și introduce un dialog continuu între bănci și supraveghetorul acestora pentru a urma și a adapta practicile de afaceri în schimbare și evoluție. Noul cadru încurajează băncile să-și dezvolte propriile sisteme interne de gestionare a riscurilor pentru a calcula într-un mod mult mai precis și mai sofisticat cerințele minime de capital ale acestora. Totodată, băncile trebuie să îndeplinească anumite criterii, prin care să dovedească autorității de supraveghere că evaluările proprii sunt corecte și complete. Analiza autorității de supraveghere va motiva astfel băncile să dezvolte metode solide de evaluare a riscurilor.

- Pilonul 3 cere îmbunătățirea fluxului de informații către public cu privire la condițiile financiare ale băncilor, astfel încât disciplina de piață să poată exercita un rol mai mare în reducerea riscurilor excesive în activitățile bancare. Astfel, acest Pilon cuprinde cerințe referitoare la transparență și cerințe de raportare, impunând băncile de a publica anumite detalii legate de riscuri, de capital și de gestionarea riscurilor.

Jean-Claude Trichet, fostul președinte al BCE, a prezis că Basel II va contribui la „îmbunătățirea siguranței și solidității băncilor, la consolidarea stabilității sistemului financiar în ansamblu și îmbunătățirea capacității sectorului financiar de a servi drept sursă de creștere durabilă pentru economia în general”. (Lall, 2009)

În pofida acestui optimism, Marea Recesiune din anul 2008 a demonstrat punctele slabe ale Acordului Basel II, care a fost criticat pentru că a subestimat riscurile pe care le implică practicile bancare actuale. În urma crizei financiare globale, politicile axate pe stabilitatea financiară au devenit tot mai răspândite. Acestea au inclus formalizarea cadrului de politică macroprudențială, care urmărește reducerea riscurilor sistemice prin utilizarea unui set de instrumente noi menite să prevină efectele adverse ale creșterii excesive a creditării asupra stabilității financiare și macroeconomice. Astfel, sistemul financiar a fost supraîndatorat și subcapitalizat la acea vreme, generând criza

financiară internațională. Marele dezavantaj al Acordului Basel II a fost abordarea strict microprudențială a supravegherii. „Activitatea bancară nu este izolată de mediul macroeconomic. Un sistem bancar stabil și sigur reprezintă o premisă importantă pentru calitatea rezultatelor mediului macroeconomic. Totodată, stabilitatea sectorului bancar asigură stabilitatea financiară și, respectiv, o creștere economică durabilă continuă.” (Dermengi, 2013b) De aceea a fost necesar să fie gândit un nou cadru de reglementare și supraveghere care să includă și aspecte macroprudențiale.

Ca răspuns la criza ce a debutat în anul 2007 și a ținut până în anul 2009, au apărut noile standarde Basel III. Potrivit Nucu, „noile standarde au în vedere perfecționarea managementului riscurilor, creșterea cerințelor de transparență și publicare ale băncilor, precum și rezolvarea problemelor băncilor de importanță sistemică. Măsurile impun, în primul rând, standarde mai exigente pentru bănci referitoare la adecvarea capitalului, cerințele de lichiditate și efectul de pârghie, principalul scop fiind diminuarea efectelor negative ale crizelor financiare.” (Nucu, 2011)

Acordul Basel III impune o viziune extinsă privind administrarea riscurilor, prin trecerea de la supravegherea bazată pe conformitate la cea bazată pe risc. Diferența majoră față de precedentele acorduri este reprezentată de sfera de acoperire mult mai extinsă, măsurile fiind deopotrivă microprudențiale (vizează riscurile individuale ale băncilor) și macroprudențiale (vizează ansamblul sistemului bancar). (Nucu, 2011)

Scopul supravegherii microprudențiale este de a limita riscul de faliment al fiecărei bănci în parte, fiind preocupată într-un final de protejarea drepturilor consumatorilor de servicii financiare.

„**Supravegherea macroprudențială** este gândită pentru a detecta riscurile sistemice, ce afectează stabilitatea sistemului bancar în ansamblu sau un segment întreg al sistemului financiar. Aceste riscuri rezultă în principal din evoluțiile macroeconomice.” (ECA, 2016) Cadrul de politică macroprudențială urmărește reducerea riscurilor sistemice prin utilizarea unui set de instrumente noi menite să prevină efectele adverse ale creșterii excesive a creditării asupra stabilității financiare și macroeconomice. (BIE, 2025)

Deși termenul „macroprudențial” a fost abordat de oficiali și cercetători cu multe decenii înainte de criza din anii 2007-2008, după anul 2008 se atestă o creștere substanțială a interesului academic. Analiza publicațiilor științifice din Google Scholar arată că, în perioada 2000-2008, media anuală a articolelor care includeau termenul „macroprudential” era de 180, în timp ce între 2009 și 2022 aceasta a crescut la aproximativ 1.200 pe an. (Cociug, 2022)

Tabelul 1.5. Supraveghere macroprudențială versus supraveghere microprudențială

	Supraveghere microprudențială	Supraveghere macroprudențială
Obiectiv imediat	- limitarea riscului de faliment al băncii	- limitarea riscului sistemic; - limitarea prăbușirii unui segment important al sistemului financiar
Obiectiv final	- protecția consumatorilor/ investitorilor	- reducerea pierderilor de PIB
Instrumente de supraveghere	- control din oficiu și pe teren (controlul cerințelor cantitative și calitative) - testările la stres - sistemele de avertizare timpurie - SREP	- identificarea băncilor de importanță sistemică - testările la stres - sistemele de avertizare timpurie - SREP
Concentrarea supravegherii	- protecția băncilor în mod individual	- atenție mare acordată băncilor de importanță sistemică - monitorizare de piață - orientare contraciclică

Sursa: realizat de autor în baza surselor (Albulescu, 2009) și (BIS, 2003)

Supravegherea macroprudențială nu se limitează la evaluarea individuală a băncilor, ci urmărește atât dimensiunea transversală a riscului (interdependențele dintre instituții, concentrarea activelor și potențialul de contagiune), cât și dimensiunea temporală, respectiv vulnerabilitățile acumulate în timp datorită ciclurilor financiare și evoluțiilor macroeconomice. (Borio, 2003) Aceasta completează abordarea microprudențială, combinând analiza băncilor individuale cu evaluarea riscului sistemic, pentru a asigura stabilitatea generală a sistemului financiar.

Supravegherea bancară presupune un mix de proceduri de monitorizare din oficiu și examinări pe teren. Supravegherea din oficiu este un instrument minim de supraveghere, cu ajutorul căruia se determină situația financiară și performanțele băncilor și se identifică băncile ce au nevoie de o evaluare mai detaliată. Procesul presupune analiza rapoartelor și altei informații primite de către autoritatea de supraveghere, în principal fiind vorba despre bilanțul contabil, informația privind activitatea economico-financiară, profilul de afaceri, credite, investiții, capital, lichidități, provizioanele pentru pierderi la credite ș.a. În cadrul controalelor pe teren, supravegherea poate pune mai mult accent pe evaluarea unor factori calitativi cum sunt abilitățile manageriale, procedurile de control intern, care pot să nu fie reflectate adecvat în rapoarte.

În ultimii ani, instrumentarul supravegherii s-a dezvoltat pentru a face față numeroaselor provocări prezentate de inovarea financiară și globalizarea serviciilor bancare. Noile instrumente de supraveghere se axează atât pe depistarea unor probleme în timp util, pentru a se face intervențiile necesare și pentru a nu ajunge la degenerarea unor situații critice, cât și pe formarea unei viziuni de

viitor, anticiparea unor riscuri și prevenirea situațiilor de criză. Din această categorie de instrumente prudențiale se menționează testările la stres și sistemele de avertizare timpurie.

Testările la stres sunt un exercițiu de evaluare a impactului unui scenariu advers sever, dar plauzibil, asupra rezistenței băncilor. Testările la stres pot fi un instrument de supraveghere atât microprudențial, cât și macroprudențial. Când obiectivul este microprudențial, testarea la stres este axată pe evaluarea rezistenței băncilor individuale, oferind repere pentru măsurile de remediere necesare (cum ar fi creșterea capitalului, reducerea expunerilor la risc sau îmbunătățirea proceselor de planificare a capitalului). Testările la stres cu un obiectiv macroprudențial se concentrează pe riscurile la nivelul întregului sistem și pe impactul lor agregat, oferind informații valoroase pentru calibrarea măsurilor macroprudențiale. În perioadele de criză financiară sistemică, testele de stres sunt utilizate pentru a furniza informații despre nevoile de recapitalizare atât pentru băncile individuale, cât și pentru sistemul bancar și pot contribui, de asemenea, la restabilirea încrederii pieței. (Baudino et al, 2018)

Sistemele de avertizare timpurie permit identificarea riscurilor cu care se confruntă băncile sau sistemul bancar și permit totodată anticiparea apariției unei crize. (Albulescu, 2009) Există două categorii de metode utilizate la construirea unui sistem de alertă rapidă – metoda extragerii de semnale (*signal-based approach*) și metoda bazată pe modele logit sau probit (*limited dependent variable*), metodă ce presupune utilizarea unei regresii. (Kaminsky, Reinhart, 1999) Extragerea de semnale constă în analiza comparativă a comportamentului indicatorilor macroeconomici în perioadele de criză, înainte de criză și în timpul perioadelor de liniște. În cazul în care variabila analizată are un comportament diferit în perioadele de normalitate, în perioadele de dinaintea crizei și în timpul crizei, atunci se consideră că această variabilă emite semnale și poate fi utilizată pentru identificarea crizelor viitoare.

Un alt instrument de supraveghere, ce vizează dimensiunea macroprudențială a supravegherii, este identificarea băncilor de importanță sistemică. Acest lucru e necesar pentru a se face o supraveghere corespunzătoare impactului sistemic, dar și pentru a evita crizele sistemice.

Un instrument complex utilizat de autoritățile de supraveghere pentru evaluarea viabilității băncilor și capacității de gestionare a riscurilor este Procesul de Revizuire și Evaluare a Supravegherii (SREP). Conceptul SREP a fost introdus pentru prima dată în anul 2004, odată cu Acordul Basel II și are drept scop evaluarea consecventă a profilurilor de risc ale băncilor și adoptarea deciziilor cu privire la măsurile de supraveghere necesare. SREP este un proces dinamic și a evoluat semnificativ în ultimul deceniu, pentru a reflecta apariția de noi riscuri și schimbări regulatorii. (BCE, 2023)

Tabelul 1.6. Elementele, rezultatele și instrumentele SREP

Elemente SREP	- evaluarea modelului de afaceri și a indicatorilor-cheie; - evaluarea guvernancei corporative și a managementului riscurilor; - evaluarea riscului de capital pe tipuri specifice de risc; - evaluarea riscurilor de lichiditate și finanțarea pe o bază specifică de risc.
Rezultate SREP	- evaluarea viabilității băncii; - emiterea unei decizii prin care se impune băncilor îndeplinirea unor cerințe de capital/ lichiditate suplimentare; - aplicarea unor măsuri de supraveghere, în caz de necesitate.
Instrumente SREP	- sisteme de rating bancar; - sisteme de avertizare timpurie; - testele de rezistență bancară; - sisteme de raportare a creditelor; - sisteme de asigurare /garantare a depozitelor ș.a.

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BCE, s.a.-a)

Evoluția cadrului normativ, de la Acordul Basel I la Acordul Basel III, precum și a instrumentarului de supraveghere utilizat arată felul în care au evoluat abordările de supraveghere, dar și felul în care autoritățile de supraveghere și-au demonstrat eficiența. Astfel, s-au consemnat patru tipuri de tranziții, rezumate în Figura 1.2. Este vorba despre trecerea de la obiectivele de supraveghere microeconomice la cele macroeconomice, de la supravegherea bazată exclusiv pe conformitate la supravegherea bazată pe risc, de la evaluarea indicatorilor cantitativi la evaluarea inclusiv a indicatorilor calitativi și de la abordarea identică a tuturor instituțiilor bancare la abordări specifice de supraveghere în funcție de profilul de risc și importanța sistemică.

Basel I —→ Basel III			
<i>Micro → Macro</i>	<i>Conformitate → Risc</i>	<i>Cantitativ → Calitativ</i>	<i>Abordări identice → Abordări după profil de risc</i>

Figura 1.2. Evoluția abordărilor de supraveghere de la Basel I la Basel III

Sursa: realizată de autor

În cadrul unei conferințe despre standardele bancare globale și prioritățile de supraveghere în America, Jaime Caruana, director general al Băncii Reglementărilor Internaționale în perioada 2009-2017, a menționat că reglementarea este doar o parte din istoria reformelor bancare din ultimii ani și că de fapt succesul oricărui standard de reglementare depinde de supravegherea acestui standard. În cadrul discursului său, Caruana menționează că, în mod firesc, după ce procesul de reformare a reglementărilor se încheie, autoritățile trebuie să-și îndrepte atenția spre supraveghere și evaluarea impactului. (Caruana, 2015)

1.2. Evaluarea eficienței supravegherii bancare: criterii și indicatori de eficiență

Criza financiară globală a ridicat întrebări referitoare la performanța autorităților de supraveghere și la eficiența activităților lor în vederea evitării crizei. Astfel, autoritățile de supraveghere trebuie să fie capabile să demonstreze relația cauzală dintre activitățile lor (cauza) și rezultate (efectul) și să aprecieze eficiența ansamblului de reglementări, decizii și instrumente pe care le-au aplicat.

Potrivit colegiului de autori Basno, Dardac și Floricel, eficiența înseamnă „scop dorit cu efort minim”, punându-se întrebarea de la ce grad de concordanță între rezultat și scop începe eficiența. (Basno, Dardac, Floricel, 2003) Astfel, este eficientă (E_{eco}) acea acțiune care asigură atingerea scopului (eficacitate E_f) în condiții de cheltuieli minime (economicitate E_c).

$$E_{eco} = E_c \times E_f \quad (1.2.1)$$

Termenii de „eficiență” și „eficacitate”, deși sună similar, semnifică două lucruri diferite. Ambele concepte se axează pe rezultat, doar că eficiența este preocupată atât de rezultate, cât și de eforturi, iar eficacitatea se axează pe gradul de îndeplinire a obiectivelor programate.

Tabelul 1.7. Delimitarea conceptuală a termenilor „eficiență” și „eficacitate”

<i>Eficiență</i>	<i>Eficacitate</i>
efort-rezultat (cost-beneficiu)	rezultat efectiv-efect proiectat
Costurile resurselor de supraveghere în raport cu beneficiile în termeni de conformitate sau beneficii societale	Rezultatele practicii de supraveghere în raport cu obiectivele de supraveghere

Sursa: realizat de autor

Comisia Europeană definește „eficacitatea” în contextul supravegherii ca „gradul în care practica de supraveghere contribuie la realizarea obiectivelor de supraveghere”. În contextul actualei crize financiare, s-a profilat și o altă abordare a termenului de „eficacitate” și anume „atingerea unui raport optim între viteza de adoptare a deciziilor și calitatea acestora”. (European Commission, 2009)

BNR definește „eficacitatea” ca fiind „gradul de îndeplinire a obiectivelor programate pentru fiecare dintre activități și raportul dintre efectul proiectat și rezultatul efectiv al activității respective”, în timp ce „eficiența” este văzută ca „maximizarea rezultatelor unei activități în relație cu resursele utilizate”. (Regulamentul privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit, 2013)

Eficiența supravegherii nu este doar o problemă de rezultate, ci și de modul în care acestea sunt obținute. „Dacă obiectivele sunt atinse în parametri de costuri optime, această supraveghere poate fi declarată eficientă.” (Cociug, 2017)

Supravegherea bancară stabilizează sistemul doar până la un nivel optim, deoarece resursele limitate și costurile ridicate pot conduce într-un final la supraveghere insuficientă. (Dermengi, 2025c)

Astfel, eficiența supravegherii bancare presupune orientarea activităților de supraveghere spre obținerea unor rezultate ce corespund obiectivelor supravegherii (de conformitate sau societale), cu utilizarea unor resurse minime.

CBSB a formulat un set de precondiții și principii pentru o supraveghere bancară eficace. Deși sunt orientate spre evaluarea eficacității supravegherii, aceste elemente oferă fundamentul conceptual și operațional pentru identificarea și structurarea criteriilor de eficiență a supravegherii bancare. În această abordare, eficiența supravegherii este analizată pe trei niveluri conceptuale: precondiții, principii și criterii de eficiență.

Precondițiile se referă la fundamente instituționale și macroeconomice care asigură cadrul favorabil pentru o supraveghere bancară eficace. CBSB a identificat următoarele precondiții:

- politici macroeconomice sustenabile;
- politică de stabilitate financiară cu un cadru bine formulat;
- infrastructură publică bine dezvoltată;
- un cadru clar de gestiune a crizelor, rezoluție și redresare;
- un nivel adecvat de protecție sistemică;
- disciplină de piață. (BIS, 2024)

Majoritatea dintre aceste precondiții formulate de CBSB sunt în afara controlului autorităților de supraveghere. De aceea este important ca supraveghetorii bancari să conlucreze cu guvernarea și alte autorități relevante pentru a îndeplini aceste condiții.

Principiile supravegherii bancare formulate de CBSB stabilesc cadrul de reglementare și supraveghere și definesc elementele operaționale ale activității de supraveghere. Cele 29 de principii de supraveghere bancară eficace sunt detaliate în Anexa 4. (CBSB, 2024) Primele 13 principii și responsabilități se focusează pe împuterniciri, responsabilități și funcții ale autorităților de supraveghere, iar principiile 14-29 se referă la reglementările și cerințele prudențiale impuse băncilor. (Dermengi, 2019b)

Criteriile de eficiență ale supravegherii bancare derivă direct din principiile formulate de CBSB și din standardele prudențiale Basel III, care promovează o supraveghere bazată pe risc, pe independență instituțională, pe transparență și pe proporționalitate în aplicarea măsurilor. Principiile și criteriile de eficiență corespunzătoare identificate de autor sunt sintetizate în Tabelul 1.8.

Tabelul 1.8. Principii de eficacitate și criterii de eficiență a supravegherii bancare

Principii de eficacitate	Criterii de eficiență
Responsabilități și obiective clare	• claritate și predictibilitate în aplicarea supravegherii; • autorități responsabile; • măsuri corective eficiente
Independență, resurse și protecție legală	• capacitatea de a lua decizii obiective; • alocare eficientă a resurselor; • implementare corectă a măsurilor
Cooperare și colaborare	• coordonare eficientă între autorități; • schimb de informații prompt și complet
Licențiere și activități permise	• aplicarea corectă a criteriilor de licențiere; • controlul adecvat al activităților băncilor
Abordarea de supraveghere bazată pe risc	• monitorizare proporțională a riscurilor; • intervenții rapide; • supraveghere cost-eficientă
Guvernanță corporativă și managementul riscului	• stabilirea unui cadru robust de guvernanță; • gestionarea eficientă a riscurilor; • menținerea viabilității băncilor
Gestionarea riscurilor specifice	• reducerea riscului sistemic; • prevenirea pierderilor; • respectarea cerințelor prudențiale

Sursa: realizat de autor în baza sursei (CBSB, 2024)

Tabelul de corelare principii–criterii evidențiază originea conceptuală a criteriilor de eficiență. Pentru aplicarea lor, acestea necesită să fie structurate pe categorii distincte de criterii, în raport cu scopurile urmărite de supraveghere:

- **criterii de conformitate**, care reflectă măsura respectării reglementărilor și standardelor internaționale;
- **criterii de performanță operațională**, care vizează utilizarea eficientă a resurselor umane, financiare și informaționale ale autorității de supraveghere;
- **criterii de impact**, care evaluează efectele supravegherii asupra stabilității și viabilității sistemului bancar;
- **criterii de adaptabilitate și reziliență**, care exprimă capacitatea supravegherii de a răspunde schimbărilor mediului financiar și de a preveni riscuri sistemice;
- **criterii de oportunitate**, orientate spre identificarea unui echilibru optim între prudențialitate și performanța băncilor. Acest criteriu reflectă capacitatea autorității de supraveghere de a adopta decizii care nu sunt doar conforme cu reglementările și prudente din perspectiva riscului, ci și favorabile unei activități bancare sustenabile și performante.

Prin asocierea fiecărui criteriu cu un scop clar, supraveghetorii pot evalua mai concret impactul intervențiilor și pot stabili indicatorii de calcul care să măsoare atât eforturile depuse, cât și rezultatele

obținute în atingerea obiectivelor strategice ale supravegherii. Aplicarea acestor criterii presupune utilizarea combinată a indicatorilor de efort și a indicatorilor de efect.

Indicatorii de efort arată cât timp și resurse sunt necesare pentru a realiza obiectivele de supraveghere. **Indicatorii de efect** măsoară performanța supravegherii și arată rezultatul, impactul intermediar și cel final al intervenției.

Tabelul 1.9. Indicatorii de calcul ai eficienței supravegherii bancare

Indicatori de efort	Indicatori de efect
• timp și resurse pentru realizarea obiectivelor supravegherii • activitățile de supraveghere	• rezultat – consecință directă a intervenției de supraveghere • impact intermediar – acțiunile băncii supravegheate • impact final – rezultatele obținute în urma acțiunilor
- analiza cost-beneficiu (efort-rezultat) - evitarea eșecului supravegherii (cost > beneficiu)	

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Hilbers et al, 2013)

Comitetul Basel detaliază indicatorii de efort și de efect, împărțindu-i în 4 categorii:

1. **Resursele de supraveghere** – indicatorii din această categorie determină amploarea și intensitatea supravegherii bancare. Printre acești indicatori se numără: *personalul de supraveghere, bugetul pentru supraveghere, calitatea datelor raportate.*

2. **Activități de supraveghere** – indicatorii din această categorie se referă la instrumentele prin care supraveghetorii identifică și reduc riscurile. Printre acești indicatori se numără: *timpul necesar activităților de supraveghere, numărul de rapoarte și vizite pe teren, numărul de ședințe cu băncile pe teme de supraveghere.*

3. **Impactul activităților de supraveghere** – indicatorii din această categorie se referă la modul cum răspund instituțiile la constatările identificate. Autoritățile de supraveghere monitorizează migrarea băncilor de la un scor al categoriilor de risc la altul pentru a identifica impactul activităților de supraveghere. Scorurile de risc sunt folosite pentru a ajuta planificarea activităților de supraveghere viitoare. Printre acești indicatori se numără: *numărul de entități aflate într-o situație de risc sporit, impactul ajustărilor și recomandărilor din partea supravegherii, indicii încălcărilor repetate după o procedură legală, anchete cu părțile interesate, auditul intern.*

4. **Rezultatul activităților de supraveghere**, în funcție de obiectivul final al supravegherii. Aceasta este cea mai relevantă, dar și cea mai dificilă metodă de măsurare a eficienței supravegherii. Indicatorii înregistrați la nivelul băncilor în mod individual nu sunt suficienți pentru a vorbi despre eficiența sau ineficiența activității de supraveghere. Este necesar ca aceste date să fie analizate în tandem cu alte evoluții macroeconomice și externe, pentru o interpretare mai veridică a situației. Unii

indicatori utilizați în această categorie includ: *ratingurile bancare, numărul de falimente, indicii de capital și de lichiditate, calitatea portofoliului de credite.*

În funcție de natura datelor luate în analiză, se deosebesc două tipuri de indicatori:

- **indicatori „hard” (bazați pe date cantitative)** - avantajul indicatorilor „hard” este nivelul mai înalt de obiectivitate și verificabilitate. Majoritatea acestor indicatori sunt ușor de înțeles, de monitorizat în timp și de agregat pentru a corespunde cerinței de confidențialitate impuse autorităților de supraveghere.

- **indicatori „soft” (bazați pe date calitative)** - arată eforturile supravegherii întreprinse în ce privește aspectele calitative, cum ar fi guvernanta, conduita și cultura. Acești indicatori pot fi agregați, dar pot fi observați și verificați mai puțin obiectiv decât indicatorii „hard”.

Tabelul 1.10. Tipuri de indicatori de performanță

Indicatori „hard”	Indicatori „soft”
- bazați pe datele pieței - cerințe de supraveghere prudențială - numărul falimentelor bancare și suma pierderilor asociată acestor falimente - beneficii financiare pentru consumatori - timpul de transfer pentru activitățile de supraveghere	- confidența publicului în sectorul bancar sau în supraveghetori bancari - modificarea numărului de instituții supuse unui regim specific de supraveghere - gradul de conformitate cu criteriile de evaluare referitoare la aspectele calitative ale supravegherii - nivelul de respectare a standardelor de supraveghere - metodele de supraveghere „testare retrospectivă”

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Hilbers et al, 2013)

Eficiența supravegherii bancare este cel mai bine captată prin variabile instituționale robuste, precum structura și mandatul autorității de supraveghere – cine deține responsabilitatea, nivelul de independență și atribuțiile legale. Așa cum subliniază colegiul de Autori Pereira, Ramalho și Vidigal da Silva (2023), „mandatul conducerii autorității de supraveghere reprezintă principalul indicator pentru supraveghere”. La fel de importante sunt puterile de rezoluție, intervenție și sancționare, care reflectă capacitatea autorității de a acționa decisiv în situații de risc prin restructurări, lichidări sau înlocuirea conducerii. Un alt element esențial îl constituie raportarea și penalizarea încălcărilor reglementărilor prudențiale, mecanism ce întărește disciplina și responsabilitatea în sectorul bancar. Autorii subliniază și rolul existenței unui cadru formal de insolvență aplicabil băncilor, care asigură o ieșire ordonată de pe piață în caz de criză. În ansamblu, aceste variabile instituționale sunt „esențiale pentru o supraveghere eficientă și pentru prevenirea riscurilor sistemice” demonstrând că indicatorii tradiționali, precum cerințele de capital sau structura de proprietate, nu sunt suficienți pentru evaluarea completă a performanței supravegherii bancare. (Pereira, Ramalho, Vidigal da Silva, 2023)

Măsurarea eficienței supravegherii bancare este importantă pentru a determina dacă nu cumva costurile resurselor de supraveghere sunt mai mari decât beneficiile și soluția pentru eșecul pieței este mai rea decât însuși eșecul (eșecul supravegherii). Obiectivul principal al măsurării eficacității și eficienței supravegherii bancare este de a oferi o informație clară despre performanță. (Behn, 2003) În acest context, măsurarea performanței nu este un scop în sine, ci un instrument util pentru atingerea unor scopuri manageriale, precum: evaluarea, controlul, bugetarea, motivarea, promovarea, recunoașterea meritelor, învățarea și/sau îmbunătățirea proceselor. Măsurarea performanței are sens doar dacă este corelată cu anumite scopuri organizaționale. (Behn, 2023)

În funcție de obiectivele pe care doresc să le atingă, autoritățile de supraveghere trebuie să decidă la ce nivel – strategic, tactic sau operațional – vor lua măsuri de intervenție.

Măsurarea performanței la nivel tactic permite determinarea succesului activității de supraveghere de a soluționa o anumită problemă de piață. La nivel practic, supraveghetorul încearcă să identifice cele mai importante probleme de piață și să se focalizeze pe crearea unui mix de intervenții care să atenueze problema. Măsurarea efectelor intervențiilor sale este necesară pentru a determina dacă problema a fost suficient soluționată pentru a reloca resursele de supraveghere către o altă problemă. Măsurarea performanței la nivel tactic ajută supraveghetorii să ia decizii privind problemele de piață prioritare și alocarea de resurse.

Măsurarea performanței la nivel operațional permite supraveghetorului depistarea intervențiilor care au fost eficiente în anumite circumstanțe.

Măsurarea performanței la nivel strategic permite unui supraveghetor crearea de stimulente suplimentare pentru creșterea performanței și să demonstreze valoarea sa adăugată adusă societății și altor părți interesate, prin astfel de indicatori ca nivelul de încredere în sistem, în autoritatea de supraveghere și nivelul stabilității financiare. (Hilbers et al, 2013)

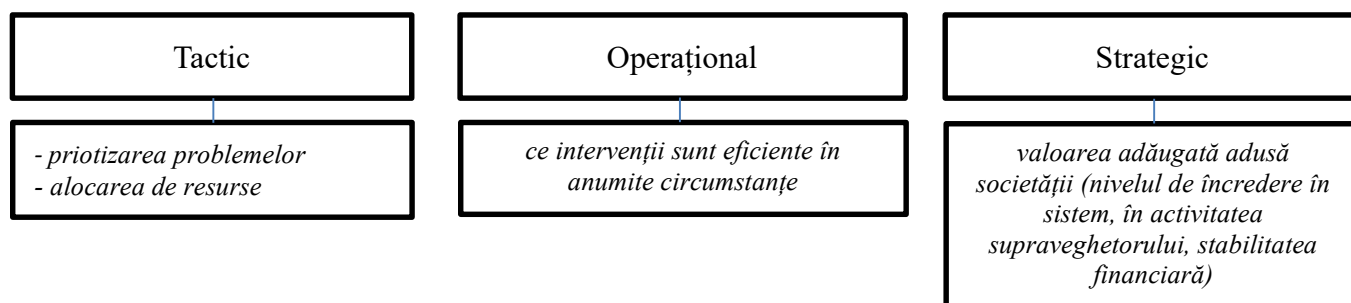

Figura 1.3. Liniile de acțiune și intervenție a autorității de supraveghere

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Hilbers et al, 2013)

Există câteva aspecte de ținut cont în procesul de măsurare a efectelor supravegherii și care pot contribui la o bună evaluare a eficienței supravegherii financiare, și anume:

1. **definirea unui obiectiv specific și măsurarea la nivel micro.** Se recomandă alegerea unor obiective SMART (specifice, măsurabile, accesibile, relevante și încadrate în timp). Măsurarea performanței depinde de obiectivele supravegherii – de conformitate sau societale. Cu cât o problemă e mai clar definită, cu atât obiectivul e mai concret formulat și indicatorii de eficiență – mai ușor identificați. (Hilbers et al, 2013)

2. **sporirea plauzibilității relației cauzale dintre efectul și contribuția intervenției.** Supraveghetorii pot spori plauzibilitatea relației cauzale între activitățile lor și rezultate prin:

- reducerea nivelului de abstractizare la care efectele sunt măsurate. Este mai ușor pentru supraveghetori să demonstreze că un control pe teren adițional a îmbunătățit structura corporativă a unei bănci decât de a demonstra că aceste acțiuni au dus la îmbunătățirea stabilității financiare. (Sparrow, 2008)

- dezvoltarea unei teorii logice a schimbării. O teorie a schimbării explică modul în care o politică sau o intervenție de supraveghere este de așteptat să ducă la rezultatul dorit. (Rogers, Weiss, 2007) Argumentarea logică a unei astfel de teorii poate fi bine stabilită pe baza experienței anterioare în domeniul supravegherii și poate ajuta supervisorul să construiască o „poveste de contribuție” credibilă;

- selectarea unui cadru de cercetare care să excludă impactul factorilor exogeni;
- excluderea sistematică a cauzelor alternative pentru un efect observat;
- examinarea relației cauzale dintre supravegherea financiară și comportamentul riscant al băncilor – băncile cu un profil de risc ridicat sunt mai afectate de reglementare și supraveghere decât băncile cu un profil de risc mai scăzut. În plus, autorii consideră că nu toate standardele de reglementare și supraveghere au o influență semnificativă asupra riscului bancar. (Klomp, 2011)

3. **dezvoltarea unui portofoliu de indicatori de performanță** („mai multe linii de dovezi”). (Mayne, 1999) La elaborarea unui set de indicatori de performanță, este important ca supraveghetorii să includă diferite tipuri de indicatori, care se concentrează pe toate nivelurile de măsurare a performanței – strategic, tactic și operațional. La nivel strategic nu este întotdeauna ușor de stabilit relația cauzală între intervențiile și obiectivele de supraveghere. Totuși, un portofoliu de indicatori nu trebuie să se concentreze doar pe obiective pe care supraveghetorul le poate influența direct, pentru că supraveghetorul e responsabil inclusiv pentru atingerea obiectivelor strategice.

Supraveghetorii financiari trebuie să fie capabili să demonstreze eficiența acțiunilor lor. În practică însă, eficiența supravegherii bancare este dificil de cuantificat. Cele mai importante dificultăți în măsurarea efectelor supravegherii financiare sunt cauzalitatea, timpul de acțiune, confidențialitatea și capacitatea, summarize în Figura 1.4. și detaliate în Anexa 5.

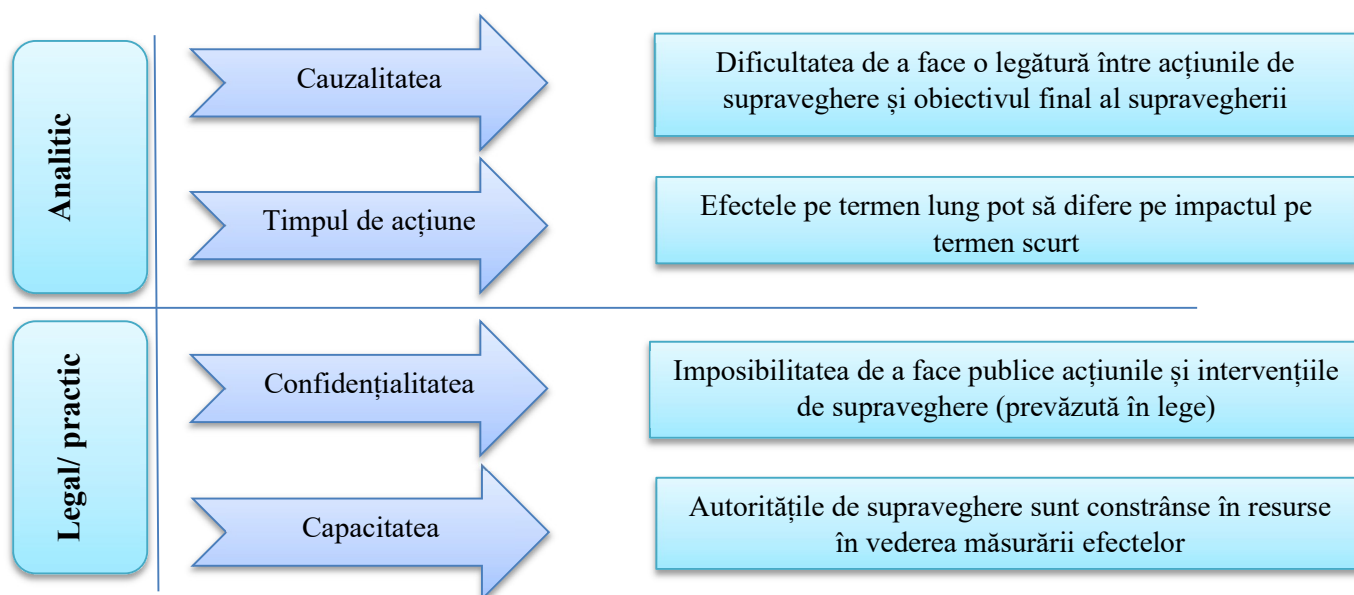

Figura 1.4. Provocări în măsurarea efectelor supravegherii financiare

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Hilbers et al, 2013)

În cadrul unui discurs, Președintele Consiliului de Supraveghere al BCE, Claudia Buch face referință la aceste dificultăți și menționează că există soluții și instrumente analitice solide pentru a le aborda. Buch consideră că evaluarea eficienței supravegherii poate fi îmbunătățită printr-o aliniere mai bună între cercetători și supraveghetori. Pentru a fi utile deciziilor practice, studiile trebuie replicate în contexte diverse, nu doar limitate la țări sau episoade specifice. În opinia Președintelui Consiliului de Supraveghere al BCE, studiile de replicare sunt rar valorizate în mediul academic, iar supraveghetorii au resurse limitate pentru evaluări sistematice. (Buch, 2024b)

O altă soluție propusă de Buch (2024a) este integrarea evaluărilor în activitatea curentă prin funcțiile din „a doua linie de apărare”, care verifică consistența și eficiența măsurilor de supraveghere. De asemenea, Claudia Buch menționează că evaluarea eficienței supravegherii necesită o infrastructură solidă, al cărei element central este legat de date. Aceasta face referință la SupTech sau tehnologiile de supraveghere. (Buch, 2024a) „SupTech reprezintă utilizarea tehnologiei de către autoritățile de supraveghere pentru a furniza soluții inovatoare și eficiente, care să sprijine un sistem de supraveghere mai eficient, mai flexibil și mai receptiv.” (EIOPA, 2023) În plus, supraveghetorii

trebuie să dispună de cadre de evaluare și de acces la evaluări anterioare prin intermediul unor baze de date dedicate studiilor relevante.

Totuși, o evaluare completă a meritelor și a deficiențelor supravegherii bancare este îngreunată de confidențialitatea care învăluie procesul de supraveghere. În unele cazuri, autoritățile de reglementare pot fi învinovățite pentru anumite eșecuri foarte vizibile, fără a primi însă recunoaștere pentru falimentele bancare pe care le-au prevenit. În alte situații, această lipsă de transparență poate însemna că autoritățile de reglementare nu sunt trase la răspundere pentru faptul că nu au reușit să reglementeze și să supravegheze în mod corespunzător băncile. (Gopalan, Granja, 2023)

Cercetătoarea Dermengi Daniela sintetizează concluziile unor surse de referință – rapoarte instituționale, cercetări academice și contribuții ale experților în supraveghere bancară – care converg către ideea că, în contextul complexității tot mai ridicate a sistemelor financiare, un model emergent de supraveghere bancară necesită investiții consistente în consolidarea capacității instituționale. Aceasta include dezvoltarea capitalului uman, modernizarea infrastructurii digitale și utilizarea instrumentelor analitice avansate, elemente indispensabile pentru exercitarea unei supravegheri proactive, intruzive și eficiente. Astfel, asigurarea unei supravegheri bancare eficiente, precum și exercițiul de măsurare a eficienței actului de supraveghere nu este doar o problemă metodologică, ci și una de resurse. (Dermengi, 2025b)

„Mediul de risc în care operează băncile s-a schimbat substanțial în ultimii ani. Schimbările structurale și șocurile externe au făcut ca evaluarea riscurilor să fie mai complexă. Modificările din mediul macro-financiar, șocurile geopolitice, schimbările climatice și degradarea naturii, precum și digitalizarea, afectează tipurile de riscuri cu care se confruntă băncile. În același timp, nivelul general de incertitudine rămâne ridicat.” (BCE, 2023) Pentru ca aceste vulnerabilități să fie detectate din timp, e nevoie de o supraveghere bancară capabilă să acționeze proactiv. În acest sens e necesară extinderea ariei de acoperire a supravegherii, resurse mai consistente, precum și investiții în tehnologie și personal calificat. (BIS, 2023)

O altă presiune ce impune abordarea necesității unei alocări optime de resurse vine în contextul evoluțiilor internaționale privind reglementarea și supravegherea, care presupun costuri suplimentare atât pentru bănci, cât și pentru autoritățile de supraveghere.

Iar în contextul măsurării eficienței, procesele de analiză a relațiilor cauzale, colectarea și prelucrarea datelor, asigurarea expertizei și monitorizarea efectelor pe termen lung implică un necesar semnificativ de resurse de timp și de capacitate instituțională.

În urma crizelor financiare ale secolului XXI, multe țări au început să-și finanțeze supravegherea prin taxe aplicate instituțiilor supravegheate, iar literatura de specialitate subliniază tot mai mult importanța mecanismelor de finanțare a supravegherii bancare, ca element esențial pentru asigurarea eficienței acesteia.

Practicile de finanțare ale supravegherii sunt diferite. Unele bănci centrale și autorități de supraveghere aplică taxe anuale egale cu costurile supravegherii, cum sunt Federal Reserve (SUA), BCE și Bank of England (BoE), iar altele aplică o formulă de calcul a taxelor care nu garantează că totalul taxelor acumulate va acoperi costul supravegherii efective, ca de exemplu, Bangko Sentral ng Pilipinas (BSP) și Monetary Authority of Singapore (MAS). (Dumlao, 2024)

Deși mecanismul de finanțare a supravegherii prin taxe impuse instituțiilor supravegheate se consideră un instrument esențial ce asigură independența și sustenabilitatea supravegherii bancare, este important să se determine relevanța unui astfel de mecanism în funcție de anumiți factori structurali. În țările unde autoritatea de supraveghere este banca centrală, de regulă, supravegherea se finanțează din fonduri publice, iar autoritățile independente tind să se bazeze pe taxe percepute băncilor supravegheate. De asemenea, finanțarea publică predomină în sistemele financiare unde băncile sunt principalii intermediari financiari, pe când în țările unde piețele de capital sunt dezvoltate și companiile se finanțează în principal prin emiterea de acțiuni și obligațiuni, nu prin credite bancare, taxele de supraveghere sunt mai răspândite. (Berger, Humphrey, 2010)

În economiile avansate, nivelul ridicat de dezvoltare economică, piețele financiare sofisticate și instituțiile consolidate permit aplicarea unor sisteme robuste de taxe de supraveghere, care asigură atât sustenabilitate financiară, cât și independență operațională a autorităților.

În economiile emergente și de tranziție, contextul diferă semnificativ. Aici există constrângeri bugetare, cadre instituționale mai fragile și piețe financiare mai puțin dezvoltate. Totuși, adoptarea graduală a taxelor de supraveghere, ajustate la capacitatea instituțională a instituțiilor supravegheate, poate întări independența autorităților și îmbunătăți gestionarea riscurilor sistemice.

Totodată, e necesar de făcut o analiză a indicatorilor de performanță bancară înregistrați de băncile din sistemele unde se analizează instituirea unei taxe de supraveghere, pentru a se determina potențiala presiune financiară.

BCE aplică taxele de supraveghere bancară din anul 2014, anul în care a preluat atribuțiile de supraveghere asupra băncilor „semnificative” din zona euro. BCE calculează cheltuielile anuale aferente atribuțiilor sale de supraveghere în scopul determinării valorii totale a taxelor anuale de

supraveghere. Taxa anuală de supraveghere pentru fiecare bancă cuprinde: o componentă minimă a taxei și o componentă variabilă a taxei. (BCE, s.a.-b)

Componenta minimă a taxei reprezintă 10% din valoarea taxelor anuale pentru băncile semnificative. Pentru instituțiile semnificative mai mici, cu active totale în valoare de 10 miliarde EUR sau mai puțin, componenta minimă a taxei este înjumătățită.

Pentru băncile mai puțin semnificative procentul fix este de 10% din valoarea totală a taxelor anuale pentru băncile mai puțin semnificative. Pentru instituțiile mai puțin semnificative mai mici, cu active totale în valoare de 1 miliard EUR sau mai puțin, componenta minimă a taxei este înjumătățită.

Componenta variabilă a taxei reprezintă ceea ce rămâne din valoarea totală a taxelor anuale după deducerea componentei minime a taxei (inclusiv reducerea acordată băncilor mai mici din fiecare categorie).

Înainte de 2014, BCE nu avea rol direct de supraveghere, ci doar atribuții indirecte legate de stabilitatea financiară și politica monetară, supravegherea bancară fiind exercitată la nivel național, de către autoritatea competentă din fiecare stat membru. Criza din 2008–2012, în special criza datoriilor suverane din zona euro, a demonstrat limitele acestui model. Pentru a evita situația în care autoritățile naționale, uneori influențate politic sau constrânse de resurse, nu acționau suficient de ferm, BCE a primit atribuții directe de supraveghere asupra băncilor „semnificative”, iar băncile mici au rămas sub supravegherea autorităților naționale. Experiența țărilor membre ale UE relevă o diversitate de modele – de la finanțarea integrală din bugetul de stat, până la scheme hibride sau bazate exclusiv pe taxe percepute instituțiilor supravegheate.

Dumlaou atrage atenția asupra pro-ciclicității taxelor de supraveghere și propune ca bază de calcul a taxelor de supraveghere să fie luată media activelor pe ultimii 3 ani, în loc de un singur an. Aceasta ar atenua considerabil caracterul prociclic al taxelor de supraveghere și ar evita suprataxarea băncilor în perioade de recesiune. (Dumlaou, 2024)

De asemenea, dacă autoritățile decid să încorporeze indicatori de risc în formula de calcul a taxelor (asemeni modelului BCE), politicile vor trebui să echilibreze stimulentele prudențiale cu transparența. O abordare posibilă ar fi ca o parte din costurile suplimentare (cele care rezultă din activități de supraveghere orientate pe riscuri) să fie alocate instituțiilor mai riscante, însă cu reguli simple și publice, pentru a evita confuzia sau stigmatizarea injustă a unor bănci.

În esență, finanțarea sustenabilă a supravegherii este o condiție esențială pentru ca autoritatea de supraveghere să fie proactivă și actul de supraveghere să fie unul eficient. În lipsa unor resurse

suficiente și a unui mecanism de finanțare sustenabil, chiar și cele mai bine proiectate cadre de supraveghere pot deveni inefficiente.

Astfel, eficiența supravegherii bancare depinde de un ansamblu interdependent de factori, incluzând respectarea unor principii și precondiții, identificarea unor criterii de eficiență, precum și asigurarea unei surse de finanțare stabilă, toate acestea fiind esențiale pentru ca actul de supraveghere să fie proactiv, coerent și capabil să asigure stabilitatea și reziliența sistemului bancar. Albert Einstein spunea și, asta poate fi considerată o consolare a supraveghetorilor financiari implicați în procesul complex de evaluare a eficienței activităților și deciziilor lor – „Nu tot ce contează poate fi cuantificat. Nu tot ce poate fi cuantificat contează”. Această reflecție subliniază limitele și anumite grade de incertitudine în evaluarea supravegherii bancare.

Viabilitatea bancară devine, în această logică, atât un obiectiv al supravegherii eficiente, cât și un criteriu de apreciere a performanței acesteia. Pentru a operaționaliza acest criteriu, autorul a examinat în subcapitolul 1.3. modul în care acest concept de „viabilitate” este definit și utilizat în literatura de specialitate și în practicile instituțiilor financiare internaționale, precum și indicatorii care permit cuantificarea și evaluarea viabilității bancare și a viabilității sistemului bancar în ansamblu. Această abordare oferă fundamentul teoretic și practic necesar pentru corelarea eficienței supravegherii cu capacitatea sistemului bancar de a funcționa stabil și sustenabil pe termen lung.

1.3. Viabilitatea bancară: determinanți, indicatori și implicații prudentiale

Viabilitatea, în general, se referă la capacitatea unei entități de a supraviețui și de a prospera pe termen lung în condițiile pieței și în fața provocărilor și riscurilor posibile.

În literatura de specialitate și în documentele instituțiilor internaționale, conceptul de viabilitate bancară este definit în moduri variate:

- „capacitatea unei bănci de a-și acoperi „toate costurile sale și de a oferi o rentabilitate adecvată a capitalului propriu, luând în considerare profilul de risc al băncii.” (European Commission, 2009);

- „capacitatea instituției de a genera un venit suficient din diferența de rate de dobândă și din diferența dintre valoarea investițiilor și valoarea împrumuturilor pentru a acoperi costurile de tranzacționare și costurile generate de riscuri.” (Satish, Gopalakrishna, 1997)

- „capacitatea unei bănci de a-și îndeplini obligațiile financiare, de a respecta standardele de capitalizare și de a genera profituri suficiente pentru a-și acoperi costurile și a plăti dividende acționarilor”. (Gup, 2010)

- gradul de apropiere al băncii „de un punct de neviabilitate în funcție de gradul de adecvare a fondurilor proprii și a resurselor de lichiditate, administrare, procedurile de control și/sau modelul de afaceri sau strategia pentru a acoperi riscurile la care este sau nu este susceptibilă de a fi expusă aceasta”. (BNM, 2019b)

- „capacitatea unei entități evaluate de a face față obligațiilor în lipsa unui suport extraordinar, dar și în absența unor constrângeri extraordinare (cum ar fi transferul sau convertibilitatea riscului)”. (Fitch ratings agency, 2025)

Astfel, literatura de specialitate nu oferă o definiție clară și general acceptată a conceptului de viabilitate bancară. Toate definițiile enunțate mai sus pot fi divizate în trei mari grupe de abordări:

1. Viabilitatea este văzută ca un echilibru dintre performanță și risc;
2. Viabilitatea este asociată cu lichiditatea și solvabilitatea;
3. Viabilitatea este despre eficiența utilizării și distribuirii resurselor financiare.

Pornind de la definițiile de mai sus, autorul a dezvoltat termenii-cheie din aceste abordări teoretice – lichiditate, solvabilitate, profitabilitate, rentabilitate și capital – pentru a identifica și indicatorii de calcul, creându-se suportul informațional pentru analiza viabilității sectorului bancar din Republica Moldova.

Potrivit *Regulamentului cu privire la asistența de lichiditate în situații de urgență* (2019), „Bancă solvabilă este banca care respectă cerințele minime de fonduri proprii”.

Atât **lichiditatea**, cât și **solvabilitatea** reprezintă „capacitatea unui agent economic de a-și plăti obligațiile față de terți la scadență.” (Angelescu, Apostol, Avram, 2001) Diferența este că lichiditatea nu este doar despre a avea „un volum mai mare de active decât valoarea totală a obligațiilor sale față de terți”, dar și despre „capacitatea de plată în numerar și active ușor comercializabile a unei bănci conform obligațiunilor contractuale”. (Armeanic, Manolache, Belostecinic, Cușnir, 2023)

În vederea aprecierii lichidității bancare se iau în calcul indicatori ce arată disponibilul de lichidități pe termen lung și pe termen scurt, cunoscuți în literatura de specialitate ca principiul I și principiul II al lichidității. Odată cu apariția cerințelor Basel III a fost introdus și principiul III – lichiditatea pe benzi de scadență.

Principiul I = active cu termenul rămas până la rambursare 2 ani și mai mult / pasive cu termenul rămas până la rambursare 2 ani și mai mult (1.3.1.)

Principiul II = active lichide / total active ale bilanțului (excluzând reducerile pentru pierderi la active) (1.3.2.)

Socaciu-Bințișan susține că „în funcție de capacitatea băncii de a crea lichidități și de capacitatea de plasare a acestora pe piață depinde profitabilitatea instituției bancare.” (Socaciu-Bințișan, 2010)

„Pentru asigurarea viabilității unei instituții bancare, managementul bancar trebuie să monitorizeze atât performanța instituției bancare, respectiv profitabilitatea bancară, cât și riscul de lichiditate.” (Socaciu-Bințișan, 2010)

Potrivit BNM, „bancă viabilă” este „banca care a demonstrat, într-un mod credibil, că va obține performanțe financiare în următoarele 36 de luni.” (Regulamentul cu privire la asistența de lichiditate în situații de urgență, 2019)

Profitul constituie, în economia de piață, rațiunea de a fi a oricărui agent economic, fiind considerat un câștig ce remunerează factorii de bază, clasici ai producției (capitalul, pământul, munca). Pimentel definește **profitabilitatea** ca fiind dimensiunea finală a succesului economic obținut în corelație cu capitalul investit. (Pimentel, Braga, Roberto, Casa nova, 2005)

Ca orice societate comercială, băncile își desfășoară activitatea pe baza criteriului de profitabilitate, urmărind în mod permanent obținerea de **profit net**.

Funcția principală a băncilor este cea de intermediere financiară, fiind instituții financiare care atrag și distribuie capital. În calitatea lor de intermediari principali în relația economiei-investiții, băncile desfășoară atât activități de mobilizare a resurselor agenților economici sau persoanelor fizice, temporar disponibile, cât și de distribuire a acestora sub forma creditelor, în cadrul unui echilibru relativ între operațiunile pasive și active proprii. În aceste condiții dobânda este sursa principală de venit și este evident că profitabilitatea unei bănci este cu atât mai mare cu cât diferența între dobânzile încasate și cele plătite este mai mare. În timp, activitatea bancară a devenit mult mai complexă, constituirea de depozite și acordarea de credite fiind doar o parte din activitatea tipică băncilor. Surse de profitabilitate pentru bănci au devenit tranzacționările pe piețele financiare și comisioanele. Această schimbare în structura profitului băncilor permite ameliorarea profitabilității fără majorarea riscului de credit ce derivă din portofoliile de credite.

Băncile doresc, evident, un profit cât mai mare din activitățile lor și, în egală măsură, minimizarea riscurilor, de aceea performanța bancară vizează nu doar un rezultat pozitiv între venituri

și cheltuieli, ci și o utilizare și distribuire eficientă a resurselor. Astfel, măsurarea profitabilității se face atât în mărime absolută, cât și relativă:

- în mărime absolută, prin metoda diferenței. Cel mai uzual indicator este profitul net.
- în mărime relativă, cu ajutorul ratelor de rentabilitate care reprezintă în sine indicatori de eficiență obținuți prin raportarea efectelor la efortul depus sau invers. În acest sens, cei mai uzuali indicatori sunt ROA (rata rentabilității activelor) și ROE (rata rentabilității capitalului propriu).

$$ROA = \frac{\text{Profit net}}{\text{Total active}} \quad (1.3.3.)$$

$$ROE = \frac{\text{Profit net}}{\text{Capital propriu}} \quad (1.3.4.)$$

Stabilitatea și siguranța băncilor și a întregului sistem bancar pornește de la capitalul instituțiilor financiare. Un nivel înalt al suficienței capitalului demonstrează capacitatea băncilor de a gestiona și de a redistribui fluxurile de mijloace bănești disponibile. (Jora, Butiseaca, 2010)

Potrivit Goddard, între profitabilitate și capital trebuie să existe o legătură invers proporțională sau o corelație negativă. (Goddard, Molyneux, Wilson, 2004) Supracapitalizarea unei bănci este de obicei un semn al unei oportunități de investiții neutilizate. (Thakor, 1996) Pe de altă parte, alți autori susțin că băncile bine capitalizate nu au nevoie în mod normal de surse de finanțare externă, ceea ce poate să le îmbunătățească profitabilitatea. (Pasiouras, Gaganis, Zopounidis, 2006)

Tabelul 1.11. Diferențe conceptuale între viabilitate, capitalizare, profitabilitate și lichiditate

Concept	Definire	Indicatori
Viabilitate	- Analiza modelului de afaceri în ansamblu - Capacitatea băncii de a crea venituri mai mari decât cheltuielile, în perspective pe termen lung	- Indicatori de capital, lichiditate, profitabilitate, în perspective pe termen lung - Profilul de risc - Guvernanța internă, cadrul de administrare - Abordări specifice expunerii la risc și importanței sistemice
Capitalizare	Suficiența capitalului pentru a acoperi diferite tipuri de riscuri	- Cerințe minime de capital - Suficiența capitalului
Lichiditate	Abilitatea de a transforma rapid activele în numerar	- Lichiditate curentă - Lichiditate pe termen lung - Lichiditate pe benzi de scadență
Profitabilitate	Capacitatea băncii de a crea venituri mai mari decât cheltuielile în perspective de termen scurt	- Profit net - ROA - ROE

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Murray, 2020)

În definițiile de mai sus regăsim dimensiunea financiară (cantitativă) a conceptului de viabilitate bancară, la nivel micro. Agenția de rating Fitch menționează adăugător că, pe lângă *Profilul financiar*, ratingurile de viabilitate bancară iau în considerare diverși factori cum ar fi:

- *profilul industriei și al mediului operațional;*
- *profilul companiei și gestiunea riscurilor;*
- *strategia de management și guvernanta corporativă.* (Fitch ratings agency, 2025)

Managerul General BIS, Agustin Carstens, a menționat într-un discurs că „nu poate exista un minim rezonabil al capitalului sau lichidității care să asigure viabilitatea unei bănci dacă aceasta are un model de afaceri nesustenabil și o proastă guvernanta”. (Carstens, 2023)

De asemenea, într-un articol publicat în Financial Times scrie că obiectivul valului de reglementări din ultima perioadă este de a avea un sistem bancar mai sănătos, nu neapărat bănci mai profitabile și „venituri mai mari pentru acționari și manageri, cu prețul pierderilor suportate de contribuabili și a unor economii falimentare”, oferind o viziune macro a viabilității bancare. (Admati, 2010)

Din definiția dată de BNM în cadrul „*Metodologiei de supraveghere și evaluare a activității băncilor*”, reiese că viabilitatea bancară nu se reduce la „gradul de adecvare a fondurilor proprii și a resurselor de lichiditate”, ci se referă și la „administrare, procedurile de control și/sau modelul de afaceri sau strategia pentru a acoperi riscurile la care este sau nu este susceptibilă de a fi expusă” banca. (BNM, 2019b) Astfel, viabilitatea bancară nu se reduce la capital și lichiditate, ci integrează și dimensiuni calitative precum guvernanta, controlul și modelul de afaceri.

Autorul tezei a identificat viabilitatea bancară cu termenul de „sănătate bancară”, definită prin trei caracteristici principale – flexibilitate, reziliență și stabilitate. (Draghi, 2014) Fiecare dintre acestea se referă la capacitatea sectorului bancar:

- de a se adapta eficient la modificările rapide ale mediului economic – ***flexibilitate***;
- de a continua să funcționeze chiar în condiții de șocuri economice – ***reziliență***;
- de a nu genera el însuși șocuri economice majore care să conducă la o criză financiară – ***stabilitate***.

Astfel, în opinia autorului, „*viabilitatea bancară*” este capacitatea unei bănci de a genera performanțe financiare pe termen lung, având un portofoliu de credite calitativ, consum optim de resurse și un cadru de administrare potrivit, iar în vremuri de criză să dea dovadă de reziliență și practici eficiente de gestionare a riscurilor. Viabilitatea bancară este antonimul falimentului bancar

și este esențială pentru a spori încrederea publicului, a depozitanților și a investitorilor în capacitatea băncii de a-și îndeplini obiectivele și de a-și gestiona riscurile în mod responsabil.

Dacă e să ne referim la metodele de analiză a viabilității bancare, **analiza financiară** a întregului sistem de indicatori este cel mai uzual instrument de evaluare a viabilității bancare. Pe lângă perspectiva cantitativă, analiza viabilității presupune luarea în calcul a unor aspecte calitative, de ordin non-financiar.

Analiza viabilității bancare poate fi atât o analiză post-factum, cât și previzională. În urma analizei post-factum se face cercetarea rezultatelor obținute de bancă „potrivit relațiilor cauzal-funcționale și implicit relevarea gradului de realizare a obiectivelor programate”. (Robu, Georgescu, 2000)

În acest sens ne ajută **indicatorii-cheie de performanță**, care evaluează viabilitatea bancară din perspectiva rezultatelor actuale în raport cu așteptările, costurile sau obiectivele stabilite.

Indicatorii de eficacitate permit stabilirea gradului în care rezultatele corespund așteptărilor clienților sau ale acționarilor, în timp ce **indicatorii de eficiență** măsoară costurile și rezultatele activității. **Indicatorii de ameliorare** măsoară progresul înregistrat de bancă în raport cu obiectivele stabilite pe termen mediu sau pe termen lung.

„Analiza previzională presupune determinarea evoluției viitoare a unui fenomen economic pe baza cercetării factorilor (a relațiilor de cauzalitate), a acțiunii lor în perspectivă (inclusiv cu luarea în considerare și a altor factori decât cei cunoscuți).” (Robu, Georgescu, 2000)

Analizele previzionale se pot face în baza evoluțiilor din trecut, în baza evaluării impactului unor factori de influență potențiali sau în baza unor scenarii (pozitiv sau negativ).

„Ca tip de analiză post-factum care se poate îmbina și cu analiza prospectivă este analiza diagnostic.” (Robu, Georgescu, 2000) Analiza diagnostic reprezintă mijlocul prin care o bancă poate să-și identifice punctele forte și potențialul în raport cu mijloacele de care dispune, precum și în contextul unor posibile oportunități sau amenințări. Astfel, managementul poate găsi soluții de rezolvare a problemelor sau de optimizare a activității.

Tabelul 1.12. Analiza viabilității bancare în perspective de timp

Analiza post-factum	Analiza previzională
indicatori de eficacitate	previziuni în baza analizei istorice
indicatorii de eficiență	previziuni în bază de scenarii
indicatori de ameliorare	analiza SWOT

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Robu, Georgescu, 2000)

Indicatorii de eficacitate, eficiență și ameliorare utilizați în analiza viabilității pot fi corelați cu criteriile de eficiență ale supravegherii:

- indicatorii de eficacitate reflectă *criteriul de conformitate și impact*, arătând în ce măsură rezultatele băncilor corespund obiectivelor stabilite prin reglementările prudențiale;
- indicatorii de eficiență se raportează la *criteriul de performanță operațională* a supravegherii, prin prisma costurilor și resurselor utilizate pentru atingerea obiectivelor de stabilitate;
- indicatorii de ameliorare pot fi asociați *criteriului de adaptabilitate și reziliență*, arătând progresul sistemului bancar în consolidarea stabilității și reducerea riscurilor sistemice.

Astfel, analiza viabilității bancare nu reprezintă doar un instrument de gestiune internă a băncilor, ci și un instrument indirect de evaluare a eficienței supravegherii bancare. Dacă analiza post-factum reflectă rezultatele activității băncilor sub influența cadrului de supraveghere existent, analiza previzională permite anticiparea efectelor politicilor prudențiale și a deciziilor de supraveghere asupra viabilității sistemului.

În literatura de specialitate nu există un indicator de viabilitate bancară general acceptat, ci diferiți autori sau agenții de rating internaționale au propriile metode de apreciere a viabilității. Aceștia propun diferite modele de calcul, un areal mai restrâns sau mai larg de indicatori calitativi și cantitativi, utilizează ponderi de importanță diferite, precum și iau sau nu în considerare unii indicatori secundari pentru a face ajustări suplimentare a indicatorilor primari.

Unele abordări sunt nișate pe viabilitatea bancară, cum este cazul agenției de rating Fitch. Agențiile Moody's (s.a.) și Standard&Poor's (2024) calculează indicatori similari, dar folosesc o terminologie diferită decât cea de „viabilitate”. Totodată, găsim la FMI o metodologie de calcul a stabilității financiare, care poate fi luată ca reper pentru determinarea factorilor de influență a viabilității bancare.

Agenția Fitch stabilește ratingul de viabilitate bancară în 3 etape:

- Fitch pornește evaluarea viabilității bancare de la mediul operațional în care banca activează. Acest scor se stabilește în baza unei matrici bidimensionale, în care axa verticală este *PIB pe cap de locuitor*, iar axa orizontală este *scorul riscului operațional*. Acesta din urmă măsoară dificultățile de a desfășura o afacere într-o anumită jurisdicție și se concentrează în mod special pe: piața muncii, logistică, comerț și investiții, riscul asociat criminalității și securității.

Scorul obținut poate fi ajustat luând în considerare anumite circumstanțe, cum ar fi nivelul de creditare sau evoluția acestuia, dezvoltarea pieței financiare, cadrul de reglementare și supraveghere,

stabilitatea macroeconomică, dimensiunea și structura economiei, ratingul suveran, operațiunile internaționale ș.a.

- După mediul operațional, Fitch analizează șase factori-cheie: profilul de business, profilul de risc, calitatea activelor, profitabilitate, capitalizare și levier, finanțare și lichiditate. Scorul pentru aceste domenii se stabilește la fel în baza unei matrici bidimensionale, unde scorul riscului operațional deja se află pe axa verticală, iar pe axa orizontală sunt intervalele cu scorurile respective pentru indicatorul ce calculează fiecare factor separat. La rândul lor, scorurile obținute pentru acești factori la fel pot fi ajustați în funcție de anumite criterii.

- Se încadrează scorurile calculate în prima și a doua etapă într-un indicator de viabilitate. În acest sens, se oferă următoarele grade de importanță:

- evaluării calitative – 30%, dintre care profilul de business (20%) și profilul de risc (10%);
- profilului financiar – 70%, dintre care calitatea activelor (20%), profitabilitatea (15%), capitalizarea (25%), lichiditatea (10%). (Fitch ratings agency, 2023)

Moody's (s.a.) calculează „Baseline Credit Assessment” (BCA) și ia în calcul indicatori ce țin de profilul financiar al instituției și de profilul macroeconomic al țării unde își desfășoară activitatea această instituție. BCA măsoară probabilitatea de neplată în absența oricărui tip de sprijin extern. Evaluarea sprijinului extern se bazează pe cadrul Joint Default Analysis (JDA), care cuprinde următoarele trei elemente: sprijinul din partea entităților afiliate, pierderea în caz de eșec și sprijinul guvernamental. Ultimul element reflectă interacțiunea dintre creditorul de ultimă instanță și bancă. (Ballis, Ioannidis, Sifodaskalakis, 2024)

Standard&Poor's (2024) evaluează băncile pornind de la analiza riscurilor din țara și industria în care acestea operează, prin sistemul *Banking Industry Country Risk Assessment* (BICRA), care măsoară două dimensiuni: riscul economic al țării și riscul industriei bancare. Cele două scoruri (economic și industrie) sunt combinate într-un „ancoraj” care servește ca punct de pornire, oferind o bază comparabilă global pentru sistemele bancare din diferite țări. Pe baza acestui ancoraj, Standard&Poor's realizează o analiză specifică pentru fiecare instituție financiară – poziția pe piață, capitalul și profitabilitatea, calitatea activelor și a riscurilor, precum și lichiditatea și structura finanțării, pentru a determina profilul de credit independent - *Stand-Alone Credit Profile* (SACP). (Standard&Poor's, 2024)

„Indicatorii de soliditate financiară dezvoltați de FMI în colaborare cu comunitatea internațională, au ca obiectiv sprijinirea analizei macroprudențiale, respectiv supravegherea și

evaluarea punctelor forte și a vulnerabilităților sistemelor financiare. Aceștia cuprind statistici macroprudențiale, menite să umple golul dintre statisticile macroeconomice și datele microprudențiale.” (FMI, 2003)

În metodologia de calcul a FMI se iau în considerație diverși indicatori (Anexa 6), care pot fi structurați pe 3 categorii:

- Indicatori de capital – arată capacitatea băncii de a absorbi pierderi și a rămâne solvabilă;
- Indicatori bazați pe active – surprind calitatea activelor și riscul de lichiditate;
- Indicatori de venituri și cheltuieli – arată profitabilitatea și eficiența operațională.

FMI și Banca Mondială folosesc des în analizele comparative internaționale Z-score, care se calculează după formula 1.3.5. și reprezintă numărul de deviații standard cu care profiturile unei bănci trebuie să scadă pentru ca aceasta să devină insolventă. (Banca Mondială, s.a.)

$$Z = \frac{\frac{Capital}{Total\ active} + ROA}{\sigma(ROA)} \quad (1.3.5.)$$

La nivelul Republicii Moldova, Agenția de rating și estimare „Estimator-VM” și Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” au avut tentative să creeze clasamente bancare. (Dermengi, 2013a) Agenția „Estimator-VM” lua în considerare în calculul eficienței individuale a fiecărei bănci mai mulți indicatori, printre care ROE, rentabilitatea vânzărilor (ROS = Venit net/Venituri totale) și rotația activelor (Venituri totale/Active totale medii). În funcție de numărul de puncte acumulate se oferea băncii o poziție în clasament. (Dermengi, 2012)

Această diversitate de definiții și metode arată că evaluarea unei bănci poate fi realizată din multiple perspective.

Viabilitatea și stabilitatea sunt concepte interconectate, având în comun faptul că reflectă capacitatea unei instituții de a funcționa sănătos și de a rezista în fața șocurilor interne și externe, prin integrarea atât a profilului financiar, cât și a dimensiunii de reziliență și adaptabilitate.

Viabilitatea are un caracter predominant micro, concentrându-se pe performanța unei bănci individuale și pe capacitatea ei de a supraviețui. Dacă e să sintetizăm un indicator compozit de viabilitate bancară (ICVB), acesta trebuie să conțină indicatorii de capital și lichiditate, indicatorii de rentabilitate, precum și alți indicatori de eficiență operațională a băncii.

$$ICVB = \alpha \times C + \beta \times PC + \gamma \times EM + \delta \times CA + \varepsilon \times P + \zeta \times L \quad (1.3.6.)$$

unde:

C – Adecvarea capitalului;

PC – Calitatea portofoliului de credite

EM – Eficiența managementului

CA – Calitatea acționariatului

P – Profitabilitatea băncii

L – Lichiditatea băncii

$\alpha, \beta, \gamma, \delta, \varepsilon, \zeta$ sunt ponderile fiecărui indicator, ce depind de importanța relativă acordată fiecărui indicator în evaluarea viabilității băncii.

Pe de altă parte, stabilitatea bancară are un caracter *macro*, vizând întreg sistemul financiar și capacitatea acestuia de a rezista la șocuri interne și externe pe termen mediu și lung. Spre deosebire de viabilitate, stabilitatea include în mod explicit componente de stres, risc sistemic și scenarii adverse. Autorul propune mai jos o formulă cu factorii de influență pentru un indicator compozit de stabilitate bancară (ICSB).

$$ICSB = \alpha \times C + \beta \times PC + \gamma \times L + \delta \times RI + \varepsilon \times IS + \zeta \times IM \quad (1.3.7.)$$

unde:

C – Adecvarea capitalului;

PC – Calitatea portofoliului de credite

L – Lichiditatea băncii

RI – Rezistența la șocuri externe (stres-test la PIB, șocuri valutare și inflaționiste)

IS – Importanța sistemică (mărimea activelor raportate la PIB, gradul de concentrare bancară).

IM – Indicatori macroeconomici (analiza băncii în corelație cu evoluția unor indicatori, cum ar fi creșterea economică, fluctuațiile valutare sau presiunile inflaționiste).

$\alpha, \beta, \gamma, \delta, \varepsilon, \zeta$ sunt ponderile fiecărui indicator, ce depind de importanța relativă acordată fiecărui indicator în evaluarea viabilității băncii.

Indicatorii de viabilitate bancară individuali pot fi agregați într-un indicator pe sistem, în vederea obținerii unui indicator de viabilitate a sistemului bancar. Agregarea acestor valori pentru toate băncile din sistem oferă o *medie ponderată a viabilității băncilor*, fără a se transforma într-un indicator de stabilitate sistemică.

Totodată, chiar dacă se iau în calcul anumite aspecte macroeconomice în formula de calcul a viabilității bancare, cum ar fi de exemplu PIB, inflație sau cursul valutar, acestea vor avea caracter de ajustare a rezultatelor obținute.

$$ICVB_{sector} = \sum_{i=1}^n ICVB_i \times \omega_i \quad (1.3.8.)$$

unde:

$ICVB_i$ - scorul de viabilitate pentru banca i

ω_i - coeficientul de importanță sistemică pentru banca i .

n - numărul total de bănci din sistem.

Viabilitatea bancară ca obiectiv al supravegherii bancare a fost pe deplin dezbătută și analizată de diferite organizații financiare și cercetători, luând în considerare importanța acesteia în menținerea stabilității financiare și prevenirea crizelor bancare. Acest concept e și mai important de analizat în economiile emergente, unde băncile sunt barometrul creșterii economice. (Makkar, Singh, 2015)

Goodhart vorbește despre rolul supravegherii în asigurarea viabilității băncilor prin reglementarea practicilor de adecvare a capitalului și de gestionare eficientă a riscurilor, precum și de adaptare la o lume financiară globalizată și în continuă schimbare. (Goodhart, 2000) În același registru, autorii Freixas și Rochet (2008), Herring și Carmassi (2008) menționează în lucrările lor că viabilitatea bancară este influențată atât de factori microeconomici (politica de risc și indicatori financiari individuali), cât și de factori macroeconomici (ca riscul sistemic sau șocurile economice). De aceea supravegherea bancară vine să integreze cadrul de supraveghere microprudențială cu cea macroprudențială, pentru a fi eficientă în menținerea viabilității bancare.

Contribuțiile recente confirmă și extind aceste perspective de cercetare. Un studiu realizat de Pereira Pedro pe un eșantion de 141 de țări propune un cadru empiric de evaluare a reglementării și supravegherii bancare prin utilizarea analizei de componente principale. Rezultatele arată că indicatorii cei mai relevanți pentru caracterizarea supravegherii bancare sunt activitățile de rezoluție, mandatul conducerii autorității de supraveghere și mecanismele de raportare a încălcărilor prudențiale. În schimb, cerințele de capital și structura de proprietate se dovedesc a fi factori cu relevanță redusă, sensibili la nivelul de dezvoltare al țării. (Pedro, 2023)

Totodată, autorii Barth, Caprio și Levine (2008) au evaluat, în baza analizei schimbărilor de reglementări bancare din peste 140 de țări, dacă reformele adoptate în perioada anilor 2000 au contribuit la îmbunătățirea stabilității și eficienței sectorului bancar. Autorii arată că, deși multe state au introdus reglementări mai stricte privind adecvarea capitalului și au consolidat supravegherea oficială, nu există dovezi empirice solide că aceste măsuri au dus la o creștere a stabilității financiare sau la o intermediere mai eficientă. Autorii concluzionează că reformele din domeniul reglementării bancare nu pot fi considerate uniform benefice, întrucât efectele lor sunt variabile și insuficient susținute empiric, subliniind necesitatea unor analize suplimentare privind impactul diferitelor abordări de reglementare asupra performanței sistemelor bancare.

Studiile lui Jakob de Haan et al. (2019) arată că cerințele de lichiditate reduc riscul individual al băncilor, dar au efecte neglijabile asupra riscului sistemic, iar Rochet (1992) și Perotti et al. (2011)

evidențiază că relația dintre capital și risc este ambiguă, capitalul suplimentar putând chiar stimula asumarea unui risc mai ridicat. (Dermengi, 2025c)

Dezbaterile privind criteriile de viabilitate bancară și eficiența supravegherii bancare au căpătat o amploare mai mare începând cu anul 2023, când au avut loc două falimente bancare majore din Statele Unite – Silicon Valley Bank și First Republic. Acestea au fost cele mai răsunătoare falimente de după criza financiară globală din 2008. Analizele lui Krishnamurthy și DeMarzo au arătat că prăbușirea Silicon Valley Bank a fost cauzată de confuzia dintre o criză temporară de lichiditate și o problemă structurală de viabilitate, confuzie prezentă atât la nivelul pieței, cât și al supraveghetorilor. Panica a fost declanșată de dezvoltarea pierderilor nerealizate din portofoliul de titluri pe termen lung, a căror valoare s-a diminuat ca urmare a creșterii ratelor dobânzii, ceea ce a condus la retrageri masive ale depozitelor – în special de la companii de tehnologie și fonduri de venture capital, deținători de depozite mari și neasigurate. În câteva zile, lipsa de lichiditate a blocat funcționarea normală a instituției și a declanșat colapsul. Astfel, vulnerabilitatea Silicon Valley Bank a fost dublă – expunerea ridicată la riscul de rată a dobânzii (IRRBB) și concentrarea excesivă pe un segment de clienți cu comportament omogen și puternic sensibil la șocuri externe. De asemenea s-a demonstrat că titlurile de stat nu sunt chiar atât de lichide și capabile să acopere anumite goluri financiare. (Krishnamurthy, DeMarzo, Nagel, 2024)

Ali Al-Sari a realizat o analiză prin care evidențiază lacunele de reglementare și deficiențele în gestionarea riscului IRRBB. Analiza surprinde de asemenea guvernanta deficitară și propagarea accelerată a panicii prin intermediul rețelelor sociale, ca factori declanșatori ai crizei. (Al-Sari, 2025) Steven Kelly și Jonathan Rose au evidențiat vulnerabilitatea unui model de afaceri concentrat pe sectoare tehnologice, criptomonede și capital de risc. (Kelly, Rose, 2025)

Prin contagiune, după falimentul Silicon Valley Bank, a intrat în colaps și First Republic Bank, de unde s-au făcut la fel retrageri masive de depozite. Spre deosebire de Silicon Valley Bank, care era concentrată pe start-up-uri în IT și fonduri de capital de risc, First Republic era dependentă de clienți cu venituri ridicate și portofolii de credite ipotecare pe termen lung, cu dobânzi fixe. Creșterea accelerată a ratelor dobânzii a crescut riscul de lichiditate și a afectat profitabilitatea, subminând viabilitatea modelului de afaceri. (Kelly, Rose, 2025)

Concluzia comună a acestor cercetări este că analiza viabilității bancare nu poate fi limitată la indicatorii tradiționali de capital și lichiditate, ci trebuie să includă evaluarea sustenabilității modelelor de afaceri, calitatea guvernantei corporative și gestionarea riscurilor emergente. Această perspectivă

confirmă caracterul multidimensional al viabilității și subliniază necesitatea unei supravegheri proactive, orientate spre viitor, și adaptată la un mediu financiar în continuă schimbare. Astfel, eficiența supravegherii și viabilitatea bancară se află într-o relație de interdependență – o supraveghere eficientă asigură premisele pentru o bancă viabilă, iar gradul de viabilitate al instituțiilor bancare devine un barometru al eficienței cadrului de supraveghere.

1.4. Concluzii la capitolul 1

În urma analizei conceptelor teoretice privind supravegherea bancară, criteriile de eficiență a supravegherii și viabilitatea sistemului bancar, s-au conturat următoarele concluzii principale:

1. Conceptul de supraveghere bancară a evoluat de la o abordare bazată pe conformitate la una bazată pe risc, de la obiective microeconomice la obiective macroeconomice, incluzând evaluarea indicatorilor calitativi și specificitatea instituțiilor în funcție de profilul de risc.

În literatura de specialitate se evidențiază suprapuneri între reglementare și supraveghere, însă acestea trebuie analizate separat. Reglementarea stabilește cadrul normativ, iar supravegherea urmărește aplicarea acestuia și atingerea obiectivelor de stabilitate și eficiență. Considerarea lor ca entități distincte permite o evaluare mai corectă a impactului fiecăreia asupra sistemului bancar.

În viziunea autorului, supravegherea bancară este o activitate ce ține de responsabilitatea unei autorități de supraveghere și care presupune un proces continuu de monitorizare a băncilor și a sistemului bancar în ansamblu, pentru respectarea conformității, gestionarea eficientă a riscurilor și orientarea activităților bancare spre atingerea unor obiective macroeconomice și sociale. Aceasta nu se limitează la respectarea regulilor, ci presupune anticiparea și prevenirea crizelor, menținerea încrederii în sistemul bancar și asigurarea rezilienței financiare.

2. Pe măsură ce serviciile bancare devin tot mai sofisticate, digitalizate și internaționalizate, mediul de risc în care operează băncile a devenit mult mai complex. Autoritățile de supraveghere sunt chemate să își consolideze permanent capacitățile instituționale, prin investiții în tehnologii, instrumente analitice și dezvoltarea capitalului uman, pentru a asigura un cadru de supraveghere adaptat complexității mediului financiar contemporan.

Autoritățile de supraveghere nu mai sunt doar garanți ai respectării normelor, ci trebuie să fie capabili să gestioneze riscuri, să anticipeze și să prevină crize, să mențină încrederea în sistemul bancar și să asigure reziliența financiară. Deși despre eficiența supravegherii bancare se vorbește mai mult în contextul crizelor, crizele nu trebuie să fie singura motivație. Autoritatea de supraveghere

bancară trebuie să fie capabilă să-și demonstreze eficiența, ceea ce implică transparență instituțională și independență decizională, precum și o abordare bazată pe indicatori de efort și de efect, care să reflecte performanța la nivel strategic, operațional și tactic. Relația cauză-efect dintre intervenții și impact este dificil de măsurat complet – dar acceptarea incertitudinii este parte din procesul de analiză. (Dermengi, 2019a)

Adaptarea la cerințele reglementărilor internaționale implică costuri suplimentare pentru bănci și pentru autoritățile de supraveghere. Experiența ultimelor crize financiare arată că introducerea taxelor de supraveghere a devenit o soluție aplicată în multe țări, confirmând faptul că eficiența actului de supraveghere depinde în mod esențial de modul în care acesta este finanțat și de capacitatea instituțiilor de a integra analiza cost-beneficiu în procesele de evaluare.

3. Analiza viabilității bancare constituie o extensie firească a procesului de evaluare a eficienței supravegherii bancare, întrucât viabilitatea sistemului bancar reprezintă atât un obiectiv al supravegherii, cât și un rezultat al aplicării acesteia, servind, totodată, drept criteriu pentru aprecierea eficienței activităților de supraveghere.

Autorul conchide că viabilitatea bancară este capacitatea unei bănci de a genera performanțe financiare pe termen lung, având un portofoliu de credite calitativ, consum optim de resurse și un cadru adecvat de guvernare, iar în vremuri de criză, de a-și demonstra reziliența prin practici eficiente de gestionare a riscurilor.

Dimensiunea micro și macro a viabilității bancare impune integrarea, în cadrul supravegherii bancare, a perspectivei microprudențiale cu cea macroprudențială, iar această complementaritate constituie premisa unei supravegheri eficiente.

Corelarea dintre analiza viabilității bancare și criteriile de eficiență a supravegherii evidențiază faptul că performanța sistemului bancar nu poate fi separată de calitatea cadrului de supraveghere. Indicatorii de eficacitate, eficiență și ameliorare, completați de analiza previzională, permit o evaluare complexă, dinamică și comparabilă a eficienței supravegherii atât la nivel micro (instituțional), cât și la nivel macro (sistemic).

2. EVOLUȚIA CADRULUI DE SUPRAVEGHERE BANCARĂ ȘI ANALIZA PERFORMANȚEI SISTEMULUI BANCAR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2.1. Evoluția cadrului instituțional, legislativ și de reglementare în supravegherea bancară a Republicii Moldova

De la obținerea independenței Republicii Moldova, sistemul bancar autohton s-a dezvoltat rapid, pe fundalul procesului de trecere la economia de piață, presiunilor inflaționiste, instabilității macroeconomice, precum și ca urmare a șocurilor generate de crizele financiare internaționale. De la o legislație bancară copiată de la alte țări, ce nu corespundea specificului și necesităților pieței, Republica Moldova a trecut treptat la o legislație – în coerență internațională cu standardele externe – dar mult mai eficientă în gestionarea problemelor de sistem și adecvată necesităților de dezvoltare social-economică a țării.

Principiul de organizare a sistemului bancar din Republica Moldova este pe două niveluri – Banca Națională a Moldovei (nivelul I) și băncile licențiate de aceasta (nivelul II).

BNM este autoritatea de supraveghere bancară în Republica Moldova. Potrivit Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei (1995), obiectivul fundamental al BNM este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Totodată, fără a aduce prejudicii obiectivului său fundamental, Banca Națională urmărește asigurarea stabilității și viabilității sistemului bancar și sprijină politica economică generală a statului.

Prima lege care a reglementat activitatea bancară în Republica Moldova a fost Legea instituțiilor financiare (1995). Până în anul 2018 aceasta a fost actul ce conținea reglementări privind licențierea, organizarea și administrarea băncilor, operațiunile bancare, raportările și controalele pe teren, măsuri de remediere și sancțiuni, precum și reglementări privind lichidarea instituțiilor bancare. Odată cu aprobarea noii legi bancare – Legea privind activitatea băncilor (2017) – conținutul Legii instituțiilor financiare s-a redus la regulile aplicabile procesului de lichidare benevolă sau silită a unei bănci. În anul 2020, Legea instituțiilor financiare este redenumită în Legea cu privire la lichidarea băncilor.

Referitor la cadrul de reglementare și supraveghere a sectorului bancar, evoluția acestuia poate fi etapizată pe 4 perioade:

- **1995-1998 – o legislație copiată care nu a corespuns necesităților și specificului pieței**

În această perioadă, cadrul de reglementare a fost construit pe baza unor modele externe, fără o adaptare adecvată la specificul și nevoile pieței moldovenești. Legislația de atunci era mai degrabă

copiată din modele de reglementare internaționale, fără a lua în considerare contextul economic local. Astfel, legislația nu era suficient de flexibilă pentru a răspunde schimbărilor rapide din piață. De asemenea, lipsea un cadru legislativ adaptat la realitățile economice și financiare ale Moldovei și existau deficiențe în supravegherea și reglementarea instituțiilor financiare.

Supravegherea prudențială era la un nivel incipient, cu monitorizare minimă a lichidității și capitalizării. Supravegherea prudențială nu a fost suficient de dezvoltată pentru a preveni instabilitatea în sistemul bancar, iar băncile nu erau supuse unor cerințe clare și stricte privind capitalul sau riscurile.

- **1998-2006 - etapa de consolidare și adaptare**

În această perioadă, s-a trecut de la o legislație rigidă către un cadru de reglementare mai adaptabil, axat pe consolidarea sistemului bancar și îmbunătățirea stabilității financiare. Acest interval a fost marcat de încercări de aliniere la standardele internaționale și de întărirea reglementărilor existente. Printre reformele din această perioadă, se menționează:

- Implementarea unor reglementări mai clare și adaptate nevoilor pieței.
- Consolidarea capacității de supraveghere a BNM.
- Îmbunătățirea cerințelor de capital și a structurii de guvernanță a băncilor.
- Începerea adaptării la standardele internaționale în materie de reglementare.

Supravegherea prudențială a început să se consolideze prin introducerea unor cerințe clare de lichiditate și solvabilitate, iar băncile au fost monitorizate mai strict. BNM a început să joace un rol mai proactiv în monitorizarea stabilității bancare, introducând indicatori prudențiali precum rata de capitalizare și cerințele minime de lichiditate.

- **2006-2018 – probleme de capital și transparență**

În această etapă, accentul a fost pus pe problemele legate de capitalul băncilor, dar fără o abordare completă a provenienței acestuia și a transparenței și integrității acționariatului. Sistemul bancar a fost marcat de crize și scandaluri care au evidențiat lacunele în supravegherea și reglementarea băncilor și a subliniat importanța unei supravegheri mai riguroase.

La nivel național, Basel I s-a tradus în preocuparea autorității de supraveghere privind cerințele de capital, dar nu s-a pus problema provenienței acestuia (acționariat) sau suficienței pe tipuri de riscuri. Acest gol legislativ a determinat următoarele falimente bancare – InvestPrivatBank în anul 2009, Universalbank în anul 2012 și Banca de Economii, Unibank și Banca Socială – în 2014.

Referitor la **cerințele prudențiale**, BNM a introdus norme mai riguroase pentru capital, dar a existat o lipsă de coordonare între supravegherea prudențială și monitorizarea riscurilor asociate

acționariatului. Deși băncile își îndeplineau cerințele de capital, lipsa unei supravegheri eficiente asupra structurii acționarilor a permis acumularea unor riscuri ascunse.

- **2018-prezent – reglementările Basel III**

În această perioadă, Moldova a început să adopte și să implementeze reglementările Basel III, care vizează îmbunătățirea stabilității financiare și a transparenței în sectorul bancar. Basel III impune cerințe mai stricte privind capitalul, lichiditatea și gestionarea riscurilor.

Astfel, băncile trebuie să mențină rezerve mai mari de capital de bază pentru a acoperi un areal mai larg de riscuri. S-au introdus noi reglementări de lichiditate, pe termen scurt și lung, pentru a asigura că băncile pot face față stresurilor financiare. S-au îmbunătățit regulile privind gestionarea riscurilor și raportarea acestora. S-au impus cerințe mai mari pe partea de raportări financiare și transparența acționariatului.

Supravegherea prudențială a devenit mai riguroasă, fiind monitorizați indicatori precum lichiditatea, expunerea la riscuri sistemice și capitalul de calitate superioară. BNM a început să facă evaluări mai stricte și periodice pentru a asigura respectarea cerințelor.

În Anexa 7 este prezentată o sinteză a principalelor inițiative legislative și regulatorii, care ilustrează evoluția cadrului de reglementare și supraveghere bancară din Republica Moldova.

Cele mai recente și de substanță modificări în cadrul de supraveghere a sectorului bancar autohton au avut loc după semnarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, în anul 2014. Reformele prevăzute de acest Acord se referă la transpunerea condițiilor impuse de Basel III și acestea au venit într-un context național extrem de sensibil din perspectiva capacităților de gestionare a riscurilor bancare – falimentele din anul 2015 ale celor trei bănci.

La modul practic aceasta a însemnat un proces de re-reglementare a sectorului bancar, prin care s-a trecut de la supravegherea bazată pe conformitate (Basel I) la supravegherea bazată pe risc (Basel III). (Dermengi, 2017)

După semnarea Acordului, Republica Moldova a primit asistența experților străini în cadrul unor proiecte Twinning, în vederea implementării reformelor de îmbunătățire a cadrului de reglementare și supraveghere bancară.

În perioada 2015-2017 a avut loc *proiectul Twinning pentru consolidarea capacității BNM în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul cerințelor UE*. Pe parcursul celor 3 ani de asistență tehnică au fost implicați experți ai Băncii Naționale a României și ai Băncii Naționale a Olandei. Acest proiect a asistat BNM în procesul de consolidare a cadrului de supraveghere

prudențială, prin armonizare cu legislația Uniunii Europene. De asemenea, proiectul a presupus modificarea cadrului legislativ în vederea asigurării unui sector bancar mai stabil și competitiv. S-a pus mai mult accent pe dezvoltarea instrumentelor de supraveghere prudențială și pe consolidarea funcției de supraveghere a BNM.

Tabelul 2.1. Proiectele Twinning și rezultatele lor pentru Republica Moldova (2015-2023)

	Proiectul Twinning	Rezultatele proiectului
2015-2017	„Consolidarea capacității BNM de reglementare și supraveghere bancară în contextul cerințelor Uniunii Europene.”	Principalele rezultate ale proiectului: • elaborarea noii legi bancare – Legea privind activitatea băncilor (2017); • elaborarea a 20 de proiecte de reglementări secundare, inclusiv privind cerințele prudențiale; • elaborarea regulilor interne ale BNM care permit exercitarea eficientă a funcției de supraveghere și modificarea structurii organizatorice a BNM; • creșterea nivelului de expertiză a supraveghetorilor și reprezentanților băncilor cu privire la cadrul Basel III.
2018-2021	„Eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova”	BNM a fost una dintre cele 15 instituții publice beneficiare ale proiectului, cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.
2021-2023	„Consolidarea supravegherii, guvernanței corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova”	• fortificarea și diversificarea instrumentelor de supraveghere macroprudențială; • îmbunătățirea reglementării și supravegherii companiilor de asigurări, companiilor de microfinanțare și caselor de economii; • asigurarea condițiilor necesare pentru aderarea Republicii Moldova la Zona unică de plăți în euro (SEPA).

Sursa: Dermengi, 2023

Așa cum a fost menționat în Tabelul 2.1., principalul rezultat al acestui proiect a fost elaborarea unei noi legi bancare. Legea privind activitatea băncilor (2017), care a intrat în vigoare la 01.01.2018, este o transpunere a legislației europene și este o reformă asumată de Republica Moldova prin încheierea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană.

„Esența noii legi bancare ține în cea mai mare parte de:

- o viziune extinsă vizavi de administrarea riscurilor prin creșterea cerințelor de capital;
- reglementarea eticii de afaceri și a mecanismelor de remunerare: reglementări noi privind persoanele afiliate și administratorii și cerințe noi în procesul de schimbare a acționariatului;
- competențe noi de personal la nivelul fiecărei bănci licențiate;
- asigurarea stabilității financiare – instrumente noi de supraveghere și control din partea Băncii Centrale.” (Dermengi, 2018)

Până la intrarea în vigoare a legii, la 01.07.2017 a fost aprobat *Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor* (2018), aceasta fiind prima etapă din Strategia de implementare Basel III. (BNM, 2017b)

Potrivit Regulamentului, fiecare bancă trebuie să dispună de un cadru de administrare a activității riguros conceput, care să includă:

- o structură organizatorică clară cu linii de responsabilitate bine definite, transparente și coerente;
- procese eficiente de identificare, administrare, monitorizare și raportare a riscurilor la care este sau ar putea fi expusă;
- un proces de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP);
- un proces de evaluare a adecvării lichidității (ILAAP);
- mecanisme adecvate de control intern, inclusiv proceduri administrative și contabile riguroase;
- reglementarea eticii de afaceri și a mecanismelor de remunerare – politici și practici de remunerare care să promoveze și să fie în concordanță cu o administrare sănătoasă și eficace a riscurilor.

Ca parte a procesului de reformare a cadrului autohton de supraveghere bancară, BNM a realizat o Metodologie de supraveghere și evaluare a activității băncilor. Metodologia stabilește principiile și procedurile de funcționare a procesului SREP, care este desfășurat anual de BNM. Astfel, în anul 2019, SREP a devenit principalul instrument de supraveghere bancară prudentială al Băncii Naționale, care presupune un proces complex care se bazează pe depistarea timpurie a deficiențelor și a riscurilor băncilor, utilizarea raționamentului profesional și respectiv, eficientizarea supravegherii și asigurarea viabilității și stabilității sectorului bancar.

„Metodologia se bazează pe prevederile Ghidului privind procedurile și metodologiile comune pentru procesul de supraveghere și evaluare (SREP), elaborat și aprobat de Autoritatea Bancară Europeană, care este utilizat de toate autoritățile de supraveghere din țările UE, astfel fiind asigurată convergența între standardele de supraveghere utilizate de către BNM și cele utilizate în Uniunea Europeană.” (BNM, 2019a)

Aplicarea procesului SREP și aprobarea *Regulamentului privind cadrul de administrare a activității băncilor* (2018), care specifică cerințele referitor la procesul ICAAP, sunt parte componentă a Pilonului II. În anul 2020, verificarea calității procesului de evaluare a adecvării lichidității devine o componentă nouă a procesului SREP realizat de BNM. Astfel, băncile au început să facă primele raportări privind procesul ILAAP.

Tabelul 2.2. Componentele procesului SREP aplicat de BNM

I. Clasificarea băncilor			
bănci de importanță sistemică	bănci mijlocii și mari	bănci mici și mijlocii	bănci mici și ne complexe
II. Monitorizarea indicatorilor-cheie			
adecvarea capitalului		adecvarea lichidității	
III. Analiza modelului de afaceri			
IV. Verificarea cadrului de administrare și a procedurilor de control intern			
• ordinele de zi și documentele justificative ale organului de conducere și ale comitetelor acestuia • rezultatele evaluării interne sau externe a performanțelor organului de conducere			
V. Evaluarea riscurilor			
Riscuri la care banca este sau poate fi expusă	Riscuri la care banca expune sistemul financiar	Riscuri identificate prin simulări de criză	
risc de capital, risc de lichiditate, risc de credit, risc de piață, risc operațional, risc de concentrare, risc sistemic, distribuirea geografică a expunerilor, modelul de afaceri			
Evaluarea generală SREP			
Măsurile de supraveghere			
Măsurile cantitative de capital	Măsurile cantitative de lichiditate	Alte măsuri de supraveghere	
Măsurile de intervenție timpurie			

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, 2019b)

SREP se bazează, în principal, pe analiza modelului de afaceri al băncii, a cadrului de administrare a activității, a mecanismelor de control intern, a riscurilor prezente și eventuale, precum și a lichidității și adecvării capitalului băncii, care se finalizează cu determinarea viabilității băncii. Totodată, metodologia oferă orientări practice cu privire la aplicarea măsurilor de supraveghere necesare pentru remedierea deficiențelor depistate.

Procesul de supraveghere bancară se bazează pe prioritățile de supraveghere identificate de BNM. (BNM, 2025a) Această practică a debutat în anul 2017 și presupune identificarea de către BNM a potențialelor riscuri ce pot compromite stabilitatea sectorului bancar și stabilirea priorităților de supraveghere bancară pentru următorul an (Anexa 8). Astfel, acestea devin aspecte importante de urmărit în contextul controalelor pe teren și al celor din oficiu, respectiv în SREP. În ultimii 8 ani, de când BNM aplică tehnica priorităților de supraveghere, în top preocupări au fost:

- prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului;
- identificarea și gestionarea riscului de credit;
- identificarea și gestionarea riscului asociat tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor;
- guvernanta internă și managementul riscului;
- procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP);
- analiza, evaluarea și soluționarea vulnerabilităților aferente sistemelor de plăți și serviciilor de plată. (BNM, 2025a)

Este de menționat că în anul 2018, BNM introduce *primul set de instrumente macroprudențiale – amortizoarele de capital*. Acestea au ca scop creșterea rezilienței băncilor împotriva potențialelor pierderi rezultate din materializarea anumitor riscuri sistemice. BNM revizuieste periodic ratele amortizoarelor de capital stabilite și, la necesitate, le ajustează. În situația în care banca nu deține un nivel suficient al fondurilor proprii care să permită conformarea cu cerințele de acoperire a amortizoarelor de capital, aceasta este supusă unor măsuri de conservare a capitalului. (Legea privind activitatea bancară, 2017, art.63)

Pe lângă aspectele cantitative, noile reglementări bancare au acoperit și aspecte ce țin de etica de afaceri. În Republica Moldova, ca și în alte țări, până la criza din anul 2009, mecanismele de remunerare erau lăsate exclusiv la discreția managementului bancar. Odată cu Basel III, în legislația bancară autohtonă, au fost implementate **reglementări specifice privind remunerarea** și anume:

- cerințe privind politica de remunerare a unei bănci, inclusiv principiile de acordare și ajustare a remunerației, elementele fixe și variabile ale remunerației, restricții cu privire la utilizarea unor elemente variabile ale remunerației;
- cerințe de raportare către BNM a informațiilor cu privire la numărul persoanelor pe bancă care sunt remunerate cu cel puțin 1 (un) milion de lei într-un exercițiu financiar, inclusiv informații cu privire la responsabilitățile și domeniul de activitate în care sunt implicate aceste persoane;
- cerințe de raportare către BNM a informațiilor agregate cu privire la remunerare;
- dreptul BNM de a impune restricții cu privire la tipul și caracteristicile instrumentelor de remunerare variabile sau de a interzice utilizarea unor astfel de instrumente, la necesitate. (Anexa 9)

Reglementări privind independența funcțiilor de control intern. Potrivit noilor reglementări, BNM impune *existența obligatorie a trei funcții de control intern*, numite funcții-cheie – funcția de administrare a riscurilor, funcția de conformitate și funcția de audit intern. Aceste funcții trebuie să fie independente, independența acestora fiind asigurată prin subordonare și raportare directă către Consiliul Băncii. De asemenea, băncile trebuie să dețină cel puțin două comitete specializate ale Consiliului – comitetul de administrare a riscurilor și comitetul de audit intern. În băncile semnificative, suplimentar se înființează comitetul de numire și comitetul de remunerare. Comitetele trebuie să fie formate din membrii Consiliului și aceștia trebuie să dețină experiență relevantă în domeniu. Formarea comitetelor și componența acestora se aduce la cunoștința Băncii Naționale.

Reglementări privind declararea conflictului de interese. „Banca trebuie să dezvolte și să promoveze politica privind conflictele de interese pentru identificarea relațiilor, serviciilor,

activităților sau tranzacțiilor actuale și potențiale în care pot apărea conflicte de interese. În acest scop, banca va asigura că politica privind conflictele de interese este adusă la cunoștință întregului personal al băncii și este respectată de către acesta.” (Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor, 2018, Secțiunea 6)

Noile reglementări bancare impun declararea cel puțin anual a conflictului de interese de către membrii organelor de conducere și persoanele ce dețin funcții-cheie. Declarațiile respective trebuie aduse la cunoștința Consiliului Băncii. De asemenea, este necesar să fie ținut un Registru al declarațiilor privind conflictele de interese, precum și un Registru al tranzacțiilor încheiate în condițiile existenței conflictelor de interese.

Reglementări privind persoanele afiliate. Banca nu poate acorda credite sau efectua tranzacții cu persoanele afiliate băncii dacă astfel de credite se acordă sau astfel de tranzacții se efectuează în condiții mai avantajoase decât cele prevăzute pentru persoanele care nu sunt afiliate băncii. De asemenea, banca nu poate acorda credite niciunui salariat al său, decât în limitele și condițiile stabilite de Banca Națională a Moldovei prin actele sale normative.

Reglementări privind acționariatul. Potrivit Legii privind activitatea băncilor, BNM acordă licență unei bănci solicitante doar dacă banca respectivă a prezentat informația cu privire la identitatea acționarilor, direcți și indirecti, inclusiv beneficiari efectivi, persoane fizice sau juridice, care vor avea dețineri calificate, precum și cu privire la cuantumul deținerilor acestora, iar în cazul în care nu există dețineri calificate, banca solicitantă prezintă o informație cu privire la identitatea celor mai mari 20 de acționari, direcți și indirecti, inclusiv beneficiari efectivi, persoane fizice sau juridice. (Legea privind activitatea băncilor, 2017, art.12)

BNM va elibera aprobarea prealabilă doar dacă e convinsă că calitatea achizitorului potențial, inclusiv soliditatea financiară a acestuia în raport cu achiziția propusă, este potrivită și adecvată.

Banca trebuie să identifice și să informeze BNM, de îndată ce ia cunoștință, despre orice achiziție sau înstrăinare, directă sau indirectă, inclusiv de către beneficiarul efectiv, a deținerilor în capitalul ei care depășește nivelurile de 1%, 5%, 10%, 20%, 33% și 50% sau ca urmare a căreia banca devine filială, respectiv se situează sub nivelurile menționate.

Reglementări privind organele de conducere. Conducerea executivă este răspunzătoare pentru dezvoltarea și implementarea politicii, procedurilor și practicilor care transpun obiectivele consiliului de administrație și limitele de risc în standarde prudente de operare. În funcție de natura și scopul activităților băncii, practicile manageriale au în vedere întreaga gamă de riscuri: riscul de

credit, de lichiditate, de piață, operațional, de tranzacție, de reputație, de strategie, de conformitate, legal și alte riscuri. Soliditatea practicilor manageriale este demonstrată de: existența unui personal competent, a unor politici adecvate, a unui program de audit propriu și control intern corespunzător cu mărimea și complexitatea instituției, abilitatea în administrarea riscurilor, precum și de existența unui sistem informațional eficient. În general, riscurile sunt considerate bine administrate când acestea pot fi înțelese, măsurate și controlate și când banca are capacitatea de a rezista impactului lor negativ.

În cazul în care examinatorii stabilesc că riscurile asumate nu sunt bine cuantificate, această concluzie trebuie comunicată conducerii băncii în vederea luării de măsuri pentru limitarea sau eliminarea acestora. Măsurile care se impun în acest caz sunt reducerea expunerii, majorarea capitalului sau îmbunătățirea activității de administrare a riscului.

Potrivit Legii privind activitatea băncilor, în scopul **asigurării disciplinei și transparenței pieței**, băncile trebuie să facă publice informații referitoare cel puțin la cadrul de administrare a activității, fondurile proprii, cerințele de capital, lichiditate, expunerile la risc, amortizoarele de capital, alți indicatori-cheie, politicile interne, inclusiv politica de remunerare. (Legea privind activitatea băncilor, 2017, art.91)

Reglementări ce vizează autoritatea de supraveghere. În anul 2019, în Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei (1995) este pentru prima dată enunțat conceptul de „*asistență de lichiditate în situații de urgență*”, fiind astfel atribuită BNM funcția de creditor de ultimă instanță. Potrivit Regulamentului cu privire la asistența de lichiditate în situații de urgență (2019), BNM decide cu privire la acordarea asistenței de lichiditate, luând în considerare *solvabilitatea, viabilitatea și impactul băncii respective asupra stabilității sistemului financiar, riscurile potențiale de contagiune a acestuia, activele disponibile pentru garantare, precum și impactul acordării asistenței de lichiditate asupra realizării politicii monetare a Băncii Naționale*. Termenul pentru care se acordă asistența de lichiditate în situații de urgență este de până la 3 luni, cu posibilitatea extinderii acestuia, în mod excepțional, pentru o perioadă nu mai mare de un an de la data acordării. Asistența de lichiditate în situații de urgență se acordă la o rată a dobânzii superioară ratei aplicate de Banca Națională la operațiunile sale de creditare, inclusiv la facilitatea permanentă de creditare. De asemenea, au fost diversificate sancțiunile și măsurile sancționatoare pe care le poate aplica BNM. Sancțiunile pot lua forma unor avertismente scrise sau publice, amenzi aplicate băncii, membrului organului de conducere, persoanei care deține funcție-cheie sau altei persoane juridice/ fizice ce se face vinovată. Măsurile sancționatoare care pot fi aplicate sunt – ordin de încetare a conduitei ilicite

a persoanei și de abținere de la repetarea acesteia, interzicerea temporară a exercitării unor funcții într-o bancă, retragerea licenței acordate băncii, suspendarea exercitării drepturilor de vot ale acționarului sau acționarilor responsabili. (Legea privind activitatea băncilor, 2017, art.141)

Pentru asigurarea eficienței actului de supraveghere, Legea privind activitatea băncilor (2017), aduce un alt act de noutate și anume *supravegherea pe bază consolidată*. Regulamentul cu privire la supravegherea pe bază consolidată a băncilor (2020), în vigoare din 01.01.2021, stabilește cadrul de supraveghere pe bază consolidată a băncilor din Republica Moldova care fac parte din grupuri financiare. Obiectivul său esențial este crearea unui cadru normativ clar pentru consolidarea prudențială, cu scopul de a extinde perimetrul supravegherii riscurilor bancare dincolo de entitățile individuale, acoperind întregul grup financiar; de a minimiza riscul de contagiune (efecte negative care se pot răspândi de la o entitate la alta, inclusiv din alte sub-sectoare financiare sau din sectorul real); de a menține și consolida stabilitatea financiară a economiei.

Pentru că Basel III are ca obiectiv principal riscurile și crizele, era firesc să abordeze riscul sistemic și să ofere un tratament diferit băncilor de importanță sistemică. Aceste aspecte le găsim reglementate și în noile acte normative ale BNM. Instrumentele de supraveghere macroprudențială, menite să limiteze riscurile sistemice, au fost și obiectivul celui de-al doilea proiect Twinning.

Proiectul Twinning privind „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova” are obiective împărțite pe 3 segmente – sectorul bancar, sistemele de plăți și sectorul non-bancar.

Tabelul 2.3. Componentele proiectului Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova”

Sectorul bancar	Sistemele de plăți	Sectorul non-bancar
- Limitarea și prevenirea riscului sistemic	- Siguranța și eficiența sistemelor de plată și de decontare - Aderare Republica Moldova la SEPA	- Companiile de asigurări – guvernanta, capacitatea financiară și stabilitatea financiară - OCN – transparența structurii acționariatului, calitatea guvernantei corporative și protecția consumatorilor

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, 2022)

Referitor la **sectorul bancar**, obiectivul proiectului este de a consolida cadrul macroprudențial pentru a limita și preveni acumularea de riscuri sistemice și menținerea unui sector bancar bine capitalizat.

Referitor la **sistemele de plăți**, proiectul vizează:

- îmbunătățirea reglementărilor interne privind monitorizarea infrastructurii pieței financiare și a sistemelor de plăți pentru a le spori siguranța și eficiența, în vederea asigurării stabilității financiare;

- pregătire de aderare la schema zonei unice de plăți în euro (SEPA), prin alinierea legislației naționale la cerințele acesteia, prin care se urmărește consolidarea relațiilor economice cu Spațiul Economic European, diversificarea și sporirea serviciilor financiare disponibile în țară.

Referitor la **sectorul non-bancar**, proiectul vizează noile atribuții ale BNM și anume – de reglementare, autorizare și supraveghere a sectorului financiar nebancar. Potrivit Legii pentru modificarea unor acte normative (2020), începând cu luna iulie 2023 companiile de asigurare, reasigurare, intermediarii în asigurări și reasigurări, Biroul Național al Asigurătorilor de Autovehicule din Republica Moldova, asociațiile de economii și împrumut, birourile istoriilor de credit și organizațiile de creditare nebancară au trecut din gestiunea Comisiei Naționale a Pieței Financiare la BNM. (Dermengi, 2023)

Astfel, BNM este instituția care cumulează funcțiile de politică monetară cu cea de reglementare și supraveghere atât pentru sectorul bancar, cât și pentru segmente ale sectorului financiar non-bancar.

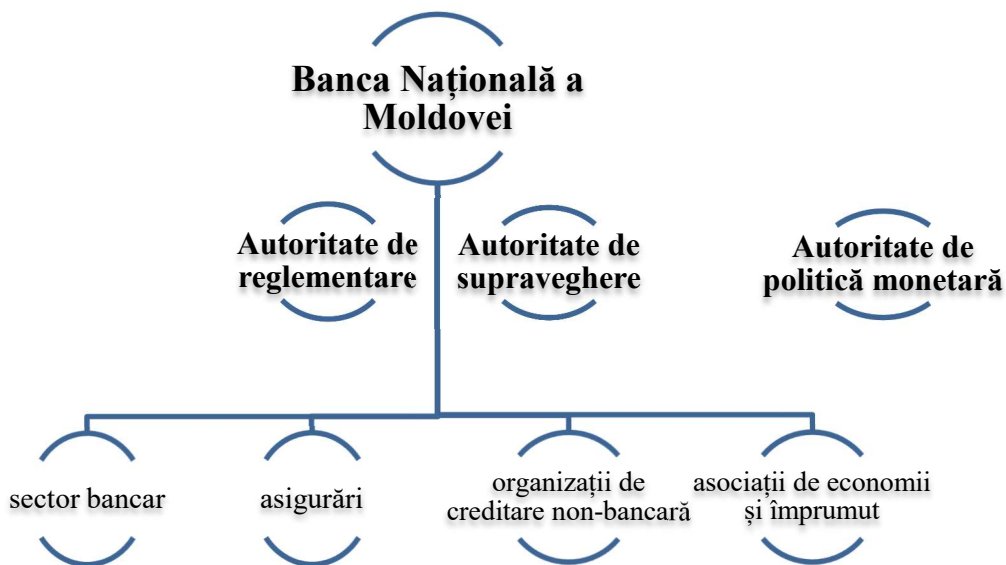

Figura 2.1. Rolul BNM ca autoritate de supraveghere și reglementare

Sursa: realizată de autor

Transferul de responsabilități privind autorizarea, reglementarea și supravegherea sectorului financiar non-bancar către BNM a fost făcut, după aprecierea autorului, din mai multe considerente:

- experiența vastă de reglementare și supraveghere a sectorului bancar – cea mai esențială componentă a sectorului financiar;
- buna reputație din ultimii ani ca autoritate publică – precondiție pentru sporirea încrederii consumatorilor de servicii financiare;
- intenția de a centraliza supravegherea și reglementarea sectorului financiar în autoritatea de politică monetară, pentru a spori impactul instrumentelor de politică monetară.

În mod evident, e necesar să se ia în calcul perspectivele de dezvoltare a sectorului financiar nebanca, dar în același timp se impune o evaluare precisă a eforturilor pe care trebuie să le depună suplimentar Banca Națională, gestionarea corectă a resurselor, pentru ca într-un final aceste noi responsabilități să nu afecteze eficiența actului de supraveghere bancară.

Într-o economie în curs de dezvoltare, cum este și cea a Republicii Moldova, este importantă mobilizarea resurselor pentru a susține acest proces de dezvoltare. În contextul în care sectorul bancar este considerat „unul dintre cele mai fragile elemente ale economiilor în tranziție” această mobilizare de resurse poate fi făcută atât prin aplicarea unor instrumente de politică monetară, prin asigurarea stabilității prețurilor, dar nu în ultimul rând prin asigurarea unui sistem de supraveghere bancară eficient. (Cobzari, Cucu, 2008)

Cadrul instituțional, legislativ și de reglementare în supravegherea bancară a Republicii Moldova a devenit în timp unul robust și aliniat standardelor Basel III. În Anexa 10 este prezentată corespondența dintre principiile de supraveghere bancară eficientă formulate de Comitetul de la Basel și noile reglementări naționale, care le integrează aproape în totalitate. Totodată, se consideră oportun de analizat cât de calibrat a fost Basel III pentru a răspunde necesităților sistemului, luând în considerare caracteristicile sale specifice.

În acest scop, autorul a analizat evoluția indicatorilor reglementați de BNM. De asemenea, s-au luat în considerare și indicatorii care nu sunt reglementați strict dar necesită o atenție deosebită, datorită riscurilor pe care le comportă. În subcapitolul 2.2 autorul a examinat evoluția statisticii bancare pentru a identifica efectele produse de măsurile de reglementare și supraveghere, impactul altor evenimente care nu sunt sub controlul actului de supraveghere, felul în care băncile și-au adaptat modelele de afaceri, precum și relevanța noilor cerințe prudențiale aplicate pentru caracteristicile sectorului bancar moldovenesc.

2.2. Analiza supravegherii bancare prin prisma criteriilor de eficiență

Pornind de la premisa că eficiența supravegherii bancare depinde nu doar de respectarea regulilor, ci și de capacitatea autorității de a anticipa și gestiona riscurile structurale, analiza acestui capitol se concentrează pe identificarea vulnerabilităților specifice sistemului bancar din Republica Moldova. Se consideră că caracteristicile sectorului, precum structura capitalului, nivelul de lichiditate, gradul de concentrare și eficiența intermedierei financiare, influențează direct riscurile la care băncile sunt expuse și, implicit, cerințele privind eficiența supravegherii. În același timp, aceste caracteristici oferă premise pentru evaluarea viabilității bancare, întrucât capacitatea băncilor de a-și menține performanța financiară pe termen lung și de a-și gestiona eficient resursele reflectă atât sănătatea individuală a instituțiilor, cât și reziliența întregului sistem.

În Republica Moldova, băncile sunt cel mai semnificativ segment al sectorului financiar. Potrivit ultimelor date disponibile pe pagina-web oficială a BNM, activele bancare au deținut la finele trimestrului III 2024 o pondere de 87,71% în total active pe sistemul financiar. Totuși, în ultimul deceniu se atestă o scădere a ponderii activelor bancare în total active financiare, crescând astfel poziția pe piață a celorlalte instituții financiare (companiile de asigurări, casele de economii și companiile de microfinanțare). Acest lucru se atestă în mod special în anul 2018 – când s-au aplicat noile reglementări Basel III pentru băncile licențiate. Totuși, instituțiile financiare non-bancare nu joacă un rol semnificativ în intermedierea financiară din Republica Moldova.

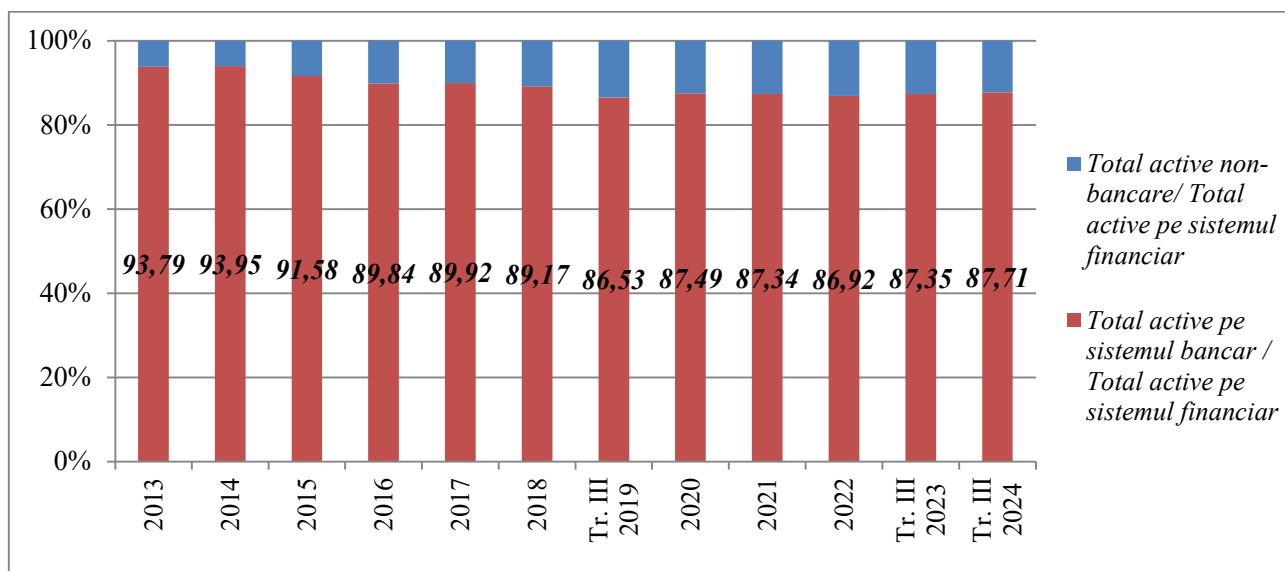

Figura 2.2. Evoluția ponderii activelor bancare și a activelor non-bancare în activele financiare în perioada 2013-2024

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Luând în considerare că băncile dețin o cotă atât de substanțială în total active financiare, stabilitatea și viabilitatea acestora este extrem de importantă pentru sistemul financiar și întreaga economie, iar actul de supraveghere bancară joacă un rol crucial.

Potrivit situației de la finele anului 2024, în Republica Moldova activează 10 bănci licențiate. Dintre acestea: 3 au capital 100% străin (B.C. „Comerțbank” S.A., B.C. „Eximbank” S.A., B.C. „ProCredit Bank” S.A.), 6 dețin o cotă de investiții străine ce variază de la 38,69% la 98,26% din capital (B.C. „Moldova-Agroindbank” S.A., B.C. „Victoriabank” S.A., B.C. „Moldindconbank” S.A., B.C. „Energbank” S.A., B.C. „EuroCreditBank” S.A., OTP Bank S.A.) și o bancă are capital exclusiv autohton (B.C. „FinComBank” S.A.).

Din figura 2.3. se remarcă o tendință generală de creștere a cotei investițiilor străine în capitalul băncilor din Republica Moldova în perioada 2013-2023 (de la 72% în 2013 la 89% în 2023). În anul 2024, cota investițiilor străine pe sistem s-a redus la 70%, luând în considerare că BCR Chișinău – bancă cu capital 100% străin – a fost absorbită de Victoriabank.

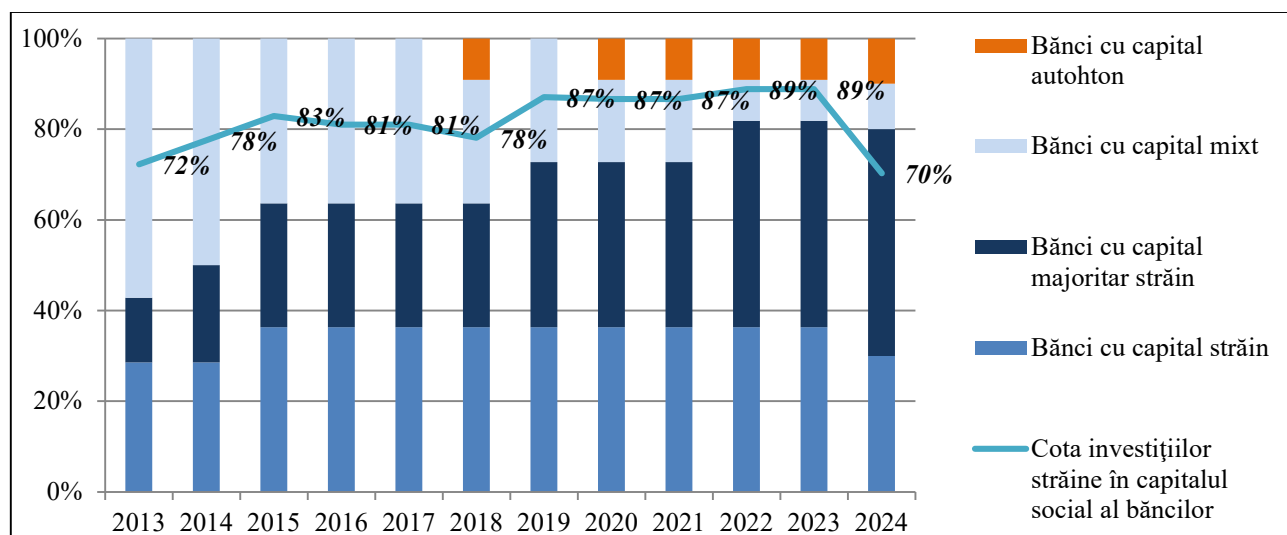

Figura 2.3. Evoluția componentei structurale a capitalului și dinamica cotei investițiilor străine în capitalul social al băncilor în perioada 2013-2024

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM. s.a.-a)

Astfel, se conturează o altă caracteristică a sectorului bancar autohton și anume - un înalt grad de concentrare a băncilor cu capital străin. Din perspectiva viabilității bancare, autorul consideră că atragerea de capital străin în sectorul bancar autohton este un aspect pozitiv. Acest capital vine la pachet cu bunele practici bancare internaționale, cu expertiză și tehnologii și contribuie la eficientizarea proceselor și respectiv îmbunătățirea serviciilor. De asemenea, capitalul străin este o sursă de lichidități și capital pentru sectorul bancar, reducând riscul sistemic.

În aceeași ordine de idei, este oportun de analizat gradul de concentrare a activității sectorului bancar și din perspectiva ponderii în sistem a activelor, creditelor, depozitelor și fondurilor proprii deținute de top 5 bănci cu cele mai mari valori ale indicatorilor.

Tabelul 2.4. Indicatori de calcul al gradului de concentrare a sistemului bancar (2013-2024)

	Active	Credite	Depozite	Fonduri proprii
2013	70,43	86,89	74,54	64,15
2014	75,85	86,76	78,03	67,48
2015	83,9	86,23	86,36	78,84
2016	83,42	85,78	85,87	77,79
2017	83,99	85,74	86,49	78,27
2018	83,37	83,91	85,93	78,66
2019	83,36	85,78	85,66	79,52
2020	83,08	86,23	86,08	80,59
2021	84,51	86,76	86,78	81,9
2022	85,19	86,89	86,15	82,61
2023	86,31	86,54	87,51	82,73
2024	87,54	88,57	88,51	82,32

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Se remarcă din tabelul 2.4. un grad înalt de concentrare atât la depozite și fonduri proprii, cât și la active și credite. Teoretic, un grad prea mare de concentrare poate crea risc sistemic și denotă că există o competitivitate redusă a sectorului bancar.

Legătura dintre gradul de concentrare și gradul de competitivitate în sistemul bancar poate fi interpretată mai obiectiv prin calcularea indicelui Herfindahl-Hirschman, care ia în calcul cota de piață a tuturor actorilor de pe o anumită piață. Pentru a calcula acest index pentru sectorul bancar, se însumează pătratele cotei de piață a fiecărei bănci din sistem.

$$\mathbf{HHI} = P_1^2 + P_2^2 + P_3^2 + \dots P_n^2 \quad (2.2.1)$$

unde:

P_n – ponderea cotei de piață a băncii n exprimată ca număr întreg, fără zecimale

Un indice HHI cuprins în:

- sub 1000 – denotă o piață competitivă;
- intervalul 1000-1800 – un grad moderat de concentrare pe piață;
- intervalul 1800-2500 – un grad ridicat de concentrare pe piață (dar nu monopolistă);
- peste 2500 – un grad puternic de concentrare (oligopol sau monopol).

Pentru a calcula indicele HHI pentru sistemul bancar al Republicii Moldova, autorul a determinat ponderea activelor deținute de fiecare dintre cele 11 bănci în total active pe sistem, apoi a însumat pătratele acestor cote.

Tabelul 2.5. Calculul indicelui HHI pentru sistemul bancar al Republicii Moldova, anul 2024

Banca	Active (mil. lei)	Activele băncii/ Total active pe sistem (P)	P ²
Energbank	3.276,4	2	4
Eximbank	5.709,1	3	9
FinComBank	6.234,4	4	16
OTP Bank	21.259,4	12	144
Moldindconbank	36.175,1	21	441
ProCredit Bank	7.451,4	4	16
BCR Chisinau	2.088,5	1	1
Victoriabank	24.608,4	14	196
Moldova-Agroindbank	59.488,9	35	1225
Comerțbank	2.205,0	1	1
EuroCreditBank	1.695,0	1	1
Total	170.191,33	100	2.054

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Din aceste calcule, rezultă pentru anul 2024 un indice HHI de 2054. Altfel spus, sistemul bancar al Republicii Moldova are un grad ridicat de concentrare, ce denotă existența a câteva bănci mari dominante pe piață, dar totodată și riscuri moderate de lipsă a competiției.

Din figura 2.4, se observă că în ultimii 5 ani indicele HHI a fost în intervalul de grad moderat de concentrare în anul 2020 (1783), apoi a sărit de pragul 1800 și a fost în creștere continuă în perioada 2020-2024, deja regăsindu-se în intervalul ce denotă un grad ridicat de concentrare pe piață.

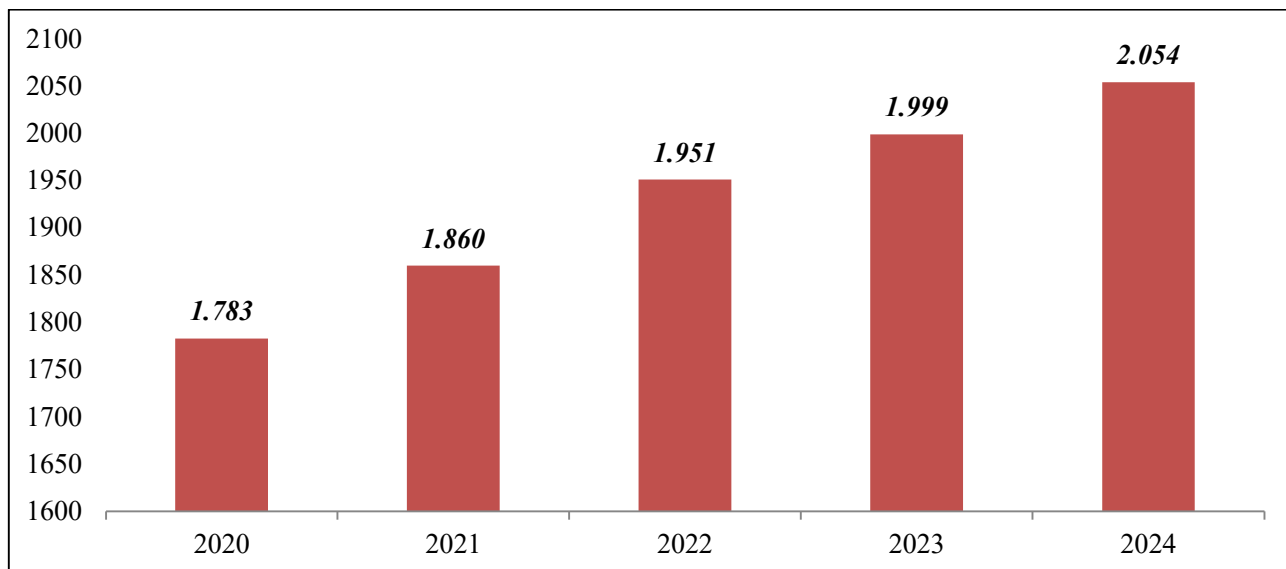

Figura 2.4. Evoluția indicelui HHI calculat după criteriul „active”

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Gradul ridicat de concentrare a pieței bancare, cu predominanța băncilor cu capital strain, este un aspect relevant pentru criteriul de conformitate și impact al supravegherii, deoarece autoritățile trebuie să monitorizeze riscul sistemic asociat cu concentrarea pe piață și dependența de investitori externi. Un grad mare de concentrare sugerează că supravegherea trebuie să fie mai strictă și să asigure stabilitatea întregului sistem în eventualitatea unor șocuri externe.

Chiar dacă există un nivel înalt de concentrare, iar băncile mari stau bine la capitolul conformitate cu reglementările și cerințele prudențiale, sunt bine capitalizate și gestionate eficient, atunci sistemul poate fi considerat viabil și stabil. Viabilitatea sistemului bancar depinde de structura pieței, dar și mai importanți sunt indicatorii prudențiali înregistrați de băncile din sistem.

În continuare, autorul a analizat indicatorii prudențiali înregistrați de sistemul bancar din Republica Moldova, pentru a permite evaluarea viabilității acestuia.

Stabilitatea și siguranța băncilor și a întregului sistem bancar pornește de la capitalul instituțiilor financiare. Un nivel înalt al suficienței capitalului demonstrează capacitatea băncilor de a gestiona și de a redistribui fluxurile de mijloace bănești disponibile. (Jora, Butiseaca, 2010)

Asigurarea unui nivel înalt al suficienței capitalului este una dintre exigențele impuse de standardele Basel III. Cerințele de capital potrivit Basel I acopereau doar riscul de credit, în timp ce Basel II a impus calculul cerințelor de capital ținând cont de riscurile de credit, de piață și operațional.

Cerințele de capital reglementate în Republica Moldova au fost de multă vreme sensibil mai înalte decât în plan internațional, doar că exista o abordare standard pentru toate băncile, indiferent de semnificația lor sistemică sau de expunerea la risc.

Potrivit noii legi bancare, BNM impune formarea unui capital suplimentar (intern), mărimea căruia diferă de la o bancă la alta și depinde de expunerea fiecărei bănci la diverse categorii de riscuri. Astfel, băncile trebuie să aplice strategii și procese de evaluare și menținere a caracterului adecvat al capitalului lor intern. Aceste reguli fac parte din Pilonul II din Standardele Basel III.

- fonduri proprii care să acopere amortizoarele de capital:
 - *amortizorul de conservare a capitalului,*
 - *amortizorul anticiclic de capital specific băncii,*
 - *amortizorul aferent băncii de importanță sistemică și*
 - *amortizorul de risc sistemic.*
- calcularea efectului de levier (credite bancare/capital propriu);
- abordare individuală – bancă de importanță sistemică;

- cerințe de fonduri proprii pentru acoperirea de riscuri specifice (risc de credit, de piață, operațional, alte riscuri).

Începând cu 30 iunie 2012 băncile din Moldova trebuie să dețină și să mențină coeficientul suficienței capitalului ponderat la risc în mărime de cel puțin 16,0%, acesta fiind anterior 12,0%.

În anul 2016, în scopul consolidării capitalului băncilor, Banca Națională a inițiat unele modificări la *Regulamentul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc*, ce țin nemijlocit de redirecționarea profitului înregistrat în anii precedenți exclusiv pentru majorarea capitalului. (BNM, 2017a)

În conformitate cu prevederile pct. 12 din Hotărârea Comitetului Executiv al BNM nr.109 din 24.05.2018, începând cu 30.07.2018 termenul „Capitalul normativ total” se înlocuiește cu „Fonduri proprii”, iar „Capitalul de gradul I” se înlocuiește cu „Fonduri proprii de nivel 1 de bază”. Respectiv, toți indicatorii relativi ce au legătură cu acești termeni au fost modificați corespunzător. Astfel, din anul 2018 se calculează **rata fondurilor proprii totale** în loc de **media suficienței capitalului ponderat la risc**. Această rată trebuie să fie mai mare sau egală cu 10%. (Dermengi, 2023)

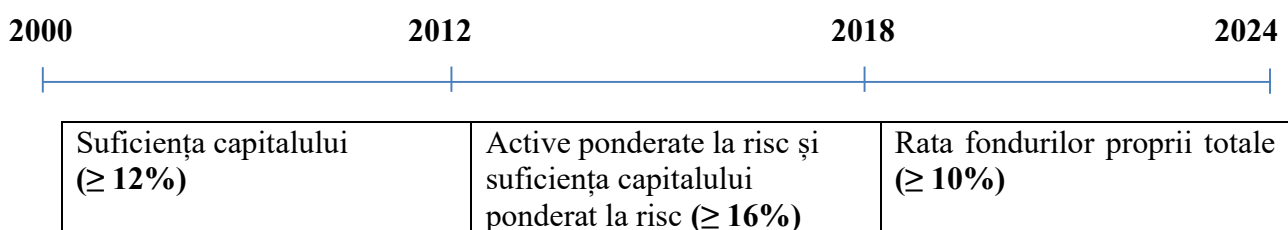

Figura 2.5. Evoluția cerințelor privind suficiența capitalului (%)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Începând cu 30 iulie 2018, băncile au prezentat primele rapoarte COREP conform cerințelor BASEL III. Noul cadru de raportare prevede calculul cerințelor față de fondurile proprii după o metodologie nouă, care reflectă nu numai impactul riscului de credit, dar și al riscului de piață și operațional. Concomitent, în scopul prevenirii și atenuării riscului macroprudențial sau a riscului sistemic, au fost stabilite cerințe adiționale cu privire la fondurile proprii pe care băncile trebuie să le dețină pentru constituirea amortizoarelor de capital.

Începând cu anul 2020, se calculează fondurile proprii de nivel 2, fondurile proprii totale fiind egale cu suma dintre fondurile proprii de nivel 1 de bază și fondurile proprii de nivel 2.

Suplimentar la rata fondurilor proprii, în martie 2021, BNM a introdus *indicatorul efectului de levier*. „Efectul de levier” reprezintă „dimensiunea relativă a activelor unei bănci, a obligațiilor extrabilanțiere și obligațiilor contingente de a plăti, de a furniza o prestație sau de a oferi garanții reale,

inclusiv obligațiile ce decurg din finanțări primite, angajamente asumate, instrumente financiare derivate sau acorduri repo, cu excepția obligațiilor care pot fi executate numai în timpul lichidării unei bănci, în raport cu fondurile proprii ale băncii respective”. (Regulamentul prin efectul de levier pentru bănci, 2020, pct.5, subpct.1)

Acest indicator are drept scop limitarea riscului de îndatorare excesivă a sectorului bancar în perioadele de creștere economică și a riscului de scădere semnificativă a activelor bancare în fazele descrescătoare ale ciclului economic. „Criza din 2007 a arătat că doar cerințele față de rata fondurilor proprii nu sunt suficiente pentru a împiedica băncile să-și asume riscuri excesive care pot duce la creșterea nivelului de îndatorare. Astfel, aplicarea indicatorului efectului de levier are scopul să ajute băncile să-și administreze mai prudent riscurile și să reducă la minimum pierderile de capital neprevăzute.” (BNM, 2020) Băncile trebuie să raporteze trimestrial către BNM informația referitoare la indicatorul efectului de levier, iar BNM, „după o monitorizare și o analiză a datelor raportate pe parcursul a trei ani, va stabili nivelul minim al acestui indicator”. (BNM, 2020)

În iunie 2025, BNM a inițiat consultarea publică a proiectului Hotărârii Comitetului executiv al BNM privind aprobarea Regulamentului privind efectul de levier pentru bănci (2020), într-o nouă redacție, și completarea Regulamentului cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital (2018), cu valoarea reglementată a efectului de levier, în mărime de 3%. (BNM, 2025c)

În nota de fundamentare la proiectul Hotărârii, scrie că „necesitatea aprobării noului cadru normativ aferent efectului de levier derivă din modificările efectuate în cadrul normativ european” și că nivelul de 3% privind indicatorul efectului de levier propus a fost stabilit în baza rapoartelor prezentate de către bănci referitoare la efectul de levier în perioada 2020-2024. Totodată, BNM menționează că nivelul minim al acestui indicator s-a situat la nivelul de 9,2%. Hotărârrea Comitetului executiv al BNM ar urma să intre în vigoare la 01.01.2026. (BNM, 2025c)

Referitor la limitele reglementate ale amortizoarelor de capital, se menționează că, potrivit *Regulamentului cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor* (2018):

1. Băncile sunt obligate să mențină un amortizor de conservare a capitalului de 2,5% din expunerile la risc, format din fonduri proprii de nivel 1 de bază. (Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor, 2018, pct.9)

În aprilie 2020, BNM a decis relaxarea temporară a cerințelor față de acest amortizor, „pentru a asigura menținerea tendinței de finanțare a companiilor și populației de către bănci”. (BNM, 2021) În decembrie 2021 s-a decis revenirea la cerințele preandemice. (BNM, 2021)

2. Amortizorul anticiclic variază între 0% și 2,5%. În cazuri justificate, BNM poate stabili o rată a amortizorului anticiclic mai mare de 2,5% din cuantumul total al expunerii la risc (Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor, 2018, punctele 31, 32). Frecvența revizuirii este cel puțin trimestrială.

Ultima revizuire a avut loc în iulie 2025, când, BNM a hotărât stabilirea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova în mărime de 0,5% din cuantumul expunerii la risc. „Decizia a fost luată în baza analizelor și studiilor efectuate de BNM, care au ca scop realizarea obiectivului intermediar al politicii macroprudențiale de reducere și prevenire a creșterii excesive a creditelor în sectorul bancar.” (BNM, 2025d)

Decizia intră în vigoare la expirarea a șase luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova (MO nr.405-408 din 30 iulie 2025, art.619). Până la intrarea în vigoare a Deciziei, rămâne valabilă mărimea de 0% a amortizorului anticiclic.

3. Pentru societățile de importanță sistemică (O-SII), BNM poate stabili un amortizor suplimentar de până la 3% din cuantumul total al expunerii la risc. (Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor, 2018, pct.58). Frecvența revizuirii amortizorului este cel puțin anuală.

Ultima dată, BNM a publicat comunicat cu privire la stabilirea ratelor amortizorului O-SII în mai 2025. Comitetul executiv al BNM a stabilit băncile care sunt societăți de importanță sistemică din Republica Moldova – MAIB, MICB, OTP, VB (BNM, 2025b)

În același timp, au fost stabilite și ratele amortizorului aferent societății de importanță sistemică (amortizorul O-SII), pentru băncile identificate ca societăți de tip O-SII din Republica Moldova, după cum urmează: MAIB (1,5%), MICB (1,0%), OTP (0,5%), VB (0,5%). (BNM, 2025b)

4. De asemenea, există un amortizor de risc sistemic aplicabil pentru a preveni și a diminua riscurile macroprudențiale sau sistemice, în sensul de risc de perturbare a sistemului financiar care poate să genereze consecințe negative semnificative pentru sistemul financiar și pentru economia reală a Republicii Moldova. Ultima dată a fost stabilit în ianuarie 2023 la nivelul de 1% din cuantumul expunerilor la risc, pentru toate băncile.

Tabelul 2.6. Cerințe de fonduri proprii, amortizoare de capital și efectul de levier, 2025

Indicatorii de capital	Nivel sau interval reglementat
Rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază	5,5%
Rată fondurilor proprii de nivel 1	7,5%
Rata fondurilor proprii totale	10,0%
Amortizorul de conservare a capitalului	2,5%
Amortizorul anticiclic	0%
Amortizorul de risc sistemic	1%-3%
Amortizorul aferent societății de importanță sistemică	0%-2%
Efectul de levier	3% (în vigoare de la 01.01.2026)

Sursa: realizat de autor în baza surselor Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital (2018), Regulamentul privind efectul de levier pentru bănci (2020), BNM (2025b, 2025d)

Media suficienței capitalului ponderat la risc pe sistemul bancar, în perioada 2008-2017, prezentată grafic în Figura 2.6., arată că indicatorul de suficiență a capitalului a fost peste nivelul reglementat de $\geq 12\%$ - în perioada 2008-2010 și de $\geq 16\%$ - în perioada 2011-2017. Excepție face anul 2014, când acest indicator a constituit 13,92%, sub nivelul minim reglementat. Situația din anul 2014 nu a fost o problemă de sistem, ci a fost generată de Banca de Economii și Banca Socială – bănci care au înregistrat în 2014 un coeficient al suficienței capitalului ponderat la risc puțin peste 3%.

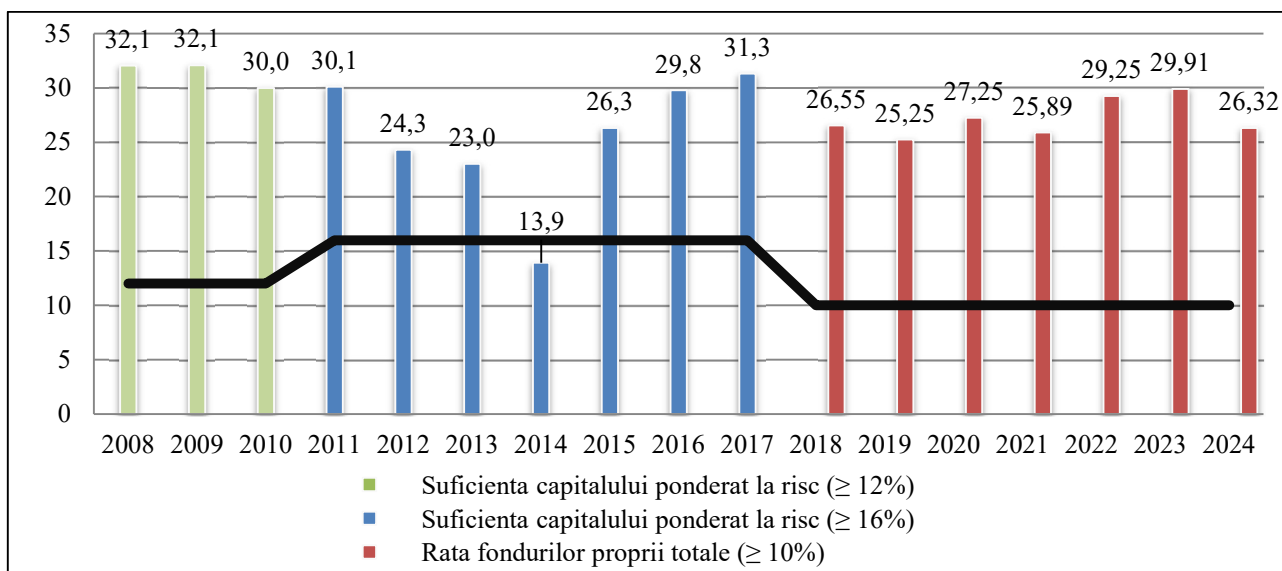

Figura 2.6. Evoluția pe sistem a suficienței capitalului ponderat la risc în perioada 2008-2017 și a ratei fondurilor proprii totale în perioada 2018- 2024 (%)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Evoluția ratei fondurilor proprii în perioada 2018-2024 arată că băncile din Republica Moldova continuă să fie suficient de capitalizate în raport cu profilul lor de risc. Așa cum am menționat anterior, potrivit noii metodologii de calcul, rata fondurilor proprii totale ia în considerație nu doar riscul de credit, dar și riscul de piață și cel operațional. Astfel, este firesc ca acest indicator să fie inferior

indicatorului calculat până în anul 2018. În perioada de când se aplică rata fondurilor proprii totale, acest indicator a înregistrat o tendință de creștere, evoluând de la 26,55% în anul 2018 la 26,32% în anul 2024.

În perioada de după criza din anul 2009, se remarcă o scădere treptată a mediei suficienței capitalului ponderat la risc. Totodată, din graficul 2.7. ce arată evoluția soldului creditelor acordate de băncile autohtone, se remarcă în această perioadă o dinamizare a creditării. Astfel, diminuarea suficienței capitalului ponderat la risc a fost determinată de diminuarea reticenței băncilor de a se angaja în procesul de creditare, acesta din urmă comportând riscuri mai mici de capital.

Așa cum am menționat mai sus, evoluția indicatorilor de capital ponderați la risc sunt interlegați cu activitatea de creditare. De aceea în continuare autorul a analizat evoluția soldului creditelor acordate.

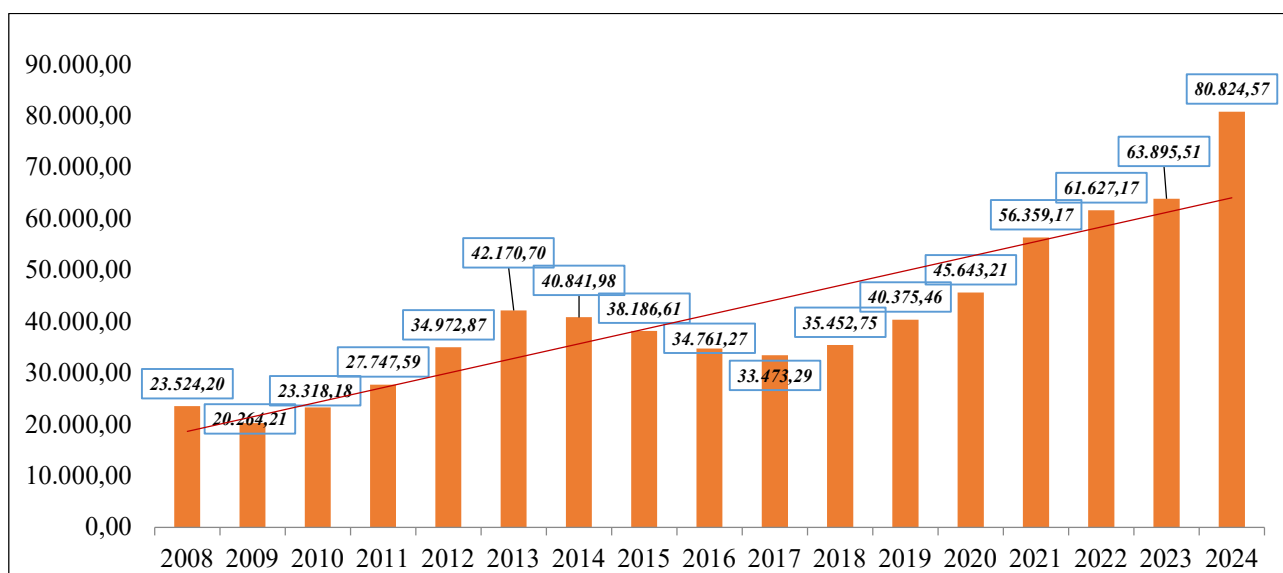

Figura 2.7. Evoluția soldului creditelor acordate în perioada a.a. 2008-2024 (mlrd. lei)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

În perioada luată spre analiză, soldul creditelor acordate a fost într-o tendință generală de creștere. Ca efect al crizei financiare, în anul 2009 se remarcă o scădere anuală de 13,9%. Ulterior, în anul 2010-2013, activitatea de creditare devine tot mai dinamică, dovadă fiind creșterea soldului de credite pe sistem de la 23,3 mlrd lei la 42,2 mlrd lei.

Diminuarea din anul 2014 a fost generată de portofoliile de credite ale Băncii de Economii, Băncii Sociale și Unibank, care s-au redus cu 9,3%, 32,5% și respectiv cu 72,2%. Dacă excludem portofoliile acestor bănci din cifrele înregistrate pentru anul 2014, reiese că în anul 2015 a avut loc o creștere reală a soldului creditelor acordate de 4,3%.

Începând cu anul 2017 se remarcă o creștere continuă a soldului creditelor acordate. În perioada 2017-2024, volumul creditelor a crescut de 2,4 ori sau cu 26,9 mlrd lei ajungând la nivelul de 80,82 mlrd lei în anul 2024. Dinamizarea creditării demonstrează că sistemul bancar continuă să-și mărească influența asupra sectorului real al economiei.

Creșterea volumului de credite în această perioadă a fost generată în principal de evoluția soldului creditelor acordate pentru procurarea/ construcția imobilului, creditele de consum și creditele acordate comerțului. Concentrarea creditelor pe un sector nu este limitată nici într-un fel de BNM, dar ea trebuie urmărită în cadrul procesului de supraveghere și evaluare. Concentrarea prea mare a creditelor oferite de o bancă într-un anumit sector sporește vulnerabilitatea acelei bănci față de potențialele evoluții din acel sector.

Rata creditelor neperformante, care arată calitatea portofoliului de credite, nu este un indicator reglementat, dar intens urmărit de Banca Națională. O dinamică în ascensiune a acestui indicator comportă riscuri pentru profitabilitate, respectiv pentru capital.

În Republica Moldova există o pondere destul de ridicată a creditelor neperformante, care s-a agravat mai ales în contextul crizei din anul 2009.

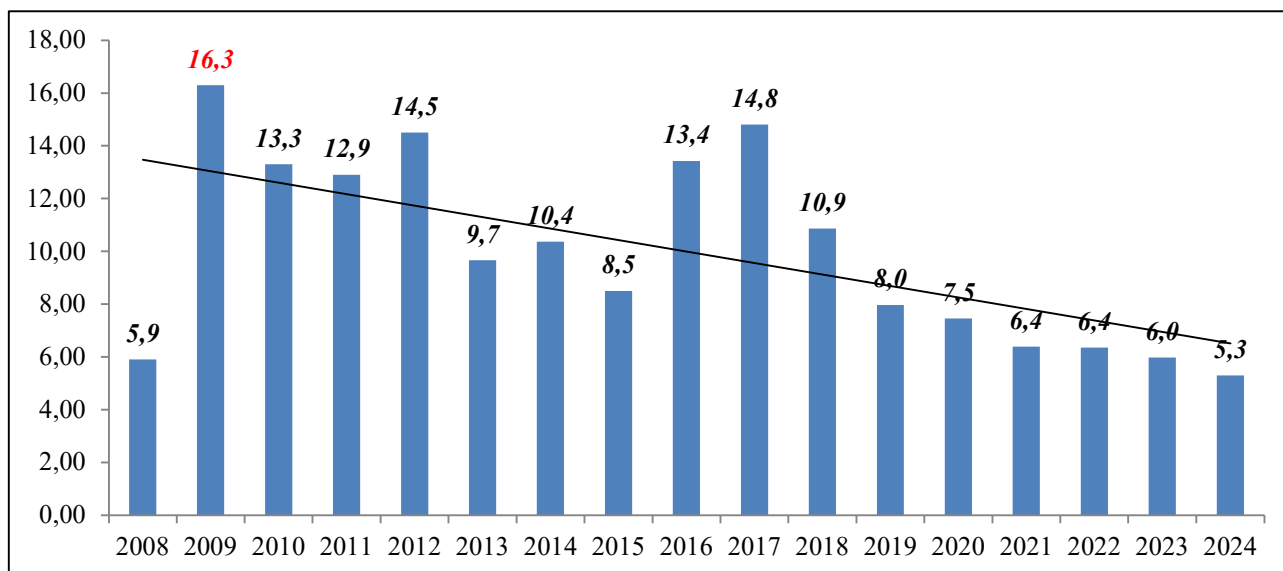

Figura 2.8. Dinamica ratei creditelor neperformante în perioada a.a. 2008-2024 (%)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

În anul 2009, rata creditelor nefavorabile a fost de 2,8 ori mai mare în raport cu anul 2008, crescând de la 5,9% în anul 2008 la 16,3% în anul 2009. Ulterior, până în anul 2015, calitatea portofoliilor de credite bancare se ameliorează treptat, pentru ca în anii 2017-2018 să asistăm din nou la o creștere semnificativă a acestui indicator. Potrivit BNM, calitatea portofoliului de credite pe

sistem s-a redus în mod special din cauza angajării unor bănci în operațiuni de creditare cu risc sporit. Este vorba despre MAIB, MICB și VB, asupra cărora BNM a instituit supraveghere specială.

În anul 2020, pe timp de pandemie, BNM a permis băncilor să revizuie contractele de credit cu clienții aflați în dificultate de plată, dar fără a afecta calitatea portofoliului de credite, rata creditelor neperformante constituind 7,5%. Aceasta a fost posibil datorită capitalizării înalte a sistemului bancar care a permis Băncii Naționale să relaxeze cerințele privind amortizorul de conservare a capitalului, fiind permisă băncilor utilizarea lui temporară, cu recomandarea abținerii de la distribuirea capitalului sub formă de dividende sau alte forme.

După aprobarea noii legi bancare se poate observa o tendință de creștere a calității portofoliului de credite pe sistem. În anul 2024 rata creditelor neperformante a constituit 5,3% - un nivel comparabil cu cel înregistrat până la criza din anul 2009, când se aplicau Standardele Naționale de Contabilitate (SNC). Dacă e să luăm rapoartele din arhiva BNM, cifrele după SNC, recalculate după SIRF, au fost cele pentru anul 2011. Procentul creditelor neperformante calculat după SIRF a fost mai mare decât cel calculat după SNC, ceea ce înseamnă că standardele internaționale de raportare financiară reflectă mai strict performanța creditelor și a riscurilor asociate acestora.

Potrivit ultimelor date statistice disponibile, în țările UE rata creditelor neperformante a constituit la finele trimestrului IV 2024 1,93%, variind de la 0,52% în Letonia la 3,17% în Spania. În România acest indicator a fost 2,5% la finele anului 2024. (Statista, s.a.-a)

Cea mai importantă sursă de finanțare a creditării bancare rămân a fi depozitele atrase de băncile din Republica Moldova, aceasta fiind de fapt și esența conceptului de intermediere financiară.

Din Figura 2.9. se observă că în perioada luată spre analiză, volumul depozitelor atrase de băncile din sistemul bancar autohton a fost într-o tendință generală de creștere. În anul 2009, se remarcă efectele crizei asupra volumului depozitelor atrase care au înregistrat o diminuare anuală de 2,9%. Ulterior, în anii 2010-2014, soldul depozitelor au înregistrat o creștere continuă, de la 28,72 mlrd lei în anul 2010 la 65,46 mlrd lei în anul 2014. După anul 2014, pe grafic se atestă o diminuare a volumului de depozite, determinată de retragerile masive de la cele trei bănci aflate în prag de faliment - Banca de Economii, Banca Socială și Unibank.

Dacă excludem din datele pentru anul 2014 volumul depozitelor raportate de aceste trei bănci obținem un volum pe sistem de 41,84 mlrd lei. Astfel, reiese că în anul 2015, s-a înregistrat o majorare a volumului de depozite atrase de 20%.

În anul 2016-2024 observăm o creștere continuă a volumului de depozite atrase, care după aprecierea autorului are la bază următorii factori:

- în anul 2018, are loc schimbarea structurii de proprietate a trei bănci importante din sistem și venirea pe piață a jucători cunoscuți de pe piața financiară internațională;
- ratele de politică monetară aplicate de BNM care au generat creșterea ratelor la depozite;
- noul cadru de reglementare și supraveghere, armonizat cu legislația europeană.

Acești factori au contribuit la creșterea credibilității în sectorul bancar și în măsurile aplicate de Banca Națională referitor la anumite bănci cu probleme la capitolul transparență sau lichidități.

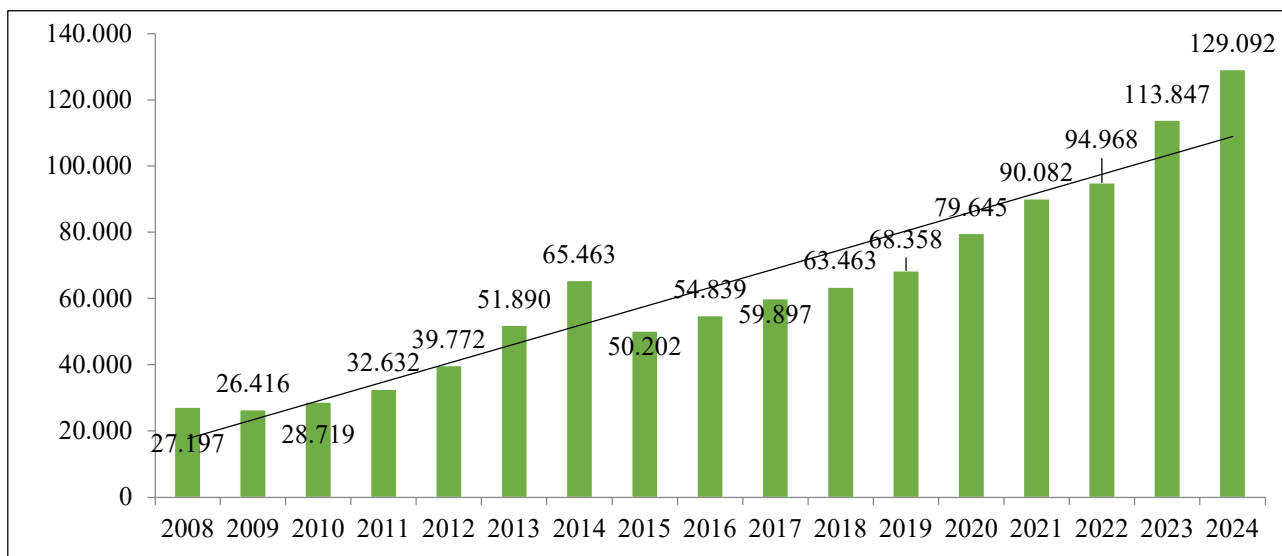

Figura 2.9. Dinamica volumului depozitelor atrase în perioada 2008-2024 (mlrd. lei)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Deși **indicatorii de profitabilitate și rentabilitate** nu au limite reglementate, BNM impune prin actele sale normative restricții privind distribuirile de profit, în condițiile în care profitul este sursa de menținere a indicatorilor de capital la niveluri suficiente pentru a face față riscurilor. Astfel, „banca nu poate distribui profit către acționari și/ori efectua plata de dobândă către deținătorii de instrumente de fonduri proprii de nivelul 1 suplimentar, dacă BNM consideră că aceasta poate conduce la nerespectarea cerințelor aferente fondurilor proprii sau a altor indicatori prudențiali sau la periclitarea stabilității băncii”. (Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital, 2018) Pentru a distribui profitul, banca licențiată are nevoie de aprobare prealabilă de la BNM.

Analiza profitabilității sistemului bancar autohton arată că băncile au trecut prin diferite etape la capitolul profituri obținute. Criza din anul 2009 a generat pierderi de 172,5 mil. lei în sistemul bancar autohton. În anul 2010 sectorul bancar a reușit să revină la linia de plutire și a înregistrat un

profit de 219,1 mil. lei. În anul 2011 asistăm la o creștere anuală de 4,7 ori, profitul însumând 879,7 mil. lei.

Referitor la anul 2014, dintre cele 3 bănci problematice, 2 au înregistrat pierderi – Banca de Economii (244,5 mil.lei) și Banca Socială (2,14 mil. lei). Unibank era în anul 2014 încă profitabilă, cu un venit net de 29,14 mil. lei. Astfel, reducerea profitului pe sistem în anul 2014 a fost generată în principal de pierderile înregistrate de băncile problematice.

Ulterior, în 2015-2024 a existat o tendință continuă de creștere a profiturilor pe sistem, excepție făcând anul pandemic 2020 când băncile au înregistrat un profit total de 1,5 miliarde de lei sau cu circa 760 mil. lei mai puțin decât în anul 2019 (în termeni procentuali – o scădere anuală de 33,6%).

În perioada 2021-2024, profitul total înregistrat de băncile din sistemul bancar autohton a crescut considerabil. Astfel, în anul 2024, profitul a ajuns la circa 4 mlrd lei fiind astfel de 2,7 ori mai mare în raport cu anul 2019.

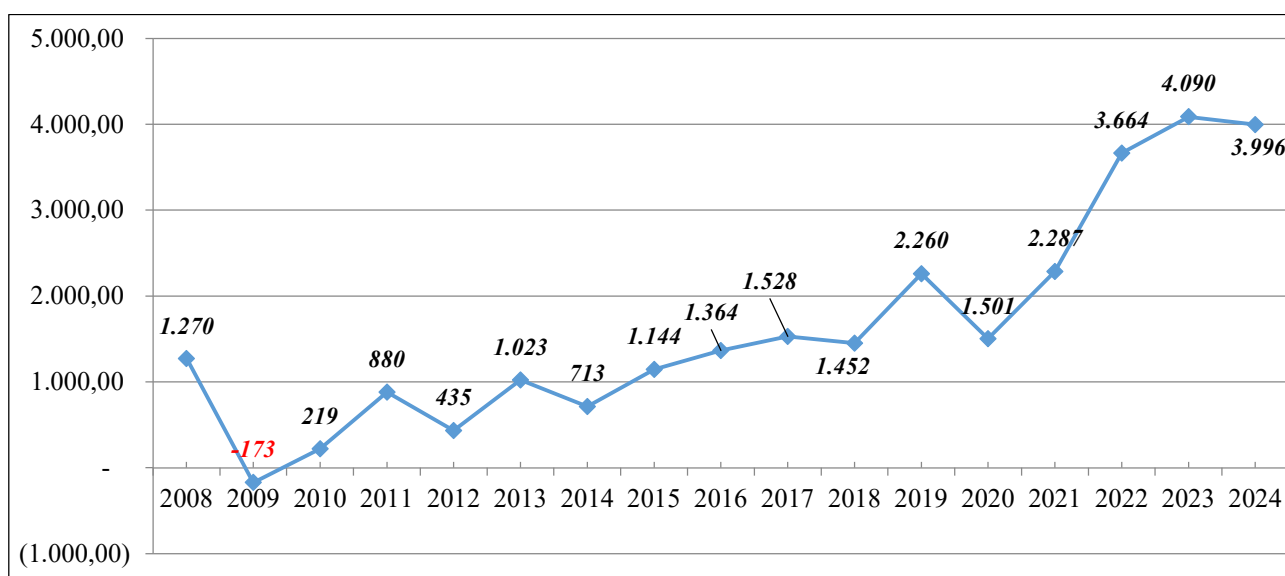

Figura 2.10. Evoluția profitului înregistrat pe sistem, în perioada 2008- 2024 (mlrd lei)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Deși implementarea Basel III a presupus adaptarea modelelor de afaceri ale băncilor și investiții suplimentare în sisteme de gestionare a riscurilor, din datele statistice se observă că profitabilitatea pe sector nu a fost afectată. Se consideră oportun de analizat dacă a existat un impact al noilor reglementări asupra indicatorilor de rentabilitate și lichiditate.

Pentru analiza performanței financiare se vor lua indicatorii de rentabilitate a activelor (ROA) și de rentabilitate a capitalului (ROE).

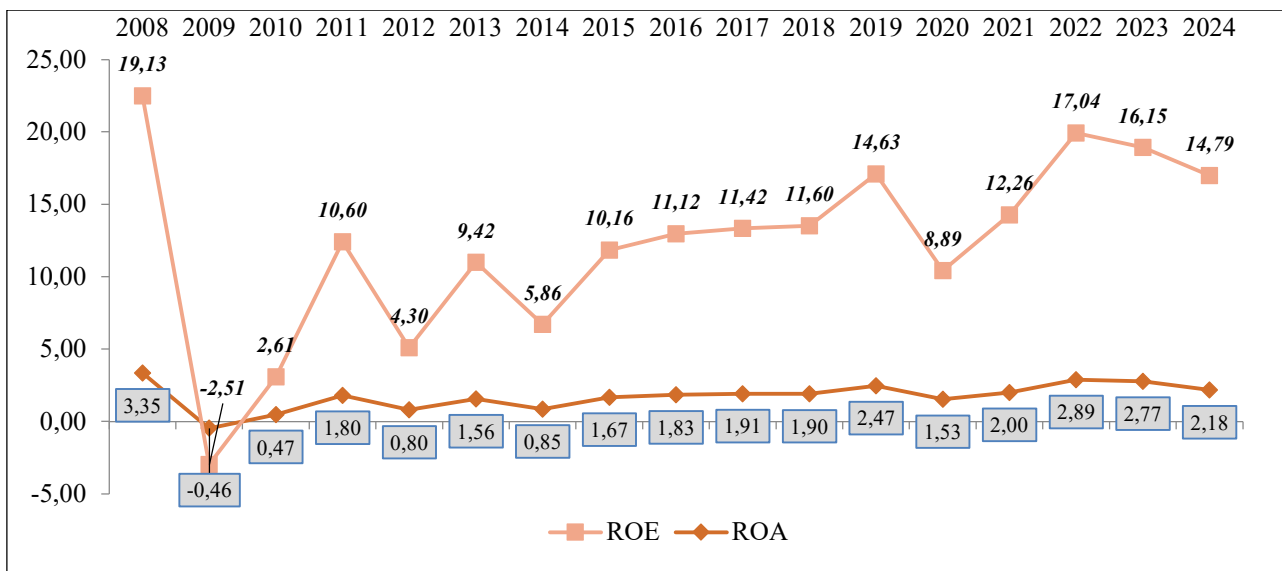

Figura 2.11. Evoluția rentabilității în perioada 2008- 2024 (mlrd lei)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

În perioada luată spre analiză, se remarcă anul 2009 – anul de criză financiară – când sistemul bancar a înregistrat pierderi și respectiv ratele de rentabilitate au fost negative. Totuși, în anii de după criză, băncile au reușit să-și îmbunătățească indicatorii de rentabilitate semnificativ, excepție făcând anul 2014 (anul băncilor problematice) și anul 2020 (anul pandemic). În anul 2024, ROE a constituit 14,8%, iar ROA – 2,2%. Deși evoluțiile sunt substanțiale, se poate observa că indicatorii de rentabilitate erau mai ridicați în anul 2008 – anul de dinainte de criză.

Analiza comparativă internațională arată că sistemul bancar din Republica Moldova înregistrează indicatori de rentabilitate net superiori în raport cu media Uniunii Europene. În anul 2024, ROE în statele Uniunii Europene a constituit 10,5%. Cel mai scăzut nivel al ROE în UE a fost în anul 2008, ca efect al crizei financiare (-2,8)%. După criză acest indicator s-a stabilizat, dar a înregistrat o scădere bruscă în anul 2020 până la 2,31%, ca efect al pandemiei. (Statista, s.a.-c). Băncile din România au avut o rentabilitate a capitalului de 18,38% în anul 2024.

În ceea ce privește ROA, potrivit situației de la finele anului 2024, acesta a constituit 0,73% în UE. Dintre țări, maximum a fost înregistrat de Slovenia (18,8%) și minimum – de Malta (-0,09)%. România a raportat în anul 2024 un nivel al ROA de 1,68%. (Statista, s.a.-b)

Nivelurile ridicate ale rentabilității, în condițiile unei rate de intermediere financiare reduse și a unui grad mare de concentrare, reflectă de obicei marje nete de dobândă (NIM) ridicate.

Din Figura 2.12. se remarcă o tendință generală de creștere a NIM pe parcursul ultimilor 10 ani. Cel mai redus nivel a fost înregistrat în anul 2020 (3,76%), ca urmare a efectelor pandemiei

COVID-19, care au afectat semnificativ activitatea economică și financiară. Nivelul maxim a fost înregistrat în anul 2022 (6,64%), această creștere semnificativă venind în contextul presiunilor inflaționiste puternice care au caracterizat acel an.

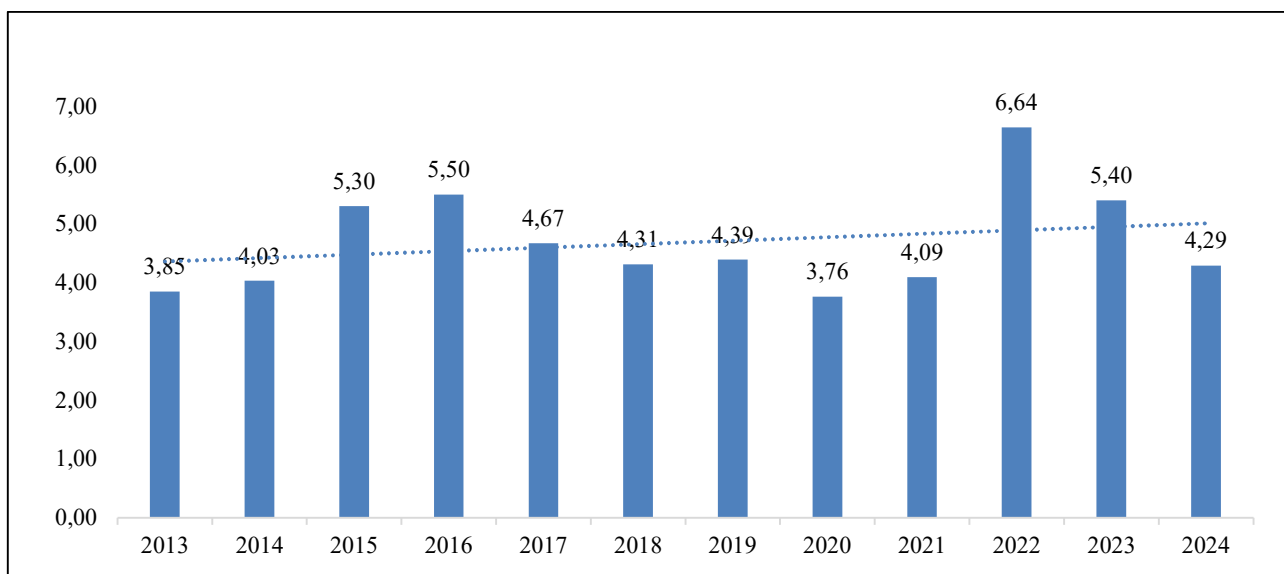

Figura 2.12. Evoluția marjei nete a dobânzii în perioada 2013-2024 (%)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Pentru comparație, în al patrulea trimestru al anului 2024, datele publicate de BCE arată o marjă netă a dobânzii de aproximativ 1,60% pentru Uniunea Europeană, cu variații semnificative de la un stat-membru la altul. Astfel, în Slovenia, marja a fost de 3,54%, în timp ce în Franța a fost de 0,89%.

În concluzie, se poate aprecia că băncile din Republica Moldova au o marjă netă a dobânzii ridicată, ceea ce arată că prioritatea lor este obținerea de profituri din diferența de dobândă bonificată (pentru credite) și cea plătită (pentru depozite). „Pe lângă faptul că spread-ul de dobândă este un indicator care poate să reflecte prin nivelul său cât de îngrijorate sunt băncile în anumite circumstanțe economice riscante, acest indicator arată și cât de serios băncile își iau în considerare rolul de intermediar financiar.” (Dermengi, 2015b)

Basel III a venit cu o reformă importantă a cerințelor de lichiditate, menite să răspundă la criticile aduse către Basel II care ar fi tratat superficial lichiditatea și nu a reglementat-o suficient pentru a evita criza financiară internațională din anul 2008.

2000	2012	2018	2025
• Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1) - Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$)	• Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1) • Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$) • Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadență (>1)	• Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1) • Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) ($\geq 100\%$) • Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadență (>1)	

Figura 2.13. Evoluția cerințelor de lichiditate

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Basel III presupune modificări semnificative în modul de determinare a **necesarului de lichiditate**, care implică două modele de măsurare și anume – cerința de acoperire a necesarului de lichiditate și indicatorul de finanțare stabilă netă.

- rezerve de lichiditate adecvate pentru a permite băncilor să facă față eventualelor dezechilibre dintre intrările și ieșirile de lichidități în situații de criză gravă într-un interval de 30 de zile - *cerința de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR)*. La 31.01.2022 a intrat în vigoare Regulamentul privind cerințele de acoperire a necesarului de lichiditate pentru bănci și astfel s-a trecut la calcularea și raportarea către BNM a indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR), exprimat în %. Astfel, principiul II al lichidității nu se va mai calcula.

- monitorizarea riscului de credit pe orizonturi de timp, inclusiv pe parcursul zilei – *indicatorul de finanțare stabilă netă (NSFR)*. Finanțare stabilă disponibilă este definită ca porțiunea de capital și datorii de așteptat să fie de încredere pe parcursul orizontului de timp. Indicatorul de finanțare stabilă netă limitează dependența exagerată față de finanțarea interbancară pe termen scurt, încurajând o evaluare mai bună a riscului de finanțare asupra tuturor elementelor bilanțiere și extrabilanțiere și promovând astfel stabilitatea în finanțarea activității băncilor.

Analiza în dinamică a valorilor înregistrate de indicatorii de lichiditate arată că băncile din Republica Moldova sunt lichide și supra-lichide, respectând limitele reglementate (principiul I și principiul II al lichidității) inclusiv în anii de criză (2008-2009 și 2020).

Astfel, în perioada 2008-2024, lichiditatea pe termen lung variază în jurul coeficientului de 0,7. Excepție face anul 2014, când s-a depășit nivelul maxim reglementat de 1, din cauza indicatorilor de lichiditate raportați de Banca de Economii, Banca Socială și Unibank.

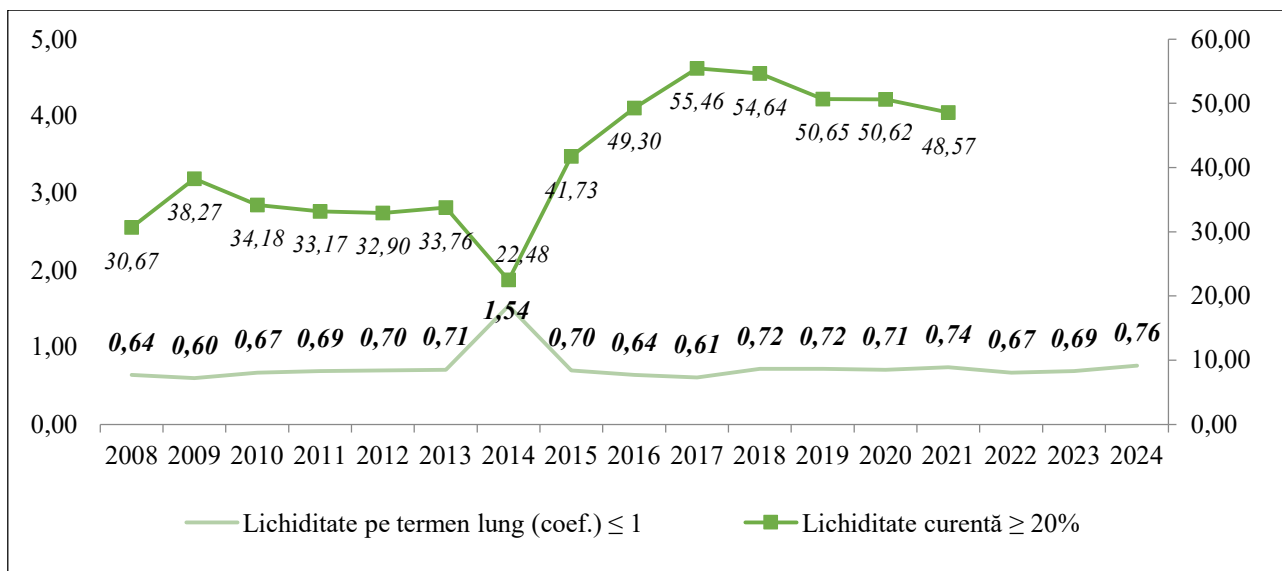

Figura 2.14. Evoluția indicatorilor de lichiditate în perioada 2008-2024 (%)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Referitor la lichiditatea curentă, aceasta a variat în perioada 2008-2013 între 20-40%. În anul 2014, din cauza celor 3 bănci problematice indicatorul de lichiditate curentă s-a redus la 22,5%, pentru ca începând cu 2015 să depășească 40% ajungând la maximum de 55,5% în anul 2017 și menținând un procent apropiat de 50% până în anul 2021. Începând cu luna ianuarie 2022, principiul II de lichiditate a fost înlocuit cu indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) $\geq 100\%$, care a constituit în anul 2022 – 235,47%, în anul 2023 – 282,12% și în anul 2024 – 274,13%, fiind mult peste limita minim reglementată.

În vederea armonizării legislației Republicii Moldova cu cea europeană, din anul 2016 s-a implementat și principiul III – Lichiditatea pe benzi de scadență (>1). Astfel, până în anul 2016 existau unele lacune în actele normative ale BNM în ce privește indicatorii de lichiditate, pentru că nu se calcula necesarul de lichiditate în perioada cuprinsă de la 1 lună până la 2 ani. Pentru că operațiunile bancare au diferite scadențe și de multe ori nesigure, este dificilă misiunea de a face o corelare între datorii și active bancare, astfel încât să fie evitat la minim riscul de lichiditate. Principiul III a venit să acopere aceste lacune normative.

Conform informației privind activitatea economico-financiară a băncilor din Republica Moldova pentru anul 2016-2022, principiul III de lichiditate depășește pragul de 1 pe toate benzile de scadență, fiind mult peste acest minim reglementat.

Tabelul 2.7. Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadență (>1)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
până la o lună inclusiv	2,91	2,72	2,94	2,67	2,28	1,89	2,17	2,19	1,79
1-3 luni inclusiv	14,85	18,40	19,09	18,14	19,86	19,64	20,42	16,07	12,69
3-6 luni inclusiv	4,75	2,74	3,12	12,90	14,74	14,43	12,10	12,55	12,29
6-12 luni inclusiv	4,22	3,06	2,37	8,83	9,97	9,92	7,48	9,47	8,33
peste 12 luni	5,32	4,74	4,34	8,74	7,97	8,35	7,25	8,36	8,14

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Astfel, sectorul bancar al Republicii Moldova nu are probleme la capitolul indicatorilor de lichiditate, ceea ce înseamnă că are surse adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiunilor și rezistență sporită la eventualele șocuri externe. Totuși, băncile depășesc cu mult cerințele reglementate, ceea ce face să avem un sistem bancar superlichid, iar aceasta comportă anumite riscuri sau costuri de oportunitate. Prin acumularea de lichidități se ratează posibilitatea de a transforma aceste active în credite bancare pe termen lung, respectiv de a genera profituri.

Teoretic, acumularea de lichidități în sistem ar putea submina funcția de intermediere financiară a băncilor și rolul acestora în susținerea creșterii economice.

Totodată, excesul de lichidități îngreunează transmisia deciziilor de politică monetară adoptate de banca centrală, care încearcă să ajusteze instrumentele de politică monetară – în special rata de bază și rata rezervelor obligatorii – la așteptările inflaționiste și prognozele de criză.

„Mecanismul prin care rata de bază aplicată de o bancă națională are impact asupra inflației are loc prin băncile comerciale și dobânzile pe care acestea le aplică. Astfel, o micșorare a ratei de bază de către Banca Națională are drept efect, imediat sau cu o anumită întârziere, asupra dobânzilor aplicate pentru creditele acordate de către bănci.” (Dermengi, 2014a)

„Dacă rata de bază acționează asupra „prețului” cu care băncile își vor vinde resursele (rata de dobândă la credite), atunci rata rezervelor obligatorii (RRO) influențează asupra „prețului” plătit pentru resursele atrase (rata de dobândă la depozite).” (Dermengi, 2015a)

În condițiile unui sistem bancar supralichid, atât modificările de rată de bază, cât și cele de rezerve obligatorii își transmit efectele cu dificultate, iar impulsurile de politică monetară pot fi absorbite parțial de excesul de resurse. „Totodată, o creștere a volumului de credite poate crea presiuni inflaționiste, iar creșterea prețurilor poate determina băncile să crească dobânzile și astfel, poate avea loc un cerc vicios între creditare, prețuri și costul finanțării. Astfel, este necesar de diferențiat rezultatele pe termen lung de cele pe termen scurt ale politicii monetare, dar și modul cum se jonglează cu rata de bază și alte instrumente de politică monetară, cum ar fi rata rezervelor minime obligatorii.” (Dermengi, 2014a)

Tabelul 2.8 evidențiază principalele caracteristici ale sistemului bancar național și riscurile asociate. Aceste caracteristici nu au doar implicații asupra performanței băncilor, ci reflectă și nivelul de risc la care este expus întregul sistem financiar.

Tabelul 2.8. Caracteristicile sistemului bancar și potențialele riscuri

Caracteristicile sistemului bancar	Potențialele riscuri
Supracapitalizare	Costuri de oportunitate, profituri ratate
Supralichidități	Profituri ratate, diminuează rata de intermediere financiară
Grad mare de concentrare	Riscul sistemic
Rentabilitate ridicată în condițiile unei intermediieri financiare reduse	Alocare ineficientă a resurselor, capacitatea limitată a consumatorilor de a accesa finanțare, amplificarea riscului de credit.

Sursa: realizat de autor

Din perspectiva **criteriilor de eficiență a supravegherii**, fiecare dintre aceste caracteristici poate genera vulnerabilități specifice, pe care BNM trebuie să le monitorizeze și să le gestioneze:

- Supracapitalizarea oferă un tampon de siguranță în fața pierderilor neprevăzute, însă poate conduce și la costuri de oportunitate și profituri ratate dacă capitalul nu este utilizat eficient. O supraveghere eficientă implică evaluarea modului în care băncile folosesc capitalul disponibil, pentru a evita ineficiența și pentru a stimula intermedierea financiară.
- Supralichiditatea, deși reduce riscurile imediate de lichiditate, poate determina profituri ratate și o intermediere financiară scăzută, afectând dinamica creditării economiei reale. Eficiența supravegherii se reflectă prin capacitatea autorității de a echilibra lichiditatea cu stimularea creditării.
- Gradul mare de concentrare și prezența băncilor cu capital străin pot crea vulnerabilități sistemice, deoarece problemele apărute într-o bancă de importanță sistemică pot avea efecte de propagare asupra întregului sector. Supravegherea eficientă presupune monitorizarea poziției dominante pe piață și prevenirea riscurilor sistemice prin cerințe prudente și instrumente macroprudențiale.
- Rentabilitatea ridicată în condițiile unei intermediieri reduse indică o alocare ineficientă a resurselor și limitează accesul consumatorilor și firmelor la finanțare, ceea ce poate amplifica riscul de credit și vulnerabilitatea băncilor la șocuri economice. Supravegherea eficientă trebuie să urmărească nu doar indicatorii financiari, ci și modul în care profiturile se corelează cu activitatea de intermediere și cu riscul asumat.

În acest context, eficiența supravegherii bancare nu se măsoară doar prin respectarea cerințelor prudențiale și de raportare, ci și prin capacitatea BNM de a preveni dezechilibrele structurale și de a reduce riscurile sistemice. Această legătură directă între caracteristicile sistemului și potențialele vulnerabilități financiare oferă premisele pentru analiza falimentelor bancare.

2.3. Falimente bancare în Republica Moldova: cauze, consecințe și intervenții ale Băncii Naționale

La moment, sectorul bancar din Republica Moldova e compus din 10 bănci comerciale. De la obținerea independenței și până în prezent au avut loc 19 falimente bancare. În continuare autorul va trece în revistă aceste falimente, cauza lor, precum și intervenția autorității de supraveghere.

În **perioada 1995-2006**, au avut loc 14 falimente bancare. Acestea au fost în mare parte determinate de tranzacții în proporții mari care au avut loc cu persoane afiliate, unele dintre aceste bănci fiind anume create pentru a servi intereselor unor persoane sau entități concrete. Totodată, aceste falimente nu au avut un impact semnificativ luând în considerare că băncile nu erau sistemic importante, aveau portofolii ne semnificative de depozite, credite și produse bancare.

Aceste bănci și tranzacțiile lor nu au fost urmărite eficient de autoritatea de supraveghere, dar nici nu s-au depus eforturi pentru salvarea lor. BNM a intervenit în cazul băncilor falimentate în această perioadă abia la etapa de retragere a licenței și nu au instituit un regim de supraveghere specială imediat ce au fost depistate probleme în cadrul controalelor pe teren. În acea perioadă regimurile de intervenție timpurie și cerințele prudențiale erau reglementate superficial. (Raiețchi, 2021)

Abia la etapa de implementare a Acordului Basel I (anul 1998) s-au introdus reglementări calitative ce țin de mărimea capitalului și suficiența capitalului ponderat la risc, precum și reglementări privind instrumente de intervenție timpurie. Totuși, Acordul Basel I nu cuprindea toate riscurile care pot afecta activitatea băncilor - acesta se limita doar la riscul de credit și de piață, fără a se referi la riscurile de lichiditate și operațional.

Dacă falimentele bancare din prima perioadă au însemnat o curățare a pieței de bănci prea slabe și vulnerabile, atunci falimentarea băncilor InvestPrivatBank și Universalbank era de o altă natură – aceste două bănci aveau portofolii, produse și bază de clienți destul de consistente în raport cu media pe sector. BNM a intervenit mai devreme decât în cazul falimentelor anterioare, reușind să impună regimuri de intervenție timpurie, dar oricum a fost prea târziu pentru salvarea lor. InvesPrivatBank s-a confruntat cu o criză acută de lichidități, iar în cazul Universalbank – o criză de decapitalizare, generată de tranzacții cu persoane afiliate și acordare de credite neperformante. Din cauza acționariatului necalitativ, aportul suplimentar de capital nu a fost o opțiune de salvare viabilă. (BNM, s.a.-f)

Falimentele bancare din anul 2015 au fost cele mai răsunătoare, cota de piață a celor 3 bănci – Banca de Economii, Unibank și Banca Socială – fiind una semnificativă (36% din total active bancare sau mai mult de o treime). Această criză din sectorul bancar a avut la bază aceeași cauză ca și falimentele anterioare doar că proporția delapidărilor de fonduri a fost una consistentă, fraudele fiind estimate la 1 miliard de dolari SUA. De asemenea, injecțiile de capital ca ajutor de urgență din partea BNM au fost fără precedent (14,1 miliarde lei). (Raiețchi, 2021)

Tabelul 2.9. Falimentele bancare din Republica Moldova

Perioada	Nr. de falimente bancare	Cauze
1995-2006	1. BC „Basarabia” 2. filiala BCA „Finist Bank” din Rusia 3. filiala „Dacia-Felix” din România 4. BCA „Capital-banc” 5. BCA „Bancosind” 6. BCA „Bucuriabank” 7. BCIA „Vias” 8. Banca „Guinea” SA 9. „BIID MB” SA 10. BCI „Oguzbank” SA 11. BC „BTR” Moldova SA 12. Banca municipală Chișinău SA 13. „International Commercial Bank (Moldova)” SA 14. BC „Businessbank” SA (lichidată la cererea acționarilor după rambursarea tuturor datoriilor)	- Criză de lichiditate și decapitalizare, din cauza fraudelor și tranzacțiilor cu persoane afiliate
2009	15. InvestPrivatBank	- Criză de lichiditate determinată de tranzacții cu persoanele afiliate și acordarea de credite neperformante
2012	16. Universalbank	- Criză de decapitalizare – CNT s-a redus sub limita minimă reglementată. Erodarea capitalului a avut loc în urma tranzacțiilor cu persoanele afiliate și acordarea de credite neperformante
2015	17. Banca de Economii 18. Unibank 19. Banca Socială	- Fraude și decapitalizare, în urma acordării de credite neperformante, în special persoanelor afiliate politic. - Preluarea datoriilor InvestPrivat Bank - Schimbarea acționariatului, care era unul necalitativ și netransparent - Procurarea băncilor cu lichiditățile băncilor care s-au transformat în credite problematice și au erodat calitatea portofoliului de credite, capitalul și lichiditățile băncii.

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Raiețchi, 2021)

BNM a instituit regimul de supraveghere specială la aceste bănci în noiembrie 2014, deși semnale clare de alertă au apărut încă în anul 2013, când s-a schimbat acționariatul. Regimul de

supraveghere specială nu a fost unul restrictiv – nu a blocat acțiuni, ci doar a impus niște raportări suplimentare care erau analizate post-factum. Astfel, noii acționari au procurat băncile din propriile lor lichidități, s-au oferit credite neperformante în proporții mari, ceea ce s-a tradus ulterior în înrăutățirea semnificativă a calității portofoliului de credite, a lichidităților și capitalului (Anexa 11). Astfel, în perioada de supraveghere specială instituită de BNM au avut loc delapidări masive de fonduri, capitalurile celor trei bănci fiind sustrate prin acordare de credite. Abia la sfârșit de decembrie 2014, BNM a luat decizia de a institui regimul de administrare specială și atribuțiile organelor de conducere ale băncilor au fost preluate de administratorul numit de BNM. (BNM, s.a.-f)

Suprapusă cu instabilitatea politică, criza bancară din anul 2015 a determinat Moody's să reducă ratingul de țară pentru Moldova de la *B3 stabil* la *B3 negativ*. În 2017, ratingul a revenit la *B3 stabil*. Criza energetică și efectele războiului din Ucraina, au condus la o nouă revizuire negativă în aprilie 2022, când ratingul a fost menținut la *B3*, dar cu perspectivă negativă. Ulterior, în august 2023 și aprilie 2025, agenția a confirmat ratingul la nivelul *B3 stabil*, consemnând o consolidare a stabilității macroeconomice, în pofida războiului din țara vecină și vulnerabilităților structurale existente. (Moody's, 2023)

Tabelul 2.10. Evoluția ratingului de credit Moody's al Republicii Moldova (2003-2025)

Data	Rating	Perspectiva
Aprilie 2025	B3	stabil
August 2023	B3	stabil
Aprilie 2022	B3	negativ
Ianuarie 2017	B3	stabil
Iulie 2015	B3	negativ
August 2010	B3	stabil
Octombrie 2009	fără rating	n/a
Februarie 2009	B1	negativ
Mai 2003	Caa1	stabil

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Moody's, 2023)

După eliminarea din sistem a activelor problematice ale celor 3 bănci, ponderea activelor bancare în PIB s-a redus semnificativ, de la 84% în 2014 la circa 57% în 2015. Ulterior acest raport a oscilat, dar a rămas în jur de 50%. Pentru comparație, menționăm că în Trim.II, 2024, media UE a constituit 215%, iar România se plasează pe ultimul loc în ceea ce privește gradul de intermediere financiară calculat ca raport active la PIB (50,6%, calculat ca pondere a activelor sectorului bancar în PIB, Trim.II, 2024), la distanță semnificativă de economii similare din regiune (92% în Polonia, 93% în Bulgaria, 108,5% în Ungaria). (BNR, 2024)

O diminuare se atestă și în cazul ponderii creditelor bancare în PIB. Dacă în anul 2013, creditele dețineau circa 42% din PIB, atunci în anul 2018 au ajuns la un minim de 18,64%. Ulterior, în perioada 2019-2024 se remarcă o creștere continuă a indicatorului, ajungând la 25,52%.

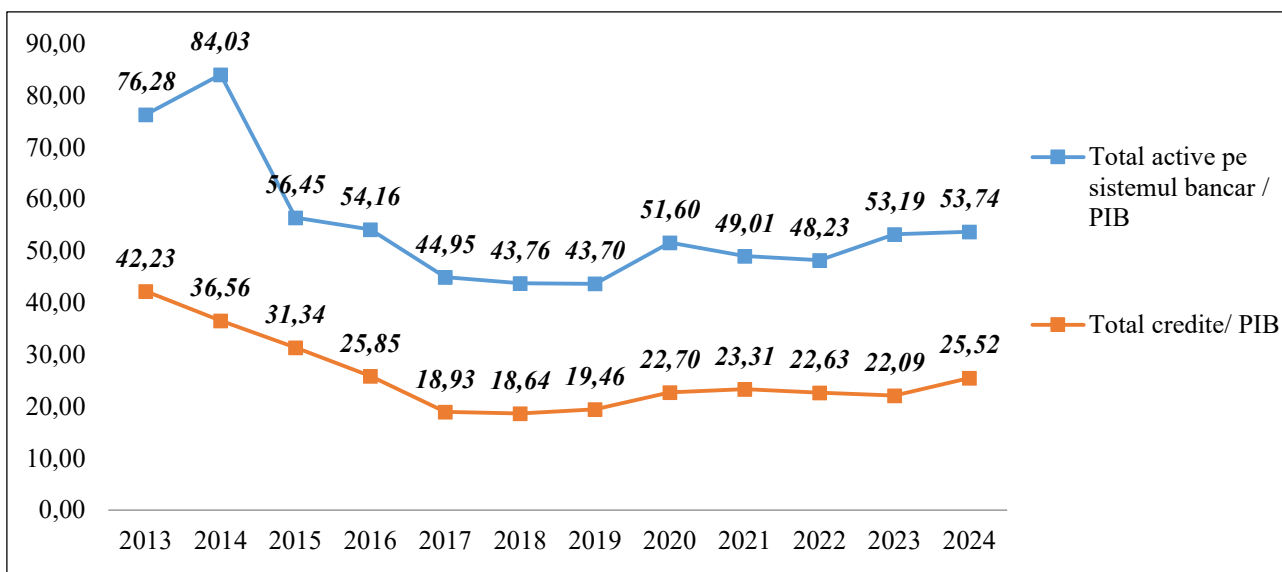

Figura 2.15. Evoluția cotei activelor bancare în PIB și cotei creditelor în PIB în Republica Moldova, în perioada 2013-2024 (%)

Sursa: realizată de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Evoluția ratei de intermediere financiară, exprimată ca pondere a activelor bancare în PIB și ca pondere a creditelor în PIB, arată că sectorul bancar nu-și îndeplinește pe deplin rolul în finanțarea economiei reale. Ponderea redusă a activelor bancare în PIB este, pe de o parte, un semnal că nu există suficientă încredere în bănci, iar, pe de altă parte, poate sugera o politică prudentă de creditare din partea băncilor, mai ales în contextul Basel III care a impus o reevaluare mai strictă a riscurilor.

În acest context, BNM poate lua în calcul anumite măsuri pentru a susține viabilitatea sistemului bancar și pentru a stimula creditarea în economie, inclusiv pe partea de relaxare a unor reglementări prudente care pot limita creditarea, cu condiția de a crește efortul de supraveghere a riscurilor de credit.

Pe lângă crizele care s-au soldat cu retragerea licențelor unor bănci, în sectorul bancar autohton au existat bănci problematice pentru care BNM a aplicat măsuri de intervenție, dar care și-au rezolvat problemele și au reușit să se mențină pe piață. (Tabelul 2.11)

În cazul situației băncilor Eximbank și EuroCreditBank, s-a reușit soluționarea problemelor de lichiditate și capital în primul rând datorită aporturilor suplimentare de capital din partea acționariatului. Totuși, rolul Băncii Naționale nu trebuie neglijat. Datorită faptului că autoritatea de

supraveghere a intervenit la momentul oportun, a fost posibil ca acționarii să salveze băncile, înainte ca problemele existente să devină prea costisitor de soluționat.

Tabelul 2.11. Măsurile de intervenție ale BNM

Măsuri de intervenție	Banca vizată	Cauze	Perioada de aplicare a măsurii de intervenție
Regim de intervenție timpurie	Eximbank	Acordarea de credite neperformante, management și sistem de control intern ineficiente, o proastă gestionare a riscurilor.	2012-2013
	EuroCreditBank	Acordarea de credite neperformante, management și sistem de control intern ineficiente, o proastă gestionare a riscurilor.	2011-2013
	Moldindconbank	Acționariat netransparent și acțiuni concertate ale acționarilor	10.2016-02.2020
	Energbank	Acțiuni concertate ale acționarilor	01.2019-01.2023
	Fincombank	Acțiuni concertate ale acționarilor	01.2019-prezent
Supraveghere intensivă	Moldova-Agroindbank	Acționariat netransparent și acțiuni concertate ale acționarilor	03.2015-04.2019
	Victoriabank	Acționariat netransparent și acțiuni concertate ale acționarilor	06.2015-08.2018

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-f)

Astfel, se remarcă faptul că cauzele problemelor financiare la bănci și falimentelor bancare de până în anul 2015 au fost comune – pe de o parte, goluri legislative care au permis managementului și acționariatului să acționeze necontrolat și să genereze pagube financiare esențiale, iar, pe de altă parte, lipsei unor acțiuni de supraveghere concrete, eficiente și la moment oportun din partea autorității de supraveghere.

Astfel, BNM în anul 2015 a acționat prompt în cazul băncilor MAIB, MICB și VB instituind regimul de supraveghere specială. Aceste bănci dețin o cotă de piață semnificativă, potențialul faliment al cărora ar fi contaminat întreg sistemul și ar fi redus la maxim încrederea populației și mediului de afaceri în instituțiile bancare din Moldova. BNM a constatat că aceste bănci dețineau un acționariat netransparent și că existau anumite acțiuni concertate ale acționarilor. În urma unui studiu de diagnostic de către o companie de audit specializată, BNM a întocmit Planuri de acțiuni pentru remedierea situației de la cele 3 bănci. Aceste Planuri au vizat activitatea de creditare, monitorizarea acționarilor și a persoanelor afiliate băncii, guvernanta corporativă, managementul riscurilor, domeniul prevenirii spălării banilor, domeniul IT. (BNM, s.a.-f)

În anul 2019 a fost instituit regim de intervenție timpurie la FCB și ENG, ca urmare a constatării activității concertate a unui grup de persoane ce aveau o deținere calificată în capitalul

social al băncii, fără a dispune de aprobarea prealabilă obligatorie a BNM. Regimul de intervenție timpurie a durat 4 ani la ENG, iar la FCB continuă, potrivit situației de la finele anului 2024, să fie sub regim de intervenție timpurie.

În urma regimurilor de supraveghere impuse de BNM, au fost blocate mai multe pachete de acțiuni și în rezultat s-au adus îmbunătățiri ulterioare în structura acționariatului:

- în anul 2018, Banca Transilvania din România a devenit acționar indirect al Victoriabank și împreună cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) dețin 72,19 la sută din capital. Datorită transparenței acționariatului, pe data de 22 august 2018, BNM a ridicat regimul de supraveghere intensivă (2016-august 2018);

- în anul 2018, circa 41 la sută din acțiunile Moldova-Agroindbank au fost cumpărate de un consorțiu de investitori compus din BERD, Invalida INVL și Horizon Capital. Pe data de 4 aprilie 2019, BNM a ridicat regimul de supraveghere intensivă a MAIB (2015-4 aprilie 2019)

- în anul 2019, compania bulgară „Doverie-Invest” S.A. a achiziționat pachetul unic de acțiuni Moldindconbank, în mărime de circa 64 la sută. În februarie 2020, a fost ridicat regimul de intervenție timpurie.

- AS „IuteCredit Europe” a achiziționat mai mult de 50 la sută din capitalul social al Energbank, devenind astfel acționar majoritar în anul 2021. Urmare modificărilor înregistrate în structura acționariatului băncii, a avut loc completarea organelor de conducere. În ianuarie 2023, a fost ridicat regimul de intervenție timpurie.

De asemenea, este de menționat și de schimbarea de proprietate la Eximbank – în 2018, Intesa Sanpaolo din Italia a devenit acționar unic, banca devenind parte a Grupului Intesa Sanpaolo.

Tabelul 2.12. Avertismentele și sancțiunile impuse de BNM, 2018-2025

<i>Sanctiuni sub formă de avertisment</i>	EuroCreditBank, Mobiasbancă	2018
	Comerțbank, Energbank, EuroCreditBank, Eximbank, Fincombank, ProCredit Bank, Moldova-Agroindbank	2019
	ProCredit Bank, Moldova-Agroindbank, Moldindconbank, Eximbank	2020
	OTP Bank, EuroCreditbank, Fincombank, Comerțbank, Moldova-Agroindbank	2022
	Eurocreditbank, Moldova-Agroindbank, Energbank, Fincombank	2023
	Moldindconbank, EuroCreditbank, Comerțbank	2024
	Moldova-Agroindbank	2025
<i>Sanctiuni sub formă de amenzi</i>	Fincombank, Comerțbank	2018
	OTP Bank, Comerțbank	2022
	Comerțbank	2023

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-e)

În ultimii ani, BNM a devenit tot mai transparentă în comunicarea acțiunilor întreprinse în cazul depistării unor încălcări sau neconformități la bănci. Astfel, începând cu anul 2018, BNM publică pe pagina-web toate sancțiunile și avertismentele aplicate băncilor sau persoanelor concrete cu funcții de răspundere din cadrul acestor bănci, fiind enunțate tipul și natura încălcării săvârșite, precum și banca sau persoana căreia i se aplică. De asemenea, pentru a evita panica sau agitația în rândurile publicului larg, BNM menționează că băncile sancționate activează în regim normal și prestează toate serviciile propuse.

2.4. Concluzii la capitolul 2

Capitolul 2 oferă o privire de ansamblu asupra evoluției cadrului de supraveghere bancară din Republica Moldova, reliefând transformările instituționale, lecțiile crizelor bancare și caracteristicile actuale ale sistemului bancar, care definesc eficiența supravegherii bancare:

1. Sistemul bancar național a trecut de la un cadru rudimentar de supraveghere la un cadru tot mai complex și armonizat cu standardele internaționale. Implementarea normelor Basel a consolidat baza legislativă și a transformat supravegherea bancară dintr-un proces reactiv într-unul proactiv și preventiv. Basel III a asigurat convergența legislativă și alinierea sistemului bancar național la bunele practici europene. Imaginea de bănci sigure a însemnat oportunități de atragere a investitorilor. De asemenea, prin Basel III s-au adoptat instrumente de supraveghere macroprudențială, cum sunt amortizoarele de capital, care au dus supravegherea bancară într-o zonă proactivă. La fel, s-au corectat lacunele care au permis fraude și au generat falimente în trecut, prin introducerea cerințelor privind guvernanta corporativă și transparența acționarilor.

2. Falimentele bancare ce au avut loc de la obținerea independenței Republicii Moldova au determinat o schimbare de paradigmă în abordarea BNM, care astăzi manifestă o capacitate mai mare de anticipare a riscurilor și de intervenție timpurie. Dacă anterior intervențiile BNM erau adesea tardive și reactive, în prezent BNM aplică o supraveghere bazată pe risc, orientată spre prevenție și stabilitate sistemică. Această maturizare instituțională a BNM confirmă eficiența supravegherii în prevenirea dezechilibrelor majore și în consolidarea stabilității sistemului bancar.

În opinia autorului, buna reputație din ultimii ani a BNM ca autoritate publică, dar și experiența de reglementare și supraveghere a sectorului bancar, au stat la baza extinderii responsabilităților privind autorizarea, reglementarea și supravegherea sectorului financiar non-bancar. În contextul asigurării eficienței în activitatea de supraveghere, BNM trebuie să facă o evaluare precisă a eforturilor

pentru o gestionare corectă a resurselor, pentru ca într-un final aceste noi responsabilități ale BNM să nu afecteze eficiența supravegherii sectorului bancar.

3. În prezent, sistemul bancar din Republica Moldova este într-o poziție relativ confortabilă, fiind respectate cerințele prudențiale referitoare la adecvarea capitalului și nivelul de lichiditate, precum și standardele ce țin de calitatea acționariatului și guvernanta corporativă. Analiza indicatorilor prudențiali arată că Republica Moldova are un sistem bancar stabil, Analiza indicatorilor prudențiali relevă patru trăsături definitorii - supracapitalizare, supralichiditate, grad ridicat de concentrare și rentabilitate înaltă în condițiile unei intermediieri financiare scăzute. Mixul de caracteristici al sistemului bancar național arată, pe de o parte, eficiență ridicată a protejării sistemului, dar, pe de altă parte, o eficiență scăzută a alocării resurselor. Misiunea supraveghetorului este găsirea unui punct optim unde stabilitatea nu inhibă intermedierea, iar politica macroprudențială stimulează o creștere sustenabilă a creditării. Eficiența supravegherii depinde, astfel, de capacitatea autorității de a menține un echilibru între stabilitate și stimularea intermediarii financiare.

Luând în considerare aceste caracteristici ale sistemului bancar, implementarea reglementărilor Basel III a fost văzută pe anumite segmente ca o suprareglementare, mai ales din perspectiva costurilor de conformitate suportate de băncile mici. Totodată, autorul apreciază că anume aceste caracteristici ale sectorului bancar l-au ajutat să facă față crizelor ultimului deceniu, perioadei pandemice, dar și presiunilor inflaționiste puternice din ultimii ani – evenimente care nu au depins în mod direct de actul de supraveghere și unde BNM a avut posibilitatea să reacționeze doar reactiv și corectiv, confirmând robustețea supravegherii, chiar și într-un mediu extern volatil.

3. EVALUAREA VIABILITĂȚII BANCARE DIN PERSPECTIVA COSTURILOR DE OPORTUNITATE ALE SUPRAVEGHERII

3.1. Evaluarea viabilității sectorului bancar din Republica Moldova

Așa cum s-a demonstrat în capitolul anterior, caracteristicile structurale ale sistemului bancar influențează în mod direct percepția asupra eficienței supravegherii bancare. Eficiența supravegherii nu se limitează la capacitatea de prevenire a falimentelor, ci vizează și modul în care politicile prudențiale contribuie la menținerea unui echilibru între stabilitate și performanță economică.

Într-un sistem bancar supracapitalizat sau supralichid, costurile de oportunitate pot fi semnificative. Din perspectiva supravegherii, aceste costuri pot fi interpretate ca un dezechilibru între stabilitate și eficiență, un indiciu că măsurile prudențiale, deși eficiente în limitarea riscurilor, pot genera pierderi de eficiență economică atunci când sunt aplicate excesiv.

Din cauza lipsei de date publice privind costurile suportate de BNM pentru activitatea de supraveghere – cum ar fi cheltuielile de personal, infrastructura tehnică și alte resurse operaționale – evaluarea eficienței supravegherii bancare nu poate fi realizată prin metode directe. În acest context, autorul a recurs la o abordare alternativă, prin construirea unui indicator de viabilitate bancară. În acest scop, autorul a formulat o metodologie de calcul. Această metodologie se referă la identificarea factorilor și indicatorilor relevanți pentru a fi incluși în calcul, colectarea datelor, stabilirea ponderilor de importanță, normalizarea seriilor de date pentru asigurarea comparabilității, calcularea indicatorului în etape succesive și, în final, interpretarea datelor obținute. În formula de calcul propusă de autor se iau în considerare factorii, indicatorii și ponderile de importanță detaliate în Tabelul 3.1.

Ponderile de importanță din tabelul 3.1. au fost atribuite în baza asumărilor autorului, care s-a bazat pe expertiza și literatura de specialitate. Astfel, în literatura de specialitate, adecvarea capitalului, lichiditatea și calitatea portofoliului de credite se consideră a fi indicatorii-cheie care determină viabilitatea sistemului bancar, deoarece influențează în mod direct capacitatea băncii de a absorbi pierderile și a rămâne solventă. Din acest motiv, aceștia au fost considerați determinanți majori și li s-au atribuit cele mai ridicate ponderi de importanță în cadrul indicatorului compozit.

Tabelul 3.1. Factorii luați în calcul, indicatorii și ponderile de importanță

Factori	Indicatori	Pondere
Adecvarea capitalului (C)	• Rata fondurilor proprii totale (%) • Total datorii/total capital (%)	0,25
Lichiditate (L)	• Principiul I, II și III de lichiditate • Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate	0,2

Factori	Indicatori	Pondere
Calitatea portofoliului de credite (PC)	• Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază) • Suma reducerilor calculate pentru soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază) • Suma reducerilor pentru pierderi din deprecieri formate la active și angajamente condiționale conform SIRF (mil.lei)/ Total active • Soldul datoriei la credite/ Total active (risc de credit)	0,2
Eficiența managementului (EM)	• Cheltuieli neafectate dobânzilor / Total venit • Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază) • Rentabilitatea capitalului propriu (ROE) • Venitul din dobânzi anualizat / Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă	0,15
Calitatea veniturilor (profitabilitate) (P)	• Rentabilitatea activelor (ROA) • Venitul din dobânzi/ Total Active • Marja netă a dobânzii (NIM)	0,15
Aționariat (CA)	• Ponderea capitalului străin, după ratingul țării de origine a capitalului	0,05
Suma ponderilor		1,0

Sursa: realizat de autor

Eficiența managementului și profitabilitatea au, de asemenea, un impact important, dar influențele lor sunt indirecte, fiind dependente de alți factori structurali. De aceea, ponderile acestor indicatori în indicatorul compozit de viabilitate bancară sunt ușor mai mici decât cele ale capitalului și calității activelor.

Pentru **acționariat** se oferă, în general, o pondere mai redusă comparativ cu indicatorii financiari tradiționali precum adecvarea capitalului, lichiditatea sau calitatea activelor, deoarece efectul său asupra viabilității bancare este indirect și se manifestă mai degrabă prin prisma guvernantei și transparenței instituționale. Din acest considerent, ponderea aferentă acționariatului în indicatorul compozit a fost stabilită la un nivel mai modest.

Calcularea indicatorului compozit de viabilitate bancară a fost realizată în mai multe etape metodologice succesive, după cum urmează:

- după selectarea celor șase factori de influență, au fost identificați 18 indicatori relevanți pentru măsurarea acestora;
- au fost colectate datele statistice pentru cei 18 indicatori, pentru perioada 2013–2024, pentru cele 14 bănci (inclusiv cele 3 bănci intrate în faliment în anul 2015) (Anexa 13);
- au fost atribuite ponderi de importanță fiecărui indicator și rezultatele au fost ajustate după importanța sistemică a fiecărei bănci (Anexa 15);

- au fost definite intervalele de performanță și scorurile corespunzătoare (Anexa 14);
- rezultatele pe bănci au fost agregate într-un indicator compozit de viabilitate pe sistem.

(Dermengi, 2025a)

Pentru determinarea intervalelor de performanță și atribuirea scorurilor corespunzătoare, s-au utilizat percentila 25 (P25), mediana (P50) și percentila 75 (P75), calculate pe baza distribuției istorice a datelor la nivel de sistem bancar, în perioada 2013-2024. În cazul indicatorilor cu limite maxime/minime reglementate, aceste limite au fost integrate în intervale. Scorurile au fost atribuite pe o scală de la 0 la 4 pentru fiecare indicator.

În etapa inițială, autorul a folosit un **sistem de scoring monoton**, care înseamnă că scorurile cresc sau descresc în mod constant, în funcție de performanța indicatorului. Această abordare presupune că o valoare mai bună a indicatorului (de exemplu, o rată mai mare a adecvării capitalului sau a lichidității) este asociată unui scor mai ridicat, respectiv unui nivel mai mare de viabilitate bancară.

Scorurile atribuite după intervale de performanță au fost ulterior ajustate, luând în considerare importanța sistemică a fiecărei bănci și ponderea de importanță a indicatorilor în indicatorul compozit de viabilitate bancară. Autorul a calculat importanța sistemică a băncilor luând în considerare ponderea activelor băncilor în total active pe sistem. Prin această ajustare, metodologia reflectă în mod diferențiat impactul individual al fiecărei bănci. De exemplu, în cazul în care atât o bancă de importanță sistemică, cât și o bancă de dimensiuni reduse înregistrează același scor slab pentru un anumit indicator, efectul asupra indicatorului compozit va fi mult mai pronunțat în cazul băncii sistemice. Astfel, modelul asigură o evaluare proporțională cu relevanța instituțională și riscurile potențiale la nivel sistemic.

Scorurile agregate pe sistem, pentru fiecare subindicator, au fost calculate ca sumă a scorurilor ajustate pe bănci pentru fiecare subindicator.

$$S_{(j,t)}^{sistem} = \sum_{(i=1)}^n (s_{(ij,t)} \cdot \alpha_{(j,t)} \cdot \omega_{(i,t)}) \quad (3.1.1.)$$

unde:

- $s_{ij,t}$ – scorul băncii i pentru indicatorul j atribuit după intervale de performanță
- $\alpha_{j,t}$ – ponderea de importanță a indicatorului j în indicatorul compozit de viabilitate
- $\omega_{i,t}$ – ponderea activelor băncii i în total active bancare în anul t

Utilizând ecuația (3.1.2.), am calculat indicatorul compozit de viabilitate bancară ca sumă a scorurilor agregate pe fiecare factor component:

$$IVB = S_{(C,t)}^{sistem} + S_{(PC,t)}^{sistem} + S_{(EM,t)}^{sistem} + S_{(P,t)}^{sistem} + S_{(L,t)}^{sistem} + S_{(CA,t)}^{sistem} \quad (3.1.2.)$$

Rezultatele obținute sunt prezentate în Tabelul 3.2., care ilustrează evoluția indicatorului pe întreaga perioadă analizată, și permit observarea tendințelor generale, precum și a deviațiilor asociate episoadelor de instabilitate. Calculele pe toate cele 14 bănci sunt prezentate în Anexa 15.

Tabelul 3.2. Indicatorul de viabilitate bancară pe băncile din sistemul bancar

Anul	C	PC	EM	P	L	CA	VB (14 bănci/ 11 bănci)
2013	0,54	0,46	0,44	0,21	0,40	0,12	1,62/ 2,20
2014	0,38	0,40	0,27	0,26	0,32	0,12	1,35/ 1,77
2015	0,59	0,37	0,24	0,27	0,45	0,14	2,09
2016	0,68	0,25	0,31	0,29	0,52	0,13	2,21
2017	0,72	0,30	0,34	0,29	0,60	0,13	2,38
2018	0,63	0,38	0,34	0,27	0,52	0,13	2,30
2019	0,64	0,46	0,40	0,29	0,53	0,15	2,51
2020	0,65	0,56	0,17	0,24	0,56	0,15	2,36
2021	0,61	0,53	0,29	0,29	0,52	0,15	2,42
2022	0,68	0,49	0,42	0,40	0,53	0,15	2,67
2023	0,69	0,62	0,43	0,31	0,57	0,15	2,78
2024	0,61	0,71	0,37	0,30	0,54	0,15	2,67

Sursa: realizat de autor

În funcție de scorul total calculat, sistemul bancar obține un nivel specific de viabilitate bancară, care se poate interpreta luând în considerare intervalele de performanță din tabelul 3.3.

Tabelul 3.3. Interpretarea scorului general al viabilității bancare

Scorul general	Nivelul de viabilitate bancară
$\geq 3,2$	Nivel înalt al viabilității bancare
2,6 – 3,2	Nivel stabil al viabilității bancare
2,1 – 2,6	Nivel satisfăcător al viabilității bancare
1,7 – 2,1	Nivel redus al viabilității bancare
$\leq 1,7$	Nivel critic al viabilității bancare (non-viabilitate)

Sursa: realizat de autor

Figura 3.1. ilustrează evoluția indicatorului compozit de viabilitate a sistemului bancar autohton în perioada 2013-2024. În ultimii ani se observă o tendință generală de îmbunătățire a nivelului de viabilitate, de la un nivel critic în anii 2013-2014, determinat de vulnerabilități structurale și aflarea în prag de faliment a trei bănci, către nivele satisfăcătoare în anii următori. Începând cu 2022, indicatorul se ridică la nivel stabil al viabilității bancare.

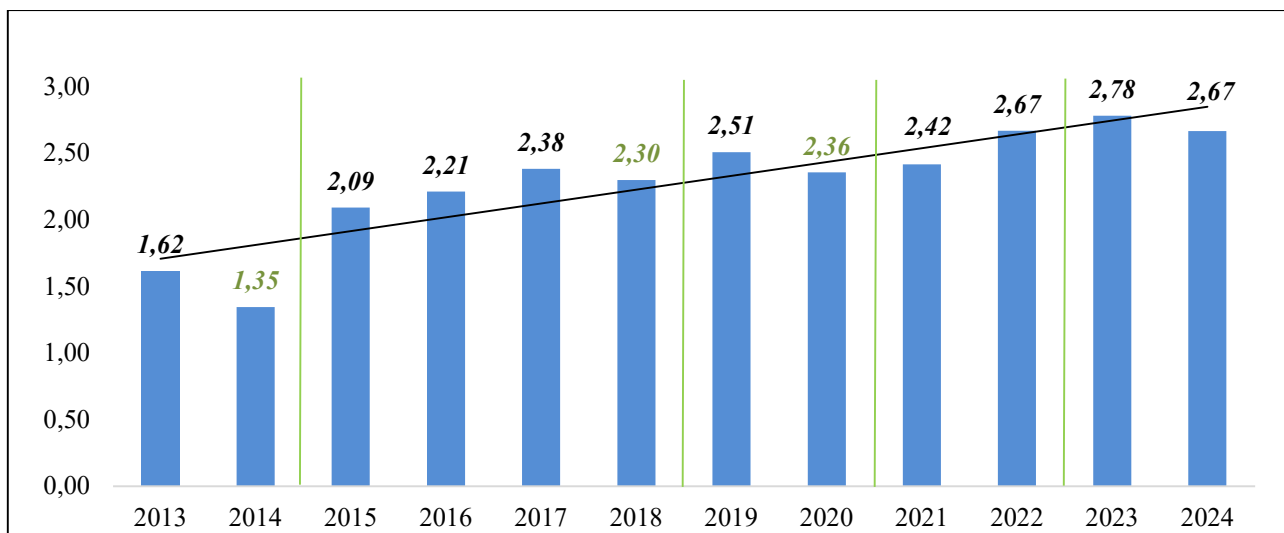
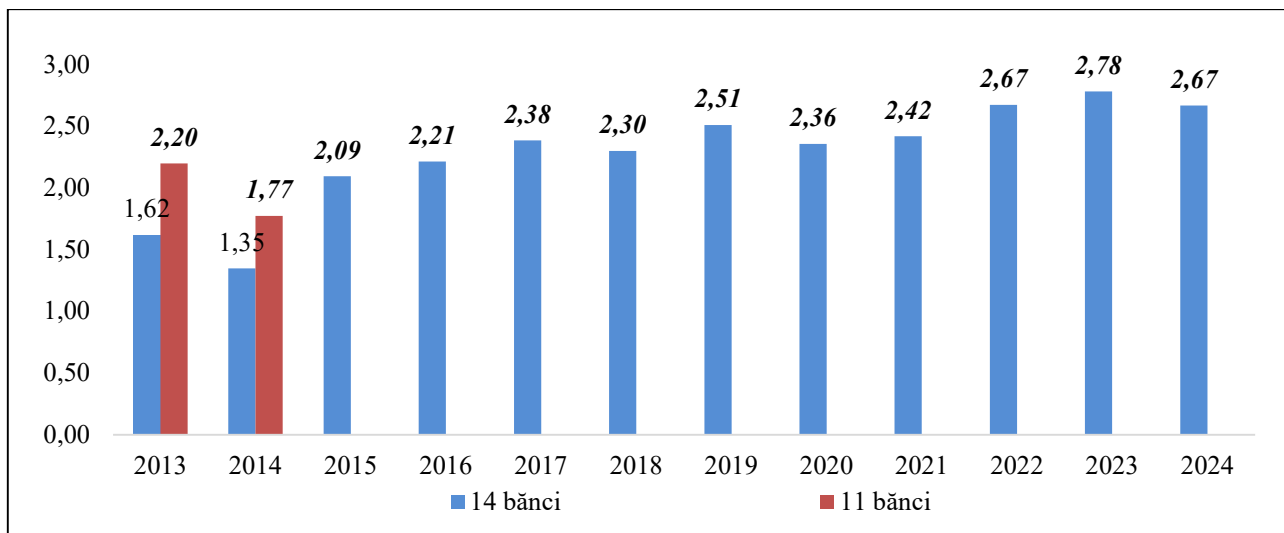

Figura 3.1. Evoluția indicatorului compozit de viabilitate bancară, 2013-2024

Sursa: realizată de autor

Dacă cele trei bănci problematice sunt excluse din formula de calcul a viabilității bancare, se observă că, pentru perioada 2013–2014, nivelul viabilității bancare se apropie mult mai mult de media înregistrată pe ultimii zece ani. Această ajustare confirmă faptul că episoadele de instabilitate din acea perioadă au fost generate în principal de aceste bănci, iar excluderea lor oferă o imagine mai fidelă asupra tendinței generale a sistemului bancar.

**Figura 3.2. Indicatorul compozit de viabilitate bancară, 2013-2024
(ajustat fără Banca de Economii, Banca Socială și Unibank)**

Sursa: realizată de autor

Pe fundalul schimbărilor de conformitate aduse de Basel III, se remarcă diminuarea indicatorului compozit de viabilitate bancară în anul 2018. Această scădere poate fi pusă pe seama necesității de conformare a băncilor la noile limite prudențiale, care a generat costuri de conformitate,

dar și costuri de oportunitate care au făcut sistemul bancar autohton să fie și mai supracapitalizat, supralichid și, respectiv, cu o rată de intermediere financiară redusă.

O reducere a indicatorului de viabilitate bancară se remarcă și în anul 2020 – anul pandemic. Pe fundalul reducerii activității economice, cererea de credite a scăzut substanțial, la fel și bonitatea clienților cu credite bancare deja contractate. Odată cu creșterea riscurilor de credit, băncile au devenit tot mai prudente și au creat rezerve mai mari pentru pierderi la credite, fiind astfel afectată profitabilitatea. Așa cum s-a menționat în capitolul 2, în anul pandemic 2020 băncile au înregistrat un profit total de 1,5 miliarde de lei sau cu circa 760 mil. lei mai puțin decât în anul 2019 (în termeni procentuali – o scădere anuală de 33,6%).

Aceste evoluții subliniază faptul că simpla acumulare de capital și lichiditate, deși asigură reziliența în perioade de criză, nu este suficientă pentru a garanta o viabilitate sustenabilă pe termen lung. Din acest motiv, analiza a necesitat o ajustare metodologică suplimentară, menită să reflecte și costurile de oportunitate generate de suprareglementare.

În etapa următoare, autorul a aplicat ajustări suplimentare asupra scorului de viabilitate bancară, luând în considerare costurile de oportunitate ale unui sistem bancar supralichid și supracapitalizat cum este cel al Republicii Moldova. Astfel, a fost utilizată metoda scoring non-monoton, astfel încât scorul să nu crească liniar pe măsura creșterii indicatorilor financiari, ci la atingerea unui prag optim ce compromite performanța băncilor, scorul atribuit să scadă. Această ajustare permite surprinderea mai realistă a echilibrului optim între stabilitate și eficiență în sistemul bancar.

3.2. Ajustarea viabilității bancare prin criterii de eficiență

Dimensiunea viabilității ajustate, utilizând criteriile de oportunitate ca expresie a eficienței supravegherii bancare, a presupus o refacere a calculelor efectuate în subcapitolul anterior și o estimarea a potențialelor efecte ale supralichidității și supracapitalizării asupra performanței sistemului, eficienței cu care acesta își îndeplinește funcția de intermediere financiară și implicit asupra viabilității sectorului bancar. Pentru a calcula aceste costuri de oportunitate, din perspectiva datelor istorice, autorul a urmat doi pași metodologici importanți: **A. Evaluarea impactului supralichidității asupra ROA și B. Evaluarea impactului supracapitalizării asupra ROE.**

A. Evaluarea impactului supralichidității asupra ROA

În această etapă, s-a calculat un indicator agregat de lichiditate în baza datelor pentru perioada 2013-2024, utilizând același set de indicatori ca și în prima etapă de analiză. Spre deosebire de abordarea inițială, la această etapă au fost redefinite intervalele de performanță și s-a aplicat o metodă de scoring non-monoton, astfel încât scorurile să reflecte nu doar creșterea valorilor indicatorilor, ci și costurile de oportunitate generate atunci când nivelurile excesive de lichiditate compromit performanța bancară.

Luând în considerare modificările cerințelor prudențiale impuse de autoritatea de supraveghere în perioada analizată, ponderile de importanță ale indicatorilor de lichiditate au fost redistribuite, astfel încât indicatorul compozit să fie comparabil în timp:

- Principiul I – datele disponibile pentru perioada 2013-2024
- Principiul II – datele disponibile pentru perioada 2013-2021;
- Principiul III – datele disponibile pentru perioada 2016-2024;
- LCR – datele disponibile pentru perioada 2022-2024.

Tabelul 3.4. Indicator agregat de lichiditate, cu ponderi de importanță redistribuite

Ponderi de importanță				
	Principiul I	Principiul II	Principiul III	LCR
2013-2015	0,50	0,50	X	X
2016-2021	0,30	0,30	0,40	X
2022-2024	0,25	X	0,35	0,40

Sursa: realizat de autor

Rezultatele calculelor sunt prezentate în tabelul 3.5. Rezultatele arată că, pentru perioada 2022-2024, odată cu introducerea indicatorului LCR, valoarea indicatorului agregat de lichiditate nu este comparabilă cu cea calculată în perioada 2013-2021.

Pentru a depăși această problemă de comparabilitate, autorul a realizat o normalizare a seriilor de date pe subperioade – pentru intervalul de timp 2013-2021 și intervalul 2022-2024, astfel încât toate rezultatele pe bănci să fie aduse în intervalul standardizat [0;1]. Indicatorul compozit normalizat pe sistem a fost calculat prin însumarea indicatorilor normalizați pentru fiecare bancă.

Tabelul 3.5. Rezultatele calculului indicatorului agregat de lichiditate

Anii	Indicator agregat de lichiditate		Indicator agregat de lichiditate NORMALIZAT	
	14 bănci	11 bănci	14 bănci	11 bănci
A	B	C	D	E
2013	17,23	11,74	3,725	2,278
2014	13,24	10,77	3,751	2,850
2015	21,22	21,22	3,064	3,064

Anii	Indicator agregat de lichiditate		Indicator agregat de lichiditate NORMALIZAT	
	14 bănci	11 bănci	14 bănci	11 bănci
2016	18,34	18,34	3,153	3,153
2017	20,91	20,91	2,957	2,957
2018	20,98	20,98	2,648	2,648
2019	21,68	21,68	2,629	2,629
2020	21,70	21,70	2,956	2,956
2021	20,60	20,60	2,675	2,675
2022	104,57	104,57	2,528	2,528
2023	127,37	127,37	2,209	2,209
2024	137,54	137,54	2,935	2,935

Sursa: realizat de autor

Pentru a asigura o corelare riguroasă cu rentabilitatea activelor (ROA), autorul a procedat la **normalizarea seriilor de date aferente ROA**, utilizând aceeași metodologie de aducere a valorilor în intervalul [0;1]. De asemenea, au fost aplicat ponderile de importanță sistemică.

Tabelul 3.6. ROA, indicator normalizat pe sistem

Anii	ROA	
	14 bănci	11 bănci
2013	3,884	3,235
2014	7,613	6,590
2015	2,973	2,973
2016	3,311	3,311
2017	3,820	3,725
2018	4,111	3,840
2019	3,161	3,161
2020	3,198	3,102
2021	2,938	2,938
2022	2,825	2,825
2023	2,966	2,966
2024	2,517	2,517

Sursa: realizat de autor

Pentru a face corelația dintre indicatorul compozit pe lichiditate normalizat și ROA normalizat, a fost utilizată analiza grafică prin intermediul diagramelor de tip scatter plot. Rezultatele prezentate în Figura 3.3. și coeficientul de determinare R^2 (0.5679) arată o corelație pozitivă și moderat puternică dintre indicatorul de lichiditate normalizat și ROA normalizat. În grafice se pot observa valori extreme sau „outlieri”, asociate în special anilor 2013–2014, perioadă în care în sistem activau 14 bănci, spre deosebire de intervalul 2015–2024, când numărul acestora s-a redus la 11.

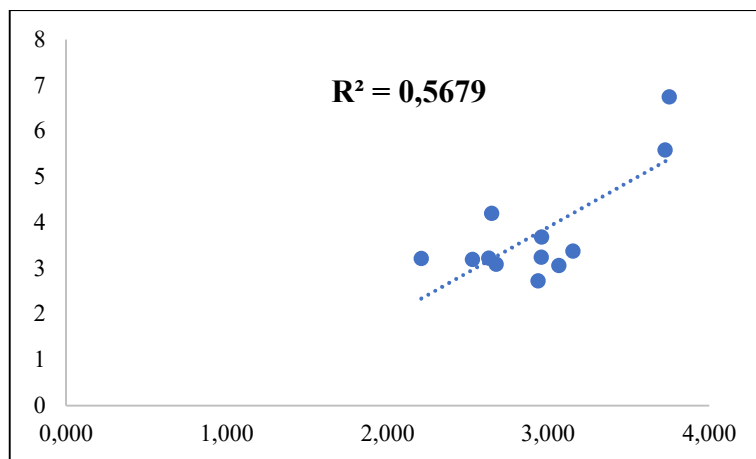
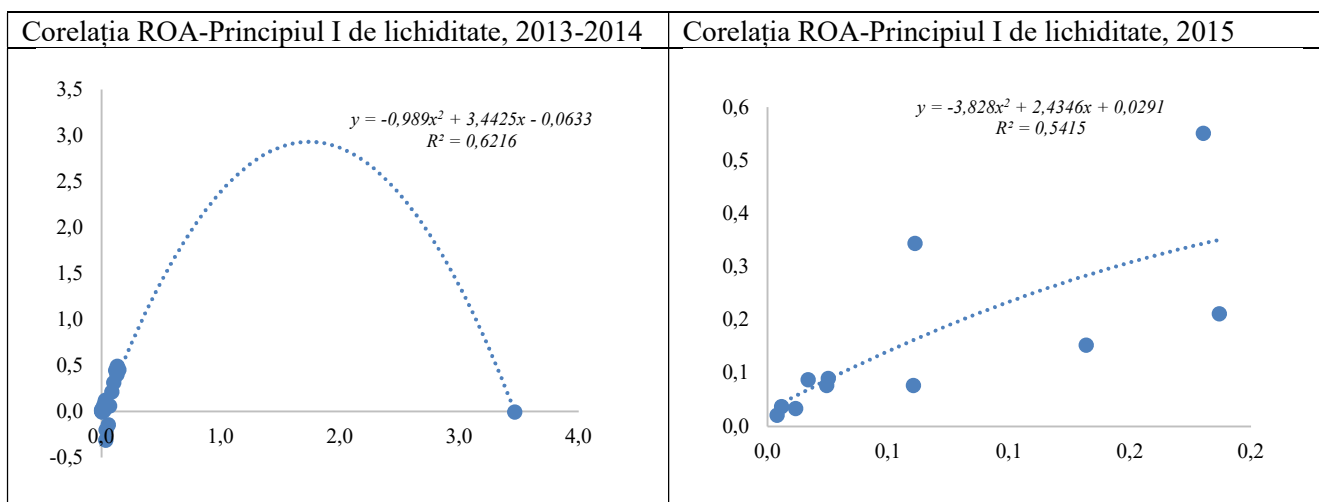

Figura 3.3. Corelația indicatori de lichiditate și ROA

Sursa: realizată de autor

Deși analiza a evidențiat o corelație pozitivă dintre indicatorii de lichiditate și cei de rentabilitate, aceasta nu implică neapărat o relație cauzală directă. Supralichiditatea presupune anumite costuri de oportunitate, motiv pentru care s-a considerat oportună determinarea unui **nivel optim de lichiditate** și revizuirea scorurilor atribuite în subcapitolul 3.1. pentru intervalele respective de lichiditate. Pentru că în perioada 2013-2024, au avut loc falimente bancare și modificări de reglementări, analiza corelațiilor a fost structurată pe subperioade. În acest scop, au fost utilizați indicatorii individuali pentru fiecare bancă, ponderați după importanța sistemică. Normalizarea indicatorilor individuali ai băncilor nu a fost aplicată, întrucât modelele econometrice testate nu au fost validate, iar coeficienții de corelație obținuți între variabile au indicat relații slabe sau nesensemnificative din punct de vedere statistic.

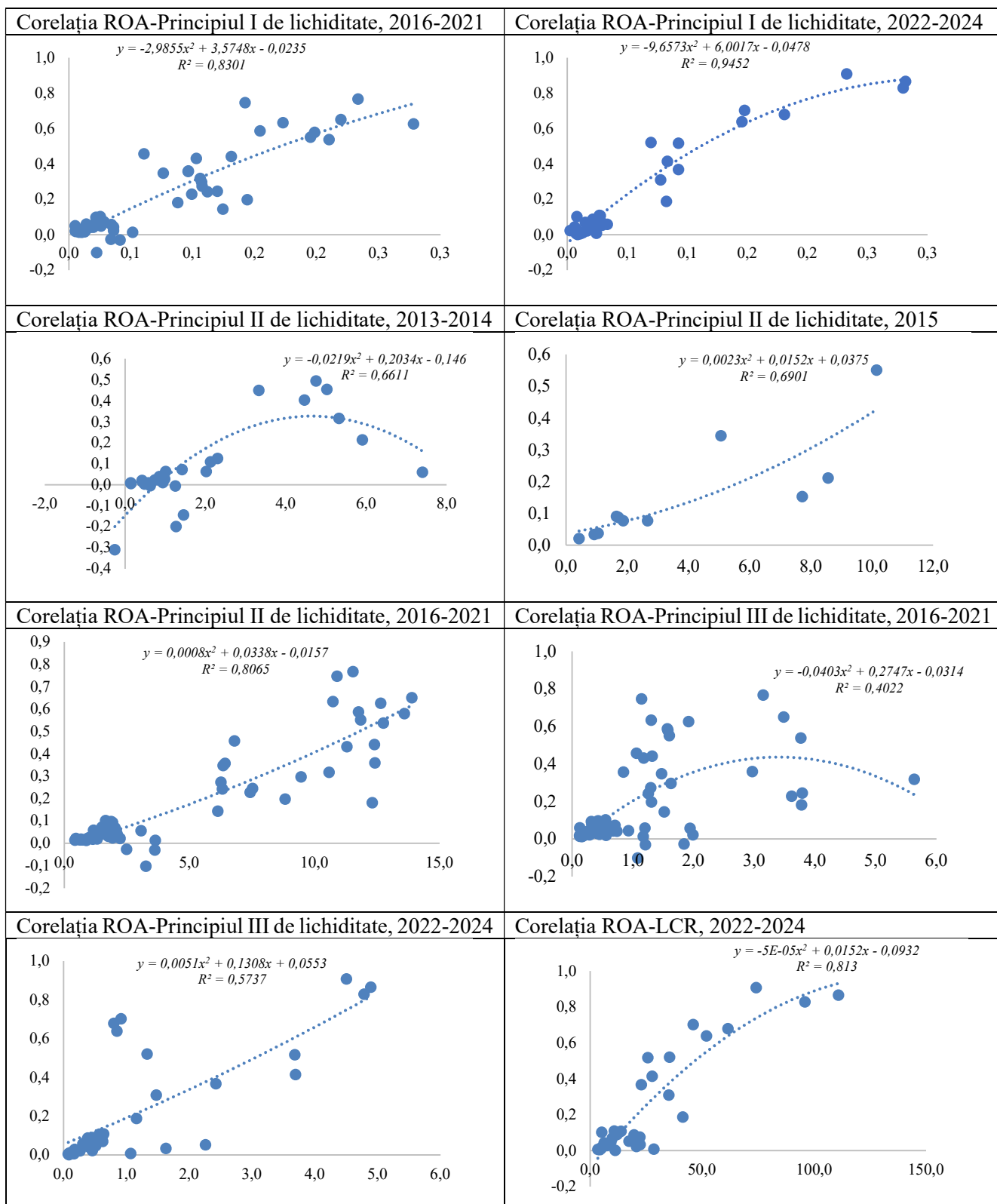

Figura 3.4. Corelațiile dintre ROA și principiile de lichiditate, pe subperioade

Sursa: realizate de autor

Luând în considerare ecuațiile din Figura 3.4., autorul a determinat nivelul optim de lichiditate, la care nivelul de performanță bancară exprimat prin ROA atinge valoarea maximă. În acest scop, a fost aplicată o regresie polinomială de gradul al doilea (parabolică), astfel încât relația dintre lichiditate și rentabilitate să poată surprinde atât efectul pozitiv inițial al creșterii lichidității asupra performanței, cât și punctul de inflexiune de la care impactul devine negativ.

Formula generală a ecuației utilizate este următoarea:

$$y = a * x^2 + b * x + c \quad (3.1.3)$$

unde:

a – coeficientul termenului pătratic, care măsoară curbura relației dintre variabilele x și y (în cazul nostru, Lichiditate și Rentabilitate)

b – coeficientul termenului liniar, care măsoară panta relației liniare dintre x și y și arată efectul direct al x asupra y

c – termenul liber sau interceptul, care reprezintă valoarea teoretică a lui y atunci când x este zero

În baza acestei ecuații, se poate afla nivelul optim al variabilei independente (x):

$$x_{opt} = (-b)/2a \quad (3.1.4)$$

Cele mai reprezentative rezultate, care validează modelul și confirmă existența unui punct optim de lichiditate, au fost obținute pentru subperioadele 2016–2021 și 2022–2024, atunci când datele disponibile și calitatea regresiilor au permis o interpretare statistică solidă.

Rezultatele detaliate sunt sintetizate în Tabelul 3.7., care prezintă ecuațiile obținute pentru fiecare indicator de lichiditate, coeficientul de determinare (R^2) și nivelul optim calculat.

Tabelul 3.7. Calcul nivel optim al indicatorilor de lichiditate, pe subperioade de analiză

Indicatorii de lichiditate	Subperioade de calcul	Ecuația	Nivel optim calculat
Principiul I	2016-2021	$y = -2,9855x^2 + 3,5748x - 0,0235$ $R^2 = 0,8301$	0,5987
	2022-2024	$y = -9,6573x^2 + 6,0017x - 0,0478$ $R^2 = 0,9452$	0,3108
Principiul II	2016-2021	$y = 0,0008x^2 + 0,0338x - 0,0157$ $R^2 = 0,8065$	21,125%
Principiul III	2016-2021	$y = -0,0403x^2 + 0,2747x - 0,0314$ $R^2 = 0,4022$	3,41
LCR	2022-2024	$y = -5*10^{-5}x^2 + 0,0152x - 0,0932$ $R^2 = 0,813$	152%

Sursa: realizat de autor

După identificarea nivelurilor optime de lichiditate pentru fiecare subperioadă de analiză, autorul a identificat noile intervale de performanțe și scorurile corespunzătoare. Acestea din urmă nu mai au o dinamică liniară ca în prima etapă de analiză, ci surprind costurile de oportunitate asociate depășirii nivelurilor considerate optime. Tabelul 3.8. arată intervalele și scorurile utilizate după metoda scoring monoton, precum și cele utilizate după metoda scoring non-monoton.

Tabelul 3.8. Rezultatele calculului indicatorului agregat de lichiditate

	Intervale inițiale	Scor inițial	Intervale adaptate	Scor ajustat
Principiul I	>1	0	>1	0
	0,8-1	1	0,7-0,99	1
	0,7-0,79	2	0,6-0,69	2
	0,6-0,69	3	0,51-0,59	3
	<0,6	4	<0,5	4
Principiul II	>56,3%	4	>40%	0,5
	48,7-56,29%	3,5	30-39,99%	1
	39-48,69%	3	25-29,99%	2
	20-38,99%	2	21-24,99%	3
			20-20,99%	4
	<20%	0	<20%	0
Principiul III	>17,9	4	> 4,8	1
	12,8-17,89	3,5	4,3-4,79	2
	8,7-12,79	3	3,7-4,29	3
	1-8,69	2	3,2-3,69	4
			2,6-3,19	3
			2-2,59	2
			1-1,9	1
	<1	0	<1	0
LCR	>470,1%	4	>301	0
	318,5-470,09%	3,5	221-300	1
	256,6-318,49%	3	181-220	2
	100-256,59%	2	164-180	3
			141-163	4
			126-140	3
			100-125	2
	<100%	0	<100%	0

Sursa: realizat de autor

În urma aplicării metodei de scoring non-monoton, autorul a obținut valorile ajustate ale IVB. Figura 3.5. surprinde aceste diferențe dintre valorile IVB calculate prin cele două metode distincte, evidențiind impactul direct al integrării nivelului optim de lichiditate în evaluare și al aplicării ajustărilor negative pentru cazurile de exces sau deficit de lichiditate.

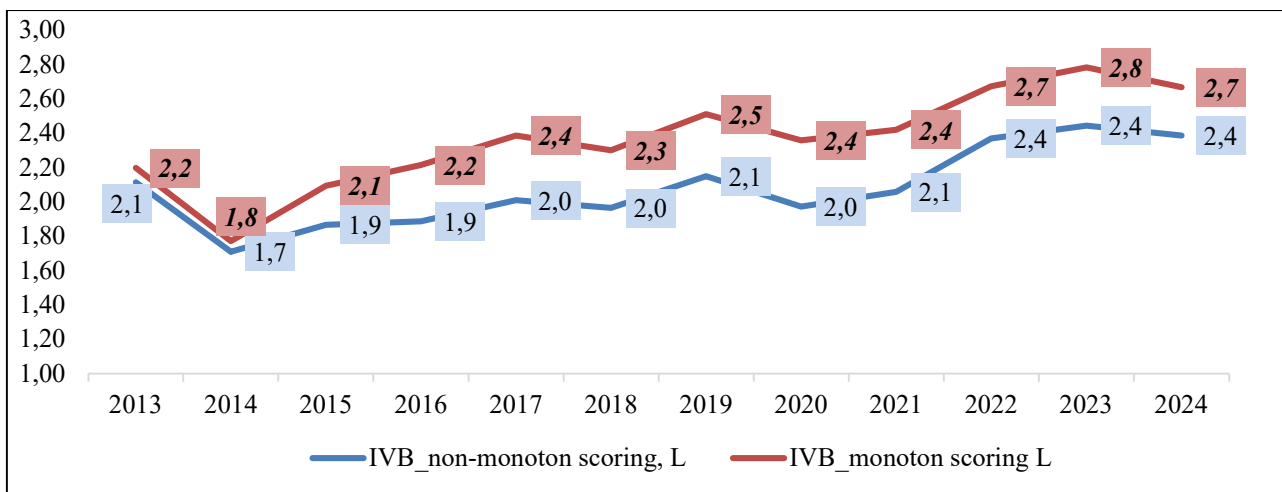

Figura 3.5. IVB, ajustat la nivelul optim al lichidității

Sursa: realizată de autor

După această etapă, analiza se extinde asupra evaluării impactului supracapitalizării asupra rentabilității capitalurilor proprii (ROE).

B. Evaluarea impactului supracapitalizării asupra ROE

Principiile de calcul al impactului supracapitalizării asupra rentabilității au fost diferite față de cele utilizate pentru evaluarea efectului supralichidității. Autorul a calculat un indicator agregat de capital, în baza *suficienței capitalului și raportului dintre datorii și capital*. În etapa inițială de calcul a indicatorului compozit de viabilitate bancară, pentru perioada 2013-2017 s-au stabilit anumite intervale de performanță, luând în considerare limita minimă reglementată de 16%. Pentru perioada 2018-2024, când limita minimă reglementată a fost modificată la 10%, s-au luat în calcul alte intervale de performanță cu scoringul respectiv.

La această etapă de analiză, autorul a calculat indicatorul agregat de capital, cu o pondere de importanță de 70% pentru suficiența capitalului și 30% pentru raportul Datorii/ Capital.

De asemenea, acești doi indicatori sunt ponderați după importanța sistemică a băncilor. Rezultatele calculelor sunt prezentate în tabelul 3.9. Ulterior, autorul a normalizat indicatorii pentru a fi comparabili pentru toată perioada de analiză 2013-2024. Toți indicatorii normalizați pe bancă au fost însumați pentru a afla un indicator compozit de capital pe sistem. În paralel, a fost testat modelul de calcul inclusiv după media simplă a indicatorilor normalizați, pentru a avea o comparație uniformă pentru toată perioada de analiză, indiferent de numărul de bănci aflate în sistem. Datele pentru ROE normalizate sunt expuse în tabelul 3.9. – ca sumă pe bănci și ca medie pe bănci pentru a afla valorile agregate.

Tabelul 3.9. Rezultatele calculului indicatorului agregat de capital

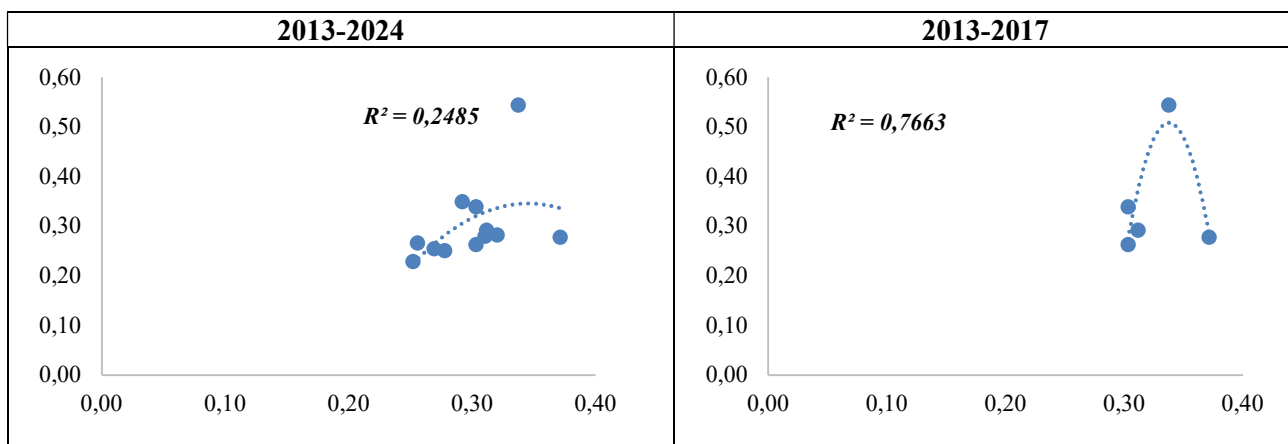
Anii	Indicator compozit de capital		Indicator compozit de capital NORMALIZAT		ROE NORMALIZAT	
	Suma pe bănci (14/11)	Media pe bănci	Suma pe bănci (14/11)	Media pe bănci	Suma pe bănci (14/11)	Media pe bănci
A	B	C	D	E	B	C
2013	21,19	1,51	4,83	0,37	3,88	0,28
2014	18,69	1,34	4,39	0,34	7,61	0,54
2015	23,80	2,16	3,03	0,30	2,89	0,26
2016	25,64	2,33	3,12	0,31	3,21	0,29
2017	26,46	2,41	3,03	0,30	3,73	0,34
2018	22,83	2,08	2,92	0,29	3,84	0,35
2019	22,02	2,00	3,10	0,31	3,07	0,28
2020	23,79	2,16	3,20	0,32	3,10	0,28
2021	22,74	2,07	2,69	0,27	2,80	0,25
2022	24,67	2,24	2,78	0,28	2,76	0,25
2023	24,78	2,25	2,56	0,26	2,92	0,27
2024	22,70	2,06	2,52	0,25	2,51	0,23

Sursa: realizat de autor

Pentru a face corelația dintre indicatorul agregat pe capital normalizat și ROE normalizat, au fost create grafice de tip scatter.

La includerea în perioada de analiză a anilor 2013-2014, s-a considerat oportun de a lua în calcul valorile agregate pe sistem ca medie simplă a indicatorilor obținuți pe bănci. De asemenea, toate corelațiile au fost efectuate fragmentat, pe subperioade de analiză, mai ales în contextul în care limita reglementată pentru suficiența capitalului (redenumită ulterior rata fondurilor proprii) s-a modificat în anul 2018. Deci sunt 3 subperioade de analiză:

- **2013-2017** – pentru a lua în calcul doar perioada în care s-a aplicat suficiența capitalului
- **2018-2024** – pentru a lua în calcul doar perioada când s-a aplicat rata fondurilor proprii
- **2015-2024** – pentru a exclude valorile indicatorilor băncilor falimentare

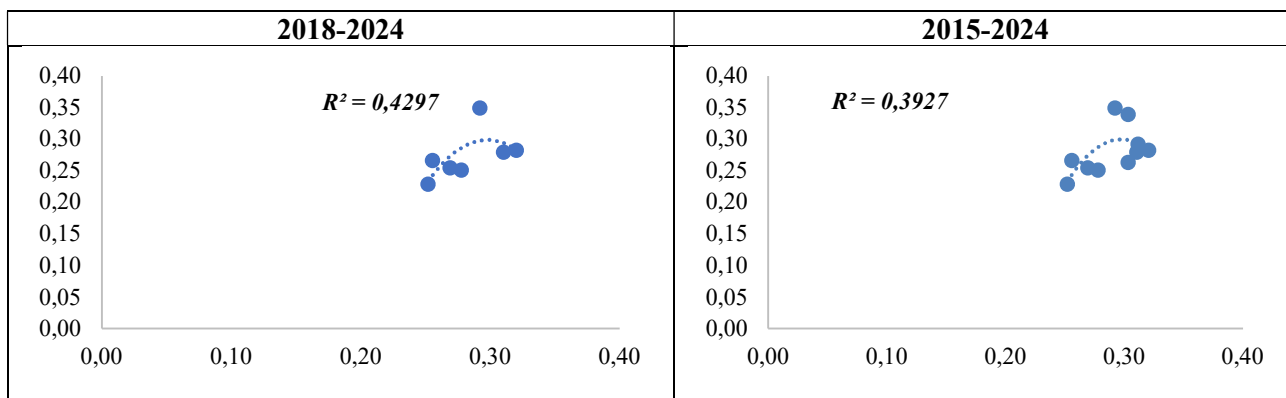

Figura 3.6. Corelație indicator agregat de capital și ROE (valori normalizate, ponderate sistemic, agregate ca medie simplă), pe subperioade de analiză

Sursa: realizată de autor

Ulterior, autorul a calculat **nivelul optim de capital**, nivel la care ROE are valorile cele mai înalte. De asemenea, au fost revizuite scorurile atribuite în subcapitolul 3.1. pentru intervalele respective de capital. Analiza corelațiilor s-a făcut pe subperioade, luând în considerare modificarea limitei reglementate. În acest scop, s-au utilizat indicatorii individuali pe fiecare bancă, ponderați după importanța sistemică.

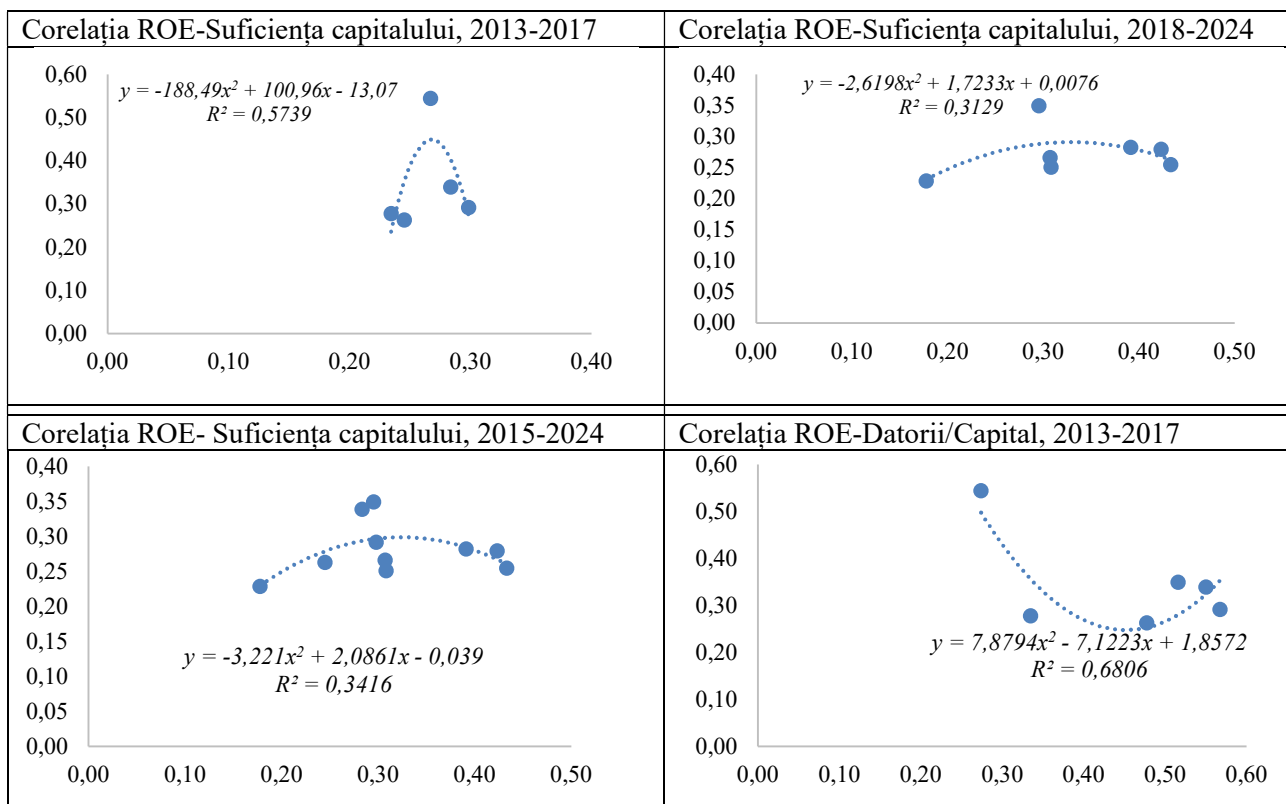

Figura 3.7. Corelațiile dintre ROE și indicatori de capital, pe subperioade

Sursa: realizate de autor

În baza ecuațiilor din figura 3.7., se determină nivelurile optime pentru diferite subperioade. Din ecuații se observă că avem parabole atât cu minim, cât și cu maxim, ceea ce arată că relația dintre ROE și subindicatorii de capital este foarte sensibilă la contextul structural.

Pentru că în exercițiul de corelație au fost luate în calcul valorile normalizate ale indicatorilor, după determinarea nivelurilor optime normalizate este necesar de făcut denormalizarea acestor rezultate. În acest scop, au fost determinate valorile minime și maxime pentru mai multe perioade, care să includă și să excludă perioada 2013-2014, precum și să separe perioada de reglementare a suficienței capitalului de perioada de aplicare a ratei fondurilor proprii. În baza acestor valori minime și maxime a fost calculată o medie, care a fost aplicată ulterior nivelurilor optime normalizate, determinate în baza ecuațiilor de regresie.

Tabelul 3.10. Calcul nivel optim al indicatorilor de capital, pe subperioade de analiză

Indicatorii de capital	Subperioade de calcul	Ecuția	Nivel optim normalizat	Nivel optim denormalizat
Suficiența capitalului	2013-2017	$-188,49x^2 + 100,96x - 13,07$	0,268	34,56
	2018-2024	$-2,6198x^2 + 1,7233x + 0,0076$	0,329	20,89
	2015-2024	$-3,221x^2 + 2,0861x - 0,039$	0,324	25,35
Datorii/ Capital	2013-2024	$7,8794x^2 - 7,1223x + 1,8572$	0,452	3,85

Sursa: realizat de autor

Tabelul 3.11. Rezultatele calculului indicatorului agregat de capital

Indicatori de capital	Perioada	Intervale inițiale (valori brute)	Scor inițial	Intervale adaptate	Scor ajustat
Suficiența capitalului	2013-2017	>43,9%	4	>38,2%	2,5
		31-43,89%	3,5	30,8-38,19%	4
		23,2-30,99%	3	23,4-30,79%	3
		16-23,19%	2	16-23,39%	2
		<16%	0	<16%	0
	2018-2024	>40,8%	4	>22,89	2,5
		31,7-40,79%	3,5	18,6-22,89	4
		24,4-31,69%	3	14,3-18,59%	3
		10-24,39%	2	10-14,29%	2
		<10%	0	<10%	0
Datorii/Capital	2013-2024	>7,2	1	>3,9	1,5
		5,4-7,19	1,5	3,5-3,89	1
		4,5-5,39	2	3,2-3,49	2
		3,2-4,49	2,5	3,0-3,19	2,5
		1,8-3,19	3,5	2,8-2,99	3,5
		<1,8	4	<2,8	4

Sursa: realizat de autor

După ce am determinat nivelurile optime prin intermediul ecuațiilor de regresie, a fost necesară readaptarea intervalelor de performanță stabilite inițial și am atribuit scorurile respective fiecărui

interval de performanță. Acest proces a permis integrarea rezultatelor în cadrul indicatorului compozit de viabilitate bancară, asigurând comparabilitatea intertemporală și între instituții.

În urma recalibrării intervalelor de performanță și a revizuirii scorurilor aferente, IVB a fost ajustat astfel încât să reflecte nivelul optim al capitalului.

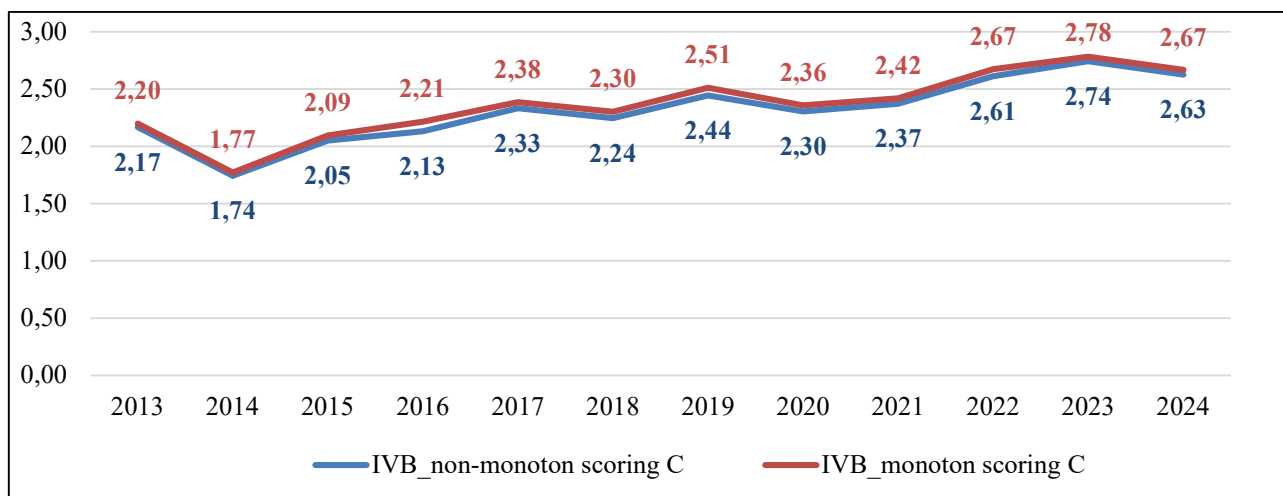

Figura 3.8. IVB, ajustat la nivelul optim al capitalului

Sursa: realizată de autor

Dacă ajustăm IVB atât la nivelul optim de lichiditate, cât și la nivelul optim de capital, se remarcă o scădere semnificativă a valorilor acestuia. Astfel, în anul 2014, IVB ajustat a ajuns la pragul critic (1,68), iar valorile maxime au trecut, după ajustare, din intervalul corespunzător unui nivel stabil al viabilității bancare în categoria asociată unui nivel satisfăcător al viabilității bancare.

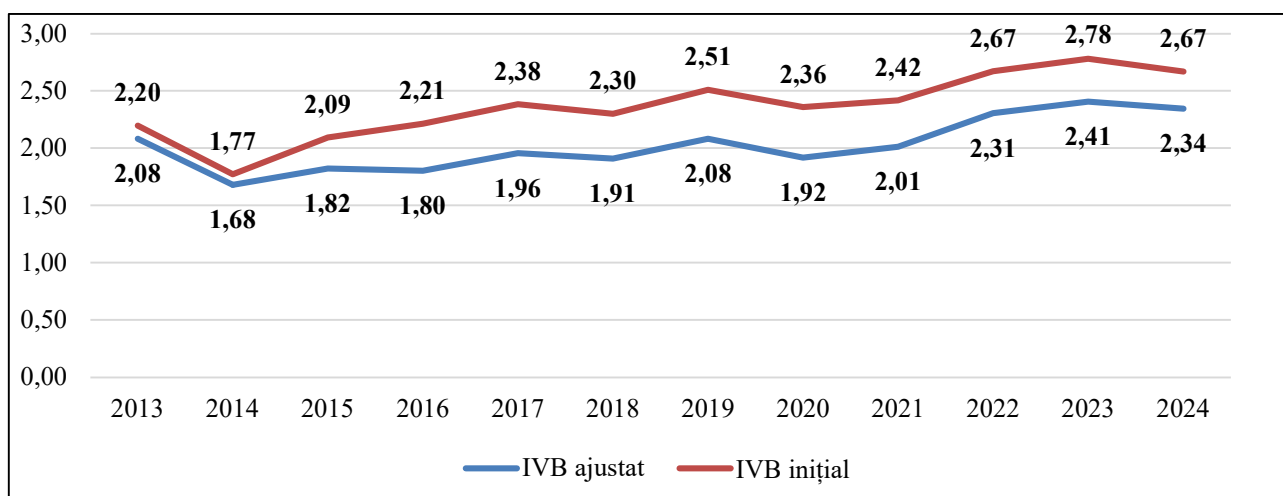

Figura 3.9. IVB, ajustat la nivelul optim al lichidității și capitalului

Sursa: realizată de autor

Media scorului de viabilitate bancară ajustat pentru perioada 2013-2024 este 2,2, ceea ce înseamnă un nivel redus al viabilității bancare. Chiar dacă excludem anii 2013-2014, când existau cele

3 bănci problematice, nivelul de viabilitate bancară ajustat rămâne în același interval, fiind chiar ușor mai redus – 2,17. Această constatare relevă faptul că vulnerabilitățile structurale ale sistemului bancar nu pot fi atribuite problemelor de lichiditate și capital ale celor trei bănci problematice. Cauza fundamentală a falimentării acestora a fost legată de deficiențe majore de guvernare corporativă și de lipsa transparenței acționariatului.

Conform studiului FMI „*Benefits and Costs of Bank Capital*”, în economiile avansate, un nivel al capitalului bancar între 15–23% din activele ponderate la risc ar fi prevenit pierderile creditorilor în majoritatea crizelor bancare trecute. Peste acest interval, beneficiile marginale sunt reduse, deoarece crizele extreme, care ar necesita capital mai mare, sunt rare. Astfel, FMI consideră că nivelul optim reglementat poate fi mai mic, deoarece băncile dețin de obicei capital peste minimul impus. (FMI, 2016)

Pe de altă parte, în piețele emergente, crizele bancare au produs pierderi mai mari, dar efectele macroeconomice relative au fost mai reduse. Pentru aceste țări, îmbunătățirea guvernării, a cadrului de reglementare și a instituțiilor este la fel de importantă ca și capitalizarea.

Ajustarea rapidă la cerințe mai mari de capital poate fi costisitoare și poate restrânge creditarea. Costurile sunt mai mici dacă ajustarea se face treptat și în perioade de creștere economică. (FMI, 2016)

În capitolul anterior, a fost menționat că excesul de lichidități și nivelurile înalte de capital au fost factorii-cheie ce au ajutat sectorul bancar să treacă mai ușor peste crizele care i-au compromis viabilitatea, cum ar fi criza financiară internațională din 2007-2008 (impact resimțit local în 2009), criza valutară generată de furtul miliardului (2015), pandemia COVID-19 (2020), războiul din țara vecină (2022-prezent) și presiunile inflaționiste (2022-prezent).

Pornind de la aceste constatări, autorul a considerat oportun ca IVB ajustat să fie recalibrat într-un mod mai extins, pentru a acoperi nu doar aspectele micro aferente sectorului bancar, dar și variabile macroeconomice care influențează în mod direct sectorul bancar, cum ar fi PIB, rata inflației și cursul de schimb valutar. În acest context, a fost calculat un indicator extins de viabilitate bancară.

$$IVB_t^{recal} = IVB_t^{adj} + \alpha_1 * f(PIB_t^{real}) - \alpha_2 * f(IPC_t) - \alpha_3 * f(curs_t) \quad (3.1.5.)$$

unde:

IVB_t^{recal} – valoarea recalibrată a indicatorului de viabilitate bancară

IVB_t^{adj} – valoarea ajustată a indicatorului la nivelurile optime de capital și lichiditate

$f(PIB_t^{real})$, $f(IPC_t)$ și $f(curs_t)$ – funcțiile normalizate ale variabilelor macroeconomice

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ – coeficienții estimați prin regresie, care exprimă ponderea relativă a fiecărei variabile macroeconomice în determinarea viabilității bancare

Pentru operaționalizarea calculului indicatorului extins de viabilitate bancară, au fost colectate și sistematizate datele aferente indicatorilor macroeconomici pentru perioada 2013–2024, și anume: produsul intern brut real (PIB real), indicele prețurilor de consum (IPC), precum și evoluția cursului de schimb al leului moldovenesc (MDL) față de principalele valute de referință (USD și EUR).

Tabelul 3.12. Indicatorii macroeconomici și IVB (ajustat)

	IPC	curs MDL/USD	curs MDL/EUR	PIB real, mii lei	IVB (ajustat)
2013	104,6	12,5907	16,7241	96.521.372	2,08
2014	105,1	14,0388	18,6321	105.309.754	1,68
2015	109,7	18,8161	20,898	131.018.040	1,82
2016	106,4	19,9238	22,0548	153.484.960	1,80
2017	106,6	18,4902	20,8282	165.576.005	1,96
2018	103,1	16,8031	19,8442	183.200.220	1,91
2019	104,8	17,5751	19,6741	195.689.031	2,08
2020	103,8	17,3201	19,7436	189.141.746	1,92
2021	105,1	17,6816	20,9255	227.517.508	2,01
2022	128,7	18,9032	19,8982	230.856.235	2,31
2023	113,4	18,1607	19,6431	277.725.561	2,41
2024	104,7	17,7916	19,2529	303.768.128	2,34

Sursa: realizat de autor în baza surselor (BNM, s.a.-b) și (BNS, s.a.)

Pentru a oferi ponderi de importanță variabilelor macroeconomice, a fost aplicată o regresie liniară între indicatorul compozit de viabilitate bancară ajustat, ca variabilă dependentă, și valorile normalizate ale indicatorilor macroeconomici selectați, ca variabile explicative.

Tabelul 3.13. Valorile normalizate ale indicatorilor macroeconomici

	IPC _n	MDL/USD _n	MDL/EUR _n	PIB _{real n}	IVB (ajustat)
2013	0,1	0,0	0,0	0,0	2,08
2014	0,1	0,2	0,4	0,0	1,68
2015	0,3	0,8	0,8	0,2	1,82
2016	0,1	1,0	1,0	0,3	1,80
2017	0,1	0,8	0,8	0,3	1,96
2018	0,0	0,6	0,6	0,4	1,91
2019	0,1	0,7	0,6	0,5	2,08
2020	0,0	0,6	0,6	0,4	1,92
2021	0,1	0,7	0,8	0,6	2,01
2022	1,0	0,9	0,6	0,6	2,31
2023	0,4	0,8	0,5	0,9	2,41
2024	0,1	0,7	0,5	1,0	2,34

Sursa: realizat în baza calculelor autorului

Seriile de date aferente PIB real, ratei inflației și cursului de schimb MDL/USD și MDL/EUR au fost supuse procesului de normalizare pentru a elimina diferențele de scară și a asigura

comparabilitatea rezultatelor. Valorile normalizate ale indicatorilor macroeconomici sunt prezentate în Tabelul 3.13.

În urma aplicării regresiei liniare multiple în Excel, având drept variabilă dependentă indicatorul compozit de viabilitate bancară ajustat (IVB_adj) și ca variabile independente indicatorii macroeconomici normalizați, s-au obținut P-values. Acestea din urmă reflectă nivelul de semnificație statistică al fiecărei variabile explicative. Rezultatele sunt prezentate în Tabelul 3.14.

Tabelul 3.14. P-values pentru indicatorii macroeconomici

	<i>P-values</i>
IPCn	0,278844
MDL/USDn	0,155288
MDL/EURn	0,033437
PIBreal n	0,007054

Sursa: realizat în baza calculelor autorului în programul Excel

Conform criteriului de semnificație statistică, dacă P-value este mai mic decât 0,05 – se interpretează că există o relație semnificativă din punct de vedere statistic și dacă P-value este mai mare de 0,05 – o relație cu o semnificație statistică slabă.

Astfel, rezultatele obținute indică faptul că PIB-ul real (P=0,007) și cursul MDL/EUR (P=0,033) sunt variabile cu impact semnificativ asupra viabilității bancare, motiv pentru care li s-au atribuit ponderi de importanță de câte 40% fiecareia în cadrul indicatorului extins.

Inflația (IPC), deși nesemnificativă statistic la nivel de 5% (P=0,279), a fost totuși menținută în model ca variabilă secundară, cu o pondere redusă de 20%. În schimb, cursul MDL/USD (P=0,155) a fost exclus din calcul, pentru că nu prezintă semnificație statistică.

Tabelul 3.15. Factorii macroeconomici luați în calcul și ponderile de importanță

Indicator	Pondere
PIB	0,4
Inflație	0,2
Cursul valutar	0,4

Sursa: realizat în baza calculelor autorului

Pe baza ponderilor determinate, formula finală de calcul a indicatorului extins de viabilitate bancară este următoarea:

$$IVB_t^{recal} = IVB_t^{adj} + 0,4 * f(PIB_t^{real}) - 0,2 * f(IPC_t) - 0,4 * f(MDL/EUR_t) \quad (3.1.6.)$$

Semnele coeficienților exprimă direcția relației: dinamica PIB real influențează pozitiv viabilitatea bancară, în timp ce inflația și deprecierea leului față de euro exercită un efect negativ.

În baza formulei 3.1.6., a fost recalculat indicatorul anual de viabilitate bancară pentru perioada 2013–2024. În tabelul 3.16 și figura 3.10 sunt prezentate valorile numerice și respectiv, reprezentarea grafică a IVB recalibrat. Acestea ilustrează dinamica indicatorului pe întreaga perioadă analizată și compară evoluțiile acestuia cu IVB ajustat, pentru a surprinde diferențele generate de includerea variabilelor macroeconomice.

Tabelul 3.16. Valorile ponderate ale factorilor macroeconomici

Anul	IPCn (ponderat)	MDL/EURn (ponderat)	PIBreal n (ponderat)
2013	0,0	0,0	0,0
2014	0,0	0,1	0,0
2015	0,1	0,3	0,1
2016	0,0	0,4	0,1
2017	0,0	0,3	0,1
2018	0,0	0,2	0,2
2019	0,0	0,2	0,2
2020	0,0	0,2	0,2
2021	0,0	0,3	0,3
2022	0,2	0,2	0,3
2023	0,1	0,2	0,3
2024	0,0	0,2	0,4

Sursa: realizat în baza calculelor autorului

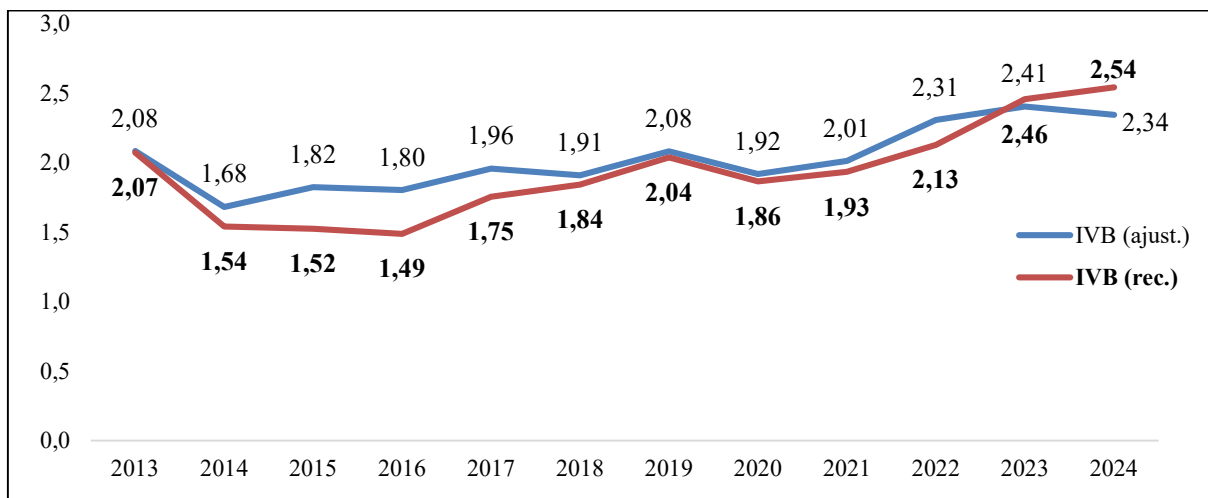

Figura 3.10. IVB, recalibrat după impactul indicatorilor macroeconomici

Sursa: realizată de autor

Figura 3.10. evidențiază faptul că, pe întreaga perioadă luată spre analiză, indicatorii macroeconomici au acționat ca factori de ajustare negativă a viabilității bancare, excepție face doar

anul 2024. Cele mai mari deviații se observă în perioada 2015–2017, când deprecierea semnificativă a leului moldovenesc față de moneda europeană a exercitat o presiune majoră asupra stabilității sectorului bancar. În anul 2022, influența factorilor inflaționiști a fost mai accentuată decât în ceilalți ani, fiind amplificată de efectele secundare ale războiului din țara vecină și de dezechilibrele generate pe piețele energetice. În anul 2024, impactul creșterii economice a fost suficient de puternic încât să compenseze presiunile inflaționiste, în timp ce cursul de schimb a avut o influență nesemnificativă, rezultând astfel o contribuție pozitivă a contextului macroeconomic asupra viabilității bancare.

Majoritatea instrumentelor de supraveghere, inclusiv cele aplicate de BNM, urmăresc respectarea nivelurilor minime reglementate. Modelul de viabilitate bancară calculat de autor, ajustat și recalibrat, se axează pe niveluri considerate optime, ceea ce înseamnă că aplică ajustări negative nu doar în cazul unui deficit, dar și în caz de exces. De asemenea, se diferențiază prin faptul că recalibrează rezultatele obținute cu nivelurile înregistrate de factori macroeconomici.

În tabelul 3.17. a fost sumarizată o analiză comparativă dintre indicatorul de viabilitate bancară dezvoltat de autor și instrumente de supraveghere ca SREP, CAMELS, indicatorii de alertă timpurie și testările la stres.

Tabelul 3.17. Analiză comparativă între IVB și alte instrumente de supraveghere bancară

Instrument	Comun cu IVB	Diferit față de IVB
SREP	- urmăresc evaluarea sănătății și riscurilor unei bănci - analiză holistică a băncii, inclusiv capital și lichiditate	- SREP este calitativ, cu componente de supraveghere și evaluare managerială - IVB este un indicator cantitativ ajustat pentru supracapitalizare și supralichiditate, cu elementele calitative apreciate prin indicatori cantitativi, recalibrat macro
CAMELS	- ambele evaluează capital, active, management, profituri, lichiditate	IVB ajustează lichiditatea și capitalul la nivel optim și introduce factori macroeconomici – lucru pe care CAMELS nu îl face
Indicatori de alertă timpurie	- Ambele identifică riscuri emergente în timp	IVB nu urmărește doar deteriorarea, ci și ineficiențele ascunse în valori aparent bune.
Testări la stres	- Ambele testează reziliența băncii la șocuri financiare	- Testările la stres simulează scenarii extreme și pot fi ipotetice - IVB produce un scor real bazat pe date istorice și ajustări macro, mai mult cantitativ și comparativ

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Sahajwala, 2000)

Astfel, IVB este un instrument analitic hibrid, situat la intersecția dintre indicatorii micro și macro-prudențiali, dintre evaluarea cantitativă și cea calitativă, având capacitatea de a surprinde atât riscurile emergente, cât și ineficiențele ascunse în valori aparent favorabile.

IVB poate fi utilizat de autoritatea de supraveghere nu doar pentru a oferi o măsură sintetică a viabilității sistemului bancar, ci și ca instrument operațional care să sporească eficiența procesului de supraveghere. Prin integrarea IVB în cadrul metodologiilor existente, autoritatea poate obține o imagine rapidă și agregată asupra stării de sănătate a sectorului. În plus, IVB poate funcționa ca indicator de calibrare sau corecție pentru alte exerciții de evaluare, analize de stres sau modele de scoring, contribuind astfel la creșterea robusteții deciziilor de supraveghere.

Rezultatele obținute prin calcularea IVB confirmă capacitatea acestuia de a surprinde evoluții relevante din perioada analizată și de a face diferența dintre conformitatea prudentială și performanța efectivă. Analiza s-a fundamentat pe datele băncilor din Republica Moldova și pe un set definit de indicatori, ceea ce asigură relevanță pentru contextul național, dar lasă deschisă posibilitatea extinderii cercetării către alte economii, cu alți indicatori și alte metodologii de calcul, adaptate caracteristicilor sistemelor bancare luate spre analiză.

În contextul unui potențial mecanism de percepere a taxei de supraveghere, IVB ar putea fi utilizat ca instrument suplimentar în determinarea nivelului contribuției băncilor la finanțarea activităților de supraveghere. Taxa de supraveghere poate fi ajustată proporțional cu scorul de viabilitate bancară, nu doar în funcție de activele sau capitalul băncii. Această abordare ar transforma taxa de supraveghere într-un instrument proactiv de management al comportamentului băncilor, stimulând optimizarea capitalului și lichidităților, nu doar conformarea la minimele reglementate.

În cadrul cercetării, această idee este prezentată ca o ipoteză, fiind necesare testări suplimentare pentru a confirma aplicabilitatea practică. Dar se consideră o idee relevantă, mai ales în contextul ultimului raport realizat de FMI, care menționează că, deși cadrul de supraveghere bancară din Moldova s-a îmbunătățit, există o discrepanță semnificativă între ambiția de reglementare și capacitatea operațională. BNM continuă să se confrunte cu limitări în ceea ce privește personalul și resursele disponibile. (FMI, 2025)

Astfel, consolidarea autonomiei instituționale trebuie să fie însoțită de o capacitate operațională sporită și de un suport bugetar predictibil. În absența unui personal adecvat, a instruirii și a finanțării sustenabile, eficacitatea controlului financiar riscă să fie compromisă, indiferent de ambiția de reglementare ale autorităților și de cadrul de reglementare existent.

3.3. Direcții de eficientizare a supravegherii bancare în Republica Moldova

Supravegherea bancară nu funcționează într-un spațiu izolat, ci este influențată de o multitudine de factori. Unii dintre acești factori – fie externi, fie interni – nu sunt în subordinea autorității de supraveghere. Totuși, stabilirea unei metode de măsurare a efortului și efectelor supravegherii bancare, respectiv a eficienței acesteia, este un pas important în perfecționarea mecanismelor de supraveghere bancară și în stabilirea priorităților de supraveghere.

Una dintre **problemele constatate în supravegherea bancară** este transparența limitată a procesului de supraveghere. Nu există comunicare directă din partea autorității de supraveghere ce eforturi de supraveghere face aceasta, câte controale pe teren și din oficiu se fac anual, ce costuri presupun acestea, câte persoane sunt antrenate în procesul de supraveghere și eforturile de conformare generate de modificările legislative recente. Această lipsă de informații face dificilă evaluarea relevanței cerințelor Basel III pentru piața autohtonă sau a eficienței supravegherii în atingerea obiectivelor stabilite.

În al doilea rând, la nivelul indicatorilor financiari, sectorul bancar autohton continuă să manifeste caracteristici istorice precum supracapitalizarea și supralichiditatea. Deși aceste caracteristici au asigurat reziliența sectorului în perioada crizelor, ele limitează intermedierea financiară și performanța băncilor, reducând stimulentele de a investi și de a sprijini economia. În acest context, aplicarea cadrului Basel III, adoptat în 2018 pentru a consolida stabilitatea financiară, s-a dovedit insuficient adaptat la particularitățile unei economii mici, caracterizate prin intermediere financiară redusă și un grad înalt de concentrare. Cerințele prudențiale standardizate au generat costuri de conformitate semnificative atât pentru BNM, cât și pentru instituțiile supravegheate. Lipsa unei calibrări proporționale a acestor cerințe și a unei comunicări transparente privind relevanța lor pentru contextul local a amplificat presiunile asupra profitabilității și competitivității sistemului bancar.

În aceeași ordine de idei, lipsa unui indicator integrat al viabilității bancare, care să surprindă echilibrul optim între lichiditate și capital, menține evaluarea sectorului într-o perspectivă strict prudențială. Astfel, procesul de analiză bancară rămâne fragmentar, concentrându-se excesiv pe cerințele de conformitate, fără a surprinde eficiența utilizării resurselor și capacitatea sistemului de a susține creșterea economică.

Experiențele recente din sectorul bancar evidențiază și probleme legate de calitatea intervenției supraveghetorului. Aflarea a trei bănci în prag de faliment în perioada 2013–2014 a demonstrat lipsa

unei supravegheri bazate pe risc și intervenție timpurie, precum și deficitul de competență și voință al autorității de supraveghere.

Identificarea acestor probleme pune în evidență necesitatea unui proces de supraveghere mai eficient, adaptat atât contextului național, cât și standardelor internaționale. În consecință, este necesară formularea unor **direcții de eficientizare** care să răspundă nu doar provocărilor imediate, ci și să consolideze capacitatea sistemului bancar de a gestiona riscuri pe termen mediu și lung.

BNM, ca autoritate de supraveghere, a înregistrat progrese substanțiale în ultimii 10 ani, însă una dintre direcțiile esențiale pentru eficientizarea activității sale rămâne creșterea transparenței procesului de supraveghere. BNM publică anual prioritățile de supraveghere bancară și susține că identificarea acestor priorități asigură o alocare eficientă a resurselor disponibile pentru procesul de supraveghere bancară. Totodată, nu există informații detaliate despre modul concret de implementare al acestor priorități și ce resurse de timp, umane și financiare presupune implementarea instrumentelor procedurilor și măsurilor de supraveghere de către BNM.

Publicarea informațiilor despre eforturile de supraveghere ar permite mediului academic și investitorilor să evalueze mai bine relevanța și eficiența cerințelor prudențiale, ar consolida credibilitatea BNM și încrederea în stabilitatea sistemului bancar autohton.

„Economistul american Alan Stuart Blinder susține că cel mai bun lucru pe care îl poate face o bancă centrală este să învețe piețele care este modul său de a gândi. O strategie optimă de comunicare contribuie la implementarea unei culturi economice în societate, însă trebuie să fie realizată într-o manieră prudentă. Un proces comunicațional eficient facilitează legătura dintre transparență și credibilitate. În acest sens, dacă o bancă centrală are drept pilon de bază o strategie de comunicare clară, completă și în concordanță cu deciziile sale, se obține o mai mare credibilitate și un mecanism adecvat de atingere a obiectivelor.” (Dermengi, 2014b)

În cadrul „*Raportului de Revizuire a Codului de Transparență al BNM*” realizat de FMI, Fondul a recunoscut câștigurile recente în domeniul guvernantei instituționale și al transparenței, subliniind totodată necesitatea unor mecanisme mai eficiente de comunicare internă și responsabilitate. Aceste îmbunătățiri semnalează o cultură de guvernanță în evoluție și necesitatea unor investiții sustenabile în infrastructura de supraveghere și în capitalul uman. (FMI, 2025)

Pentru a aborda supracapitalizarea și supralichiditatea, BNM ar putea implementa mecanisme de supraveghere și reglementare care să stimuleze intermedierea financiară fără a compromite stabilitatea. Acestea pot include:

- **Calibrarea cerințelor de capital și lichiditate** astfel încât acestea să mențină reziliența sistemului fără a inhiba intermedierea financiară și performanța băncilor.

- **Supravegherea orientată pe performanță și riscuri**, nu doar pe conformitatea indicatorilor prudențiali, pentru a încuraja băncile să-și folosească capitalul și lichiditatea în activități economice eficiente.

- **Stimulente pentru intermedierea financiară.** BNM poate dezvolta mecanisme prin care băncile sunt motivate să utilizeze lichiditatea și capitalul în sprijinul economiei reale, de exemplu prin relaxarea anumitor cerințe prudențiale condiționată de creșterea creditării și investițiilor productive.

- **Monitorizarea profitabilității și a capacității de absorbție a riscurilor**, astfel încât supravegherea să încurajeze echilibrul între prudență și performanță financiară.

- **Dezvoltarea unui indicator capabil să surprindă echilibrul optim dintre lichiditate, capital și performanță financiară.** Un asemenea instrument ar permite o evaluare mai nuanțată a stabilității și eficienței băncilor, completând indicatorii prudențiali tradiționali cu o dimensiune de analiză a utilizării resurselor și a contribuției la intermedierea economică.

Aceste direcții pot contribui la transformarea caracteristicilor istorice ale sistemului bancar într-un echilibru între reziliență și eficiență economică.

Adoptarea cadrului Basel III în 2018 a reprezentat un pas important în alinierea sectorului bancar autohton la standardele internaționale, menit să sporească reziliența și încrederea în sistemul bancar. Totuși, într-o economie mică, cu un sector bancar caracterizat printr-o intermediere redusă, aceste cerințe au creat presiuni suplimentare, unele fiind insuficient calibrate contextului național. În acest sens, principalele direcții de eficientizare pot include:

- **Supraveghere diferențiată bazată pe risc și cost**, care să presupună aplicarea unui tratament diferențiat în funcție de importanța sistemică a băncilor, riscurile generate și resursele necesare pentru supravegherea acestora. În plus, se poate introduce conceptul de taxe de supraveghere, proporționale cu riscurile și dimensiunea instituției, pentru a finanța costurile actului de supraveghere fără a afecta stabilitatea sistemului.

- **Întărirea capacităților de analiză și cercetare.** BNM ar trebui să dezvolte analize și studii detaliate privind impactul reglementărilor (inclusiv Basel III), costurile de conformitate și efectele asupra stabilității și rentabilității sistemului bancar, pentru a fundamenta deciziile și prioritățile de supraveghere.

Dacă e să ne referim la capacitatea BNM de a gestiona falimentele bancare, direcțiile de eficientizare se pot concentra pe îmbunătățirea calității intervenției supraveghetorului și pe dezvoltarea unei supravegheri proactive bazate pe risc:

- **Supraveghere bazată pe risc și intervenție timpurie.** BNM trebuie să dezvolte mecanisme clare de identificare a riscurilor emergente și să intervină înainte ca problemele să devină critice. Aceasta presupune monitorizarea atât a indicatorilor financiari, cât și a factorilor calitativi precum guvernanta corporativă, calitatea acționariatului și etica în afaceri.

- **Creșterea competențelor profesionale ale personalului.** Instruirea continuă și specializările în analiza riscurilor, auditul bancar și managementul crizelor pot crește capacitatea autorității de a lua decizii fundamentate și eficiente.

- **Proceduri standardizate și protocoale de intervenție.** Stabilirea unor proceduri clare pentru intervențiile în cazul abaterilor grave, astfel încât acțiunile să fie rapide, coerente și consistente, indiferent de bancă sau situație.

- **Evaluarea și monitorizarea performanței supraveghetorului.** Introducerea unor indicatori de eficiență și calitate a actului de supraveghere, care să permită ajustarea continuă a proceselor și priorităților.

- **Transparență și comunicare cu părțile interesate.** Raportarea periodică asupra intervențiilor, problemelor identificate și acțiunilor luate va întări credibilitatea BNM și va permite mediului academic și investitorilor să înțeleagă modul de operare al supraveghetorului.

Aceste măsuri urmăresc să transforme supravegherea din una reactivă și axată pe conformitate într-un proces proactiv, competent și credibil, reducând riscul apariției unor falimente neașteptate și consolidând reziliența sectorului bancar.

Toate direcțiile enunțate sunt structurate după nivelul de prioritate în Tabelul 3.18, pentru a surprinde impactul, fezabilitatea și urgența acestora.

Tabelul 3.18. Direcții de eficientizare a supravegherii bancare

Nivel de prioritate	Direcții de eficientizare
Imediat (impact și urgență ridicată)	• Creșterea transparenței procesului de supraveghere prin publicarea periodică a datelor privind controalele efectuate (pe teren și la distanță), resursele implicate și costurile aferente. • Abordarea diferențiată a băncilor în funcție de importanța lor sistemică, profilul de risc și resursele necesare pentru supravegherea acestora. • Integrarea unei perspective calitative în supravegherea bancară (etica, guvernanta, remunerarea, calitatea acționariatului). Consolidarea intervenției timpurii și a supravegherii bazate pe risc.

Nivel de prioritate	Direcții de eficientizare
	• Consolidarea intervenției timpurii și a supravegherii bazate pe risc pentru prevenirea falimentelor. • Creșterea competenței și voinței autorităților de supraveghere.
Medie (fezabilitate ridicată și costuri moderate)	• Evaluarea impactului implementării Basel III asupra sectorului bancar autohton, incluzând costurile de conformitate și efectele asupra intermedierei financiare. • Calibrarea cerințelor prudențiale, astfel încât excesul de capital și lichiditate să nu inhibe intermedierea financiară.
Strategică (impact pe termen lung)	• Instituirea taxelor de supraveghere calibrate la profilul de risc și importanța sistemică a fiecărei bănci. • Extinderea capacităților de cercetare ale BNM și colaborarea cu mediul academic, pentru a fundamenta eficiența supravegherii. • Intensificarea comunicării cu piața și cu publicul, pentru a spori transparența, credibilitatea și încrederea în sistemul bancar.

Sursa: realizat de autor

Toate aceste direcții de eficientizare a supravegherii bancare trebuie să integreze elemente de transparență, intervenție timpurie, abordare diferențiată bazată pe risc, calibrarea cerințelor prudențiale și dezvoltarea capacităților de cercetare și comunicare, astfel încât supravegherea să devină un instrument activ nu doar de control, ci și de stimulare a intermedierei financiare și de creștere a încrederii în sistem.

3.4. Concluzii la capitolul 3

Capitolul 3 reprezintă partea analitică a tezei, în care a fost evaluată viabilitatea sistemului bancar autohton din perspectiva criteriilor de oportunitate. În urma analizei, se pot puncta următoarele concluzii:

1. Indicatorul de viabilitate calculat și ajustat la nivelul optim al capitalului și lichidității este atât un semnal al sănătății bancare, cât și un instrument de evaluare a eficienței supravegherii bancare. Ajustarea negativă a supracapitalizării și supralichidității este fundamentată pe o supraveghere proactivă, care nu se limitează doar la conformitate. Respectiva abordare oferă oportunitatea de a identifica situațiile când prudența în exces nu se mai consideră productivă, generând costuri de oportunitate care influențează negativ performanța financiară a băncilor, precum și capacitatea acestora de a finanța economia reală. Rezultatele modelului de calcul surprind perioadele de criză, reformă și stabilizare, ceea ce îl validează și îl face un instrument util de analiză și diagnostic pentru autoritatea de supraveghere. Dezvoltarea unui instrument similar, mai detaliat și mai complex, ar putea sprijini BNM în adaptarea activă a politicilor de supraveghere pentru a răspunde riscurilor și evoluțiilor pieței financiare, maximizând performanța și consolidând reziliența sectorului bancar.

2. IVB reprezintă un instrument analitic hibrid și flexibil, capabil să ofere autorității de supraveghere o imagine integrată asupra viabilității sectorului bancar, combinând indicatori micro și macroprudențiali și evaluări cantitative și calitative. Pe lângă rolul său de măsură sintetică, IVB poate fi utilizat operațional pentru calibrarea politicilor de supraveghere, realizarea analizelor de stres și optimizarea procesului de decizie. De asemenea, IVB poate servi drept mecanism suplimentar în determinarea contribuției băncilor la taxa de supraveghere, stimulând comportamente prudente și eficiență în utilizarea capitalului și lichidităților. Totuși, pentru ca aceste beneficii să fie realizate, consolidarea autonomiei instituționale a BNM trebuie să fie însoțită de creșterea capacității operaționale, instruire adecvată și asigurarea unui suport financiar predictibil, întrucât lipsa resurselor compromite eficacitatea supravegherii, indiferent de calitatea cadrului de reglementare.

3. Deși despre eficientizarea supravegherii bancare se vorbește mai mult în contextul crizelor, pentru o țară cu resurse limitate și cu o economie vulnerabilă ca cea a Republicii Moldova, supravegherea bancară trebuie să aibă mai degrabă un rol de prevenție. Creșterea transparenței procesului de supraveghere, calibrarea cerințelor prudențiale la contextul local, consolidarea intervenției timpurii și dezvoltarea capacităților analitice și profesionale ale BNM reprezintă direcții esențiale pentru eficientizarea supravegherii. În paralel, instrumente precum taxele de supraveghere proporționale cu profilul de risc al băncilor și indicatorii de viabilitate bancară pot transforma supravegherea într-un mecanism activ de management al capitalului și lichidităților, crescând credibilitatea autorității, autonomia instituțională a BNM, încrederea publicului și reziliența sectorului bancar în fața riscurilor pe termen mediu și lung.

4. Analiza realizată în acest capitol prezintă și anumite limitări, atât din perspectiva datelor disponibile, cât și a metodologiei de calcul. Lipsa datelor publice privind costurile suportate de Banca Națională a Moldovei pentru activitatea de supraveghere – cum ar fi cheltuielile cu personalul, resursele tehnice sau alte eforturi instituționale – a impus utilizarea unor calcule indirecte prin ecuații de regresie. Analiza empirică s-a concentrat pe datele sistemului bancar din Republica Moldova, ceea ce limitează generalizarea concluziilor către alte regiuni sau economii cu structuri bancare diferite. Metodologia de calcul a indicatorului compozit de viabilitate se bazează pe un set de indicatori cantitativi și pe ajustări pentru supracapitalizare și supralichiditate, fără a integra dimensiunea calitativă a supravegherii. Aceste limitări nu reduc valoarea rezultatelor obținute, dar conturează direcții utile de aprofundare pentru cercetările viitoare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Teza de doctor a demonstrat că supravegherea bancară este un aspect esențial al sistemelor financiare moderne și un pilon pentru menținerea viabilității sistemului bancar. Studiul a urmărit să răspundă la o serie de obiective teoretice și empirice, pornind de la definirea conceptelor de supraveghere bancară, eficiență și viabilitate, continuând cu sistematizarea criteriilor de evaluare și identificarea unor indicatori cuantificabili, și culminând cu elaborarea unui model analitic pentru măsurarea viabilității bancare.

Teza a arătat că reglementarea și supravegherea sunt procese interlegate, fiind instrumente ale autorității de supraveghere – atât pe dimensiunea dictării unor reguli, cât și pe dimensiunea verificării modului în care aceste reguli sunt respectate și servesc unor obiective macroeconomice și sociale. Dacă reglementarea se bazează pe reguli clare și informații verificabile, atunci supravegherea este mult mai discreționară și poate merge dincolo de reglementări, acoperind riscuri pe care legea încă nu a reușit să le reglementeze.

În viziunea autorului, supravegherea bancară este o activitate ce ține de responsabilitatea autorității de supraveghere și presupune un proces continuu de monitorizare a băncilor și a sistemului bancar în ansamblu, pentru respectarea conformității, gestionarea eficientă a riscurilor și orientarea activităților bancare spre atingerea obiectivelor macroeconomice și sociale.

Supravegherea bancară a evoluat de la o abordare predominant bazată pe conformitate la una orientată pe risc, integrând atât dimensiuni microeconomice, cât și macroeconomice. Pe măsură ce serviciile bancare devin mai sofisticate, digitalizate și internaționalizate, mediul de risc s-a complicat, iar autoritățile de supraveghere trebuie să-și consolideze permanent capacitățile instituționale prin tehnologii moderne, instrumente analitice și dezvoltarea capitalului uman. În această perspectivă, eficiența supravegherii nu se măsoară doar prin respectarea regulilor, ci și prin capacitatea de a anticipa și preveni crizele, de a menține încrederea publicului și de a demonstra performanță prin indicatori strategici, operaționali și tactici.

Astfel, măsurarea efectelor supravegherii trebuie să devină parte a procesului de supraveghere, pentru ca autoritățile de supraveghere să poată demonstra că eforturile și acțiunile lor aduc rezultate. Măsurarea eficienței supravegherii bancare este importantă pentru a determina dacă nu cumva costurile resurselor de supraveghere sunt mai mari decât beneficiile și soluția pentru eșecul pieței este mai rea decât însuși eșecul (eșecul supravegherii). Performanța politicii de supraveghere poate fi

ilustrată mai convingător, urmărind argumentul „mai multor linii de dovezi” și construirea unui portofoliu de indicatori de performanță. În practică, eficiența supravegherii bancare este dificil de cuantificat. Supraveghetorii trebuie să accepte în multe cazuri un anumit grad de incertitudine când examinează relația de cauzalitate dintre activitățile/ intervențiile lor și impactul acestora.

Rezultatele cercetării confirmă că **eficiența supravegherii bancare** nu se reduce la asigurarea conformității instituțiilor cu cerințele prudențiale, ci **presupune o abordare complexă care să integreze criterii de eficiență** precum: optimizarea resurselor instituționale, analiza cost-beneficiu, evaluarea oportunităților pierdute generate de supracapitalizare și supralichiditate și calibrarea intervențiilor pentru a nu inhiba funcția de intermediere financiară a băncilor.

În contextul obiectivului de analiză conceptuală a termenului de „viabilitate” și de adaptare a acestuia la specificul activității bancare, teza confirmă că viabilitatea bancară este atât un obiectiv, cât și un rezultat al unei supravegheri eficiente fiind, totodată, un instrument de evaluare a eficienței autorității de supraveghere. În viziunea autorului, **viabilitatea bancară reprezintă capacitatea unei bănci de a genera performanțe financiare pe termen lung, având un portofoliu de credite calitativ, consum optim de resurse și un cadru adecvat de governanță, iar în perioade de criză, de a-și demonstra reziliența prin practici eficiente de gestionare a riscurilor.** Aceasta integrează perspective micro și macro, ceea ce permite autorității de supraveghere să adopte o abordare completă, de la evaluarea instituțiilor individuale la analiza sistemului în ansamblu.

Studiul cadrului internațional de reglementare Basel III și analiza Legii bancare din Republica Moldova arată că, pe fundalul crizelor secolului XXI, cadrul internațional de reglementare și supraveghere a sectorului bancar a fost regândit pentru a consolida capacitățile de gestiune a riscurilor bancare și a crizelor financiare. În această ordine de idei, Basel III a introdus atât instrumente microprudențiale (vizând riscurile individuale ale băncilor), cât și macroprudențiale (pentru stabilitatea sistemului bancar în ansamblu). Racordarea la cerințele reglementărilor Uniunii Europene a determinat sistemul bancar din Republica Moldova să preia bunele practici de gestionare a riscurilor bancare și să treacă de la supravegherea bazată pe conformitate la cea bazată pe risc, asigurând convergența cu directivele UE privind capitalul, lichiditatea, expunerile semnificative, calitatea acționariatului, spălarea banilor și governanța corporativă.

Falimentele bancare din trecut au scos în evidență lacunele cadrului de reglementare și supraveghere anterior, dar adoptarea standardelor Basel III și armonizarea cu reglementările Uniunii Europene au consolidat convergența legislativă și imaginea de stabilitate a sectorului bancar național.

Totuși, persistența unor **caracteristici structurale precum supracapitalizarea, supralichiditatea și gradul ridicat de concentrare** reclamă o evaluare suplimentară a impactului acestor factori asupra eficienței supravegherii și asupra viabilității sistemului.

Lipsa unui indicator integrat al viabilității bancare limitează evaluarea sectorului, concentrându-se excesiv pe cerințele de conformitate și nereflectând eficiența utilizării resurselor sau capacitatea sistemului de a sprijini economia reală. În această perspectivă, contribuția științifică a studiului constă în elaborarea unui instrument care soluționează această problemă, și anume – un **model empiric de măsurare a viabilității bancare, printr-un indicator compozit** care integrează dimensiunea microprudențială și cea macroprudențială și introduce ajustări pentru costurile de oportunitate asociate excesului de capital și lichiditate. Aplicarea modelului arată că nivelurile optime de lichiditate și de capital, calculate pe baza ecuațiilor de regresie, sunt mult peste minimele reglementate, ceea ce confirmă existența unor costuri de oportunitate semnificative pentru performanța băncilor. Această realitate este determinată, pe de o parte, de presiunile de reglementare, dar are și alte potențiale cauze la bază, cum ar fi, cererea de credite calitative redusă, costul redus al lichidității și al capitalului, o măsură de siguranță în condiții de incertitudini economice și politice.

Acest model este un instrument util de supraveghere bancară, capabil să surprindă nu doar conformitatea cu standardele minime, ci și o imagine mai realistă asupra capacității băncilor de a genera performanțe sustenabile și de a contribui la finanțarea economiei reale.

Cercetarea a subliniat importanța asigurării unui **mecanism sustenabil de finanțare a supravegherii**, prin instituirea taxelor de supraveghere, practică adoptată în mai multe state europene. Deși cadrul legal îi oferă autonomie instituțională Băncii Naționale a Moldovei, finanțarea supravegherii se face din resursele sale interne, nu printr-un mecanism de finanțare dedicat. În acest context, introducerea unor taxe de supraveghere asigură stabilitate și predictibilitate în ce privește resursele de supraveghere și permite realizarea unor investiții în infrastructură digitală, capital uman și instrumente analitice moderne – factori indispensabili pentru o supraveghere eficientă într-un mediu financiar tot mai complex și digitalizat.

Prin îndeplinirea obiectivelor propuse, rezultatele tezei confirmă că viabilitatea bancară trebuie înțeleasă ca un concept multidimensional, care reflectă capacitatea băncilor de a genera performanțe financiare sustenabile, de a rezista șocurilor externe și de a-și adapta modelele de afaceri într-un context global dinamic și incert. Totodată, eficiența supravegherii depinde de modul în care

autoritățile reușesc să calibreze presiunile prudențiale, să asigure transparență și să găsească un echilibru optim între stabilitatea sistemului și intermedierea financiară.

În baza rezultatelor cercetării, autorul a formulat următoarele *recomandări* pentru autoritatea de supraveghere:

- Integrarea evaluării viabilității și a indicatorilor compoziți în procesul decizional. Se recomandă autorității de supraveghere utilizarea unui indicator compozit de viabilitate bancară (IVB) care să combine dimensiuni cantitative și calitative, pentru diagnosticarea timpurie a riscurilor și fundamentarea deciziilor strategice ale autorităților. IVB permite nu doar evaluarea stabilității sistemului, ci și măsurarea eficienței supravegherii în stimularea intermedierei financiare.

- Corelarea viabilității cu criteriile de eficiență. Ajustarea indicatorilor pentru supracapitalizare și supralichiditate, identificarea costurilor de oportunitate asociate și evaluarea modului în care acestea afectează performanța băncilor oferă autorității de supraveghere un instrument pentru prioritizarea resurselor și eficientizarea actului de supraveghere.

- Se recomandă Băncii Naționale echilibrarea nivelului de capital și lichiditate pentru a asigura reziliența sectorului, fără a inhiba intermedierea financiară. De asemenea, este necesară monitorizarea relației dintre profitabilitate și intermediere, pentru a evita acumularea de profituri fără impact asupra economiei.

- Calibrarea cerințelor prudențiale la contextul local. Criteriile de eficiență trebuie să includă nu doar respectarea normelor Basel III, ci și adaptarea lor la structura și dimensiunea sectorului bancar autohton, astfel încât să se mențină reziliența fără a reduce intermedierea financiară și performanța economică.

- Îmbunătățirea transparenței și comunicării. Publicarea periodică a datelor privind controalele efectuate, resursele implicate și costurile asociate supravegherii permite evaluarea eficienței acesteia și crește încrederea pieței în capacitatea sistemului bancar de a gestiona riscurile.

- Dezvoltarea capacităților analitice și profesionale. Se consideră oportună crearea de echipe specializate capabile să evalueze impactul reglementărilor, costurile de conformitate și efectele asupra stabilității și performanței sectorului bancar, încurajând totodată colaborarea cu mediul academic pentru crearea de modele locale de evaluare a viabilității și eficienței sectoriale.

- Utilizarea viabilității ca instrument de supraveghere proactivă. Indicatorii ajustați după criterii de eficiență pot ghida politici de supraveghere diferențiată, stimulând intermedierea financiară

și maximizând performanța economică, astfel consolidând, simultan, atât viabilitatea băncilor, cât și eficiența supravegherii.

Deși teza a contribuit la consolidarea cadrului teoretic și empiric privind evaluarea eficienței supravegherii și a viabilității sectorului bancar, există mai multe **direcții de cercetare care pot extinde și aprofunda rezultatele obținute**. În primul rând, cercetarea ar putea fi extinsă la nivelul altor economii emergente, pentru a realiza comparații internaționale și a testa relevanța indicatorului. Aceasta impune o revizuire structurală a indicatorului de viabilitate bancară, pornind de la caracteristicile sistemelor bancare luate spre analiză.

În al doilea rând, cercetările ulterioare ar putea viza utilizarea unor metode econometrice alternative, nu doar pe baza datelor cantitative, ci și prin integrarea unor date calitative, pentru a surprinde dimensiuni ale supravegherii bancare mai dificil de cuantificat. De asemenea, se consideră oportună extinderea analizei dincolo de datele istorice, prin studii de scenariu și generare de prognoze, pentru a oferi o perspectivă suplimentară asupra relației dintre supraveghere și viabilitatea bancară.

În al treilea rând, cercetările viitoare pot viza o analiză detaliată a situațiilor financiare ale Băncii Naționale a Moldovei și a structurii cheltuielilor sale, în perspectivă dinamică, pentru a evalua mai precis oportunitatea introducerii unui mecanism bazat pe taxe de supraveghere.

O altă direcție relevantă ar fi colectarea și analiza unor date care nu sunt în prezent publice, cum ar fi costurile de supraveghere ale BNM. Integrarea acestor informații ar permite evaluarea directă a impactului actului de supraveghere asupra viabilității bancare și ar consolida valoarea aplicativă a cercetării.

BIBLIOGRAFIE

1. ADMATI, Anat R. (2010). Healthy banking system is the goal, not profitable banks. In: *Financial Times*. 09 November. Disponibil: <https://www.ft.com/content/63fa6b9e-eb8e-11df-bbb5-00144feab49a> [accesat 2025-06-01].
2. ALBULESCU, Cristian-Tudor (2009). *Stabilitatea sectorului financiar în condițiile aderării României la Uniunea Economică și Monetară (UEM)*. Teză de doctor. Timișoara: Editura Universității de Vest. ISBN: 978-973-125-278-0.
3. AL-SARI A. (2025). The collapse of Silicon Valley Bank: A critical analysis of regulatory shortcomings and risk management under Basel III. In: *Journal of Banking Regulation*, Volume 26, pp.661–677. 21 June. Disponibil: <https://doi.org/10.1057/s41261-025-00281-2> [accesat 2025-07-01].
4. ANGELESCU, Cezar, APOSTOL, Gheorghe și AVRAM, Ion (2001). *Dicționar de economie*, ediția a II-a, pp.251-378. București: Editura Economică. ISBN 973-590-540-X.
5. ARMEANIC, A., MANOLACHE, C., BELOSTECINIC, G. și CUȘNIR, V. (2023). *Enciclopedia de economie și drept economic*, pp.263. Chișinău: Blitz Poligraf. ISBN 978-9975-62-652-1.
6. BALLIS, A., IOANNIDIS, C., SIFODASKALAKIS, E. (2024). Structural Shifts in Bank Credit Ratings. In: *Journal of Financial Stability*, Volume 73. August. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2024.101272> [accesat 2025-07-01].
7. BANCA MONDIALĂ (s.a.). *Metadata glossary*. Online. Disponibil: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/global-financial-development/series/GFDD.SI.01> [accesat 2025-09-11].
8. BARATA, Marina (2020). Financial Supervision Models. In: *The Official Blog of UNIO – Thinking and Debating Europe*. 25 September. Disponibil: <https://officialblogofunio.com/2020/09/25/financial-supervision-models/> [accesat 12-01-2025].
9. BARTH, James R., CAPRIO, Gerard Jr. și LEVINE, Ross (2008). *Bank regulations are changing: for better or worse?* Comparative Economic Studies, vol.50, nr.4, pp.537–563. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/23691677_Bank_Regulations_are_Changing_For_Better_or_Worsequest
10. BASNO, Cezar, DARDAC, Nicolae și FLORICEL, Constantin (2003). *Moneda, credit, bănci*. București: Editura Didactică și Pedagogică. ISBN 9733026336.
11. BAUDINO, P., GOETSCHMANN, R., HENRY, J., TANIGUCHI, K., ZHU, W. (2018). Stress-testing banks – a comparative analysis. In: *FSI Insights on Policy Implementation*, nr.12. Financial Stability Institute. Bank for International Settlements (BIS). ISBN 978-92-9259-203-5. Disponibil: <https://www.bis.org/fsi/publ/insights12.pdf>
12. BCE. BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ (2001). *The Role of Central Banks in Prudential Supervision*. Disponibil: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/prudentialsupcbrole_en.pdf [accesat 2025-04-01].
13. BCE. BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ (2013). *Report on supervisory structures in the EU financial system*. Disponibil: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/report_on_supervisory_structuresen.pdf [accesat 2025-12-01].
14. BCE. BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ (2016). *Mecanismul unic de supraveghere – un început bun, dar sunt necesare îmbunătățiri suplimentare*. Curtea de Conturi Europeană. Raport special nr.29. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene. Disponibil: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR16_29/SR_SSM_RO.pdf [accesat 2025-04-01].

15. BCE. BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ (2023). *Assessment of the European Central Bank's Supervisory Review and Evaluation Process (SREP)*. Disponibil: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/annex/ssm.pr230417_annex.en.pdf [accesat 2025-04-01].
16. BCE. BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ (s.a.-a). *Supervisory Review and Evaluation Process*. Online. Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/activities/srep/html/index.en.html> [accesat 2025-11-13]
17. BCE. BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ (s.a.-b). *Cum este calculată taxa anuală de supraveghere?* Online. Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/fees/calculator/html/index.ro.html> [accesat 2025-11-27]
18. BEHN, Robert D. (2003). Why Measure Performance? Different Purposes Require Different Measures. In: *Public Administration Review*, vol. 63, pp.586.
19. BERGER, A. N., HUMPHREY, D. B. (2010). Who pays for banking supervision? Principles and trends. In: *Journal of Financial Services Research*, 38(2–3), 1–24. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s10693-010-0080-3>
20. BIE. BANCA DE INVESTIȚII EUROPEANĂ (2025). How do macroprudential policies affect corporate investment? Insights from EIBIS data. In: *EIB working paper*. Disponibil: <https://www.eib.org/en/publications/20250015-economics-working-paper-2025-02> [accesat 2025-03-01]
21. BIS. BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS (2024). *Preconditions for effective banking supervision*. Online. Disponibil: https://www.bis.org/basel_framework/chapter/BCP/30.htm [accesat 2025-06-07].
22. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2017a). *Situația financiară a sectorului bancar în anul 2016*. 25 ianuarie. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/situatia-financiara-sectorului-bancar-anul-2016> [accesat 2025-11-03].
23. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2017b). *Strategia de implementare a standardelor Basel III*. 9 iunie. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/strategia-de-implementare-standardelor-bsel-iii-prin-prisma-cadrului-legislativ-european> [accesat 2025-11-03].
24. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2019a) *A fost aprobată metodologia de supraveghere și evaluare a activității băncilor*”. 7 martie. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/fost-aprobata-metodologia-de-supraveghere-si-evaluare-activitatii-bancilor> [accesat 2025-11-05].
25. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2019b). *Metodologia de supraveghere și evaluare a activității băncilor*, aprobată prin Hotărârea Comitetului Executiv al BNM nr. 63 din 28.02.2019.
26. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2020). *BNM va monitoriza efectul de levier (nivelul de îndatorare) al băncilor*. 16 decembrie. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/bnm-va-monitoriza-efectul-de-levier-nivelul-de-indatorare-al-bancilor> [accesat 2025-10-05].
27. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2021). *Comunicat cu privire la revenirea la cerințele prepandemice față de amortizorul de conservare a capitalului pentru bănci*. 21 decembrie. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/cu-privire-la-revenirea-la-cerintele-prepandemice-fata-de-amortizorul-de-conservare> [accesat 2024-11-05].
28. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2022). *Proiectul Twinning*. 18 ianuarie. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/proiectul-twinning-consolidarea-supravegherii-guvernantei-corporative-si-gestionarii> [accesat 2024-11-05].

29. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2025a). *Prioritățile BNM în supravegherea bancară*. 24 ianuarie. Disponibil: <https://bnm.md/ro/content/prioritatile-supravegherea-bancara-ale-bancii-nationale-moldovei-pentru-perioada-2025-2026> [accesat 2025-11-05].
30. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2025b). *Comunicat cu privire la stabilirea ratelor amortizorului O-SII*. 26 mai. Disponibil: <https://bnm.md/ro/content/comunicat-cu-privire-la-stabilirea-ratelor-amortizorului-o-sii-mai-2025> [accesat 2025-11-05].
31. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2025c). *Proiectul Hotărârii Comitetului Executiv al BNM „Pentru aprobarea, modificarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei (privind efectul de levier)”*. 26 iunie. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/proiectul-hce-al-bnm-pentru-aprobarea-modificarea-si-abrogarea-unor-acte-normative-ale> [accesat 2025-11-05].
32. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (2025d). *Comunicat cu privire la stabilirea ratei amortizorului anticiclic*. 08 august. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/comunicat-cu-privire-la-stabilirea-ratei-amortizorului-anticiclic-iulie-2025> [accesat 2025-11-05].
33. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (s.a.-a) Informație privind activitatea economico-financiară a băncilor din RM. În: *Baza de date interactivă*. Disponibil: <https://bnm.md/bdi/?lang=ro> [accesat 2025-12-02]
34. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (s.a.-b) *Ratele de schimb (curs valutar)*. Disponibil: <https://bnm.md/ro/content/ratele-de-schimb> [accesat 2025-12-02]
35. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (s.a.-d). *Regulamentele Băncii Naționale a Moldovei*. Disponibil: <https://bnm.md/ro/content/lista-regulamentelor> [accesat 2025-11-06].
36. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (s.a.-e). *Sancțiunile aplicate de Banca Națională a Moldovei*. Disponibil: <https://bnm.md/ro/content/sancțiunile-aplicate-de-banca-nationala-moldovei-temeiul-legii-privind-activitatea-bancilor> [accesat 2025-11-06].
37. BNM. BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI (s.a.-f). *Supraveghere. Alte comunicate aferente activității de supraveghere bancară*. Online. Disponibil: [https://bnm.md/ro/search?categories\[0\]=361&sub_categories\[361\]\[0\]=4671](https://bnm.md/ro/search?categories[0]=361&sub_categories[361][0]=4671) [accesat 2025-11-06].
38. BNR. BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI (2024). *Raport asupra stabilității financiare*. Nr.17 (27), decembrie. Disponibil: <https://www.bnr.ro/uploads/editor/1402949409.pdf> [accesat 2025-06-07].
39. BNS. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ (s.a.). *Banca de date statistice Moldova, Statistica economică*. Disponibil: <https://statbank.statistica.md/> [accesat la 2025-06-15].
40. BORIO, Claudio (2003). *Towards a Macroprudential Framework for Financial Supervision and Regulation?* In: *BIS Working Paper*, nr. 128. Bank for International Settlements (BIS). ISSN 1682-7678. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/work128.pdf>
41. BUCH, Claudia (2024a). *Reforming the SREP: an important milestone towards more efficient and effective supervision in a new risk environment*. In: *The Supervision Blog*. European Central Bank (ECB). 28 May. Online. Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/blog/2024/html/ssm.blog240528~6f5a4f76c5.en.html>. [accesat la 2025-06-15].
42. BUCH, Claudia (2024b). *Current challenges in supervision – new challenges for researchers* In: *European Central Bank - Annual Banking Supervision Research Conference*. 11 June. Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/speeches/date/2024/html/ssm.sp240611~a153d00f3a.en.html>
43. CARSTENS, Agustin (2023). *Investing in banking supervision*. In: *European Banking Federation’s International Banking Summit*, 01 June. Bank for International Settlements (BIS). Disponibil: <https://www.bis.org/speeches/sp230601.htm>

44. CARUANA, Jaime (2015). Regulatory stability and the role of supervision and governance. In: *Meeting on Global Banking Standards and Supervisory Priorities in the Americas*, 28 October. Bank for International Settlements. Disponibil: <https://www.bis.org/speeches/sp151103.pdf>
45. CBSB. COMITETUL DE LA BASEL PENTRU SUPRAVEGHERE BANCARĂ (2011). *Principles for the sound management of operational risk*. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/bcbs195.pdf>
46. CBSB. COMITETUL DE LA BASEL PENTRU SUPRAVEGHERE BANCARĂ (2024). *Core principles for effective banking supervision*, 25 April. Online. Disponibil: https://www.bis.org/basel_framework/chapter/BCP/30.htm?inforce=20240425&published=20240425 [accesat la 2025-12-15].
47. COBZARI, Ludmila și CUCU, Mariana (2008). *Aspecte privind stabilitatea sistemului bancar*. Chișinău: Editura ASEM, pp.91. ISBN 978-9975-75-398-2.
48. COCIUG, Victoria (2022). *Macroprudențialitatea – de la teorie la politică*. Chișinău: Artpoligraf. 215 p. ISBN 978-9975-3395-6-8.
49. COCIUG, Victoria, **DERMENGI, Daniela** (2017). Criterii de eficiență a supravegherii bancare prin prisma Basel III – cazul Republicii Moldova. În: *Orientări actuale în cercetarea doctorală*, Ediția 7, Bălți.
50. COLLYNS, Charles (1983). *The Role of Central Banking in Developing Countries*. Washington: IMF, 1983. ISBN 978-1557750570.
51. COSMESCU, Adrian (2015). Supravegherea bancară – evoluții, principii, instrumente. În: *Conferința „Reglementarea și supravegherea bancară - principii, rol și provocări”*. Banca Națională a României: București, 19 februarie.
52. DARDAC, Nicolae, MOINESCU, Bogdan (2007). *Politici monetare și tehnici bancare – note de curs*. București. 153 p.
53. **DERMENGI, Daniela** (2013a). *Cum ne alegem partenerul bancar pentru a avea o relație stabilă și fără probleme?* În: *Bancamea.md*. 20 ianuarie. Disponibil: <https://www.bancamea.md/news/cum-ne-alegem-partenerul-bancar-pentru-a-avea-o-relatie-stabila-si-fara-probleme> [accesat 2025-06-11].
54. **DERMENGI, Daniela** (2013b). *Sistemul bancar – veriga modelului de creștere economică bazat pe investiții și exporturi*. În: *Bancamea.md*. 2 august. Disponibil: <https://bancamea.md/news/sistemul-bancar-veriga-modelului-de-crestere-economica-bazat-pe-investitii-si-exporturi> [accesat 2025-06-11].
55. **DERMENGI, Daniela**. (2014a). *Rata de bază și mecanismul de influențare a prețurilor*. În: *Bancamea.md*. 30 decembrie. Disponibil: https://bancamea.md/news/view/1789?fb_comment_id=1034850056540984_1043869702305686 [accesat 2025-06-11].
56. **DERMENGI, Daniela** (2014b). *Practici internaționale în politicile de comunicare ale băncilor centrale*. În: *Bancamea.md*. 18 august. Disponibil: <http://bancamea.md/news/practici-internationale-in-politicile-de-comunicare-ale-bancilor-centrale> [accesat 2025-06-11].
57. **DERMENGI, Daniela** (2015a). *Rata rezervelor obligatorii – evoluția și impactul asupra inflației*. În: *Bancamea.md*. 16 ianuarie. Disponibil: <https://bancamea.md/news/grafic-rata-rezervelor-obligatorii-evolutia-si-impactul-asupra-inflatiei> [accesat 2025-06-11].
58. **DERMENGI, Daniela** (2015b). *Diferența dintre ratele de dobândă la credite și depozite crește*. În: *Bancamea.md*. 17 aprilie. Disponibil: <https://bancamea.md/news/grafic-diferenta-dintre-ratele-de-dobanda-la-credite-si-depozite-creste> [accesat 2025-06-11].
59. **DERMENGI, Daniela** (2017). Criterii de eficiență a supravegherii bancare prin prisma Basel III – cazul Republicii Moldova. În: *Colocviul științific „Orientări actuale în cercetarea*

doctorală”, Ediția a VII-a, Tipografia „Indigou Color”, 7 decembrie, pp.44. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/P-44_0.pdf

60. **DERMENGI, Daniela** (2018). Banking regulation and its impact on banking system's viability – case of Republic of Moldova. În: *Culegerea de articole selectivă „Simpozion Științific Internațional al Tinerilor Cercetători”*, Ediția 16. Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, ISBN 978-9975-75-926-7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/41-48_2.pdf

61. **DERMENGI, Daniela** (2019a). Indicators for evaluation of banking supervision efficiency. În: *Culegerea de articole selectivă „Simpozion Științific Internațional al Tinerilor Cercetători”*, Ediția 17. Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, ISBN 978-9975-75-962-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/42-47_12.pdf

62. **DERMENGI, Daniela** (2019b). Principiile organizării funcției de conformitate în instituțiile financiare bancare, În: *Economica*, nr. 4(110), pp. 97–107. ISSN 1810-9136. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/91244

63. **DERMENGI, Daniela** (2022). Regulation of the banking sector – between the needs of the market and the risks of over-regulation. În: *Culegerea de articole a conferinței științifice „Development Through Research and Innovation”*, Ediția 3, pp.180-184, Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, ISBN 978-9975-3590-5-4.

Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/180-184_22.pdf

64. **DERMENGI, Daniela** (2023). Evoluția cadrului de supraveghere bancară în Republica Moldova. În: *Culegerea de articole a conferinței științifice „Strategii și politici de management în economia contemporană”*, Ediția 8, pp.180-184, Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, ISBN 978-9975-147-99-6. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/281-290_2.pdf

65. **DERMENGI, Daniela** (2025a). A methodology for calculating bank viability: adjustments for liquidity and capital surpluses. În: *Ecoforum Journal*, Vol.14, Nr. 3, 2025. Disponibil: <https://ecoforumjournal.ro/index.php/eco/article/view/2902/3945>

66. **DERMENGI, Daniela** (2025b). Ensuring the efficiency of financial supervision through fee-based systems: a comparative approach. În: *Economie și Sociologie*, nr.2. e-ISSN 2587-4195. Disponibil: https://economy-sociology.ince.md/index.php/Economy_and_Sociology/article/view/246

67. **DERMENGI, Daniela** (2025c). Opportunity costs of banking supervision. În: *Culegerea de articole a conferinței științifice „Development Through Research and Innovation”*, Ediția 6, pp.259-267. Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, ISBN 978-9975-168-26-7. Disponibil: <https://doi.org/10.53486/dri2025.32>

68. DRAGHI, Mario (2014). Introductory statement to the press conference. În: *Banca Centrală Europeană*. 03 April. Disponibil: <https://www.bis.org/review/r080922b.pdf>

69. DURLAO, Luis F. (2024). The Principle of Cost-Based Supervision in Practice. În: *International Journal of Economic Sciences*, vol.13(2), pp.1–19. Disponibil: <https://doi.org/10.52950/ES.2024.13.2.001>

70. DUQUESNE, Pierre (1997). *The Supervisory Role of the Central Bank*. Washington: IMF. 10 September. Disponibil: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781557756459/ch047.xml>

71. ECA. EUROPEAN COURT OF AUDITORS (2014). European banking supervision taking shape – EBA and its changing context. În: *Special report ECA*, nr.5. Disponibil: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR14_05/SR14_05_EN.pdf

72. ECA. EUROPEAN COURT OF AUDITORS (2016). *Raport de activitate*. Disponibil: <https://op.europa.eu/webpub/eca/annual-activity-report-2016/ro/>

73. EIOPA. EUROPEAN INSURANCE AND OCCUPATIONAL PENSIONS AUTHORITY (2023). *Supervision Technology*. Disponibil: https://www.eiopa.europa.eu/browse/digitalisation-and-financial-innovation/supervisory-technology_en [accesat 2025-12-03]

74. ENRIA, Andrea (2023). Banking supervision beyond capital. In: *EUROFI Financial Forum*, Santiago de Compostela, 14 September. Disponibil: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/speeches/date/2023/html/ssm.sp230914~c6c0be0cc6.cs.html>.
75. EUROPEAN COMMISSION (2009). Commission communication on the return to viability and the assessment of restructuring measures in the financial sector in the current crisis under the state aid rules. In: *Official Journal of the European Union*, 2009/c 195/04. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2009_195_R_0009_01
76. EUROPEAN PARLIAMENT (2015). *Overview and structure of financial supervision and regulation in the US*. ISBN 978-92-823-7897-7. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/492470/IPOL_STU%282015%29492470_EN.pdf.
77. FISCHER, Stanley (2008). Remarks about financial supervision authorities. In: *Conferința „TheMarker” Capital Markets*, Tel Aviv, 21 May. Disponibil: <https://www.bis.org/review/r080526d.pdf>
78. FITCH RATINGS AGENCY (2023). Bank Rating Criteria Series – Viability Ratings. In: YouTube, 11.08.2023. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=HLdn17cY02k>
79. FITCH RATINGS AGENCY (2025). *Criteria essentials – bank ratings*. Online. Disponibil: <https://www.fitchratings.com/criteria/banks#criteria-essentials> [accesat 2025-05-22]
80. FMI. FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL (2003). *Compilation guide on financial soundness indicators – chapter 6: specification of financial soundness indicators for deposit-takers*. Disponibil: <https://www.imf.org/external/np/sta/fsi/eng/guide/chap6.pdf>
81. FMI. FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL (2016). Benefits and Costs of Bank Capital. In: *IMF Staff Discussion Note*. Disponibil: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1604.pdf>
82. FMI. FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL (2019). *Global financial stability report*. Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2019/10/01/global-financial-stability-report-october-2019>
83. FMI. FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL (2025). *Central Bank Transparency Code Review*. Banca Națională a Moldovei 26 Martie. Disponibil: <https://www.bnm.md/files/1mdaea2025001-print-pdf.pdf>
84. FREIXAS, Xavier, ROCHET, Jean-Charles (2008). *The microeconomics of banking*. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/227458433_The_Microeconomics_of_Banking
85. GÎRLEA, Marius, FILIP, Adrian (2016). Modele cadru ale supravegherii macroprudențiale – delimitări teoretice și practice. In: *Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 2(92), pp. 138–147. ISSN 1857-2073.
86. GODDARD, J., MOLYNEUX, Ph., WILSON, John O. S. (2004). The Profitability of European Banks: A Cross-Sectional and Dynamic Panel Analysis. In: *Manchester School*, vol. 72, nr. 3, iunie, pp. 363–381.
87. GOODHART, C. A. E. (2000). *The evolving role of banking regulation in ensuring the viability of financial institutions*.
88. GOODHART, C. A. E. (2010). The changing role of central banks. In: *BIS Working Papers*, nr.326. ISBN 1682-7678. Disponibil: <https://www.bis.org/publ/work326.pdf>
89. GOODHART, C.A.E., SCHOENMAKER, D. (1993). Institutional Separation between Supervisory and Monetary Agencies. În: *The Central Bank and the Financial System*. Palgrave Macmillan, pp.333-413. Disponibil: https://doi.org/10.1057/9780230379152_16

90. GOODHART, C.A.E., POJANART, S., TSOMOCS, D. (2004). A Model to Analyse Financial Fragility. In: Economic Theory.
91. GOPALAN, Yadav, GRANJA, Joao (2023). *How (in)effective was bank supervision during the 2022 monetary tightening?* In: *University of Chicago, Becker Friedman Institute for Economics Working Paper*. No.2023-130, 2 octombrie. Disponibil: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4588186>
92. GUP, Benton E. (2010). *The Economics of Banking*. Hoboken: Wiley-Blackwell, 460 p. ISBN 9781405179613.
93. HILBERS P., RAAIJMAKERS K., RIJSBERGEN D. (2013). Measuring the effects of financial sector supervision. In: *DNB Working Paper*. Nr.388. August. Disponibil: <https://www.dnb.nl/media/auoba4t1/working-paper-388.pdf>
94. JORA, Octavian-Dan, BUTISEACA, Alexandru (2010). The political philosophy and the political economy of public regulation. An apropos on the ultimate cause of the current crisis. In: *Romanian Economic and Business Review*. ISSN 1842-2497. pp.82
95. KAMINSKY, Graciela L., REINHART, Carmen M. (1999). The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance-of-Payments Problems. In: *American Economic Review*. vol. 89, nr.3, pp. 473–500. <https://doi.org/10.1257/aer.89.3.473>
96. KELLY S., ROSE J. (2025). Rushing to Judgment and the Banking Crisis of 2023. In: *Working Paper No. 2025-04*, martie. Federal Reserve Bank of Chicago. Disponibil: <https://doi.org/10.21033/wp-2025-04>
97. KLOMP, Jacob (2011). Banking risk and regulation: does one size fit all? In: *DNB Working Paper*. nr.323, 28 decembrie. Disponibil: <https://www.dnb.nl/en/publicaties/working-papers/>
98. KRISHNAMURTHY A., DEMARZO P. M., NAGEL S. (2024). Interest Rate Risk in Banking. In: *Stanford Institute for Economic Policy Research (SIEPR) Working Paper*.
99. LALL, Ruchi (2009). Why Basel II failed and why any Basel III is doomed. In: *GEG Working Paper, nr. 2009/52*, University of Oxford, Global Economic Governance Programme (GEG).
100. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei (1995): nr. 548 din 21.07.1995 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.300 din 30.10.2015, art.544.
101. Legea privind activitatea băncilor (2017): nr. 202 din 06.10.2017 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 434–439 din 15.12.2017, art.727.
102. Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică (2012): nr. 114 din 18.05.2012 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.193-197 din 14.09.2012, art. 661.
103. Legea privind redresarea și rezoluția băncilor (2016): nr.232 din 03.10.2016 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.343-346 din 04.10.2016, art. 707.
104. Legea pentru modificarea unor acte normative (2020): nr.178 din 11.09.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 235–239, art. 522 din 18.09.2020.
105. MAKKAR, Anurag, SINGH, Sanjeev (2015). Financial Viability of Banks in Emerging Economies: A Literature Review. In: *Journal of Management Sciences and Technology*, vol.2, nr.2. ISSN 2347-5005.
106. MAYNE, Alan J. (1999). *From Politics Past to Politics Future: An Integrated Analysis of Current and Emergent Paradigms*. Westport: Praeger, 336 p. ISBN 9780275961510.
107. MISHKIN, Frederic S. (2016). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. Ed.10, Pearson Education. ISBN 9780133424317.

108. MOODY'S (2023). Ratingul de țară al Republicii Moldova. In: *Trading Economics*. Online. Disponibil: <https://tradingeconomics.com/moldova/rating> [accesat 2025-12-01]
109. MOODY'S (s.a.). Global Bank Rating Methodology. In: *moodys.com*. Online. Disponibil: https://www.moodys.com/PublishingImages/topics/gbrm/GBRA_JDA.html [accesat 2025-12-01]
110. MURRAY, Jean (2020). What Is Business Viability? In: *The balance money*. 15 November. Disponibil: <https://www.thebalancemoney.com/what-is-business-viability-3884327> [accesat 2025-12-01]
111. NUCU, Anca-Elena (2011). Provocările Basel III pentru sistemul bancar românesc. În: *Economie teoretică și aplicată*, pp. 57–68. ISSN 1841-8678.
112. PASIOURAS, Fotios, GAGANIS, Charalambos, ZOPOUNIDIS, Constantinos (2006). The impact of bank regulations, supervision, market structure, and bank characteristics on individual bank ratings: A cross-country analysis. In: *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 27(4), pp. 403–438. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s11156-006-0045-0>
113. PEREIRA Pedro, C., RAMALHO, J. J. S., VIDIGAL DA SILVA, J. (2023). How to measure banking regulation and supervision. In: *Research in International Business and Finance*, 66, 101804. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2023.101804>
114. PIMENTEL, Ricardo C., BRAGA, Roberto, CASA NOVA, S. P. C. (2005). Interação entre rentabilidade e liquidez: um estudo exploratório. In: *Revista de Contabilidade do Mestrado em Ciências Contábeis da UERJ*, 10(2), pp. 83–98.
115. RAIETCHI, Eugeniu (2021). *Perfecționarea sistemului de control financiar în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova*. Teză de doctor. Chișinău: Univesitatea de Stat din Moldova. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/57241/eugeniu_raietchi_thesis.pdf [accesat 2025-12-01].
116. RBA. RESERVE BANK OF AUSTRALIA (s.a.). *Functions and governance*. Online. Disponibil: <https://www.rba.gov.au/> [accesat 2025-12-01].
117. Regulamentul cu privire la poziția valutară deschisă a băncii (1997), aprobat prin HCA al BNM nr. 126 din 28.11.1997 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.112-114 art.198 din 14.10.1999.
118. Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor (2018): aprobat prin HCE al BNM nr.110 din 2018 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.183-194, art.900 din 08.06.2018.
119. Regulamentul cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital (2018): aprobat prin HCE al BNM nr.109 din 24.05.2018 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.183–194, art. 899 din 08.06.2018.
120. Regulamentul cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea băncilor (2018): aprobat prin HCE al BNM nr.200 din 09.08.2018 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.321–332, art. 1311 din 24.08.2018.
121. Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor (2018): aprobat prin HCE al BNM nr.322 din 20.12.2018 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.1–5 din 04.01.2019, art.56.
122. Regulament cu privire la asistența de lichiditate în situații de urgență (2019): aprobat prin HCE al BNM nr.343 din 2019 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.7-13, art. 52 din 17.01.2020.
123. Regulamentul cu privire la supravegherea pe bază consolidată a băncilor (2020): aprobat prin HCE al BNM nr.101 din 16.04.2020 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.118–123, art. 463 din 22.05.2020.

124. Regulamentul prin efectul de levier pentru bănci (2020): aprobat prin HCE al BNM nr.274 din 10.12.2020 (cu modificările și completările ulterioare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.360-371, art.1443 din 25.12.2020.
125. Regulament privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit (2013): nr. 5 din 20 decembrie 2013. În: *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 841 din 30 decembrie 2013.
126. ROBU, Vasile, GEORGESCU, Nicolae (2000). *Analiză economico-financiară*. Editura OMNIA UNI S.A.S.T. S.R.L., Brașov, 243 p.
127. ROGERS, Patricia J., WEISS, Carol H. (2007). Theory-based evaluation: Reflections ten years on – Theory-based evaluation: Past, present, and future. In: *New directions for evaluation*, nr. 114, pp.63–81.
128. SAHAJWALA, Rajiv, VAN DEN BERGH, Paul (2000). Supervisory Risk Assessment and Early Warning Systems. In: *Basel Committee on Banking Supervision Working Paper*, no.4. Bank for International Settlements. Disponibil: https://www.bis.org/publ/bcbs_wp4.pdf
129. SATISH, P., GOPALAKRISHNA, C. K. (1997). Viability of Rural Banking. In: *Economic and Political Weekly*, 32(42), pp. 2711–2716. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/4405984>
130. SAUNDERS, Anthony, CORNETT, Marcia Millon (2018). *Financial Institutions Management: A Risk Management Approach*. ed.9 McGraw-Hill Education. ISBN 9781259922040.
131. SIQUEIRA, Francisco José. (2006). Should central banks be also banking supervisors? The Latin American experience. In: *Seminar on Current Developments in Monetary and Financial Law*. Washington: IMF, 24 October. Disponibil: <https://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2006/mfl/fs.pdf>
132. SOCACIU-BINȚIȚAN, Anca (2010). *Sistem de analiză bancară*. Rezumat al tezei de doctor. Cluj-Napoca.
133. SPARROW, Malcolm K. (2008). *The Character of Harms*, Cambridge University Press, Cambridge, 271 p. ISBN 978-0-521-87210-2.
134. STANDARD&POOR’S (2024). *How We Rate Financial Institutions*. Disponibil: https://www.spglobal.com/content/dam/spglobal/ratings/en/documents/pdfs/070813_howweratebanks.pdf [accesat 2025-12-01]
135. STATISTA (s.a.-a). Non-performing loans and advances (NPL) as a share of gross loans. In: *Statista.com*. Disponibil: <https://www.statista.com/statistics/1122984/non-performing-bank-loans-in-europe/> [accesat 2025-12-01]
136. STATISTA (s.a.-b). Return on assets (ROA) of EU banking industry. In: *Statista.com*. Disponibil: <https://www.statista.com/statistics/1275935/roa-eu-banking-industry/> [accesat 2025-12-01]
137. STATISTA (s.a.-c). Return on equity (ROE) of EU banking industry. In: *Statista.com*. Disponibil: <https://www.statista.com/statistics/1259170/roe-eu-banking-industry/> [accesat 2025-12-01]
138. THAKOR, Anjan V. (1996). Capital Requirements, Monetary Policy, and Aggregate Bank Lending: Theory and Empirical Evidence. In: *Journal of Finance*, Vol. 51, No.1, pp. 279-324.
139. TUCKMAN, Bruce (2023). Silicon Valley Bank: Failures in „Detective” and „Punitive” Supervision Far Outweighed the 2019 Tailoring of Preventive Supervision. În: *SVB and Beyond: The Banking Stress of 2023*. NYU Stern Business School, 17 August. Disponibil: <https://cepr.org/publications/books-and-reports/svb-and-beyond-banking-stress-2023>

ANEXE

Anexa 1. Instituționalizarea supravegherii în funcție de obiective – experiența Australiei, Italiei și Olandei

Australia	
<i>Supravegherea băncilor</i>	Australian Prudential Regulation Authority
<i>Supravegherea companiilor de asigurări</i>	
<i>Supravegherea pieței de capital</i>	
<i>Integritatea piețelor și protecția consumatorilor</i>	Australian Securities and Investments Commission
<i>Politica monetară și stabilitate sistemică, fără atribuții de supraveghere</i>	Banca Centrală
Italia	
<i>Supravegherea băncilor, a societăților de valori mobiliare și a fondurilor de investiții</i>	Banca Centrală
<i>Respectarea regulilor de conducere a afacerilor</i>	Autoritatea pieței de capital (Consob)
<i>Supravegherea prudențială și conducerea regulilor de afaceri în societățile de asigurări</i>	Institute for the Supervision of Insurance
<i>Supravegherea prudențială și conducerea regulilor de afaceri a fondurilor de pensii</i>	COVIP - Commissione di Vigilanza sui Fondi Pensione
Olanda	
<i>Supravegherea fondurilor de pensii și a societăților de asigurări</i>	Autoritatea de supraveghere a fondurilor de pensii și a societăților de asigurări
<i>Respectarea regulilor de conducere a afacerilor</i>	Autoritatea pentru piețele financiare
<i>Supravegherea băncilor</i>	Banca Centrală

Sursa: realizat de autor în baza surselor (RBA, s.a.), (BCE, 2013)

Anexa 2. Argumente pro băncii centrale ca autoritate de supraveghere bancară

Argumente de combinarea a activității Băncii Centrale cu funcția de supraveghere	Termeni cheie pentru explicarea argumentelor
• sinergia informațională între funcția de supraveghere și funcțiile principale ale Băncii Centrale	• Informații din supraveghere $\longleftrightarrow$ Informații pentru politica monetară • Accesul la informațiile microprudențiale – Eficiență în monitorizarea macroprudențială • Accesul la informațiile microprudențiale – Evaluarea reală a solicitanților de ajutor de ultimă instanță – Evitarea hazardului moral
• obiectivul principal – riscul sistemic	• Controalele prudențiale – Identificarea riscurilor sistemice • Cunoașterea riscului sistemic – Evitarea salvării unor intermediari ce nu comportă risc sistemic – Evitarea hazardului moral
• independența și expertiza tehnică	• băncile centrale – rolul în asigurarea stabilității financiare. • băncile centrale – surse de cercetare și analiză excelente

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BCE, 2001)

Sinergia informațională subliniază importanța informațiilor confidențiale colectate în scopurile supravegherii pentru supravegherea sistemelor de plăți și evaluarea siguranței altor infrastructuri de piață – aspecte esențiale pentru buna desfășurare a politicii monetare. Accesul băncii centrale la informațiile prudențiale, în special cu privire la instituțiile de importanță sistemică, este esențial inclusiv pentru efectuarea monitorizării macroprudențiale. (BCE, 2001)

În cazul în care ar exista o criză pe piețele financiare, banca centrală ar fi inevitabil implicată. De exemplu, supravegherea bancară joacă un rol important în evaluarea solvabilității unei bănci care, fiind în lipsă de lichidități, solicită asistență de urgență. Supravegherea bancară limitează astfel hazardul moral. Desigur, s-ar putea argumenta că informațiile relevante ar putea fi obținute indirect de către agenția separată de supraveghere. Și totuși, în cazuri de stres, disponibilitatea datelor și capacitatea de a interpreta informațiile relevante ar putea să nu fie tocmai în timp util și calitativ. (BCE, 2001)

Sinergia informațională funcționează și invers, deoarece informațiile pe care le au băncile centrale despre evoluțiile de pe piața monetară și financiară, informațiile din sistemele de plăți și operațiunile de politică monetară sunt extrem de valoroase pentru îndeplinirea sarcinilor de supraveghere. (BCE, 2001)

Argumentul **riscului sistemic** se bazează pe relația strânsă dintre controalele prudențiale ale instituțiilor individuale și evaluarea riscurilor pentru sistemul financiar în ansamblu. Chiar și în țările în care banca centrală (BC) a fost separată de supravegherea bancară, ca în Marea Britanie, Japonia și Canada, BC e responsabilă pentru stabilitatea sistemică. Concentrarea băncilor centrale asupra stabilității sistemice le pune în situația de a evalua mai bine probabilitatea și impactul potențial al

macro-șocurilor sau perturbărilor de pe piețele de capital interne sau internaționale, dar și gestionarea factorilor comuni care afectează stabilitatea grupurilor de intermediari.

În plus, punând preocupările sistemice în analiză, BC ar putea fi mai puțin reticentă în a lăsa instituțiile financiare să eșueze atunci când acest lucru nu va declanșa efecte de domino, limitând astfel hazardul moral. Pe de altă parte, pot să apară conflicte de interes atunci când funcțiile microprudențiale sunt exercitate în comun cu activitățile de protecție a investitorilor. De exemplu, autoritatea de supraveghere ar putea fi tentată să se îndepărteze de funcția sa de supraveghetor al acurateții informațiilor, de exemplu raportate de o instituție cu probleme, dacă astfel ar câștiga timp pentru gestionarea crizei. (BCE, 2001)

Crearea unei autorități separate cu un mandat mai concentrat pe protecția consumatorilor/investitorilor probabil își va concentra mai mult atenția asupra relației dintre intermediarii individuali și clienții acestora. Conform Autorității pentru Servicii Financiare (FSA) din Regatul Unit, aceste activități reprezintă aproximativ 70% din timpul de lucru al personalului.

Argumentul **independenței și expertizei tehnice** se referă la rolul băncilor centrale în asigurarea stabilității financiare. Independența autorității de supraveghere față de ingerința politică este importantă pentru o supraveghere eficientă. Uneori, legile, regulamentele sau actele administrației publice pot interfera cu alegerile antreprenoriale ale intermediarilor financiari. În astfel de cazuri, când intermediarii au probleme din cauza stimulentele greșite care le-au fost oferite, presiunea de a-i salva ar putea fi foarte mare. Independența băncii centrale ar putea proteja supravegherea de interferențe externe nejustificate, precum și de riscul de încălcare a reglementărilor de către entitățile supravegheate. Independența băncii centrale este enunțată și în Principiile de bază pentru o supraveghere bancară eficientă emise de CBSB.

Un argument suplimentar pentru combinarea activității băncilor centrale cu supravegherea prudențială este că băncile centrale sunt în general recunoscute ca **surse de cercetare și analiză excelente** în ce privește sistemului bancar și financiar. (BCE, 2001)

Anexa 3. Argumente contra combinării activității Băncii Centrale cu funcția de supraveghere

Argumentele de separare a activității Băncii Centrale de funcția de supraveghere	Termeni cheie pentru explicarea argumentelor
• conflictul potențial de interes între supravegherea bancară și politica monetară	• Creditor de ultimă instanță → presiuni inflaționiste → politică monetară inefficientă • Obiectivul stabilității prețurilor → politica ratelor de dobândă contrar cerințelor pieței, dar potrivit condițiilor inflaționiste • Eficiența supravegherii bancare → reputația BC ca autoritate monetară • Efectul contraciclic al politicii monetare ↔ Efectul prociclic al supravegherii bancare
• hazardul moral	• Asistență de urgență pentru lichidități → hazard moral → nerespectarea regulilor prudențiale și a disciplinei pieței
• tendința spre conglomerare și spre eliminarea distincțiilor între produsele financiare și intermediari	• O singură unitate de supraveghere a conglomeratelor → Evitarea eforturilor de raportare către mai multe autorități de supraveghere → Evitarea unor evaluări de supraveghere contradictorii • BC au tangențe cu supravegherea bancară și mai puțin cu alte segmente ale sectorului financiar → BC nu poate fi această unitate de supraveghere unică.
• nevoia de a evita concentrarea excesivă a puterii la Banca Centrală.	• Reglementarea și supravegherea tuturor segmentelor sectorului financiar de către BC → Nerespectarea principiului de „control și echilibru” în exercitarea funcțiilor publice

Sursa: realizat de autor în baza surselor (Dardac, Moinescu, 2007), (Duquesne, 1997)

Principalul argument în favoarea păstrării unei separări între politica monetară și supravegherea bancară este **evitarea unui conflict de interese**.

Potrivit lui Dardac, acest argument se bazează pe posibilitatea ca supravegherea sistemului bancar să conducă BC într-o politică monetară mai puțin restrictivă. De exemplu, Banca Centrală, în calitate sa de creditor de ultimă instanță al băncilor aflate în dificultate, ar putea injecta lichiditate excesivă în sistem. Acest lucru va contribui automat la creșterea presiunilor inflaționiste și astfel se poate rata obiectivul politicii monetare. (Dardac, Moinescu, 2007)

Un astfel de conflict de interese poate apărea și în domeniul politicii ratelor de dobândă. O reducere a ratelor de dobândă poate părea de dorit pentru a reduce costul resurselor pentru sistemul bancar, dar condițiile inflaționiste din economie pot impune menținerea ratelor dobânzilor ridicate. Cerințele de stabilitate monetară externă pot prezenta o altă sursă de conflict. O creștere bruscă a ratelor dobânzilor poate fi folosită pentru a proteja moneda, dar poate afecta negativ profiturile băncilor. (Duquesne, 1997)

Totuși acest argument este discutabil – instabilitatea băncilor și a contrapărților lor ar trebui să apară în general în condiții în care stabilitatea prețurilor nu este amenințată, astfel încât conflictul este mai mult aparent decât real. În plus, dacă există un conflict între două funcții de politică, nu înseamnă neapărat că acestea trebuie să fie atribuite către două autorități separate. (BCE, 2001)

O formă diferită de conflict poate fi văzută în felul în care conduita supravegherii – în special în cazuri de criză – ar afecta reputația BC; punându-le astfel în pericol și credibilitatea ca autoritate monetară. (BCE, 2001)

La nivel teoretic, existența acestor conflicte poate fi explicată și prin faptul că politica monetară se presupune a avea un efect contraciclic, în timp ce politica de supraveghere bancară are efecte prociclice. În consecință, este mai dificil pentru bănci să respecte ratele de solvabilitate într-o perioadă de recesiune, când profiturile sunt scăzute și nivelul lor de îndatorare ridicat. (Goodhart, Schoenmaker, 1993). Structura sistemului financiar al unei țări și concurența de pe piață determină în mare măsură cât de grave vor fi aceste conflicte. (Duquesne, 1997)

Un alt argument în favoarea separării funcției de politică monetară de supravegherea bancară se învârtă în jurul **rolului disciplinei pieței**. Asigurarea solidității unei bănci este în primul rând responsabilitatea acționarilor și a managerilor săi. Principiile guvernantei corporative, bazate pe sancțiunile pieței, se aplică în totalitate băncilor. Rolul principal al autorității de supraveghere bancare ar trebui să fie „monitorizarea controalelor interne instituite de bănci”, pentru a se asigura că acestea sunt eficiente și funcționează corespunzător. De asemenea, autoritatea de supraveghere bancară ar trebui să fie responsabilă pentru prevenirea riscurilor sistemice care sunt asociate cu interdependența băncilor și care sunt ignorate de sistemele de control intern concepute pentru a gestiona riscul la nivelul băncilor individuale. (Duquesne, 1997)

Pentru a se asigura că disciplina pieței nu este prejudiciată de nicio acțiune întreprinsă de vreo autoritate de supraveghere, aceasta din urmă trebuie să fie independentă. Dacă autoritatea de supraveghere este separată de banca centrală, aceasta nu poate acționa ca creditor de ultimă instanță și nu poate crea lichiditate pentru a răspunde cerințelor unei bănci aflate în dificultate. În mod similar, o astfel de instituție independentă nu are puterea de a manipula ratele dobânzilor pentru a ajuta băncile. (Duquesne, 1997)

Independența autorității de supraveghere este, așadar, un mijloc de **eliminare a hazardului moral**. În cazul în care autoritatea de supraveghere nu este independentă și băncile cred că banca centrală le va veni în ajutor dacă se confruntă cu dificultăți, nu au niciun stimulent să respecte regulile prudentiale și disciplina pieței. Cu cât este mai mare dimensiunea băncii aflate în dificultate, cu atât riscul moral va fi mai mare, deoarece directorii executivi ai băncii știu că eșecul lor ar putea avea efecte dezastruoase asupra sistemului bancar în ansamblu. Acesta este argumentul „prea mare pentru a eșua” din engl. „*too big to fail*”. (Duquesne, 1997)

Pot exista cazuri în care asistența de lichiditate pentru o bancă individuală poate fi necesară pentru a se evita riscul sistemic. Alternativă la ajutorul de ultimă instanță oferit de banca centrală este oferirea unei garanții a depozitelor de către o instituție care este independentă de banca centrală. Din păcate, această soluție nu rezolvă în totalitate problema hazardului moral. (Duquesne, 1997)

Totuși, importanța hazardului moral poate fi uneori supraevaluată. Asta pentru că asistența de urgență pentru lichidități nu se oferă pur și simplu, ci presupune garanții adecvate, rate de dobândă și chiar penalități. (BCE, 2001)

Argumentul **conglomeratiei** a devenit tot mai des dezbătut în condițiile înțepirii practicilor de formare a conglomeratelor financiare. Grupurile financiare cu multe domenii de activitate ar fi bine să evite raportarea pentru supravegherea exercitată de diferite autorități, reducând astfel costurile de

conformitate și riscurile de a obține evaluări de supraveghere contradictorii. De aceea se susține frecvent inițiativa creării unei singure agenții de supraveghere. (BCE, 2001)

Dacă responsabilitățile de supraveghere asupra întregului sector financiar ar trebuie să fie atribuite unei autorități unice, banca centrală nu este cel mai potrivit candidat. Băncile centrale joacă în mod tradițional un rol în supravegherea bancară, care sunt o componentă esențială în transmiterea politicii monetare și rareori se referă la supravegherea altor instituții financiare cum ar fi companiile de asigurări sau cele de microfinanțare. (BCE, 2001)

Argumentul **concentrării puterii** este legat de argumentele anterioare. Atribuind unei bănci centrale sarcini de reglementare și supraveghere, în special dacă sunt extinse pentru întregul sector financiar, ar putea fi considerată în detrimentul sistemului de „control și echilibru” pe care democrațiile se bazează pentru a evita potențialele abuzuri în îndeplinirea funcțiilor publice. (BCE, 2001)

Anexa 4. Principiile supravegherii bancare eficiente

<i>Principiul 1 – Responsabilități, obiective și imputerniciri</i>
Un sistem eficient al supravegherii bancare presupune obiective și responsabilități clare pentru fiecare autoritate care este implicată în procesul de supraveghere. În acest sens, este nevoie de un cadru legislativ adecvat, astfel încât fiecare autoritate responsabilă să dețină puteri legale în vederea supravegherii instituțiilor bancare, asigurării conformării băncilor la cerințele legislative și luării unor măsuri de corecție pentru a asigura siguranța și soliditatea sistemului și economiei în ansamblu.
<i>Principiul 2 – Independență, responsabilitate, resurse și protecție legală pentru supraveghetori</i>
Autoritatea de supraveghere trebuie să dețină independență operațională, procese transparente, guvernare și resurse adecvate și să se facă responsabilă de îndeplinirea atribuțiilor sale. Cadrul legislativ trebuie să includă protecția legală pentru autoritatea de supraveghere.
<i>Principiul 3 – Cooperare și colaborare</i>
Legile, regulamente și alte acte normative trebuie să creeze cadrul pentru cooperarea și colaborarea autorității de supraveghere cu alte autorități naționale sau internaționale.
<i>Principiul 4 – Activități permise</i>
Activitățile permise băncilor licențiate și supravegheate trebuie să fie clar definite. De asemenea utilizarea termenului de „bancă” trebuie să fie clar controlat.
<i>Principiul 5 – Criterii de licențiere</i>
Autoritatea de licențiere are dreptul să stabilească o serie de criterii pentru a obține licența de activitate, precum și condițiile în care poate refuza solicitările de licență. Criteriile minime care trebuie luate în considerare în procesul de licențiere se referă la structura acționariatului și guvernanta băncii și a grupului din care face parte (dacă este cazul), planurile sale strategice și operaționale, organizarea funcțiilor de control intern, organele de conducere și condițiile financiare (inclusiv capitalul statutar).
<i>Principiul 6 – Transferul de proprietate</i>
Autoritatea de supraveghere are dreptul să revizuiască, să refuze și să impună condiții prudențiale la orice inițiativă de transfer semnificativ de acțiuni sau să controleze interesele pe care cineva le are direct sau indirect într-o anumită instituție bancară.
<i>Principiul 7 – Achiziții semnificative</i>
Supraveghetorul are puterea de a aproba sau de a respinge, de a impune condiții prudențiale asupra achizițiilor sau investițiilor majore ale unei bănci, inclusiv pentru operațiunile transfrontaliere; și de a determina că afilierea sau structurile corporative nu expun banca la riscuri nejustificate sau nu împiedică supravegherea eficientă.
<i>Principiul 8 – Abordarea de supraveghere</i>
O supraveghere bancară eficientă impune supraveghetorului să elaboreze și să mențină o evaluare sistematică a profilului de risc al băncilor individuale și al grupurilor bancare, proporțional cu importanța lor sistemică; să identifice, să evalueze și să abordeze riscurile care vin de la fiecare bancă din sistem și de la sistemul bancar în ansamblu; să aibă un cadru de intervenție timpurie; și, în parteneriat cu alte autorități relevante, să dețină planuri de acțiuni concrete în cazul instituțiilor bancare problematice pentru ca acestea să nu ajungă non-viabile.

<i>Principiul 9 – Tehnici și instrumente de supraveghere</i>
Autoritatea de supraveghere utilizează o gamă adecvată de tehnici și instrumente pentru a implementa abordarea de supraveghere și alocă resurse de supraveghere în mod proporțional, ținând cont de profilul de risc și importanța sistemică a băncilor.
<i>Principiul 10 – Raportări în scopul supravegherii</i>
Autoritatea de supraveghere colectează, revizuieste și analizează rapoartele prudențiale și rezultatele statistice ale băncilor, atât individual, cât și consolidat, și verifică în mod independent aceste rapoarte, fie prin examinări la fața locului, fie prin utilizarea experților externi.
<i>Principiul 11 – Dreptul autorităților de supraveghere de corecție și sancțiune</i>
Autoritatea de supraveghere poate impune restricții practicilor sau activităților nesigure și necorespunzătoare care ar putea prezenta riscuri pentru bănci sau pentru sistemul bancar. Supraveghetorul are la dispoziție o gamă adecvată de instrumente de supraveghere pentru a realiza acțiuni corective în timp util. Acestea includ și dreptul de a retrage licența de activitate.
<i>Principiul 12 – Supravegherea consolidată</i>
Un element esențial al supravegherii bancare este supravegherea grupului bancar pe o bază consolidată, monitorizând în mod adecvat și aplicând standarde prudențiale pentru toate activitățile desfășurate de grupul bancar la nivel internațional.
<i>Principiul 13 – Relații de origine-gazdă</i>
Supraveghetorii de origine și gazdă ai grupurilor bancare transfrontaliere împărtășesc informații și cooperează pentru supravegherea eficace a grupului și a entităților grupului și gestionarea eficientă a situațiilor de criză. Autoritățile de supraveghere cer ca operațiunile locale ale băncilor străine să fie efectuate la aceleași standarde ca și cele impuse băncilor autohtone.
<i>Principiul 14 – Guvernanța corporativă</i>
Supraveghetorul stabilește ca băncile și grupurile bancare să dețină politici și procese solide de guvernanță corporativă care să acopere, de exemplu, direcția strategică, structura organizațională și de grup, mediul de control, responsabilitățile organelor de conducere și principiile de remunerare. Aceste politici și procese sunt proporționale cu profilul de risc și importanța sistemică a băncii.
<i>Principiul 15 – Procesul de gestionarea a riscului</i>
Supraveghetorul determină dacă băncile dețin un proces cuprinzător de gestionare a riscurilor (inclusiv supravegherea eficace a organelor de conducere) pentru a identifica, măsura, evalua, monitoriza, raporta și controla sau atenua toate riscurile semnificative în timp util și pentru a evalua caracterul adecvat al capitalului și lichidității lor în raport cu profilul lor de risc și condițiile de piață și macroeconomice. Aceasta se extinde la dezvoltarea și revizuirea unor planuri de redresare robuste și credibile, care țin cont de circumstanțele specifice ale băncii. Procesul de management al riscului este proporțional cu profilul de risc și importanța sistemică a băncii.
<i>Principiul 16 – Adecvarea capitalului</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește cerințe prudențiale de adecvare a capitalului pentru bănci, care reflectă riscurile asumate și prezentate de o bancă în contextul piețelor și al condițiilor macroeconomice în care își desfășoară activitatea. Supraveghetorul definește componentele capitalului, ținând cont de capacitatea acestora de a absorbi pierderile.

<i>Principiul 17 – Riscul de credit</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește că băncile au un proces adecvat de gestionare a riscului de credit, care ia în considerare apetitul pentru risc, profilul de risc și condițiile de piață și macroeconomice. Aceasta include politici și procese prudente pentru identificarea, măsurarea, evaluarea, monitorizarea, raportarea și controlul sau atenuarea riscului de credit (inclusiv riscul de credit al contrapartidei) în timp util. Ar trebui acoperit întregul ciclu de viață al creditului, inclusiv subscrierea de credit, evaluarea creditului și gestionarea continuă a portofoliilor de împrumuturi și investiții ale băncii.
<i>Principiul 18 – Active problematice, provizioane și rezerve</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește ca băncile să dețină politici și procese adecvate pentru identificarea și gestionarea timpurie a activelor cu probleme, precum și să mențină provizioane și rezerve adecvate.
<i>Principiul 19 – Riscul de concentrare și limitele mari de expunere</i>
Autoritățile de supraveghere stabilește ca băncile să dețină politici și procese adecvate pentru a identifica, măsura, evalua, monitoriza, raporta și controla sau atenua concentrațiile de risc în timp util. Supraveghetorii stabilesc limite prudentiale pentru a restricționa expunerile băncilor față de contrapartide individuale sau grupuri de contrapărți conectate.
<i>Principiul 20 – Tranzacții cu părți afiliate</i>
Pentru a preveni abuzurile care apar în tranzacțiile cu părți afiliate și pentru a aborda riscul de conflict de interese, supraveghetorul solicită băncilor să încheie orice tranzacții cu părți afiliate în condiții de concurență; să monitorizeze aceste tranzacții; să ia măsurile adecvate pentru a controla sau atenua riscurile; și să anuleze expunerile față de părți afiliate în conformitate cu politicile și procesele standard.
<i>Principiul 21 – Riscuri de țară și de transfer</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește că băncile au politici și procese adecvate pentru a identifica, măsura, evalua, monitoriza, raporta și controla sau atenua în timp util riscul de țară și transferul riscului în activitățile lor internaționale de creditare și investiții.
<i>Principiul 22 – Riscuri de piață</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește că băncile au un proces adecvat de gestionare a riscului de piață care ia în considerare apetitul pentru risc, profilul de risc și condițiile de piață și macroeconomice și riscul unei deteriorări semnificative a lichidității pieței. Aceasta include politici și procese prudente pentru identificarea, măsurarea, evaluarea, monitorizarea, raportarea și controlul sau atenuarea riscurilor de piață în timp util.
<i>Principiul 23 – Riscul ratei dobânzii în portofoliul bancar</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește dacă băncile au sisteme adecvate pentru a identifica, măsura, evalua, monitoriza, raporta și controla sau atenua riscul ratei dobânzii în portofoliul bancar în timp util. Aceste sisteme iau în considerare apetitul pentru risc al băncii, profilul de risc și condițiile de piață și macroeconomice.
<i>Principiul 24 – Riscul de lichiditate</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește cerințe de lichiditate prudente și adecvate (care pot include cerințe cantitative sau calitative sau ambele) pentru bănci care reflectă nevoile de lichiditate ale băncii. Supraveghetorul stabilește dacă băncile au o strategie care permite gestionarea prudentă a riscului de lichiditate și respectarea cerințelor de lichiditate. Strategia ia în considerare profilul de risc al băncii, precum și condițiile de piață și macroeconomice și include politici și procese prudente, în concordanță cu apetitul pentru risc al băncii, pentru a identifica, măsura, evalua, monitoriza, raporta și controla sau atenua riscul de lichiditate într-un set adecvat de orizonturi de timp.

<i>Principiul 25 – Riscul operațional</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește că băncile au un cadru adecvat de gestionare a riscului operațional care ia în considerare apetitul pentru risc, profilul de risc și condițiile de piață și macroeconomice. Aceasta include politici și procese prudente pentru identificarea, evaluarea, monitorizarea, raportarea și controlul sau atenuarea riscului operațional în timp util.
<i>Principiul 26 - Control intern și audit</i>
Autoritatea de supraveghere stabilește că băncile au controale interne adecvate pentru a stabili și menține un mediu de operare controlat corespunzător pentru desfășurarea activității lor, ținând cont de profilul lor de risc. Acestea includ aranjamente clare pentru delegarea de autoritate și responsabilitate; separarea funcțiilor, achitarea fondurilor acesteia și contabilizarea activelor și pasivelor acesteia; reconcilierea acestor procese; salvagardarea activelor băncii; și funcții independente adecvate de audit intern și de conformitate pentru a testa respectarea acestor controale, precum și a legilor și reglementărilor aplicabile.
<i>Principiul 27 – Raportarea financiară și auditul extern</i>
Supraveghetorul stabilește că băncile și grupurile bancare mențin înregistrări contabile adecvate și de încredere, întocmesc situații financiare în conformitate cu politicile și practicile contabile care sunt larg acceptate la nivel internațional și publică anual informații care reflectă în mod corect situația lor financiară și performanță și conțin opinia unui auditor extern independent. Supraveghetorul stabilește, de asemenea, că băncile și companiile-mamă ale grupurilor bancare au un sistem adecvat de guvernanță și supraveghere a funcției de audit extern.
<i>Principiul 28 – Dezvăluire și transparență</i>
Supraveghetorul stabilește că băncile și grupurile bancare publică în mod regulat informații pe o bază consolidată și, după caz, individual, care sunt ușor accesibile și care reflectă în mod corect situația lor financiară, performanța, expunerile la riscuri, strategiile de gestionare a riscurilor, politicile și procesele de guvernanță corporativă.
<i>Principiul 29 – Abuzul serviciilor financiare</i>
Supraveghetorul trebuie să se asigure că băncile au politici și procese adecvate, inclusiv reguli stricte privind cunoașterea clientului. Acestea trebuie să dea dovadă de un nivel ridicat al standardelor etice și profesionale în sectorul financiar și să împiedice utilizarea băncii, intenționat sau neintenționat, în activități criminale. Astfel, se supraveghează inclusiv politicile și tehnicile de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului aplicate de bănci.

Sursa: traducere realizată de autor în baza sursei (CBSB, 2024)

Anexa 5. Dificultăți în măsurarea eficienței supravegherii bancare

Cauzalitatea	De exemplu, o modificare în profilul de risc al unei bănci s-ar putea să nu aibă nimic în comun cu intervențiile supravegherii, ci poate fi rezultatul unor modificări a condițiilor economice sau a unui alt factor exogen. Este dificil să excludem influența evenimentelor exogene. Acest lucru este și mai dificil când se încearcă măsurarea performanței la nivel strategic, unde o gamă largă de efecte externe (de ex. evoluțiile economice globale) pot influența rezultatul dorit al supravegherii. Complexitatea sectorului financiar de asemenea face mai dificilă măsurarea performanței, acesta fiind în continua inovare și schimbare. De aceea, supraveghetorii financiari tind să se concentreze mai mult pe obiectivele de conformitate și mai puțin pe obiectivele societale. O metodă de a obține un răspuns plauzibil la întrebarea de cauzalitatea este de a lua în considerație ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi existat nicio supraveghere sau supraveghetorul nu ar fi intervenit.
Timpul de acțiune	Efectele supravegherii pe termen scurt și cele pe termen lung pot fi diferite sau chiar opuse. De exemplu, autoritatea de supraveghere poate obliga o bancă să vândă instrumentele financiare achiziționate anterior pentru că nu deține un nivel de administrare a riscurilor adecvat. Intervenția supraveghetorului aduce pe termen scurt un cost adițional de tranzacționare ce poate afecta poziția financiară a băncii. Pe termen lung însă, poziția financiară a băncii se poate îmbunătăți având în vedere că banca nu mai este expusă la riscuri investiționale pe care nu este capabilă să le controleze adecvat. Dacă poziția financiară este luată ca indicator, efectul intervenției este negativ. Totuși, dacă banca supravegheată gestionează corect situația, intervenția autorității de supraveghere poate avea un efect pozitiv.
Confidențialitatea	Obligația de confidențialitate impusă autorităților de supraveghere face dificilă transmiterea unui mesaj instituțiilor supravegheate. Uneori supraveghetorii sunt impuși să publice doar rezultatele intervențiilor. Totuși, în funcție de obiectivele de supraveghere, raportarea rezultatelor poate fi nu tocmai dezirabilă. Poate să apară așa-zisul fenomen „near misses” sau, cea mai apropiată traducere în română - „posibil dezastru”. De exemplu, dacă supraveghetorul a intervenit și astfel a prevenit un faliment, se consideră că intervenția a fost eficientă. Comunicarea acestei intervenții publicului larg s-ar putea să aibă un efect invers decât creșterea încrederii în acea bancă sau în întreg sistemul bancar. Este posibil ca publicul să-și piardă încrederea în banca respectivă sau în întreg sectorul bancar.
Capacitatea	Măsurarea efectelor supravegherii presupune alocarea de resurse de timp și capacitate. Pentru a obține o măsurare sigură, trebuie elaborată o metodă adecvată de cercetare și trebuie colectate datele relevante. De asemenea, autoritățile de supraveghere trebuie să asigure disponibilitatea unei expertize interne sau externe suficiente. Deoarece resursele sunt limitate, autoritățile de supraveghere trebuie să stabilească în mod constant priorități; investirea resurselor în măsurarea efectelor intervențiilor de supraveghere implică faptul că alte activități nu pot fi îndeplinite. Cu toate acestea, sarcina de a măsura efectele supravegherii trebuie să fie printre priorități.

Sursa: realizat de autor în baza sursei (Hilbers et al, 2013)

Anexa 6. Indicatorii luați în calcul la determinarea „Financial Soundness Indicators”

Indicatori pe bază de capital	1. Capitalul reglementat raportat la activele ponderate la risc 2. Capitalul reglementat Tier I raportat la activele ponderate la risc (core) 3. Capitalul raportat la active 4. Rentabilitatea capitalului propriu 5. Credite neperformante net de provizioane raportate la capital 6. Expuneri mari raportate la capital 7. Durata activelor și a pasivelor 8. Poziția netă deschisă în valută străină raportată la capital 9. Pozițiile brute de active și pasive în instrumente financiare derivate raportate la capital 10. Poziția netă deschisă în acțiuni raportată la capital
Indicatori pe bază de active	11. Active lichide raportate la total active (rata activelor lichide) 12. Active lichide raportate la pasive pe termen scurt 13. Depozite ale clienților raportate la total credite (excluzând interbancare) 14. Rentabilitatea activelor 15. Credite neperformante raportate la total credite brute 16. Distribuția sectorială a creditelor raportată la total credite 17. Credite imobiliare rezidențiale raportate la total credite 18. Credite imobiliare comerciale raportate la total credite 19. Distribuția geografică a creditelor raportată la total credite 20. Credite denominate în valută străină raportate la total credite 21. Pasive denominate în valută străină raportate la total pasive
Indicatori pe bază de venituri și cheltuieli	22. Marja de dobândă raportată la venitul brut 23. Câștiguri (pierderi) din tranzacționare și operațiuni valutare raportate la venitul [brut] total 24. Cheltuieli nelegate de dobândă raportate la venitul brut 25. Cheltuieli cu personalul raportate la cheltuieli nelegate de dobândă

Sursa: realizat de autor în baza sursei (FMI, 2003)

Anexa 7. Evoluția cadrului de reglementare și supraveghere bancară al Republicii Moldova

Anul	Reglementări/ reforme bancare	Aspecte privind supravegherea bancară
2004	Lansarea activității Fondului de garantare a depozitelor	Astfel s-a instituit sistemul de garantare a depozitelor în sistemul bancar al RM. La sistemul de garantare a depozitelor participă în mod obligatoriu toate băncile licențiate de BNM. Mijloacele destinate pentru garantarea depozitelor se acumulează din contribuțiile băncilor. Această reformă ține de obiectivul de protejare a deponenților.
2006	Implementarea unui nou sistem automatizat de plăți interbancare (SAPI).	SAPI este compus din sistemul de decontare pe bază brută în timp real destinat procesării plăților urgente și de mare valoare și sistemul de compensare cu decontare pe bază netă destinat procesării plăților de mică valoare. Astfel, a fost realizată o infrastructură modernă de plăți, care a creat premise importante pentru prestarea serviciilor de plată de o înaltă calitate și facilitarea efectuării plăților fără numerar.
2012	Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică (2012)	În scopul stabilirii unui cadru legal uniform pentru promovarea activității eficiente și competitive pe piața de prestare a serviciilor de plată, de emiterie și de răscumpărare a monedei electronice și pentru protejarea drepturilor și intereselor legitime ale utilizatorilor serviciilor de plată și ale deținătorilor de monedă electronică. Intrarea în vigoare a acestei legi, ale cărei prevederi au fost transpuse din cadrul normativ UE, a creat premise pentru apariția unor noi jucători pe piața serviciilor de plată electronice, și anume a prestatorilor de servicii de plată nebancari, fapt ce a impulsionat dezvoltarea și diversificarea metodelor de plată fără numerar.
2013	Înființarea Consiliului Național de Plăți (CNP)	CNP este un forum profesionist de consultare la nivel înalt între diverse instituții publice și private, pentru susținerea funcționării sigure și stabile a sistemului de plăți din Republica Moldova. CNP va facilita alinierea serviciilor de plată la cererea pieței și la cele mai înalte standarde internaționale și va contribui la încurajarea concurenței pe piața plăților fără numerar, astfel încât agenții economici și populația să beneficieze de servicii de plată calitative la prețuri avantajoase de plată fără numerar
2013	Țintirea directă a inflației	Din anul 2013, BNM a trecut la regimul țintirii directe a inflației. În conformitate cu Strategia politicii monetare pe termen mediu (aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 303 din 27 decembrie 2012), BNM a stabilit ținta inflației calculată în baza indicelui prețurilor de consum în valoare de 5% anual cu o posibilă deviere de $\pm 1,5$ puncte procentuale. Totodată, în concordanță cu ținta inflației, BNM a optat pentru regimul de flotare gestionată a cursului de schimb, fără a avea o țintă prestabilită. Această reformă ține de obiectivul de stabilitate a prețurilor.
2013-2017	Implementarea codului IBAN (<i>International Bank Account Number</i>) atât pentru transferurile internaționale, cât și pentru cele naționale	Scopul implementării codului IBAN a fost de a eficientiza transferurile de fonduri, prin minimizarea erorilor, timpului de procesare a datelor și reducerea costurilor serviciilor de transfer. Această reformă ține de obiectivul de protecție a conumatorilor de servicii financiare.

Anul	Reglementări/ reforme bancare	Aspecte privind supravegherea bancară
2015-2017	Proiectul Twinning „Consolidarea capacității BNM de reglementare și supraveghere bancară în contextul cerințelor Uniunii Europene.”	Principalele rezultate ale proiectului au fost: elaborarea proiectului unei noi legi bancare – Legea privind activitatea băncilor, ce permite BNM să emită acte normative secundare de reglementare a cerințelor prudențiale înaintate băncilor pentru fiecare domeniu; elaborarea a 20 de proiecte de reglementări secundare care asigură transpunerea prevederilor cadrului normativ european cu privire la bănci; elaborarea regulilor interne ale BNM care permit exercitarea eficientă a funcției de supraveghere și modificarea structurii organizatorice a BNM; creșterea nivelului de expertiză a supraveghetorilor și reprezentanților băncilor cu privire la cadrul Basel III.
2016	Legea privind redresarea și rezoluția băncilor (2016)	Odată cu implementarea acestei legi, BNM, în calitate de autoritate de rezoluție, dispune de pârghii legale pentru a preveni insolvența sau, în cazul în care aceasta se produce, pentru a reduce la minim consecințele negative prin menținerea funcțiilor de importanță sistemică ale instituției aflate în această situație.
2017	Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor (2018)	Prima etapă din Strategia de implementare Basel III
2017	Planificarea anuală a priorităților de supraveghere bancară	Având în vedere diverse circumstanțe economice, BNM identifică potențialele riscuri ce pot compromite stabilitatea sectorului bancar și stabilește prioritățile de supraveghere bancară pentru următorul an. Astfel, acestea devin aspecte importante de urmărit în contextul controalelor pe teren și al celor din oficiu.
2018	Legea privind activitatea băncilor (2017)	Esența noii legi bancare ține în cea mai mare parte de: - o viziune extinsă vizavi de administrarea riscurilor prin creșterea cerințelor de capital; - reglementarea eticii de afaceri și a mecanismelor de remunerare: • reglementări noi privind persoanele afiliate și administratorii; • cerințe noi în procesul de schimbare a acționariatului; - competențe noi de personal la nivelul fiecărei bănci licențiate; - asigurarea stabilității financiare: • instrumente noi de supraveghere și control din partea Băncii Centrale.
2018-2021	Proiectul Twinning „Eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova”	Perioada de implementare a proiectului este de 3 ani, iar beneficiarii proiectului sunt aproximativ 15 instituții publice din Republica Moldova cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv BNM.
2018	Regulamente cu privire la cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării	- prestatorilor de servicii de plată nebankari, nr. 202 din 9 august 2018
		- caselor de schimb valutar și hotelurilor, nr. 201 din 9 august 2018

Anul	Reglementări/ reforme bancare	Aspecte privind supravegherea bancară
	terorismului în activitatea băncilor (2018)	- băncilor, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr.200 din 9 august 2018
2018	Primul set de instrumente macroprudențiale – amortizoarele de capital	Acestea au ca scop creșterea rezilienței băncilor împotriva potențialelor pierderi rezultate din materializarea anumitor riscuri sistemice. BNM revizuieste periodic ratele amortizoarelor de capital stabilite și, la necesitate, le ajustează. Regulamentul cu privire la amortizoarele de capital ale băncilor (2018)
2019	Implementarea procesului de supraveghere și evaluare (SREP)	SREP este principalul instrument de supraveghere bancară prudențială al Băncii Naționale, fiind un proces complex care se bazează pe analiza riscurilor, anticiparea problemelor și utilizarea raționamentului profesional.
2020	Prezentarea de către bănci a primelor raportări privind procesul de evaluare a adecvării lichidității interne (ILAAP).	Verificarea calității procesului de evaluare a adecvării lichidității devine o componentă nouă a procesului SREP realizat de BNM. Astfel, Banca Națională evaluează soliditatea, eficacitatea și caracterul cuprinzător al cadrului pentru administrarea riscurilor de lichiditate și de finanțare aferente băncilor.
2021-2023	Proiectul Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova”	Acest proiect Twinning nu se limitează doar la sistemul bancar, dar include și sectorul financiar nebancar. Proiectul Twinning prevede fortificarea și diversificarea instrumentelor de supraveghere macroprudențială, îmbunătățirea reglementării și supravegherii serviciilor de plată și a infrastructurilor pieței financiare, precum și asigurarea condițiilor necesare pentru aderarea Republicii Moldova la Zona unică de plăți în euro (SEPA). Asistența proiectului va fi acordată și pentru consolidarea capacității organizațiilor de asigurări și de creditare nebancare prin alinierea cadrului de reglementare național la cel aplicabil în Uniunea Europeană.
1 iulie 2023	Legea pentru modificarea unor acte normative (2020)	Prin această lege, atribuțiile BNM urmează să fie extinse și asupra sectorului financiar nebancar și anume – licențierea, autorizarea, reglementarea și supravegherea activității companiilor de asigurare, reasigurare, intermediarilor în asigurări și reasigurări, a Biroului Național al Asigurătorilor de Autovehicule din Republica Moldova, a asociațiilor de economii și împrumut, a birourilor istoriilor de credit și a organizațiilor de creditare nebancară.

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-d)

Anexa 8. Prioritățile de supraveghere bancară ale BNM, 2017-2026

Obiectivele de supraveghere a BNM	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025-2026
Identificarea și gestionarea adecvată a riscului de credit	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Identificarea și gestionarea eficientă a riscului asociat tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor (TIC)		+	+	+	+	+	+	+	+
Gubernanța internă și managementul riscului	+	+	+	+	+	+		+	+
Procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP)			+	+	+	+			
Analiza, evaluarea și soluționarea vulnerabilităților aferente sistemelor de plăți și serviciilor de plată					+	+	+	+	+
Procesul de evaluare a adecvării lichidității interne (ILAAP)				+		+	+		
Expunerile față de persoanele afiliate	+	+	+						
Calitatea și transparența acționarilor	+	+	+						
Riscul operațional	+			+					+
Limitarea îndatorării populației							+		
Creditele neperformante	+								
Planurile de redresare				+					
Aplicabilitatea testărilor la stres interne și gradul lor de corespundere cu condițiile macroeconomice							+		+
Riscul ratei dobânzii asociat activităților din afara portofoliului de tranzacționare								+	+

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, 2025a)

Anexa 9. Limite reglementate pentru diminuarea riscului valutar, riscului de expunere și riscului sistemic

Poziția valutară deschisă	
- raportul poziției valutare deschise lungi la fiecare valută străină	< +10%
- raportul poziției valutare deschise scurte la fiecare valută străină	> -10%
- suma raporturilor pozițiilor valutare deschise lungi la toate valutele	< +20%
- suma raporturilor pozițiilor valutare deschise scurte la toate valutele	> -20%
- suma activelor valutare bilanțiere/ suma obligațiunilor valutare bilanțiere	≤ -25%, ≤ +25%
Expunerile mari	
Suma expunerilor „mari” / Fonduri proprii	≤ 5
Total expuneri față de persoanele afiliate / Fonduri proprii de nivel 1 de bază	≤ 20
Suma primelor zece expuneri din credite / Portofoliul total al creditelor și angajamentele condiționale, incluse în calculul primelor zece expuneri din credite	≤ 30%
Expunerea totală maximă a băncii față de o persoană afiliată și/sau un grup de persoane acționând concertat cu persoana afiliată băncii / Fonduri proprii	<10%
Poziția dominantă pe piață	
Total active ale băncii/Total active pe sector bancar	≤35%
Total depozite persoane fizice/ Total depozite persoane fizice pe sector bancar	≤35%
Principii de remunerare ce nu comportă riscuri	
Componenta variabilă de remunerare/ Componenta fixă de remunerare	≤100%

Sursa: realizat de autor în baza surselor (Regulamentul cu privire la poziția valutară deschisă a băncii, 1997) și (Legea privind activitatea băncilor, 2017, art.39)

Anexa 10. Formularea principiilor Comitetului de la Basel în Legea privind activitatea băncilor

Cerințele Comitetului de la Basel	Prevederile Legii privind activitatea băncilor (2017)
ÎMPUTERNICILE, RESPONSABILITĂȚILE ȘI FUNCȚIILE AUTORITĂȚILOR DE SUPRAVEGHERE	
Principiul 1. Responsabilități, obiective și împuterniciri	<i>Art.5. Atribuțiile de supraveghere ale autorității competente</i>
Principiul 2. Independență, responsabilitate, resurse și protecție legală pentru supraveghetori	
Principiul 3. Cooperare și colaborare	
Principiul 4. Activități permise	<i>Art. 14. Activitățile permise băncilor</i>
Principiul 5. Criterii de licențiere	Capitolul 1. CERINȚE MINIME DE ACCES LA ACTIVITATE <i>Art. 8. Licența și competența de acordare a licenței</i> <i>Art. 9. Capitalul inițial</i> <i>Art. 10. Sediul</i> <i>Art. 11. Conducerea activității</i> <i>Art. 12. Acționari</i> <i>Art. 13. Programul de activitate și structura organizatorică</i> <i>Art. 14. Activitățile permise băncilor</i> <i>Art. 15. Restricții în desfășurarea anumitor activități</i> Capitolul 2. LICENȚIEREA BĂNCILOR <i>Art. 16. Solicitarea eliberării licenței</i> <i>Art. 17. Procesul de licențiere</i> <i>Art. 19. Motivele de respingere a cererii de acordare a licenței</i> <i>Art. 22. Retragera licenței</i>
Principiul 6. Transferul de proprietate	Titlul III. CERINȚE PRUDENȚIALE Capitolul 2. ACȚIONARIATUL BĂNCII <i>Art. 45. Obligația privind obținerea unei aprobări prealabile și restricții</i> <i>Art. 48. Evaluarea achizitorului potențial/dobânditorului</i> <i>Art. 50. Notificarea înstrăinării sau reducerii deținerii calificate</i>
Principiul 7. Achiziții semnificative	Cap. 3. DEȚINERI CALIFICATE ALE BĂNCILOR <i>Art. 55. Valoarea unei dețineri calificate a unei bănci</i> <i>Art. 56. Interdicția dobândirii controlului în entități din afara sectorului financiar</i> <i>Art. 58. Aprobarea prealabilă a BNM</i>
Principiul 8. Abordarea de supraveghere	Cap.4. CERINȚE PENTRU ACOPERIREA RISCURILOR ȘI RAPORTAREA
Principiul 9. Tehnici și instrumente de supraveghere	<i>Art.101. Criterii tehnice pe care Banca Națională a Moldovei le are în vedere în procesul de verificare și evaluare</i> <i>Art.139. Măsuri de supraveghere</i>
Principiul 10. Supravegherea din oficiu a rapoartelor băncilor	
Principiul 11. Dreptul autorității de supraveghere de a corecta/sancționa	<i>Art. 138. Competențe de supraveghere și de sancționare</i>

Cerințele Comitetului de la Basel	Prevederile Legii privind activitatea băncilor (2017)
Principiul 12. Supraveghere consolidată	Titlul V. SUPRAVEGHEREA PRUDENȚIALĂ ȘI CERINȚELE DE PUBLICARE PENTRU BNM Cap.2. SUPRAVEGHEREA PE BAZĂ CONSOLIDATĂ <i>Art. 109. Autoritatea competentă responsabilă cu supravegherea pe bază consolidată a băncilor</i> <i>Art. 110. Coordonarea activităților de supraveghere</i> <i>Art. 111. Acordurile de colaborare în domeniul supravegherii pe bază consolidată</i> <i>Art. 112. Colegiile de supraveghetori</i> <i>Art. 113. Obligații de cooperare</i> <i>Art. 114. Colaborarea dintre autorități competente din Republica Moldova</i> <i>Art. 115. Verificarea informațiilor referitoare la entitățile din alte state</i> <i>Art. 116. Aplicarea cerințelor prudențiale pe bază consolidată</i>
Principiul 13. Relații transfrontaliere	<i>Art. 107. Colaborarea privind supravegherea</i>
Principiul 14. Guvernanță corporativă	Titlul III. CERINȚE PRUDENȚIALE Capitolul 1. ORGANIZARE ȘI CONDUCERE <i>Art. 36. Organizarea băncilor</i> <i>Art. 37. Statutul și reglementările interne</i> <i>Art. 38. Cadrul de administrare a activității</i> <i>Art. 39. Politica de remunerare</i> <i>Art. 40. Organul de conducere</i> <i>Art. 41. Consiliul băncii</i> <i>Art. 42. Organul executiv al băncii</i> <i>Art. 43. Aplicarea principiilor de guvernanță</i> <i>Art. 44. Comitetele specializate ale consiliului băncii</i>
REGLEMENTĂRI ȘI CERINȚE PRUDENȚIALE	
Principiul 15. Procesul de gestionare a riscurilor	<i>Art. 100. Procesul de verificare și evaluare</i>
Principiul 16. Adecvarea capitalului	<i>Art. 59. Nivelul de aplicare a cerințelor prudențiale</i> <i>Art. 60. Fondurile proprii și nivelul minim al acestora pentru acoperirea riscurilor</i> <i>Art. 61. Metodologiile de determinare a cerințelor de fonduri proprii</i> <i>Art. 62. Aprobările prealabile aferente fondurilor proprii</i> <i>Art. 63. Amortizoarele de capital</i> <i>Art. 78. Procesul de evaluare a adecvării capitalului la riscuri</i>
Principiul 17. Riscul de credit	<i>Art. 64. Cerințe de fonduri proprii pentru acoperirea riscului de credit</i>
Principiul 18. Active problematice, provizioane și rezerve	
Principiul 19. Riscul de concentrare și limitele expunerilor mari	<i>Art. 74. Cerințele privind expunerile mari</i> <i>Art. 75. Expuneri la riscul de credit transferat</i>
Principiul 20. Tranzacțiile cu părți afiliate	<i>Art. 80. Tranzacții cu persoanele afiliate băncii</i> <i>Art. 81. Interzicerea unor operațiuni cu persoane afiliate băncii</i>

Cerințele Comitetului de la Basel	Prevederile Legii privind activitatea băncilor (2017)
Principiul 21. Riscul de țară și de transfer	<i>Art. 73. Cerințe de fonduri proprii pentru acoperirea altor riscuri</i>
Principiul 22. Riscul de piață	<i>Art. 71. Cerințe de fonduri proprii pentru acoperirea riscurilor de piață</i>
Principiul 23. Riscul ratei de dobândă	<i>Art. 73. Cerințe de fonduri proprii pentru acoperirea altor riscuri</i>
Principiul 24. Riscul de lichiditate	<i>Art. 76. Cerințe privind lichiditatea Art. 77. Calcularea indicatorului efectului de levier Art. 79. Procesul de evaluare a adecvării lichidității</i>
Principiul 25. Risc operațional	<i>Art. 70. Cerințe de fonduri proprii pentru acoperirea riscului operațional</i>
Principiul 26. Mecanismele de control intern	<i>Art. 38. Cadrul de administrare a activității</i>
Principiul 27. Raportarea financiară și auditul extern	Titlul III. CERINȚE PRUDENȚIALE Cap.5. EVIDENȚA CONTABILĂ, SITUAȚII FINANCIARE ȘI AUDIT <i>Art. 85. Evidența contabilă în bănci Art. 86. Prezentarea situațiilor financiare Art. 87. Efectuarea auditului în alte scopuri Art. 88. Aprobarea societății de audit Art. 89. Obligațiile societății de audit de informare și comunicare cu Banca Națională a Moldovei Art. 90. Retragerea aprobării societății de audit</i>
Principiul 28. Dezvăluire și transparență	Titlul III. CERINȚE PRUDENȚIALE Cap.6. CERINȚE DE PUBLICARE PENTRU BĂNCI <i>Art. 91. Sfera de aplicare a cerințelor de publicare Art. 92. Frecvența de publicare Art. 93. Mijloace de publicare Art. 94. Cerințe specifice de publicare</i>
Principiul 29. Abuzul serviciilor financiare	Titlul IV. POLITICI DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A SPĂLĂRII BANILOR ȘI FINANȚĂRII TERORISMULUI. SECRETUL BANCAR ȘI CONFLICTELE DE INTERESE <i>Art. 95. Politici de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului Art. 96. Obligativitatea păstrării confidențialității Art. 97. Condițiile furnizării informației ce constituie secret bancar Art. 98. Declararea interesului material</i>

Sursa: realizat de autor în baza surselor (Legea privind activitatea băncilor, 2017), (CBSB, 2024) și (Dermengi, 2019a)

Anexa 11. Indicatorii înregistrați de Banca de Economii, Banca Socială și Unibank

	Banca de Economii		Banca Socială		Unibank	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Încălcarea limitelor prudenciale privind:						
suficiența capitalului ponderat la risc ($\geq 16\%$)	26,03	3,30	17,96	3,07	17,34	18,4
lichiditatea principiul I (≤ 1)	0,29	0,26	0,68	19,69	0,72	0,41
lichiditatea principiul II ($\geq 20\%$)	66,06	-1,72	24,35	7,12	21,24	11,54
Suma expunerilor „mari” / CNT (≤ 5)	0,90	32,15	3,16	40,71	0,00	5,94
Suma primelor zece datorii nete la credite minus reducerile / Soldul datoriei la credite net (suma de bază) (≤ 30)	36,91	39,72	34,25	1 216,10	9,11	17,13
Total expuneri față de persoanele afiliate / Capitalul de gradul I (≤ 20)	0,36	37,24	6,33	2,07	0,17	8,44
Imobilizări corporale / CNT (≤ 50)	39,13	66,89	18,92	30,45	6,74	5,81
Alți indicatori deficitari:						
Rata creditelor neperformante	58,42	72,59	15,78	32,66	1,93	11,20
ROA	0,54	-2,08	1,24	-0,03	0,67	0,4
ROE	3,95	-24,74	7,01	-0,29	6,92	6,03

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Anexa 12. Măsurile de intervenție ale BNM (2016-2025)

Măsurile de intervenție	Banca vizată	Perioada de aplicare	Comentarii
Regim de intervenție timpurie	MICB	2016-2020	BNM a constatat activități concertate a unui grup de persoane ce deținea o cotă de 63,89% din capitalul social al băncii, fără permisiunea BNM. Decizia de ridicare a regimului de intervenție timpurie a fost luată odată cu aprobarea, pe 10 februarie 2020, a lui Nikolay Borissov și Penka Kratunova în calitate de membri ai Comitetului de conducere al băncii.
	ENG	2019-2023	Activitatea concertată, fără permisiunea prealabilă scrisă a BNM. BNM a hotărât suspendarea exercițiului unor drepturi în privința a 52,77% din acțiuni. Urmare deciziei BNM, acționarii vizati au fost obligați să înstrăineze acțiunile deținute în capitalul social al băncii. O parte din echipa executivului și cea a consiliului băncii, care au rămas în funcție, au fost completate de administratori temporari desemnați de BNM. Măsura a fost luată pentru asigurarea unei conduceri sănătoase și prudente a activității băncii în perioada de soluționare a deficiențelor identificate în structura de proprietate a acesteia. Decizia de ridicare a regimului de intervenție timpurie a fost luată odată cu aprobarea, pe 19 ianuarie 2023, a unui nou membru al Consiliului și restabilirea, în consecință, a funcționalității Consiliului și Comitetului de Conducere al băncii prin asigurarea cvorumului necesar pentru ținerea ședințelor și luarea deciziilor conform actelor normative și actelor interne ale Băncii.
	FCB	2019-prezent	BNM a constatat că un grup de acționari acționează concertat. Aceștia au achiziționat și posedă o deținere calificată (cotă substanțială) în capitalul social al băncii, în mărime de 36,15%, fără permisiunea prealabilă scrisă a BNM. Astfel, au fost încălcate prevederile Legii privind activitatea băncilor (2017). În consecință, a fost suspendat exercițiul unor drepturi ale acestor acționari, și anume: de vot, de convocare și desfășurare a adunării generale a acționarilor, de a introduce chestiuni în ordinea de zi, de a propune candidați pentru membrii consiliului societății, ai organului executiv și de a primi dividende. Urmare deciziei BNM, acționarii vizati trebuie, conform legii, să înstrăineze acțiunile deținute în capitalul social al băncii.
Regimul de supraveghere intensivă	VB	2016-2018	Banca a fost plasată în supraveghere specială pe 11 iunie 2015. Ulterior, supravegherea specială a fost înlocuită cu supravegherea intensivă (4 octombrie 2016), urmare modificărilor legislative. Decizia a fost luată după ce s-a constatat că banca asigură transparentizarea structurii acționariatului băncii ca urmare a achiziționării a 72.19 la sută din capitalul social de VB Investment Holding B.V., societate deținută de

			Banca Transilvania din România în parteneriat cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD). În același timp, a fost aprobat un nou Consiliu de administrație al băncii, care este funcțional din data de 9 august 2018. Totodată, a fost diminuat soldul creditelor neperformante în perioada 2017-2018 și realizate acțiunile incluse în planurile de remediere prescrise de BNM.
	MAIB	2015-2019	Banca a fost plasată în supraveghere specială pe 11 iunie 2015. Ulterior, supravegherea specială a fost înlocuită cu supravegherea intensivă (4 octombrie 2016), urmare modificărilor legislative. Decizia de ridicare a regimului a fost determinate de transparentizarea structurii acționariatului, urmare achiziționării a 41.09% din capitalul social de către HEIM PARTNERS LIMITED, format dintr-un consorțiu internațional de investitori: BERD, Invalida INVL, Horizon Capital. Banca a realizat acțiunile incluse în planurile de remediere prescrise anterior de către BNM.

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-e)

Anexa 13. Date statistice

13.1. Total active ale băncii/Total active pe sector bancar, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	17,61	11,20	5,83	1,14	0,42	2,59	6,00	2,57	9,51	5,86	16,83	3,87	1,29	15,29
2014	16,34	14,84	17,59	0,95	0,37	2,21	4,13	2,17	3,71	6,15	14,09	3,31	1,15	12,97
2015	26,50			1,61	0,75	3,23	6,63	3,44		10,69	22,50	5,43	1,65	17,57
2016	27,11			1,92	0,89	3,32	6,88	3,66		12,38	19,73	4,88	1,92	17,32
2017	27,94			1,79	0,97	3,37	6,01	3,74		12,73	19,07	4,32	1,83	18,24
2018	28,41			1,77	1,28	3,23	4,71	3,73		13,20	19,81	4,50	2,10	17,26
2019	28,48			1,77	1,33	2,79	4,77	3,75		13,45	20,33	4,38	2,60	16,34
2020	29,18			1,74	1,35	2,81	4,42	3,70		13,82	20,50	4,76	2,90	14,81
2021	31,39			1,71	1,27	2,50	4,06	3,65		14,17	20,60	4,37	2,29	13,98
2022	32,76			1,65	1,23	2,16	3,60	3,80		14,10	19,67	4,66	2,37	14,01
2023	33,93			1,42	1,09	2,09	3,35	3,80		13,91	20,19	4,15	1,94	14,13
2024	34,95			1,30	1,00	1,93	3,35	3,66		12,49	21,26	4,38	1,23	14,46

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.2. Suficiența capitalului (ulterior Rata fondurilor proprii totale), %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	22,0	26,0	18,0	62,9	107,5	28,3	38,5	19,6	17,3	27,5	17,0	18,7	93,4	19,1
2014	16,8	3,3	3,1	59,6	119,6	23,2	41,4	21,0	18,4	23,0	16,4	22,1	137,2	19,7
2015	22,6			58,3	119,8	35,4	45,4	27,8		27,7	18,6	23,2	164,4	25,5
2016	25,5			60,4	98,6	43,4	57,1	27,2		31,3	23,2	32,4	121,3	22,6
2017	25,8			52,8	64,8	43,9	59,3	24,7		25,6	27,7	32,3	98,1	34,4
2018	22,3			25,0	38,9	39,9	62,2	21,2		21,0	24,0	29,0	48,3	32,0
2019	19,2			35,1	38,7	45,7	52,0	20,6		20,2	24,4	25,8	49,2	34,4
2020	19,5			33,5	33,7	54,0	44,1	26,0		21,4	31,7	25,0	41,2	40,8
2021	21,0			33,6	32,8	46,9	45,1	24,4		18,9	25,5	23,2	38,9	42,2
2022	22,2			32,6	33,6	61,3	48,4	25,3		25,9	31,6	23,7	37,8	44,7
2023	24,1			31,7	31,3	57,6	44,3	25,5		25,2	30,7	23,6	46,7	43,9
2024	20,6			31,4	27,3	39,7	38,7	25,2		22,5	24,4	25,2	110,5	39,7

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.3. Datorii/Capital, coeficient

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	4,75	7,80	5,18	2,41	0,58	3,99	2,94	4,39	14,79	3,95	8,73	7,45	2,42	5,75
2014	5,08	16,61	22,34	2,47	0,46	3,86	2,25	4,27	6,13	4,89	6,83	6,89	1,81	5,42
2015	5,22			2,97	1,05	3,61	2,67	4,69		5,20	7,70	7,39	1,76	4,87
2016	5,10			3,44	1,24	3,46	2,96	5,33		5,42	6,45	6,43	2,14	4,52
2017	5,09			3,29	1,58	3,49	2,85	5,28		5,66	6,21	5,66	2,16	4,88
2018	5,09			3,31	2,44	3,29	2,99	4,97		5,71	5,38	5,82	2,84	4,94
2019	4,88			3,44	2,74	2,73	2,98	4,71		5,44	4,65	5,23	3,98	4,45
2020	5,10			3,83	3,17	3,13	3,32	4,88		6,07	4,75	7,16	5,00	4,18
2021	5,83			4,15	3,09	3,34	3,43	5,15		6,62	4,90	6,80	4,37	4,15
2022	5,50			4,33	3,02	1,98	3,10	4,80		6,11	4,13	6,89	3,83	3,77
2023	5,75			4,27	3,04	2,12	3,26	4,99		5,96	4,54	6,02	3,17	3,79
2024	6,48			4,38	3,03	2,38	3,67	4,89		5,76	5,05	6,42	1,79	3,98

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.4. Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază), %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	6,0	58,4	15,8	4,6	10,3	11,7	35,7	7,6	1,9	5,1	5,3	5,4	24,7	13,0
2014	5,7	72,6	32,7	3,8	16,4	11,4	17,9	4,2	11,2	5,6	7,8	7,1	31,8	11,4
2015	9,6			11,0	7,7	16,0	24,9	3,6		6,3	9,1	7,1	26,6	8,9
2016	12,2			16,1	8,8	18,6	28,1	4,0		7,4	16,0	9,5	26,5	33,8
2017	11,6			20,4	6,7	19,2	34,1	6,1		9,6	29,4	10,4	14,6	33,0
2018	6,0			11,5	4,9	17,3	13,1	5,6		9,9	21,1	5,3	8,1	31,2
2019	4,9			7,7	4,9	14,0	9,4	4,6		8,2	11,7	6,5	5,0	17,9
2020	5,0			8,2	10,3	16,6	5,0	7,2		7,0	8,4	5,6	3,6	15,0
2021	6,9			6,1	5,9	10,9	3,6	4,1		4,7	5,2	3,9	2,1	11,3
2022	7,4			7,1	9,2	8,6	3,5	3,6		5,8	5,4	5,6	1,8	8,5
2023	6,5			7,2	4,7	5,8	4,0	3,4		5,1	5,6	5,6	2,5	4,0
2024	4,8			4,7	6,6	4,7	3,2	3,3		5,2	3,4	4,2	10,8	2,6

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.5. Suma reducerilor calculate pentru soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază), %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	6,36	54,94	12,84	6,93	10,91	11,42	16,54	7,83	2,76	6,10	6,08	5,99	11,16	9,97
2014	6,47	68,11	21,95	6,49	11,03	10,37	12,29	5,24	6,60	6,25	5,71	7,78	20,01	11,33
2015	8,23			6,38	9,39	12,33	17,27	4,94		6,86	6,37	7,33	20,98	9,96
2016	9,84			9,61	8,21	15,54	22,43	4,78		7,16	12,53	8,84	18,65	27,71
2017	10,75			9,83	7,17	16,99	28,08	4,75		7,17	19,45	7,63	11,62	31,02
2018	7,25			8,73	6,70	16,57	9,52	4,43		6,21	15,15	4,50	7,26	29,18
2019	6,24			8,45	6,18	15,77	7,34	5,03		5,31	8,83	4,30	6,81	18,63
2020	6,43			8,73	8,97	18,21	4,92	7,48		5,59	7,49	4,12	5,84	15,28
2021	6,12			7,35	7,14	12,39	4,16	5,13		4,60	6,23	3,67	4,30	13,07
2022	6,23			7,42	8,03	9,96	4,07	4,80		5,58	6,29	3,84	4,41	10,49
2023	5,96			7,43	6,71	7,55	4,48	4,75		6,34	6,22	4,17	4,17	6,59
2024	5,08			6,92	7,18	6,58	3,25	4,85		6,54	5,29	3,76	8,61	5,45

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.6. Suma reducerilor pentru pierderi din deprecieri formate la active și angajamente condiționale conform SIRF/ Total active, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	1,87	7,19	5,43	0,95	3,13	1,71	9,12	1,93	0,36	2,24	2,29	2,52	3,18	2,16
2014	2,07	7,17	2,50	0,66	1,84	1,29	5,73	2,42	1,57	2,19	2,56	3,16	6,25	2,32
2015	3,90			1,09	1,72	1,79	6,70	2,16		2,72	4,59	4,12	8,08	3,36
2016	4,87			0,85	0,92	2,18	7,25	1,83		2,33	8,37	4,36	7,76	4,54
2017	5,08			0,94	0,74	2,43	8,49	1,44		2,30	8,73	3,37	6,90	3,92
2018	3,94			1,23	0,78	2,73	7,60	1,67		2,10	7,22	2,66	3,62	6,16
2019	3,65			0,87	0,78	2,90	3,56	1,94		2,18	2,91	2,27	2,27	4,70
2020	3,45			0,76	1,04	2,49	3,83	2,49		2,41	2,66	2,55	1,78	4,15
2021	3,24			0,65	0,83	2,39	2,52	1,42		2,17	2,51	2,31	1,82	3,65
2022	3,35			1,27	0,69	3,02	3,83	1,59		3,71	3,66	2,63	2,31	3,46
2023	2,37			1,30	0,66	2,06	3,74	1,03		2,11	2,85	2,07	1,80	2,46
2024	2,17			1,06	0,83	2,09	3,21	1,00		1,94	2,77	1,49	1,33	2,08

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.7. Soldul datoriei la credite/ Total active, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	68,47	17,30	65,32	45,95	50,38	51,28	64,90	52,74	45,82	61,71	59,08	75,12	49,32	57,41
2014	70,57	9,60	11,87	44,15	50,17	50,83	59,35	52,95	26,52	59,37	67,18	72,96	41,53	47,26
2015	61,58			39,42	37,15	38,94	50,03	43,13		52,80	61,48	66,13	36,18	48,69
2016	54,57			32,71	35,63	36,26	38,95	41,12		45,03	54,47	58,33	31,53	39,44
2017	49,31			37,89	45,85	33,56	34,58	43,77		47,95	42,07	58,71	44,40	26,89
2018	52,57			42,02	45,19	34,85	18,81	48,31		49,14	41,21	58,16	44,75	25,06
2019	55,18			44,96	45,32	36,72	26,62	48,67		51,38	41,01	62,84	31,25	27,41
2020	51,48			47,36	40,20	26,55	35,80	39,11		53,64	38,37	65,64	31,39	30,37
2021	52,86			49,54	41,34	33,51	41,08	40,20		54,29	47,07	66,50	41,29	31,32
2022	53,26			46,67	39,31	36,99	45,10	40,42		46,96	48,73	58,82	39,55	31,20
2023	45,80			47,24	42,25	39,27	42,13	38,17		34,84	45,09	52,80	40,05	30,14
2024	51,43			46,96	52,73	56,34	43,61	41,76		39,52	52,91	55,59	17,60	37,83

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.8. Cheltuieli neaferte dobânzilor / Total venit, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	38,35	42,22	36,94	47,52	82,35	43,63	88,70	58,95	27,43	66,27	32,88	54,41	65,20	35,15
2014	42,11	85,55	60,05	47,77	86,36	48,03	128,18	58,06	25,45	62,59	33,04	55,98	85,43	44,17
2015	49,34			49,10	77,32	52,08	55,09	50,25		51,53	58,03	54,07	69,14	66,00
2016	46,93			37,20	71,01	48,99	53,96	48,91		40,40	54,27	48,06	70,10	52,03
2017	54,76			47,35	77,12	56,33	64,12	61,68		49,72	48,98	57,06	70,27	50,11
2018	54,13			47,20	73,00	58,55	108,81	65,86		48,46	43,92	46,31	70,19	61,14
2019	50,32			53,03	70,55	64,83	64,09	66,37		55,93	36,77	43,97	61,27	55,04
2020	61,71			61,02	70,55	68,58	93,06	72,60		66,01	57,33	61,94	62,96	62,99
2021	60,86			64,71	68,88	69,93	78,94	71,14		58,99	52,52	51,58	65,30	65,69
2022	54,70			70,73	64,02	63,50	72,01	64,99		58,20	56,57	50,12	44,87	58,85
2023	48,41			61,66	62,10	66,84	67,58	57,02		29,74	50,45	37,42	49,22	54,52
2024	54,97			72,86	75,39	75,14	76,79	67,89		48,17	55,31	50,67	47,95	61,69

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.9. Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază), coeficient

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	0,97	0,25	0,97	0,71	1,79	0,75	1,48	0,89	0,73	0,93	0,81	1,39	0,99	0,71
2014	0,94	0,19	0,14	0,71	1,76	0,75	1,13	0,79	0,35	0,85	0,99	1,30	0,87	0,60
2015	0,80			0,61	0,75	0,57	0,81	0,61		0,70	0,81	1,17	0,71	0,64
2016	0,70			0,47	0,68	0,53	0,59	0,55		0,58	0,69	1,04	0,55	0,50
2017	0,62			0,55	0,79	0,47	0,52	0,58		0,65	0,53	1,16	0,83	0,34
2018	0,67			0,63	0,67	0,48	0,26	0,66		0,65	0,52	1,13	0,72	0,31
2019	0,70			0,70	0,65	0,53	0,37	0,68		0,67	0,54	1,15	0,41	0,35
2020	0,65			0,73	0,56	0,37	0,51	0,53		0,65	0,50	1,17	0,39	0,39
2021	0,69			0,75	0,59	0,46	0,56	0,55		0,68	0,61	1,23	0,53	0,40
2022	0,73			0,70	0,58	0,60	0,64	0,56		0,63	0,65	1,08	0,55	0,42
2023	0,61			0,71	0,61	0,61	0,60	0,52		0,45	0,59	0,89	0,56	0,42
2024	0,66			0,68	0,77	0,86	0,61	0,57		0,50	0,67	0,85	0,28	0,52

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.10. ROE, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	14,56	3,95	7,01	2,08	3,79	12,01	-9,27	2,01	6,92	8,13	25,78	6,30	2,59	14,49
2014	14,70	-24,74	-0,29	1,56	2,70	8,94	-17,40	6,01	6,03	10,81	26,08	7,17	-0,99	11,02
2015	13,49			7,43	4,98	13,14	4,21	15,04		20,94	7,63	12,15	6,62	5,42
2016	13,13			11,87	5,35	13,28	0,70	13,59		25,60	8,06	7,10	7,38	9,93
2017	12,86			5,52	3,42	9,48	-1,95	8,33		18,97	17,83	7,41	3,88	11,45
2018	13,63			6,59	3,77	8,74	-8,70	11,33		19,33	20,81	14,54	3,23	6,77
2019	16,94			5,75	4,23	7,60	4,42	13,71		14,31	23,12	14,82	5,29	11,76
2020	11,05			3,54	4,28	6,40	-2,41	9,07		7,41	12,43	6,81	4,79	9,28
2021	13,80			4,78	5,81	7,45	2,28	11,17		12,74	18,43	13,35	4,81	9,00
2022	18,80			3,12	8,94	11,19	5,89	17,16		16,94	19,38	15,18	22,89	18,02
2023	16,82			2,08	5,48	6,88	4,08	16,55		26,52	17,17	15,75	10,00	15,68
2024	17,79			0,30	2,60	3,79	1,01	12,22		18,44	19,99	9,59	6,50	12,43

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.11. Venitul din dobânzi anualizat / Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	8,12	6,09	10,42	7,82	11,81	8,35	9,29	7,87	8,51	9,74	9,81	13,03	9,52	8,14
2014	8,20	5,95	11,50	7,43	10,60	7,60	7,79	9,04	7,88	8,64	9,41	12,18	8,69	8,32
2015	9,00			10,93	12,95	9,66	8,47	10,99		9,02	10,41	12,98	9,96	10,85
2016	9,12			11,53	13,63	10,95	9,01	11,78		9,24	11,54	12,81	9,43	12,20
2017	7,03			7,60	9,82	8,09	6,38	8,83		7,48	8,28	9,85	6,53	8,20
2018	6,06			6,50	8,59	6,76	5,79	8,26		6,57	6,78	8,15	5,94	6,35
2019	5,97			6,36	7,52	6,88	5,65	8,36		6,66	6,39	6,92	5,38	6,37
2020	5,48			5,65	6,40	5,53	4,82	6,94		5,59	5,28	5,50	3,60	5,00
2021	5,38			5,78	6,67	5,86	5,10	6,18		6,00	5,43	4,97	3,58	5,00
2022	8,47			9,60	10,47	10,65	8,68	9,50		8,51	9,53	7,84	8,88	10,13
2023	8,64			10,27	10,52	10,53	8,23	9,76		8,74	9,02	8,05	7,76	9,41
2024	6,03			6,94	7,48	7,50	5,49	6,69		5,58	6,29	6,05	4,60	5,64

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.12. Venitul net aferent dobânzilor / Total venit, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	37,10	6,95	29,15	29,71	38,04	23,12	39,15	15,36	19,90	49,31	33,19	46,34	47,61	25,92
2014	41,81	10,07	42,22	26,83	43,87	25,92	36,42	29,39	21,94	48,73	37,50	48,07	58,89	29,19
2015	39,12			41,31	42,96	29,44	31,69	32,37		43,67	35,11	42,67	62,00	34,01
2016	37,98			39,64	35,65	37,04	29,79	29,87		45,65	36,54	37,20	61,88	35,95
2017	42,08			33,21	35,66	36,90	22,70	29,59		48,40	36,90	43,69	52,43	36,66
2018	46,54			38,42	37,63	40,36	35,44	36,49		47,64	36,78	40,16	45,17	34,64
2019	46,31			41,72	37,00	44,32	43,77	39,86		47,78	37,43	38,84	41,83	34,26
2020	42,84			34,52	27,70	38,31	40,90	36,52		43,75	36,52	36,92	37,33	34,37
2021	47,29			38,55	35,10	45,41	43,98	36,29		47,99	41,17	42,72	39,95	35,09
2022	47,37			46,40	42,76	58,43	50,17	40,62		51,38	49,76	47,81	55,79	48,73
2023	39,60			39,86	37,70	56,12	43,94	34,79		38,51	42,21	37,43	45,39	46,30
2024	42,34			42,27	41,12	52,91	43,58	37,42		42,85	40,34	39,16	42,26	42,03

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.13. Marja netă a dobânzii, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	4,13	0,74	3,81	3,06	10,71	3,36	4,60	2,30	1,99	7,13	4,36	6,98	6,05	3,05
2014	4,60	1,14	5,88	2,71	10,15	3,32	3,73	4,33	1,89	6,26	4,71	6,88	6,62	3,65
2015	4,93			6,12	11,35	5,08	4,15	5,73		6,12	5,24	7,10	8,49	6,12
2016	4,77			5,93	9,52	6,31	3,64	5,41		5,83	5,66	5,80	8,45	6,42
2017	4,54			3,56	7,33	4,97	2,19	4,59		5,30	4,73	5,67	5,07	4,87
2018	4,31			3,50	6,05	4,62	3,37	5,48		4,68	4,29	4,66	4,20	3,80
2019	4,36			3,74	5,04	5,23	3,97	6,13		4,78	4,17	4,07	3,51	4,15
2020	3,99			3,11	3,82	4,18	3,43	5,08		3,84	3,61	3,27	2,29	3,57
2021	4,21			3,66	4,58	4,80	3,92	4,69		4,39	4,20	3,23	2,42	3,70
2022	5,91			6,37	7,36	9,04	6,74	6,98		6,11	7,31	4,93	6,97	8,19
2023	4,99			5,49	6,11	8,30	5,42	5,86		4,61	5,83	3,88	4,81	6,49
2024	4,18			4,27	5,18	5,97	3,74	4,88		3,88	4,71	3,32	2,99	4,48

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.14. ROA, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	2,58	0,54	1,24	0,55	2,32	2,46	-2,39	0,42	0,67	1,86	2,94	0,72	0,73	2,07
2014	2,47	-2,08	-0,03	0,44	1,70	1,79	-4,82	1,09	0,40	2,04	3,19	0,84	-0,34	1,65
2015	2,08			2,10	2,80	2,71	1,16	2,63		3,22	0,94	1,42	2,26	0,87
2016	2,03			3,06	2,38	2,92	0,19	2,12		3,69	1,00	0,84	2,57	1,71
2017	2,07			1,30	1,43	2,04	-0,51	1,29		2,73	2,26	1,02	1,21	1,97
2018	2,20			1,47	1,26	1,91	-2,17	1,78		2,70	2,96	2,07	0,85	1,05
2019	2,69			1,29	1,15	1,89	1,18	2,25		2,03	3,67	2,31	1,19	1,94
2020	1,84			0,75	1,08	1,57	-0,60	1,55		1,04	2,15	0,90	0,82	1,65
2021	2,07			0,93	1,41	1,66	0,54	1,79		1,71	3,07	1,66	0,85	1,63
2022	2,77			0,60	2,33	3,21	1,44	2,85		2,19	3,57	1,92	4,30	3,69
2023	2,55			0,38	1,38	2,28	1,00	2,83		3,74	3,16	2,10	2,20	2,93
2024	2,37			0,05	0,64	1,10	0,22	2,05		1,50	3,19	1,32	1,86	2,54

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.15. Principiul II de lichiditate, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	28,53	66,06	24,35	50,84	33,83	39,12	24,29	36,40	21,24	36,33	28,23	25,49	44,76	34,82
2014	27,30	-1,72	7,12	50,38	39,04	38,85	30,74	34,18	11,54	37,41	23,61	28,12	54,60	45,52
2015	38,28			56,93	56,28	52,77	40,13	47,85		47,26	38,05	34,35	63,04	43,93
2016	43,71			61,26	53,11	56,69	52,89	48,32		55,02	44,77	43,45	66,64	54,69
2017	48,65			61,08	44,02	60,47	60,32	47,36		49,91	59,24	42,87	54,48	68,09
2018	44,54			57,41	47,40	60,03	69,46	42,55		48,71	59,40	43,06	54,25	71,35
2019	40,52			53,82	49,03	58,23	64,41	44,57		46,57	53,65	37,72	67,61	64,77
2020	43,73			50,63	55,34	70,03	56,37	56,12		44,44	60,48	35,54	66,64	50,81
2021	44,27			49,06	52,99	63,27	54,91	55,37		44,61	52,12	34,60	57,68	53,14

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.16. Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR), %

Anul	MAIB	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2022	226,04	278,31	607,89	452,98	479,16	281,89	248,19	233,73	257,26	212,15	182,84
2023	326,57	292,61	435,90	441,39	661,59	360,81	254,37	256,63	470,07	318,47	195,47
2024	274,11	855,51	336,91	283,78	845,16	603,13	331,06	289,05	470,56	1671,43	157,47

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.17. Active lichide/Total depozite, %

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2013	40,21	96,14	36,12	78,01	119,95	57,36	55,41	61,24	33,98	54,85	38,73	47,08	89,73	43,04
2014	36,46	-3,38	8,46	80,78	136,59	57,44	58,55	50,72	15,39	53,42	34,88	50,21	114,69	57,66
2015	49,77			87,73	113,72	76,99	65,16	68,00		62,79	50,02	60,71	124,03	57,66
2016	56,02			88,46	101,51	82,34	79,42	65,13		70,40	56,48	77,27	115,37	69,63
2017	61,44			88,31	75,54	85,06	90,36	62,81		67,42	74,84	84,64	101,73	85,41
2018	56,44			85,98	69,94	83,21	95,58	58,20		64,88	74,82	83,31	87,80	87,27
2019	51,64			83,85	70,81	84,54	89,89	62,14		60,41	70,29	69,25	89,07	82,83
2020	55,47			78,09	76,48	96,84	80,40	76,21		54,17	78,25	63,53	82,71	65,02
2021	57,58			74,41	75,35	86,44	75,18	75,11		55,52	67,22	64,16	73,87	68,44

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

13.18. Principiul III de lichiditate, coeficient

Anul	MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB
2016	5,90			6,37	17,49	12,81	16,95	8,85		8,55	6,61	5,38	18,21	9,39
2017	5,63			7,95	16,03	14,06	20,05	12,09		11,55	6,17	7,14	15,69	16,26
2018	6,75			9,95	14,45	11,61	22,87	13,24		6,38	7,90	6,99	7,91	21,89
2019	11,03			12,58	10,32	24,14	40,69	13,89		9,59	5,62	12,51	15,30	34,48
2020	12,90			9,19	9,01	33,00	41,66	32,36		10,96	6,42	14,19	15,49	25,56
2021	11,09			8,14	9,36	29,36	48,93	17,66		8,84	6,31	16,12	24,25	25,85
2022	13,75			5,88	14,81	28,97	62,88	16,86		10,49	4,67	9,91	26,22	26,29
2023	14,42			5,46	12,80	24,57	48,77	15,06		9,59	4,22	9,35	20,52	26,15
2024	13,69			6,75	16,96	13,78	31,94	12,18		9,32	3,77	7,11	37,31	16,79

Sursa: realizat de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Anexa 14. Factorii, indicatorii, intervalele de scor și ponderile de importanță în calcularea indicatorului compozit de viabilitate bancară

Factor	Indicator	Intervalele de variație și scorurile atribuite	Ponderi de importanță	
			indicatori	factori
Adecvarea capitalului (C)	Rata fondurilor proprii totale	>43,9% – 4 p 31-43,89% – 3,5 p 23,2-30,99% – 3 p 16-23,19% – 2 p <16% – 0 p >40,8% – 4 p 31,7-40,79% – 3,5 p 24,4-31,69% – 3 p 10-24,39% – 2 p <10% – 0	0,175	0,25
	Total datorii/total capital	>7,2 – 1 p 5,4-7,19 – 1,5 p 4,5-5,39 – 2 p 3,2-4,49 – 2,5 p 1,8-3,19 – 3,5 p <1,8 – 4 p		
Calitatea portofoliului de credite (PC)	Soldul datoriei la credite neperformante (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază)	>11,7% – 1 p 7,3-11,69% – 2 p 5,1-7,29% – 3 p <5,1% – 4 p	0,09	0,2
	Suma reducerilor calculate pentru soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul datoriei la credite (suma de bază)	>3,6% – 1 p 2,4-3,59% – 2 p 1,8-2,39% – 3 p <1,8% – 4 p	0,05	
	Suma reducerilor pentru pierderi din deprecieri formate la active și angajamente condiționale conform SIRF (mil.lei)/ Total active	>52,8% – 1 p 45,1-52,79% – 2 p 38,5-45,09% – 3 p <38,5% – 4 p	0,03	
	Soldul datoriei la credite/ Total active (risc de credit)	>10,7% – 1 p 7,2-10,69% – 2 p 5,9-7,19% – 3 p <5,9% – 4 p	0,03	
Eficiența managementului (EM)	Cheltuieli neaferente dobânzilor / Total venit	>66,2% – 1 p 57,7-66,19% – 2 p 49,1-57,69% – 3 p <49,1% – 4 p	0,045	0,15
	Soldul datoriei la credite (suma de bază) / Soldul depozitelor (suma de bază)	>0,8% – 1 p 0,7-0,79% – 2 p 0,5-0,69% – 3 p <0,5% – 4 p	0,015	
	Randamentul capitalului propriu (ROE)	>13,8% – 4 p 8,5-13,79% – 3 p 4,8-8,49% – 2 p 1-4,79% – 1 p <1% – 0 p	0,06	

Factor	Indicator	Intervalele de variație și scorurile atribuite	Ponderi de importanță	
			indicatori	factori
	Venitul din dobânzi anualizat / Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă	>9,5% – 4 p 8,1-9,49% – 3 p 6,4-8,09% – 2 p <6,4% – 1 p	0,03	
Calitatea acționariatului (CA)	Ponderea capitalului străin, după ratingul de țară	– Banca deține 100% capital străin ce provine din țări cu un rating de țară A – 4 p – Banca deține 51%- 99% capital străin ce provine din țări cu un rating de țară A – 3,5 p – Banca deține 51-100% capital străin ce provin din țări cu un rating de țară <A – 3 p – Banca deține <51% capital străin ce provin din țări cu un rating de țară A – 2,5 p – Banca deține <51% capital străin ce provin din țări cu un rating de țară <A – 2 p – Banca nu are capital străin – 1 p	0,1	0,05
Profitabilitatea băncii (P)	ROA	>2,3% – 4 p 1,7-2,29% – 3 p 1-1,69% – 2 p 0-0,99% – 1 p <0% – 0 p	0,05	0,15
	Venitul din dobânzi/ Total Active	>43,9% – 4 p 39,6-43,89% – 3 p 35,7-39,59% – 2 p <35,7% – 1 p	0,04	
	Marja netă a dobânzii	>5,9% – 4 p 4,7-5,89% – 3 p 3,8-4,69% – 2 p <3,8% – 1 p	0,06	
Lichiditatea băncii (L)	Principiul I	>1 – 0 p 0,8-1 – 1 p 0,7-0,79 – 2 p 0,6-0,69 – 3 p <0,6 – 4 p	0,1 – a.a. 2013-2015	0,2
			0,06 – a.a. 2016-2021	
			0,05 – a.a.2022- 2024	
	Principiul II	>56,3% – 4 p 48,7-56,29% – 3,5 p	0,1 – a.a. 2013-2015	

Factor	Indicator	Intervalele de variație și scorurile atribuite	Ponderi de importanță	
			indicatori	factori
		39-48,69% – 3 p 20-38,99% – 2 p <20% – 0 p	0,06 – a,a, 2016-2021	
	Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR)	>470,1% – 4 p 318,5-470,09% – 3,5 p 256,6-318,49% – 3 p 100-256,59% – 2 p <100% – 0 p	0,08 – perioada 2022-2024	
	Principiul III	>17,9 – 4 p 12,8-17,89 – 3,5 p 8,7-12,79 – 3 p 1-8,69 – 2 p <1 – 0 p	0,08 – a.a. 2016-2021	
			0,07 – a.a. 2022-2024	
Scorul general	Suma factorilor ponderați respectiv Scorul general = suma factorilor * ponderea factorilor			1,00

Sursa: realizat de autor

Anexa 15. Calculul contribuțiilor subindicatorilor în IVB

Tabelul 15.1. Contribuția capitalului în IVB după ponderarea cu importanța sistemică, scorul după intervale de performanță și gradul de contribuție în IVB

MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB	14 bănci	11 bănci
0,0880	0,0672	0,0292	0,0110	0,0042	0,0185	0,0525	0,0138	0,0404	0,0417	0,0715	0,0164	0,0124	0,0707	0,54	0,40
0,0817	0,0111	0,0132	0,0092	0,0037	0,0119	0,0361	0,0117	0,0172	0,0308	0,0652	0,0153	0,0111	0,0600	0,38	0,34
0,1325			0,0155	0,0075	0,0259	0,0638	0,0232		0,0722	0,0956	0,0231	0,0165	0,1186	0,59	0,59
0,1830			0,0170	0,0089	0,0265	0,0663	0,0247		0,0897	0,1258	0,0354	0,0184	0,0866	0,68	0,68
0,1886			0,0159	0,0097	0,0299	0,0579	0,0252		0,0811	0,1216	0,0313	0,0176	0,1391	0,72	0,72
0,1421			0,0126	0,0112	0,0259	0,0453	0,0187		0,0611	0,1337	0,0287	0,0202	0,1316	0,63	0,63
0,1424			0,0142	0,0116	0,0269	0,0459	0,0188		0,0622	0,1372	0,0295	0,0231	0,1307	0,64	0,64
0,1459			0,0139	0,0108	0,0270	0,0392	0,0250		0,0639	0,1563	0,0286	0,0221	0,1185	0,65	0,65
0,1452			0,0137	0,0111	0,0222	0,0360	0,0246		0,0655	0,1391	0,0202	0,0183	0,1118	0,61	0,61
0,1515			0,0132	0,0108	0,0208	0,0347	0,0257		0,0899	0,1574	0,0297	0,0190	0,1243	0,68	0,68
0,2163			0,0114	0,0095	0,0201	0,0297	0,0257		0,0887	0,1363	0,0265	0,0172	0,1130	0,69	0,69
0,1616			0,0104	0,0079	0,0169	0,0268	0,0247		0,0578	0,1435	0,0279	0,0123	0,1157	0,61	0,61

Sursa: calcule făcute de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Tabelul 15.2. Contribuția activelor în IVB după ponderarea cu importanța sistemică, scorul după intervale de performanță și gradul de contribuție în IVB

MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB	14 bănci	11 bănci
0,0951	0,0269	0,0070	0,0082	0,0014	0,0122	0,0090	0,0118	0,0732	0,0316	0,0959	0,0197	0,0035	0,0596	0,46	0,35
0,0833	0,0356	0,0528	0,0069	0,0009	0,0119	0,0062	0,0135	0,0212	0,0314	0,0662	0,0142	0,0021	0,0532	0,40	0,29
0,0742			0,0087	0,0039	0,0097	0,0119	0,0254		0,0513	0,0810	0,0201	0,0040	0,0755	0,37	0,37
0,0515			0,0082	0,0046	0,0119	0,0145	0,0271		0,0631	0,0178	0,0137	0,0046	0,0364	0,25	0,25
0,0671			0,0077	0,0058	0,0111	0,0144	0,0254		0,0611	0,0400	0,0147	0,0038	0,0492	0,30	0,30
0,1222			0,0087	0,0088	0,0107	0,0160	0,0243		0,0634	0,0416	0,0238	0,0090	0,0466	0,38	0,38
0,1595			0,0087	0,0092	0,0084	0,0219	0,0267		0,0713	0,0752	0,0245	0,0187	0,0392	0,46	0,46
0,1984			0,0089	0,0073	0,0098	0,0323	0,0211		0,0802	0,1046	0,0276	0,0247	0,0429	0,56	0,56
0,1507			0,0094	0,0080	0,0105	0,0288	0,0281		0,0921	0,1112	0,0284	0,0169	0,0461	0,53	0,53
0,1278			0,0091	0,0060	0,0106	0,0223	0,0293		0,0747	0,0944	0,0247	0,0175	0,0686	0,49	0,49
0,2036			0,0078	0,0078	0,0115	0,0218	0,0304		0,0876	0,1151	0,0232	0,0144	0,0975	0,62	0,62
0,2586			0,0094	0,0058	0,0122	0,0248	0,0293		0,0787	0,1382	0,0311	0,0068	0,1157	0,71	0,71

Sursa: calcule făcute de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Tabelul 15.3. Contribuția eficienței managementului în IVB, după ponderare cu importanța sistemică, scorul după intervale de performanță și gradul de contribuție în IVB

MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB	14 bănci	11 bănci
0,0872	0,0370	0,0289	0,0038	0,0010	0,0074	0,0090	0,0058	0,0456	0,0211	0,0934	0,0174	0,0037	0,0826	0,44	0,33
0,0711	0,0200	0,0475	0,0029	0,0009	0,0056	0,0050	0,0023	0,0111	0,0065	0,0613	0,0089	0,0007	0,0292	0,27	0,19
0,0398			0,0055	0,0013	0,0097	0,0139	0,0186		0,0401	0,0506	0,0147	0,0027	0,0448	0,24	0,24
0,0488			0,0069	0,0025	0,0119	0,0124	0,0126		0,0576	0,0740	0,0212	0,0040	0,0546	0,31	0,31
0,0671			0,0105	0,0026	0,0146	0,0126	0,0118		0,0592	0,0915	0,0259	0,0038	0,0356	0,34	0,34
0,0554			0,0082	0,0017	0,0068	0,0064	0,0045		0,0673	0,1070	0,0209	0,0035	0,0621	0,34	0,34
0,1239			0,0093	0,0026	0,0059	0,0114	0,0028		0,0626	0,1067	0,0230	0,0125	0,0417	0,40	0,40
0,0438			0,0037	0,0028	0,0038	0,0060	0,0061		0,0207	0,0461	0,0079	0,0070	0,0267	0,17	0,17
0,1224			0,0038	0,0019	0,0034	0,0073	0,0044		0,0213	0,0927	0,0079	0,0041	0,0252	0,29	0,29
0,1327			0,0042	0,0031	0,0055	0,0032	0,0143		0,0529	0,1033	0,0224	0,0110	0,0715	0,42	0,42
0,1578			0,0043	0,0028	0,0044	0,0050	0,0211		0,0668	0,0848	0,0218	0,0047	0,0615	0,43	0,43
0,1520			0,0018	0,0021	0,0041	0,0060	0,0055		0,0637	0,0925	0,0092	0,0033	0,0260	0,37	0,37

Sursa: calcule făcute de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Tabelul 15.4. Contribuția profitului în indicatorul de viabilitate bancară după ponderarea cu importanța sistemică, scorul după intervale de performanță și gradul de contribuție în IVB

MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB	14 bănci	11 bănci
0,0423	0,0168	0,0087	0,0017	0,0013	0,0039	0,0144	0,0039	0,0143	0,0246	0,0316	0,0162	0,0054	0,0229	0,21	0,17
0,0478	0,0223	0,0581	0,0014	0,0014	0,0033	0,0084	0,0041	0,0056	0,0258	0,0391	0,0139	0,0048	0,0195	0,26	0,17
0,0735			0,0059	0,0028	0,0073	0,0124	0,0077		0,0393	0,0506	0,0200	0,0069	0,0461	0,27	0,27
0,0752			0,0070	0,0023	0,0104	0,0103	0,0082		0,0473	0,0548	0,0135	0,0080	0,0546	0,29	0,29
0,0817			0,0027	0,0025	0,0093	0,0090	0,0070		0,0487	0,0529	0,0143	0,0070	0,0506	0,29	0,29
0,0980			0,0036	0,0040	0,0095	0,0071	0,0104		0,0455	0,0475	0,0132	0,0073	0,0259	0,27	0,27
0,0983			0,0045	0,0037	0,0107	0,0140	0,0138		0,0515	0,0488	0,0105	0,0066	0,0306	0,29	0,29
0,0854			0,0026	0,0020	0,0067	0,0113	0,0103		0,0404	0,0415	0,0096	0,0059	0,0222	0,24	0,24
0,1083			0,0035	0,0024	0,0096	0,0140	0,0088		0,0489	0,0603	0,0111	0,0058	0,0210	0,29	0,29
0,1253			0,0069	0,0045	0,0091	0,0151	0,0140		0,0592	0,0826	0,0178	0,0114	0,0588	0,40	0,40
0,0942			0,0047	0,0034	0,0088	0,0128	0,0086		0,0334	0,0666	0,0100	0,0074	0,0593	0,31	0,31
0,1022			0,0038	0,0033	0,0081	0,0085	0,0102		0,0365	0,0702	0,0089	0,0031	0,0423	0,30	0,30

Sursa: calcule făcute de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Tabelul 15.5. Contribuția lichidității în indicatorul de viabilitate bancară după ponderarea cu importanța sistemică, scorul după intervale de performanță și gradul de contribuție în IVB

MAIB	BEM	BS	COM	ECB	ENG	EXIM	FCB	UB	OTP	MICB	PCB	BCR	VB	14 bănci	11 bănci
0,0528	0,0896	0,0292	0,0074	0,0021	0,0130	0,0180	0,0077	0,0380	0,0351	0,0505	0,0193	0,0077	0,0611	0,43	0,27
0,0490	0,0594	0,0000	0,0053	0,0026	0,0110	0,0124	0,0109	0,0148	0,0308	0,0423	0,0166	0,0086	0,0778	0,34	0,27
0,1325			0,0096	0,0060	0,0243	0,0265	0,0172		0,0642	0,0675	0,0326	0,0132	0,0878	0,48	0,48
0,1247			0,0100	0,0059	0,0232	0,0420	0,0220		0,0755	0,0908	0,0283	0,0153	0,1091	0,55	0,55
0,1369			0,0082	0,0050	0,0236	0,0409	0,0202		0,0802	0,1220	0,0251	0,0133	0,1386	0,61	0,61
0,1137			0,0106	0,0082	0,0194	0,0377	0,0217		0,0647	0,0911	0,0261	0,0128	0,1381	0,54	0,54
0,1367			0,0112	0,0068	0,0173	0,0324	0,0218		0,0646	0,0996	0,0236	0,0198	0,1209	0,55	0,55
0,1692			0,0110	0,0085	0,0225	0,0274	0,0285		0,0663	0,1189	0,0219	0,0220	0,0874	0,58	0,58
0,1695			0,0084	0,0080	0,0155	0,0240	0,0245		0,0680	0,0886	0,0253	0,0183	0,0909	0,54	0,54
0,1654			0,0071	0,0088	0,0143	0,0234	0,0222		0,0804	0,0787	0,0303	0,0152	0,0827	0,53	0,53
0,1951			0,0068	0,0059	0,0127	0,0235	0,0238		0,0793	0,0969	0,0303	0,0147	0,0834	0,57	0,57
0,1870			0,0079	0,0063	0,0103	0,0235	0,0212		0,0799	0,0914	0,0223	0,0098	0,0803	0,54	0,54

Sursa: calcule făcute de autor în baza sursei (BNM, s.a.-a)

Anexa 16. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice eliberat de centrul analitic independent Expert-Grup

MD-2009, Republica Moldova
Chișinău, str. Vlaicu Pârcălab, 3
Telefon: 022 999 312
email: info@expert-grup.org
web: www.expert-grup.org

CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRILOR ȘTIINȚIFICE ELIBERAT afere tezei de doctorat

la specialitatea: 522.01-Finanțe cu tema „Identificarea criteriilor de eficiență a supravegherii în vederea menținerii viabilității sistemului bancar”, elaborată de dna Dermengi Daniela, conducător științific dna Cociug Victoria, dr., conf.univ.

Prin prezentul certificat, confirm că am examinat teza de doctorat scrisă de dna Dermengi Daniela și consider că cercetarea este bine fundamentată științific, iar rezultatele obținute sunt utile și relevante pentru domeniul supravegherii bancare și viabilității sistemului bancar.

Teza conține o retrospectivă istorică a cadrului de reglementare și supraveghere din Republica Moldova, o analiză profundă a cerințelor Basel III și a felului în care acestea au fost aplicate la nivelul reglementărilor naționale, precum și un model de calcul inovator pentru evaluarea viabilității sistemului bancar.

Modelul de calcul propus de autor, care include penalizări a viabilității sistemului bancar pentru supracapitalizare și supralichiditate, se poate utiliza cu succes în scopuri de analiză strategică și diagnostic. Calculele au fost realizate într-o succesiune logică, pe etape, și aduce elemente definitorii noi, bine explicate.

Prin urmare, certific faptul că rezultatele cercetării au fost aplicate în cadrul lucrării în mod coerent și argumentat, contribuind la o mai bună înțelegere a interacțiunii dintre supraveghere și viabilitatea bancară, și confirm că rezultatele tezei sunt aplicabile în practică.

LUPUȘOR Adrian, director executiv
Centru analitic independent „Expert-Grup”

**Anexa 17. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice eliberat de
Asociația Băncilor din Moldova**

Asociația Băncilor din Moldova
Moldovan Banks Association

nr. 02-05/170
din 10.09.2025

**CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE aferente tezei
de doctorat**

**la specialitatea: 522.01-Finanțe cu tema „Identificarea criteriilor de eficiență a supravegherii
în vederea menținerii viabilității sistemului bancar”, elaborată de dna Dermengi Daniela,
conducător științific dna Cociug Victoria, dr., conf.univ.**

În condițiile actuale de dezvoltare a sectorului bancar din Republica Moldova, asigurarea unui cadru eficient de supraveghere bancară reprezintă o prioritate strategică. Studiul elaborat de cercetătoarea **Dermengi Daniela** vine să răspundă acestei necesități printr-o cercetare aprofundată a relației dintre eficiența supravegherii bancare și viabilitatea sistemului bancar, integrând atât dimensiuni microeconomice, cât și macroeconomice.

Lucrarea prezintă un model inovator de indicator compozit de viabilitate bancară, adaptat la specificul sistemului bancar național. Un element de noutate științifică și practică îl constituie ajustarea indicatorului pentru situațiile de supracapitalizare și supralichiditate, în vederea identificării nivelurilor optime, prin aplicarea unui mecanism de scoring non-monoton.

Rezultatele cercetării au o aplicabilitate practică pentru:

- analiza eficienței actului de supraveghere;
- identificarea dezechilibrelor generate de prudența excesivă, cu impact asupra profitabilității băncilor și a capacității acestora de a finanța economia reală;
- susținerea procesului decizional al autorității de supraveghere printr-un instrument suplimentar de diagnostic.

Metodologia de calcul a indicatorului compozit de viabilitate, propusă de autoarea tezei, poate fi preluată și replicată de către autoritatea de supraveghere, constituind un reper solid pentru dezvoltarea unor abordări mai complexe sau pentru utilizarea unor seturi de date care, din motive de confidențialitate, nu sunt accesibile publicului larg ori mediului academic, dar care pot genera rezultate agregate de interes public.

De asemenea, concluziile și recomandările tezei oferă suport informațional și metodologic grupurilor de lucru ale ABM și sunt utilizate, în dialog cu BNM și alte autorități relevante, pentru calibrarea proporțională a cerințelor prudențiale și de supraveghere la specificul pieței bancare din Republica Moldova.

În concluzie, se eliberează prezentul certificat în vederea confirmării aplicabilității rezultatelor cercetării și pentru susținerea candidatei la obținerea titlului științific de doctor.

Digitally signed by Noroc Dorel
Date: 2025.09.10 10:09:17 EEST
Location: Moldova

NOROC Dorel

MOLDOVA EUROPEANĂ

Președinte

Asociația Băncilor din Moldova

str. Tighina 49/3, of. 44, MD-2001, mun. Chișinău, Republica Moldova
tel/fax (+373 22) 88 80 63, tel (+373 22) 88 82 94
E-mail: info@abm.md

Anexa 18. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice eliberat de ex-prim-viceguvernator al BNM Marin Moloșag

CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRILOR ȘTIINȚIFICE ELIBERAT

afere tezei de doctorat

la specialitatea: 522.01-Finanțe cu tema „Identificarea criteriilor de eficiență a supravegherii în vederea menținerii viabilității sistemului bancar”, elaborată de dna Dermengi Daniela, conducător științific dna Cociug Victoria, dr., conf.univ.

Prin prisma funcției mele actuale de consultant internațional, dar și a experienței profesionale pe care am avut-o în cadrul Băncii Naționale a Moldovei, precum și în cadrul Fondului Monetar Internațional, apreciez teza de doctorat realizată de Daniela Dermengi ca fiind un studiu bun, coerent și argumentat, care, deschide noi direcții pentru viitoarele sale contribuții teoretice și aplicative în domeniul financiar-bancar.

Teza sintetizează un volum complex de concepte teoretice și surprinde evenimente importante din evoluția cadrului de reglementare și supraveghere al Republicii Moldova. Astfel, s-a pus în evidență procesul de consolidare a rezilienței sistemului bancar și s-a conturat rolul autorității de supraveghere bancară în acest parcurs.

Analiza viabilității bancare prin utilizarea unor indicatori compozit și adaptarea rezultatelor în funcție de nivelurile optime de lichiditate și capitalizare sunt aspecte importante de luat în considerare pentru consolidarea cadrului macroprudențial.

Pentru a ne alinia la cele mai bune practici internaționale (în special cele europene) în ceea ce privește suportarea costurilor de supraveghere de către instituțiile supravegheate (parțial sau integral), consider că o astfel de abordare ar fi justificată și în Republica Moldova. Dacă BNM ar adopta acest cadru, taxele ar fi stabilite în funcție de dimensiunea și profilurile de risc ale instituțiilor supravegheate, ceea ce ar putea promova echitatea și ar reflecta mai exact eforturile de supraveghere. Cadrul ar trebui să includă o bază juridică clară, bazată pe o guvernare adecvată și pe consultarea părților interesate; o metodologie transparentă de stabilire a comisioanelor (fixe plus variabile; ar trebui acordată o atenție deosebită evitării supraîncărcării băncilor mici); publicarea costurilor și a alocărilor și recunoașterea specială a instituțiilor sistemice. Conceput și guvernat corespunzător, un astfel de sistem de taxe poate spori capacitatea de supraveghere, poate asigura sustenabilitatea fiscală și poate reflecta principiul conform căruia băncile care beneficiază de stabilitatea în materie de supraveghere ar trebui să contribuie în mod corespunzător.

În concluzie, deși se atestă o îmbunătățire considerabilă a supravegherii bancare în ultima perioadă, consider că această lucrare deschide noi viziuni și perspective pentru perfecționarea acestui rol, depășind abordările tradiționale care se referă în principal la gestionarea crizelor. Totodată, lucrarea reprezintă un exercițiu excelent pentru autoare, în vederea consolidării expertizei sale profesionale.

MOLOȘAG Marin, consultant internațional

Consultant regional al Fondului Monetar Internațional (2016-2024)

Prim-viceguvernator al Băncii Naționale a Moldovei (2009-2016)

Viceguvernator al Băncii Naționale a Moldovei (2002-2009)

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Prin prezenta declarăm pe propria răspundere personală că:

1. materialele prezentate în teza de doctor, lucrarea de sinteză și rezumatele tezei sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice;
2. teza de doctor, lucrarea de sinteză și rezumatele tezei, plasate pe site-ul ANACEC, coincid cu versiunea pe hârtie ce urmează să fie depuse la ANACEC împreună cu dosarul pentru confirmarea titlului științific.

În contextul celor expuse, conștientizăm că, în caz contrar, urmează să suportăm consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

DERMENGI Daniela

COCIUG Victoria

CURRICULUM VITAE

Europass Curriculum Vitae Informații cu caracter personal

Nume, prenume

Daniela DERMENGI

Telefon

Mobil: +373 68244412

E-mail

danieladermengi@gmail.com

Naționalitate

Rep. Moldova

Anul și data nașterii

22 noiembrie 1987

Gen

F

Experiență profesională

Date

Octombrie 2024 – prezent

Ocupația sau funcția deținută

Șef secție evaluare riscuri și analiză în Fondul pentru Antreprenoriat și Creștere Economică

Denumirea și adresa angajatorului

Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului, Chișinău, Republica Moldova, www.oda.md

Domeniul de activitate sau sectorul

Agenție publică

Date

Aprilie 2023 – Aprilie 2024

Ocupația sau funcția deținută

Finance and Admin Associate în Departamentul Financiar

Denumirea și adresa angajatorului

UNDP Moldova, Chișinău, Republica Moldova, www.undp.org

Domeniul de activitate sau sectorul

Non-guvernamental

Date

Februarie 2017 – Mai 2018 (Iunie 2018-Octombrie 2022 – concediu de maternitate)

Ocupația sau funcția deținută

Ofițer de conformitate în Departamentul de Riscuri

Denumirea și adresa angajatorului

ProCredit Bank, Chișinău, Republica Moldova, www.procreditbank.md

Domeniul de activitate sau sectorul

Sector bancar

Date

Septembrie 2016 – Februarie 2017

Ocupația sau funcția deținută

Șef-adjunct de secție în Departamentul de Raportări și Statistică (Secția Analiza balanței de plăți)

Denumirea și adresa angajatorului

Banca Națională a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova, www.bnm.md

Domeniul de activitate sau sectorul

Banca Centrală

Date

September 2014 – September 2016

Ocupația sau funcția deținută

Șef-adjunct de secție în Departamentul Operațiuni Valutare și Relații Externe (Secția Analiza pieței valutare și fluxurilor de capital)

Denumirea și adresa angajatorului	Banca Națională a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova, www.bnm.md
Domeniul de activitate sau sectorul	Banca Centrală
Date	Iulie 2012 – Septembrie 2014
Ocupația sau funcția deținută	Economist principal în Departamentul Operațiuni Valutare și Relații Externe (Secția Analiza pieței valutare și fluxurilor de capital)
Denumirea și adresa angajatorului	Banca Națională a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova, www.bnm.md
Domeniul de activitate sau sectorul	Banca Centrală
Date	Februarie 2011 – Iulie 2012
Ocupația sau funcția deținută	Economist principal în Departamentul Operațiuni Valutare și Relații Externe (Secția Reglementare valutară)
Denumirea și adresa angajatorului	Banca Națională a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova, www.bnm.md
Domeniul de activitate sau sectorul	Banca Centrală
Alte colaborări profesionale	
Date	2008-2022
Ocupația sau funcția deținută	Economist (licitații)
Denumirea și adresa angajatorului	Cri-Consulting LLC, Chișinău, Republica Moldova
Date	2010-2015, 2022
Ocupația sau funcția deținută	Analist economic
Denumirea și adresa angajatorului	Interakt LLC (www.unimedia.md , www.agora.md)
Date	2012-2015
Ocupația sau funcția deținută	Analist economic
Denumirea și adresa angajatorului	Bancamea.md, www.bancamea.md
Educație	
Data	2016-2022
Titlu sau calificare obținută	<i>Studii doctorale în Finanțe</i>
Denumirea organizației	<i>Academia de Studii Economice din Moldova</i>
Data	2011 – 2014
Titlu sau calificare obținută	<i>Studii de masterat în Administrație publică</i>
Denumirea organizației	<i>Academia de Administrație Publică, Republica Moldova</i>
Data	2010 – 2012
Titlu sau calificare obținută	<i>Studii de masterat în Administrare bancară</i>
Denumirea organizației	<i>Academia de Studii Economice din Moldova</i>
Data	2007 – 2010
Titlu sau calificare obținută	<i>Studii de licență în economie</i>
Denumirea organizației	<i>Academia de Studii Economice din Moldova</i>
Data	2003 – 2007
Titlu sau calificare obținută	<i>Studii medii de specialitate în Contabilitate industrială</i>
Denumirea organizației	<i>Colegiul Financiar-Bancar din Chișinău, Republica Moldova</i>

Cursuri de formare profesională

Data	2025
Titlu sau calificare obținută	Climate Finance (curs online)
Denumirea organizației	CFA institute
Data	2024
Titlu sau calificare obținută	Excel Fundamentals for Data Analysis (curs online)
Denumirea organizației	Macquarie University
Data	2017
Titlu sau calificare obținută	International compliance (foundation level)
Denumirea organizației	House of Training, Luxembourg
Data	2016
Titlu sau calificare obținută	DEMETER seasonal adjustments software
Denumirea organizației	National Bank of Poland, Varșovia, Polonia
Data	2015
Titlu sau calificare obținută	Course „Competitiveness, Growth and Crisis”
Denumirea organizației	Joint Vienna Institute, Viena, Austria
Data	2015
Titlu sau calificare obținută	Course „External Vulnerabilities - Early Warning Exercise”
Denumirea organizației	Joint Vienna Institute and International Monetary Fund, Viena, Austria
Data	2014
Titlu sau calificare obținută	Course „Econometrics for central bankers”
Denumirea organizației	Bank of England, Marea Britanie
Data	2013
Titlu sau calificare obținută	Course „Monetary and exchange rate Policy”
Denumirea organizației	Joint Vienna Institute and International Monetary Fund, Viena, Austria
Data	2012
Titlu sau calificare obținută	Course „Economic and Monetary Integration in Europe: CIS-related Aspects”
Denumirea organizației	Joint Vienna Institute, oesterreichische Nationalbank, Austrian Federal Ministry of Finance, Viena, Austria
Distincții	
Data	Martie 2010
Titlu sau calificare obținută	Premiul mare la concursul „Cel mai bun student ASEM”
Denumirea organizației	Academia de Studii Economice din Moldova
Data	2009
Titlu sau calificare obținută	Locul II la concursul „Burse de merit” (cei mai buni 50 de studenți din țară)
Denumirea organizației	Centrul de Informații Universitare, Republica Moldova

Abilități lingvistice

Limba maternă

Româna

Alte limbi

European level ()***Engleză****Franceză****Rusă**

Înțelegere				Vorbire				Scris	
Ascultare		Citire		Interacțiune verbală		Exprimare verbală			
C1	Utilizator experimentat	C1	Utilizator experimentat	C1	Utilizator experimentat	C1	Utilizator experimentat	C1	Utilizator experimentat
B2	Utilizator independent	C1	Utilizator experimentat	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent
C1	Utilizator experimentat	C1	Utilizator experimentat	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent

Competențe și abilități digitale

Microsoft Office (Word, Excel, Power Point), Demetra, SQL, Power query, Power bi.